ZAGREBPLAN 2020

Razvojna strategija Grada Zagreba

RADNI MATERIJAL_veljača 2015.

Osnovna analiza i SWOT analiza

Uvodne napomene

Prvu razvojnu strategiju Grada Zagreba, kao temeljni planski dokument politike regionalnog razvoja za Grad Zagreb - ZagrebPlan, Razvojna strategija Grada Zagreba, Strateška razvojna usmjerenja do kraja 2013., Gradska skupština Grada Zagreba donijela je 26. travnja 2012. godine. Pritom je izradu razvojne strategije, u skladu s politikom regionalnog razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave, uz sudjelovanje predstavnika svih gradskih upravnih tijela i drugih sudionika te Partnerskog vijeća, koordinirao Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, kao imenovani regionalni koordinator za Grad Zagreb koji, uz ostalo, obavlja poslove što se odnose na koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja.

Zbog potrebe izrade novoga zakonodavnog okvira u području regionalnog razvoja, uz istovremeno osiguranje strateške podloge na regionalnoj/županijskoj razini za korištenje sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova, trajanje Razvojne strategije Grada Zagreba produženo je u dva navrata, do kraja 2015., kako bi se premostilo vrijeme do donošenja nove Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske i s njom usklađenih županijskih razvojnih strategija za razdoblje do 2020. godine.

Imajući u vidu izniman značaj razvojne strategije, kao temeljnog razvojnog dokumenta, kao i dugotrajnost i kompleksnost svih aktivnosti povezanih s procesom njezine pripreme i izrade Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada je, bez obzira na okolnost izostanka cjelovite reforme u području regionalnog razvoja, što treba uspostaviti okosnicu, temeljne smjernice i podlogu za izradu i donošenje razvojnih strategija, tijekom 2014. započeo provedbu složenih aktivnosti usmjerenih izradi nove razvojne strategije - ZagrebPlana 2020.

Rukovodeći se načelima partnerstva i participativnosti, Gradonačelnik Grada Zagreba donio je 14. svibnja 2014. Zaključak o osnivanju i imenovanju Radne skupine za izradu Razvojne strategije Grada Zagreba - ZagrebPlana 2020., KLASA: 350-07/14-01/255, čiji su članovi čelnici svih gradskih upravnih tijela i njihovi zamjenici, i čija je zadaća sudjelovati u izradi i koordinirati potrebne međuresorne aktivnosti na izradi ZagrebPlana 2020.

Pri tome se sve aktivnosti, svako postupanje i procedure provode u skladu s utvrđenim procesom i metodologijom koji su definirani u još važećim, „starim“ podzakonskim propisima o regionalnom razvoju[*], na kojima je utemeljen i važeći ZagrebPlan, Razvojna strategija Grada Zagreba, Strateška razvojna usmjerenja do kraja 2013./2015.

Slijedeći utvrđenu proceduru i metodologiju izrade, te pretpostavljajući da novi podzakonski propisi o regionalnom razvoju neće na bitno drugačiji način definirati pravila izrade razvojnih strategija, sve aktivnosti što ih se provodi utemeljene su na također striktno utvrđenoj sadržajnoj strukturi dokumenta, što ga čine sljedeća poglavlja i dodatak: Uvod, Sažetak, Osnovna analiza s ocjenom stanja, Rezultati provedbe prijašnje strategije, SWOT-analiza, Vizija i strateški ciljevi, Prioriteti i mjere, Politika prema posebnim područjima, Financijski plan, Provedba, Praćenje i izvještavanje te dodaci.

Provedba je aktivnosti, u prvoj fazi izrade usmjerena u prvom redu na izradu poglavlja Osnovne analize i SWOT analize, u sadržaju i strukturi koji se također podudara s onim utvrđenim spomenutim propisima.

U tom smislu Osnovna analiza uključuje baze podataka i ocjenu stanja po područjima (strukturirano u sedam definiranih područja: Identitet, Okoliš, Infrastruktura, Gospodarstvo, Društvo, Prostor i Upravljanje razvojem) s definiranim razvojnim problemima i razvojnim

[*] Pravilnik o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija NN 53/10

potrebama. Raspoložive baze podataka u Osnovnoj analizi, su u suradnji svih Ureda i ostalih sudionika u izradi prošle prvu fazu provjere podataka i tekstova, te dopuna i korekcija sukladno novim spoznajama i aktualnim razvojnim problemima i potrebama.

SWOT analiza također je utemeljena na izrijekom utvrđenom sadržaju te uključuje definirane snage i slabosti, te prilike i prijetnje u četiri područja (Društvo, Gospodarstvo, Prostor, Okoliš). Pri tome SWOT analiza sadrži prikaz onih snaga, slabosti, prilika i prijetnji koje su identificirane kao „ključne“, tj. najbolje ističu obilježja pojedinog sektora. Sve kategorije i njihove sastavnice formulirane su prvenstveno s orijentacijom na budući razvoj, dok je *Upravljanje razvojem* kao osobito važno područje navedeno kroz pojedine sastavnice u sve četiri kategorije.

U okviru aktivnosti izrade poglavlja Osnovna analiza i SWOT analiza 8. prosinca 2014. održana je prezentacija i diskusija o radnoj verziji SWOT analize nove Razvojne strategije Grada Zagreba - ZagrebPlana 2020., na kojoj je dan prikaz kronologije i pojašnjenje dosad provedenih aktivnosti, sadržaj i struktura Osnovne analize te radna verzija SWOT analize izrađene za novu Razvojnu strategiju.

Slijedom istaknutog, u skladu s utvrđenom strukturom, provedene aktivnosti svih dionika tijekom 2014. i 2015. godine rezultirale su radnim materijalima: Osnovne analize i SWOT analize.

Polazeći od Osnovne analize i SWOT-analize, sljedeći je korak u okviru aktivnosti izrade Razvojne strategije Grada Zagreba - ZagrebPlana 2020. utvrđivanje vizije razvoja Grada Zagreba, što je treba utvrditi sveobuhvatnim sagledavanjem razvoja Grada u svim, za Grad značajnim područjima rada i djelovanja te definiranje strateških ciljeva, prioriteta i mjera.

5. veljače 2015. održana je radionica ZagrebPlan 2020 - vizija i strateški ciljevi, na kojoj su uz stručno vodstvo dr.sc. Irene Đokić i dr.sc. Jelene Budak iz Ekonomskog instituta Zagreb, sudjelovali članovi Radne skupine za izradu Razvojne strategije Grada Zagreba, te ex ante evaluatori Razvojne strategije iz Instituta za razvoj i međunarodne odnose - ravnateljica dr.sc. Sanja Tišma i dr.sc. Sanja Maleković. Na radionici su prezentirani izrađeni radni materijali te je definiran način određenja vizije i ciljeva, sinergijom svih članova radne skupine i ostalih sudionika u izradi Razvojne strategije, što je rezultiralo i konkretnim prijedlozima za viziju i strateške ciljeve ZagrebPlana 2020.

Definiranje vizije – općeg cilja kojeg se dugoročno teži ostvariti te definiranje strateških ciljeva kao instumenata koji pridonose ostvarenju formulirane razvojne vizije zaokružuje stratešku fazu izrade Razvojne strategije. Nakon završetka faze strateškog planiranja slijedit izrada provedbenog dijela koji podrazumijeva formuliranje prioriteta i mjera s utvrđenim nositeljima, ciljevima i financijskim sredstvima te izrada ostalih poglavlja propisanih naprijed spomenutim Pravilnikom.

Koordinacija regionalnog razvoja i priprema
Razvojne strategije Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine
ZAGREBPLAN 2020

GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA

PROČELNICA:
Jadranka Veselić Bruvo, dipl. ing. arh.

Radna skupina Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Voditeljica izrade ZAGREBPLANA 2020:
Sonja Sočivica, dipl. ing. arh.

Iva Bedenko, dipl. ing. arh.
Vladimir Beštak, građ. teh.
Karolina Bui, dipl. ing. arh.
Rajka Gašpert, građ.ing.
Mirela Grabundžija, dipl. ing. šum.
Vjekoslav Jelić, elektroteh.
dr. sc. Stjepan Kelčec-Suhovec, dipl. ing. prom.
mr. sc. Valerija Kelemen-Pepeonik, dipl. ing. geog.
Sanja Krišto, oec.
Milena Kuhta, dipl. ing. prom.
Ana Magdić, dipl. ing. arh.
Jasna Mandić, ing. građ.
mr. sc. Mirna Meštrović, dipl. ing. arh.
Ivana Movrić, dipl. ing. prom.
Kristina Mudronja, prof. geologije i geografije
Mario Novosel, mag. geogr.
Željka Pavlović, dipl. ing. građ.
dr.sc. Tomislav Pejaković, prof. geografije
dr.sc. Nada Rajić, dipl.oec.
Iva Razumović, dipl. oec.
Davor Silov, dipl. ing. arh.
Sanja Šeničnjak, dipl.iur.
mr. sc. Darko Šiško, dipl. ing. geod.
mr. sc. Tatjana Škare, prof. matematike
Nives Škreblin, dipl. ing. arh.
Jadranka Veselić Bruvo, dipl. ing. arh.
Robert Vojnić, prof. geografije
Marijana Vučetić, građ. teh.
Matija Vuger, dipl. ing. prom.
Sonja Žic Šipušić, dipl. ing. arh.

Stručna suradnja gradskih upravnih tijela u pripremi radne verzije Osnovne analize

URED GRADONAČELNIKA

GRADSKI URED ZA ENERGETIKU, ZAŠTITU OKOLIŠA I ODRŽIVI RAZVOJ

GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE, KULTURU I ŠPORT

GRADSKI URED ZA SOCIJALNU ZAŠTITU I OSOBE S INVALIDITETOM

GRADSKI URED ZA PROSTORNO UREĐENJE, IZGRADNJU GRADA, GRADITELJSTVO, KOMUNALNE POSLOVE I PROMET

SLUŽBA ZA MJESNU SAMOUPRAVU

GRADSKI URED ZA OPĆU UPRAVU

GRADSKI KONTROLNI URED

GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO

STRUČNA SLUŽBA GRADONAČELNIKA

GRADSKI URED ZA FINANCIJE

GRADSKI URED ZA GOSPODARSTVO, RAD I PODUZETNIŠTVO

GRADSKI URED ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO

GRADSKI URED ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE I IMOVINU GRADA

GRADSKI URED ZA KATASTAR I GEODETSKE POSLOVE

URED ZA UPRAVLJANJE U HITNIM SITUACIJAMA

GRADSKI URED ZA BRANITELJE

URED ZA JAVNU NABAVU

GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

URED ZA PROGRAME I PROJEKTE EUROPSKE UNIJE

Stručni doprinos tijela državne uprave / institucija/ trgovačkih društava u pripremi radne verzije Osnovne analize

Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Financijska agencija - FINA
HGK – Komora Zagreb
Zagrebački holding d.o.o.

SADRŽAJ

OSNOVNA ANALIZA

1.IDENTITET

1.1. GEOPROMETNI POLOŽAJ, PRIRODNO – GEOGRAFSKA I KULTURNA OBILJEŽJA
1.1.1. Geoprometni položaj i osnovna prostorna obilježja Grada Zagreba
1.1.2. Prirodno – geografska obilježja
1.1.3. Kulturna baština
1.1.4. Krajobraz
1.1.5. Identitetski potencijali
1.2. STANOVNIŠTVO
1.2.1. Broj stanovnika
1.2.2. Dobna struktura
1.2.3. Obrazovna struktura
1.2.4. Zaposlenost i nezaposlenost

2.OKOLIŠ

2.1. ZAŠTITA OKOLIŠA
2.1.1. Praćenje stanja okoliša, informacijski sustav okoliša, planiranje zaštite okoliša
2.1.2. Vode
2.1.3. Zrak
2.1.4. Otpad
2.1.5. Buka
2.2. ENERGIJA I KLIMA
2.2.1. Energetski sustavi
2.2.2. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom
2.2.3. Klimatske promjene

3.INFRASTRUKTURA

3.1. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA
3.1.1. Opskrba pitkom vodom
3.1.2. Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda
3.1.3. Zbrinjavanje otpada
3.1.4. Razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture
3.1.5. Gradske tržnice
3.1.6. Gradska groblja
3.1.7. Zaštita i zbrinjavanje životinja
3.2. PROMETNA INFRASTRUKTURA
3.2.1. Osnovne značajke
3.2.2. Načinska raspodjela
3.2.3. Zračni promet
3.2.4. Javni putnički promet
3.2.5. Cestovni promet
3.2.6. Promet u mirovanju

4.GOSPODARSTVO

4.1. GOSPODARSKA KRETANJA
4.1.1. Osnovni trendovi u europskom i hrvatskom gospodarstvu u razdoblju 2008.-2014.
4.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva Grada Zagreba
4.1.3. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika
4.1.4. Obrtništvo
4.1.5. Investicije - ulaganja u fiksni kapital
4.1.6. Konkurentnost
4.1.7. Vanjskotrgovinska razmjena
4.1.8. Zaposlenost i nezaposlenost

4.2. TURIZAM

4.3. POLJOPRIVREDNO TLO I POLJOPRIVREDA

4.4. ŠUMARSTVO

5.DRUŠTVO

5.1. DRUŠTVENE DJELATNOSTI
5.1.1. Odgoj i obrazovanje
5.1.2. Visokoškolsko obrazovanje i znanost
5.1.3. Kulturne djelatnosti
5.1.4. Sport i rekreacija
5.1.5. Tehnička kultura
5.1.6. Zdravstvo
5.1.7. Socijalna skrb
5.2. UNAPREĐENJE I PROMICANJE LJUDSKIH PRAVA I PARTICIPACIJA GRAĐANA
5.2.1. Ravnopravnost spolova
5.2.2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije
5.2.3.Nacionalne manjine
5.2.4.Vjerska prava i slobode
5.2.5. Poticanje razvoja civilnoga društva i ostvarivanje slobode udruživanja
5.2.6. Mladi u Gradu Zagrebu
5.2.7. Branitelji u Gradu Zagrebu

6.PROSTOR

6.1. Prostorno uređenje
6.2. Upravljanje podacima o prostoru i stanovništvu Grada
6.3. Strateški gradski projekti
6.4. Gradska imovina
6.5. Stanovanje
6.6. Zelena infrastruktura
6.7. Javni gradski prostori i sadržaj

7. UPRAVLJANJE RAZVOJEM

7.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM
7.1.1. Tijela Grada Zagreba
7.1.2. Gradska uprava
7.1.3. Struktura ljudskih potencijala upravnih tijela i službe
7.1.4. Upravljanje i koordinacija upravnih tijela
7.1.5. Instrumenti u funkciji unapređenja gradske uprave
7.1.6. Strateško planiranje razvoja Grada

7.2. STRATEGIJA URBANE SIGURNOSTI / SIGURNOSNI POKAZATELJI

7.3. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE I ZA FUNKCIONIRANJE GRADA

7.4. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA
7.4.1. Međužupanijska suradnja
7.4.2. Regionalna koordinacija Sjeverozapadne/ Kontinentalne Hrvatske
7.4.3. Međunarodna suradnja

7.5. RAZVOJNI SEKTORSKI DOKUMENTI
7.5.1. Razvojni sektorski planovi, programi i strategije
7.5.2. Glavni razvojni projekti
7.5.3. Projekti sufinancirani iz EU fondova i projekti u pripremi za apliciranje
7.5.4. Razvojni programi za posebna područja

SWOT ANALIZA

1.IDENTITET

1.1. GEOPROMETNI POLOŽAJ, GEOGRAFSKA, KULTURNA I PRIRODNA OBILJEŽJA

1.1.1. Geoprometni položaj i osnovna prostorna obilježja Grada Zagreba

Grad Zagreb s površinom od 641,32 km² čini 1,13% površine Republike Hrvatske. U 17 gradskih četvrti živi 790.017 stanovnika, prema popisu stanovništva iz 2011. godine[1]. Uz Zagreb (688.163 stanovnika) i Sesvete (54.085 stanovnika), administrativni prostor Grada Zagreba obuhvaća i 68 naselja s ukupno 47.769 stanovnika pri čemu svega 14 naselja ima više od 1.000 stanovnika. Grad Zagreb je samostalna, jedinstvena teritorijalna i upravna jedinica sa statusom županije. Graniči sa Zagrebačkom i Krapinsko-zagorskom županijom.

Prometno–geografski položaj Grada važan je čimbenik njegovog razvoja. Pozicijska prednost koja odlikuje teritorij Hrvatske i Zagreba može i mora biti znatno bolje iskorištena. Povijesno gledajući, geoprometni položaj je gradu davao značajne stečene (naslijeđene) prednosti, koje i danas mogu poslužiti kao temelj za učenje i jačanje njegovih stvorenih komparativnih prednosti u europskom prostoru. Položaj Zagreba u regionalnom – srednjoeuropskom prostoru obilježava međuodnos tri najveća grada koja povezuje povijest i sadašnjost: Zagreba, Beča i Budimpešte. Potreba za povezivanjem srednjoeuropskog prostora s Jadranskim morem, kao značajnim identitetskim resursom ovog dijela Europe, odnosno dodir s globalnim tržištem preko koridora i jadranskih luka (Rijeka) činio je, a čini i danas jedan od najistaknutijih zajedničkih interesa. To je prilika da se Hrvatska i Zagreb afirmiraju kao žarište gospodarskih, financijskih, političkih, kulturnih i drugih aktivnosti.

Povezanost s europskim prostorom. Zagreb je danas međunarodno i nacionalno čvorište kroz koje prolaze dva od tri najvažnija europska koridora u Hrvatskoj. Europski koridori su najvažniji razvojni stup kohezijske prostorne politike EU i zbog toga imaju visoki interesni prioritet u svakoj od zemalja članica EU. Da bi integracija u europski transportni sustav bila potpuna moraju se ostvariti puni profili paneuropskih Vb cestovnog i željezničkog koridora: Rijeka – Zagreb – Budimpešta, te paneuropskog željezničkog koridora X: Salzburg (Austrija) – Ljubljana (Slovenija) – Zagreb (Hrvatska) – Beograd (Srbija) – Skopje (Makedonija) — Thessaloniki (Grčka) te koridora Xa: Graz – Maribor – Zagreb.
Zbog dobre prometne mreže, Zagreb ujedno ima i ulogu poveznice nacionalnog s europskim prostorom. Mreža autocesta približila je Hrvatsku Europi i pozitivno utjecala na regionalnu integraciju Hrvatske sa Zagrebom kao nacionalnim središtem. Sve autoceste, A1 Zagreb – Split, A2 Zagreb – Macelj, A3 Bregana - Zagreb – Lipovac, A4 Zagreb – Goričan, A6 Zagreb – Rijeka i A 11 Zagreb – Sisak (u izgradnji), imaju svoje ishodište na Zagrebačkoj obilaznici.

Sve to predstavlja razvojni potencijal Zagreba i temelj da osnaži svoju ulogu važnog ne samo europskog i nacionalnog prometnog i tranzitnog središta, nego i jakog međunarodnog gospodarskog, političkog te kulturnog, znanstvenog i sportskog središta.

Integriranje hrvatskoga prostora. Zagreb je na spoju dva ključna hrvatska i europska prostora - podunavskog i jadranskog. Ujedno ima središnji položaj u odnosu na tri sekundarna hrvatska središta - Rijeku, Split i Osijek i na većinu središta nižega reda.

Zagreb se koristi i pogodnostima regionalnog prometnog sustava koji se razvio u okvirima središnje Hrvatske. Oko Zagreba se, na udaljenosti do 100 km, formirao sustav središta čiji razvitak je međuzavisan s razvitkom Zagreba. Ta su središta (Karlovac, Sisak, Bjelovar, Čakovec, Koprivnica i Varaždin) dostigla višu razinu urbanizacije i predstavljaju važne

[1] Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2012.

gradove. Oni su gravitacijski u punoj mjeri orijentirani prema Zagrebu i razvijaju se pod utjecajem njegovih regionalno-organizacijskih funkcija.

Slika x. Regionalni plan 1972.

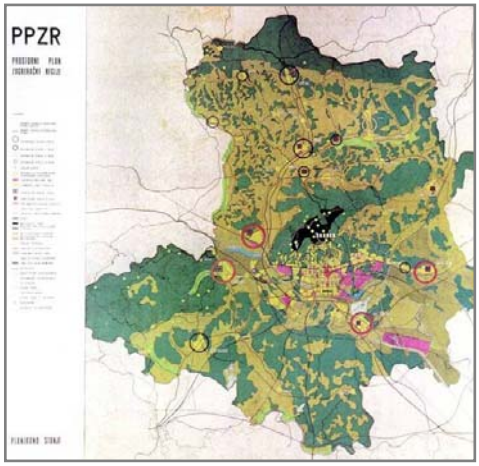

Slika x. Temeljna zajednička polazišta za planiranje prostora Grada Zagreba i Zagrebačke županije, elaborat iz 1999.

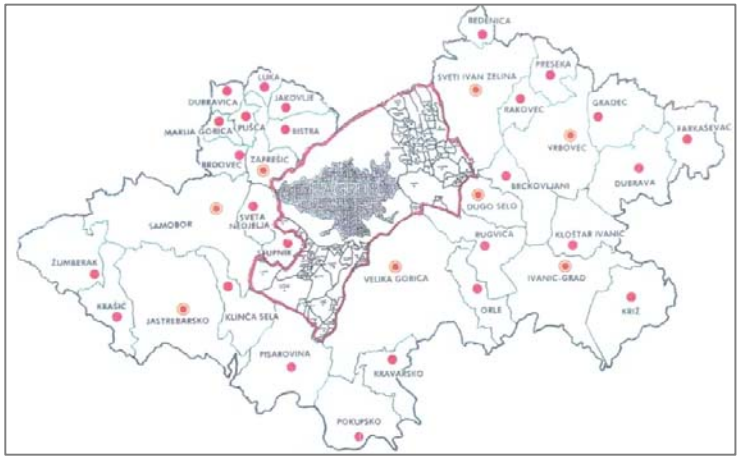

Značajna je i uloga Grada Zagreba prema njegovom bližem okružju, tj. široj metropolitanskoj regiji. Iz prostora dviju susjednih županija Grad Zagreb dobiva dio potrebnih prirodnih resursa, hranu, radnu snagu koja dnevno migrira u grad na posao, radi školovanja i sl. U tom prostoru on najintenzivnije ostvaruje potrebe svojih stanovnika za boravkom u prirodi, rekreacijom, sekundarnim, ali sve više i primarnim stanovanjem, što pojačava intenzitet dnevnih migracija, proces suburbanizacije i poticanje rasta gradova i naselja u zagrebačkoj okolici.

Zagreb ima brojne značajne razvojne mogućnosti, ali i ograničenja, uključujući u prvom redu: poticaj gospodarskim aktivnostima zbog postojanja značajnog zagrebačkog tržišta i recentnog širenja i/ili preseljenja gospodarskih aktivnosti iz Zagreba; viši društveni i gospodarski standard koji nudi blizina Zagreba (mogućnosti zapošljavanja, obrazovanja i dr.) te njime uzrokovane demografske procese (imigracijski trendovi i izražene dnevne migracije „središte – periferija“); pojačani pritisak na okoliš i prirodne resurse uzrokovan većom naseljenošću, te intenzitetom prometa i gospodarskih aktivnosti.

Posljedično, iako su prema trenutnom ustroju Grad Zagreb i susjedne županije zasebne administrativne cjeline, valja naglasiti činjenicu da je za kvalitetno upravljanje razvojem u bilo kojem od ova dva prostora, neophodna institucionalizirana, bliska i trajna suradnja preko njihovih političko-teritorijalnih granica i nadilaženje pojedinačnih interesa.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ geoprometni položaj Grada Zagreba se u osmišljavanju njegovog razvoja dovoljno ne percipira kao važan razvojni potencijal ▪ nedovoljno jasno artikulirani i operacionalizirani i smisao i ciljevi umrežavanja Grada Zagreba sa susjednim europskim metropolama i mogućnost da se suradnja koristi za njegov razvoj ▪ nelogične upravno-teritorijalne granice Grada Zagreba ▪ smještaj značajnih prirodnih i razvojnih resursa djelomično izvan granica Grada Zagreba (podzemne zalihe pitke vode, zračna luka...) ▪ nema cjelovitog pristupa planiranju i korištenju razvojnog potencijala cjelokupnog “zagrebačkog	▪ vrednovati geoprometni položaj Grada Zagreba kao razvojni potencijal i resurs za jačanje njegove konkurentnosti ▪ postojeće pogodnosti geoprometnog položaja Grada Zagreba treba razvijati, planirati i koristiti kako bi on preuzeo ulogu gospodarskog, financijskog političkog, tehnološkog, kulturnog i sportskog lidera u široj regiji ▪ izraditi strateški program umrežavanja Grada Zagreba sa susjednim europskim metropolama i utvrditi mogućnost da se suradnja iskoristi za njegov razvoj i jačanje konkurentskog položaja ▪ ojačati svijest o nužnosti razvoja cjelokupnog “zagrebačkog prostora” kroz partnerski i participativni pristup

prostora" - u cilju integriranog razvoja Grada Zagreba i Zagrebačke županije	▪ provoditi učinkovitu suradnju Grada Zagreba i susjednih županija na pripremi i realizaciji konkretnih razvojnih projekata, inicijativa i aktivnosti koje se odnose na razvojne prioritete (suradnja u planiranju i programiranju)

1.1.2. Prirodno - geografska obilježja

Geološka obilježja i obilježja tla. Prostor Grada Zagreba složenog je geološkog sastava i s naslagama od najstarijeg paleozoika, pa sve do onih koje se danas talože. Glavninu prostora Grada čine mlađe tercijarne naslage znatnim dijelom pokrivene najmlađim pleistocenskim i holocenskim pokrovom. Područje obuhvaća dugačka i široka aluvijalna ravan uz Savu koja se pruža pravcem sjeverozapad-jugoistok, a osobito se spustila u zavali Crne mlake i nizinama uz Odru i Lonju. Zatim, tu su južne padine Medvednice na sjeveru te nisko i dugačko uzvišenje Vukomeričkih gorica na jugu. Aluvijalna ravan pokrivena je najmlađim riječnim naplavinama, a u gornjim slojevima je šljunak, valutice, pijesak i mulj. U istočnom dijelu aluvijalna ravan Save postupno se diže prema sjeveru i prelazi u pleistocenska uzvišenja te u prigorja Medvednice. U sastavu prigorja zastupljene su neogenske tvorevine, a u nižim dijelovima pleistocenski sedimenti. Medvednicu u osnovnom sastavu čine starije stijene paleozojske i trijasne starosti – većinom od karbonskih brusilovaca, zelenih škriljavaca te vapnenaca i dolomita gornje krede. Na području Grada Zagreba identificirana su ležišta tehničko-građevnog kamena, ciglarske gline, građevnog pijeska i šljunka, arhitektonsko građevnog kamena i geotermalnih voda. Sve ostale poznate pojave mineralnih sirovina, od kojih su neke ranije i eksploatirane ne mogu se smatrati ležištima jer njihov potencijal ne omogućuje ekonomično iskorištavanje.

Pedološki sloj oblikuju automorfna i hidromorfna tla, koja su raširena sukladno postanku (pribrežja, nizinsko područje, brežuljkasto područje). Karakteristike tala razvijenih iz ovih jedinica određuju i karakteristične kultivirane krajobraze unutar Grada, te dinamičnost i različitost pejzaža. Poljodjelske površine i šume čine ekološki neprocjenjiv, biološki raznolik i krajobrazno prepoznatljiv dio Grada koji je nužno štititi kao neizgrađene prostore i racionalno koristiti. Vrijednost ovih resursa osobito je značajna u uranom prostoru. Tlo u urbanom području Grada ima specifičnu funkciju i prostor je na koji se šire sve urbane funkcije, počevši od stambene i gospodarske do infrastrukturnih sadržaja, čime je povećana stvarna i potencijalna ugroženost i gubitak tla.

Erozija i nestabilnost. Nagnuti tereni na području Grada izloženi su eroziji tla vodom različitog intenziteta ovisno o količini i intenzitetu oborina i svojstvima tla. Posljedica erozije tla s padina nije samo nepovratni gubitak tla nego i onečišćenje vode. Jedan od oblika incidenata na gradskom prostoru je i pojava klizišta na terenima koji su prije početka građevinskih zahvata bili u stanju labilne ravnoteže ili čak predstavljaju i aktivna klizišta. Na području Grada to je posebno podsljemenska zona i prostor Vukomeričkih gorica.
2007. izrađena je Detaljna inženjersko-geološka karta „Podsljemenske urbanizirane zone" mjerila 1:5 000 (DIGK – faza I), izrađivač: Hrvatski geološki institut i sastavni je dio Prostornog plana Grada Zagreba. Karta predstavlja evidenciju nestabilnih područja u „Podsljemenskoj urbaniziranoj zoni" površine oko 160 km2 i među ostalim sadrži detektirana klizišta koja su prema kategorizaciji u Prostornom planu Grada Zagreba svrstana u IV kategoriju tzv. nestabilne padine.

Slika x. Karta klizišta za područje Grada Zagreba; (crveno: aktivna klizišta, ljubičasto: inicijalno klizište, žuto: umireno klizište, zeleno: sanirano klizište)

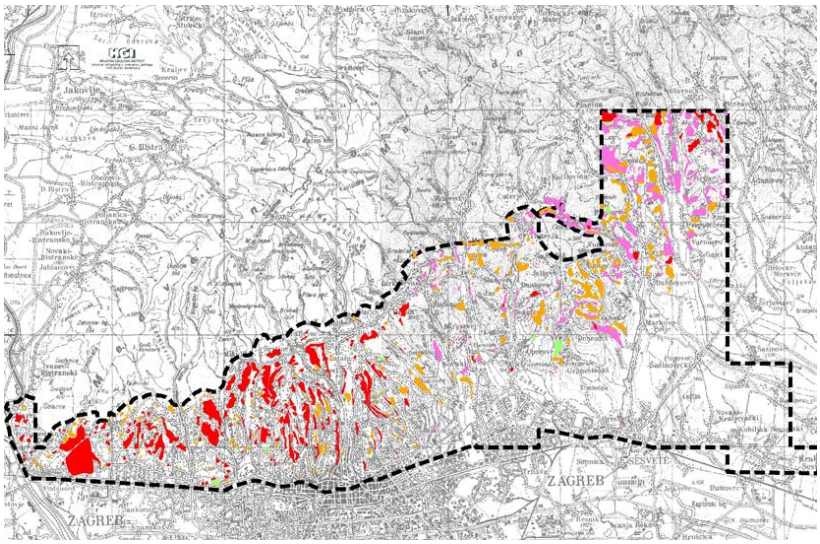

Izvor: Hrvatski geološki institut (Internet stranice)

Potres. Potres je kratkotrajna vibracija tla prouzročena poremećajima i pokretima u zemljinoj kori i litosferi kod koje dolazi do naglog oslobađanja energije u unutrašnjosti Zemlje.
Seizmičnost na području Grada Zagreba posljedica je intenzivnih tektonskih pokreta i iznosi VII-IX stupnjeva Mercalli-Cancani-Siebergove (MCS) ljestvice. Zona najveće seizmičke aktivnosti proteže se od Podsuseda do Sesveta, njezina širina je od 7 do 10 kilometara.

Slika x. Pregled seizmičkih zona na području Grada Zagreba

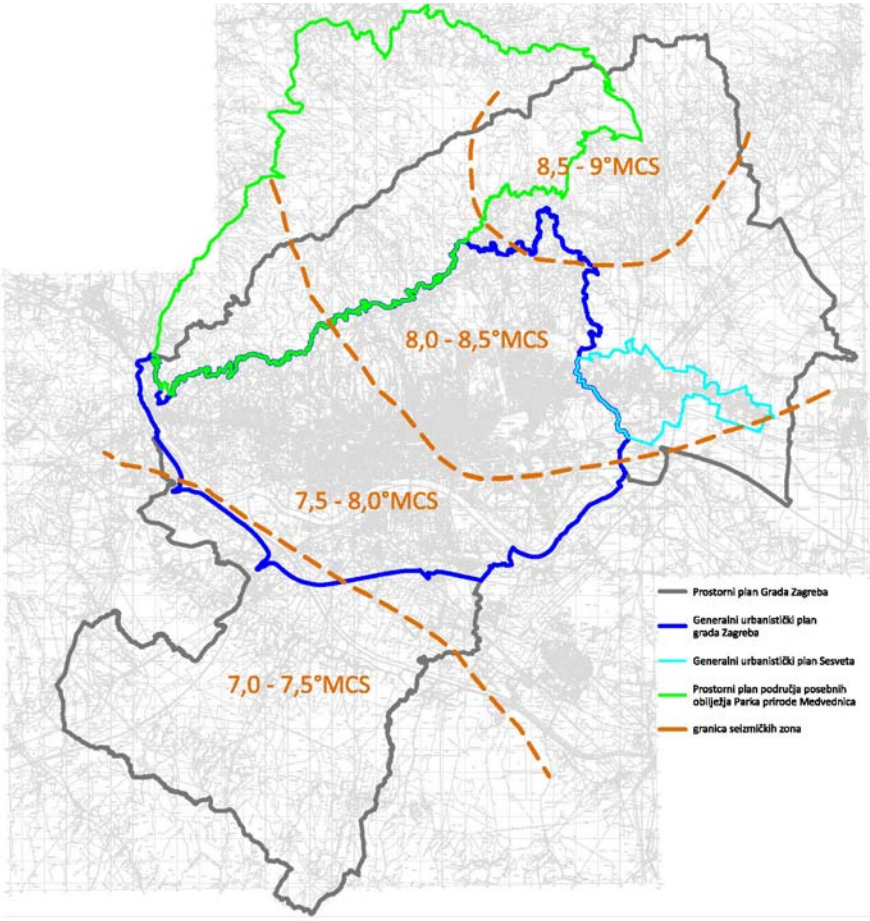

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Obzirom na veličinu i gustoću naseljenosti na području Grada Zagreba potres bi nanio najveće materijalne štete u samom središtu Grada, gdje prevladavaju objekti građeni početkom prošloga stoljeća. Najugroženije područje u Gradu Zagrebu obuhvaća gradske četvrti: Gornji Grad-Medveščak, Črnomerec, Podsused – Vrapče i Donji grad. Ta područja se navode kao najugroženija i kada se govori o elektroenergetskoj i vodovodnoj mreži i pratećim objektima te kanalizacijskom sustavu.

Poljoprivredno zemljište se kontinuirano prenamjenjuje u nepoljoprivredne svrhe. Najveći gubitak poljoprivrednog zemljišta zbog izgradnje odvija se baš na najvrjednijim tlima (tlima najbolje klase uporabne vrijednosti) u dolini Save (k.o. Blato, Brezovica, Klara, Jakuševec, Čehi, Demerje).
Gubitak poljodjelskog tla izražen je u svim kategorijama. Najizrazitije je smanjenje površine pašnjaka, ali je znatno i smanjenje površine oranica i vrtova, osobito u urbanim sredinama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ trajna konverzija tla najbolje uporabne vrijednosti u nepoljoprivredne svrhe ▪ nekontrolirano širenje stambenih, gospodarskih i infrastrukturnih sadržaja	▪ transparentnim planskim propozicijama ograničiti nekontrolirano širenje građevinskih područja
▪ izgradnja na nestabilnim padinama s potencijalnim otvaranjem klizišta ▪ nepostojanje cjelovitog Registra klizišta koji bi se kontinuirano ažurirao, što bi olakšalo izdavanje raznih dozvola i planiranje prostora. ▪ adekvatna seizmička mikrozonacija radi kvalitetnije procjene ugroze od potresa	▪ saniranje nestabilnih padina sukladno inženjersko-geološkim podlogama ▪ formiranje registra klizišta ▪ nastavak izrade seizmičke mikrozonacije
▪ pretvaranje nesaniranih kopova u divlje deponije ▪ ilegalna eksploatacija šljunka ▪ ugroženost kvalitete tla zbog neracionalne uporabe gnojiva, pesticida i nekontroliranog ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda	▪ jačanje svijesti o važnosti tla kao elementa biosfere ▪ kontinuirana provedba analize tala i sustavno poduzimanje mjera u očuvanju njihove čistoće ▪ edukacija poljoprivrednika o racionalnoj primjeni gnojiva i pesticida i primjeni “zelene gnojidbe”

Klimatska obilježja. Prema geografskom smještaju, područje Grada Zagreba spada u umjerene širine u kojima su razvijena sva četiri godišnja doba. Srednja godišnja temperatura iznosi 11,2°C. Najviša prosječna temperatura zraka u Zagrebu je u srpnju (21,3°C), ponekad s tendencijom zakašnjenja i pojava najviših srednjih temperatura u kolovozu, a najniža u siječnju (0,5°C).

Godišnja količina oborina iznosi 900 mm. Godišnji hod pokazuje dva maksimuma: jedan u rano ljeto (kontinentalni utjecaj), drugi u jesen (maritimni utjecaj). Općenito, količina padalina opada od zapada prema istoku, a najmanja količina padalina zabilježena je u veljači.
Gradsko područje Zagreba ima manje od 40 dana sa snježnim pokrivačem, a prostori južno od grada preko 40 dana. Maksimalna visina snijega je u gradu i nizinskim predjelima 50-80 cm, a na Medvednici preko 100 cm (90 dana sa snijegom). Vlaga zraka se na gradskom području Zagreba u prosjeku kreće od 60-70%. Dominantna strujanja zraka na zagrebačkom području su iz smjerova NE i WSW.
Prosječno godišnje trajanje sijanja sunca kreće se u vrijednostima do 1.808 sati (stanica Zagreb-Maksimir). Maksimum naoblake u prosincu povezan je s najvećom ciklonalnom aktivnošću, a minimum je u kolovozu.

Usporedbom srednjih prosječnih temperatura na mjernim postajama Grič i Maksimir uočava se utjecaj urbanizacije, odnosno pojava tzv. “toplinskog otoka”. Stanica Zagreb – Grič nalazi se u centru Grada i gušće je okružena urbanim sadržajima od stanice Zagreb – Maksimir te u prosjeku bilježi za oko stupanj više temperature u svim mjesecima.

Slika x. Srednje dnevne temperature zraka u 2014. za Zagreb – Grič,

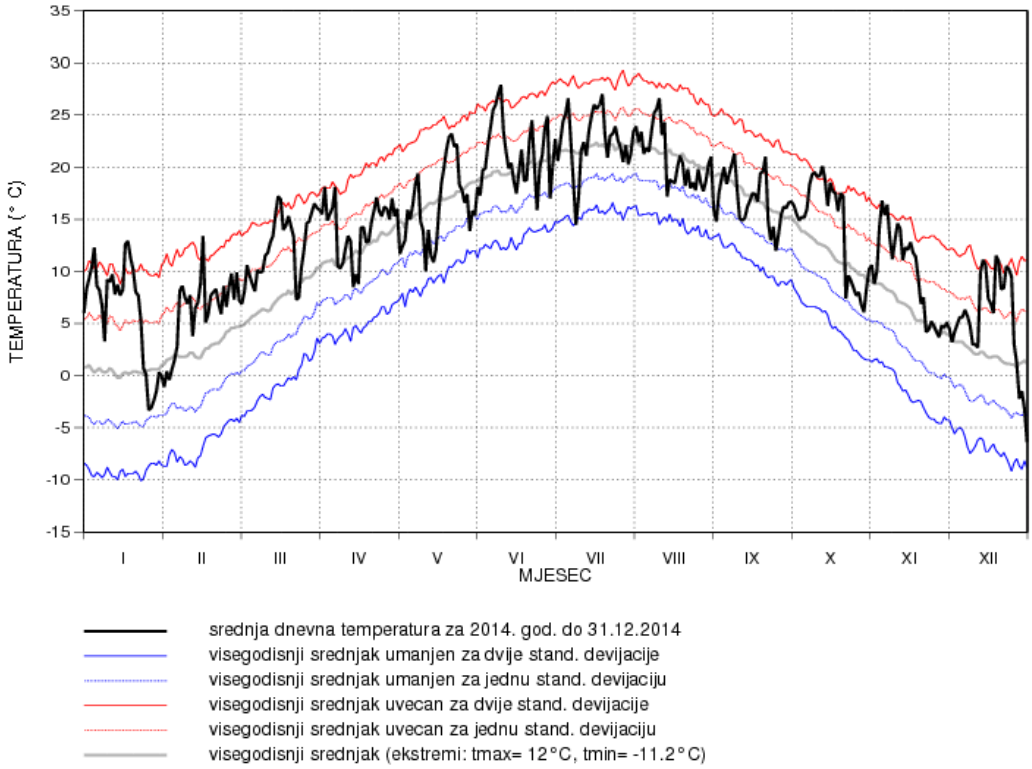

Izvor: DHMZ

Razlog razlici temperature je kombinacija različitih faktora, u prvom redu apsorpcija topline umjetnih materijala, asfalta i betona koja se noću otpušta u okolinu i time povećava njenu temperaturu. Gusta struktura urbane jezgre također pridonosi zagrijavanju, sprečavajući strujanja vjetra, a veći broj stanovnika u urbaniziranim područjima troši više energije (grijanje, klimatizacija) pa se i više topline otpušta u okolinu. Urbani toplinski otok je pojava koji se može ublažiti odgovarajućim planiranjem gradnje, upotrebom materijala koji reflektiraju zračenje umjesto da ga apsorbiraju te povećanjem vegetacije u urbanom području.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nepredvidljivost klime radi klimatskih promjena	▪ uključiti klimatologiju u procese planiranja (insolacija, ruža vjetrova)
▪ slaba energetska učinkovitost postojećih građevina	▪ afirmirati tzv "pametne kuće" i niskoenergetsku gradnju
▪ poteškoće oko povećanja energetske učinkovitosti kod zgrada koje su spomenik kulture	▪

Šume. Na području Grada Zagreba nalazi 18.777 ha šuma, od čega državnih šuma kojima gospodare Hrvatske šume ima 8.247 ha, državnih šuma koje koriste drugi pravni subjekti (Šumarski fakultet, Vlada RH) ima 899 ha, a privatne pravne i fizičke osobe posjeduju 9.632 ha šuma*. Udio površine državnih i privatnih šuma, zbog procesa povrata imovine, mijenja se gotovo na dnevnoj razini u korist privatnih šuma. Hrvatske šume d.d. na temelju odobrenih programa gospodarenja gospodare i državnim šumama koje koristi Šumarski fakultet i Vlada RH (Ured predsjednika). **Prema aktualnim podacima Hrvatskih šuma*

Šumske površine na prostoru Grada predstavljaju veliko bogatstvo biljnih vrsta i raznolikosti šumskih oblika kao rezultat razvitka vegetacije ovog prostora u prošlosti i vrlo raznolikih sinekoloških uvjeta (klimatskih utjecaja, nadmorskih visina, izloženosti nagiba, tipova i dubina

tla) pod kojima su se razvile u današnjem obliku. Najniži vegetacijski pojas zastupljen je zajednicama hrasta kitnjaka s velikom žutilovkom i hrasta kitnjaka i običnog graba, preko brežuljkastog vegetacijsko pojasa hrasta kitnjaka i običnog kestena te enklava termofilnih šuma hrasta medunca s drugim termofilnim šumama koje slijedi klimazonalna zajednica hrasta kitnjaka i običnog graba. Slijedeći klimazonalnu diferencijaciju šumskog prostora šume hrasta kitnjaka i običnog graba smjenjuje šuma bukve s mrtvom koprivom. Od 600 do 1.000 m nmv karakterizira rasprostranjenost ilirske šume bukve i jele. U posebnim sinekološkim uvjetima razvijaju se sastojine gorskog javora i običnog jasena.

Grafikon x. Stvarno korištenje prostora Grada Zagreba 2011.

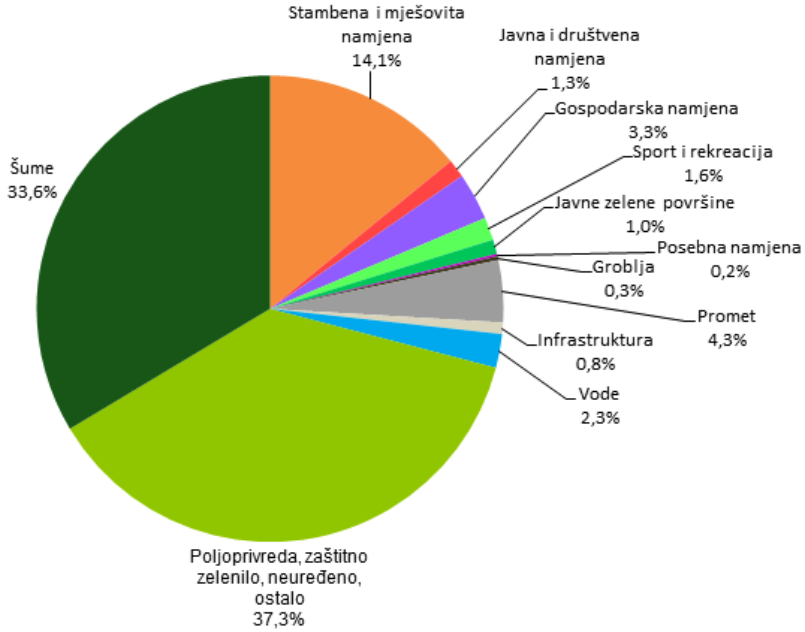

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Korištenje državnih šuma na području Grada Zagreba karakterizira višenamjensko korištenje, gdje se uz drvoproizvodnju naglašeno koriste i općekorisne funkcije ovih šuma. To je naročito naglašeno u gospodarskoj jedinici „Park šume Grada Zagreba“ te u gospodarskim jedinicama na području Parka prirode Medvednica. U ovim šumama svakodnevno, a naročito vikendom, boravi velik broj građana koji ih koriste za odmor i rekreaciju. Korištenje šumskih resursa iz privatnih šuma svodi se i dalje na rijetke pojedinačne primjere stvaranja dodane vrijednosti. Do sada su izrađeni i odobreni programi za 3.277,85 ha privatnih šuma, te za 244 ha park šuma čiji posjednik su Hrvatske šume d.o.o., a koje se ujedno smatraju, s obzirom na uporabnu i neuporabnu vrijednost najvrednijim šumama u Gradu.

Procjenjuje se da Zagrebačke park šume trajno godišnje vezuju 4,8 milijuna kg ugljika, odnosno 17,3 milijuna kg CO2 i ispuste 9,5 milijuna kg kisika. Temeljem ove procjene Šumarskog fakulteta (studija „Valorizacija socijalnih uloga šuma i nedrvnih proizvoda na području Grada Zagreba“. Nedrvna vrijednost šuma procjenjuje se na iznos od 42.202 Eura/ ha (na nacionalnoj razini iznosi 17.428 Eura/ ha) dok vrijednost park šuma iznosi 134.900 Eura/ ha. Ovi podaci ukazuju na nužnu potrebu rješavanja imovinsko-pravnog statusa šuma u vlasništvu fizičkih osoba kako bi se spriječio negativni trend nanošenja štete šumskom ekosustavu nezakonitim sječama i uzurpacijama, otuđenjem šumskih proizvoda, odlaganjem otpada čime se ugrožava njihova opstojnost i sposobnost korištenja općekorisnih funkcija šume.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna senzibiliziranost javnosti za općekorisne	▪ senzibilizirati javnost za šume u njihovu okruženju

funkcije šuma	(kritična točka su šume u centru grada)
▪ veliki udio privatnih usitnjenih šumskih parcela u ukupnoj površini šuma	▪ osigurati opstanak šume na malom posjedu privatnih šumovlasnika
▪ nedovoljno definiran način upravljanja i mogućnosti korištenja	▪ dovršiti i staviti u funkciju program gospodarenja privatnim šumama
▪ neriješen imovinsko-pravni status šuma u vlasništvu fizičkih osoba	▪ rješavanje imovinsko-pravnog statusa šuma u vlasništvu fizičkih osoba
▪ izrađeni i odobreni programi za privatne šume za svega jednu trećinu privatnih šuma na području Grada	▪ izrada programa za gospodarenje šumama za preostale dvije trećine šuma u privatnom vlasništvu

Bioraznolikost. Značaj bioraznolikosti u gradovima u posljednjih se desetak godina prepoznaje na globalnoj i na europskoj razini* naglašavajući značenje usluge ekosustava.
**(npr. Cities and Biodiversity Outlook, Action and Policy, A Global Assesment of the Links between Urbanization, Biodiversity, and Ecosystem Services (Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal 2012).*
Usprkos tome što se većina stručnjaka za proučavanje sastavnica bioraznolikosti nalazi u Zagrebu još uvijek nedostaje cjelovita slika biološke raznolikosti, jer su provedena samo fragmentarna istraživanja životinjskih, biljnih i gljivljih vrsta, te utjecaja djelovanja čovjeka.

Područje Grada Zagreba ima floru, faunu i staništa tipična za južnije dijelove srednje Europe. Ukupno je dosad prema nacionalnoj klasifikaciji potvrđeno 63 različitih tipova staništa, 37 prirodnih i 26 antropogenih tipova. Lista staništa međutim još nije potpuna i novija istraživanja će doprinijeti točnijim saznanjima. Ukupni broj vrsta nije poznat, iako je bilo pokušaja da se procijene biljke (>1.160 vrsta). Zasad se zna samo približan broj zabilježenih autohtonih vrsta nekih skupina životinja: 65 sisavaca, 93 ptica gnjezdarica, 12 gmazova, 15 vodozemaca, 45 riba i 116 danjih leptira. Regionalnih endema koji su zbog svog ograničenog rasprostranjenja globalno potencijalno najosjetljiviji dosad je najviše nađeno u staništima izvora i intersticija rijeke Save i medvedničkih potoka, te u malobrojnim špiljama na Medvednici.

Iako je težnja zaštita ukupne biološke raznolikosti prioritet za zaštitu su ugrožene i zaštićene vrste i staništa koje se štite temeljem kriterija IUCN-a (International Union for Conservation of Nature) ili vrste navedene u potpisanim konvencijama (lista Dodatka II. Direktive o staništima i lista Dodatka I. Direktive o pticama EU). Od tih vrsta na području Grada izvan Parka prirode Medvednica u zadnjih deset godina zabilježeno je 17 vrsta biljaka, 10 vrsta šišmiša i još 2 druga sisavca, 14 vrsta ptica gnjezdarica, 3 vrste iz skupine vodozemaca i gmazova, 9 vrsta riba, 7 vrsta rakova, školjkaša i vretenaca, 5 vrsta leptira i 5 vrsta kornjaša, ukupno 72 vrste. To su sve ugrožene vrste ili prema i one su ujedno prioritet u zaštiti vrsta. Velikom većinom su to i strogo zaštićene vrste prema Zakonu o zaštiti prirode. Na području Grada Zagreba nalaze se i dva područja ekološke mreže Natura 2000 gdje je cilj upravo očuvanje nekih vrsta i staništa s navedene Direktive o staništima.

Novijim istraživanjima zabilježen je regionalni nestanak oko 7 vrsta staništa, uglavnom uz rijeku Savu poslije njena kanaliziranja. Ilegalnim zatrpavanjem otpadom ulaza u Bizečku spilju nestala je s područja Zagreba jedna ugrožena vrsta šišmiša. Ukupno je dokumentiran i regionalni nestanak oko 25 vrsta vaskularnih biljaka, 8 vrsta riba, 10 vrsta ptica, 9 vrsta danjih leptira, 8 vrsta sisavaca, 4 vrste vretenaca, 3 vrste vodozemaca, 2 vrste rakova, po jedna vrsta kukaca obalčara i ravnokrilaca, te jedne zmije. Broj lokalno nestalih vrsta je sigurno daleko veći jer u prošlosti nikada nije bila obavljena sustavna inventarizacija flore i faune današnjeg područja Grada, a nije poznat ni cjeloviti popis danas živućih vrsta.
Sa područja Grada, koji je nastao na prostoru relativno bogate biološke raznolikosti, postupno nestaju autohtone vrste, nestaju i osiromašuju se staništa gradnjom, prekomjernim iskorištavanjme prirodnih resursa, prestankom ispaše stoke i košnje, te je sve veća pojava unesenih stranih vrsta koje se udomaćuju naročito u urbanim i suburbanim sredinama. Ovaj proces je očekivano najbrži u središnjim, a sporiji u rubnim dijelovima gradskog područja, gdje

još uvijek ima dobro očuvanih prirodnih staništa i u Hrvatskoj i Europi ugroženih vrsta, vrijednih da se zajedno sa što većim brojem drugih zavičajnih vrsta zadrže na ovom prostoru.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedostatak planskog upravljanja bioraznolikošću	▪ Izraditi/revidirati Lokalni akcijski plan zaštite bioraznolikosti i odabranih vrsta i primjenjivati ga
▪ Nedovoljna istraženost flore i faune	▪ Sistematska istraživanja postavljanjem trajnih ploha, inventarizacija i praćenje bioraznolikosti
▪ Nedostatak detaljnije karte staništa Grada	▪ Kartiranje staništa Grada
▪ Nedovoljna educiranost građana o značenju biološke raznolikosti	▪ Edukacija javnosti i populariziranje prirodnih resursa i vrijednosti
▪ Fragmentacija, degradacija i nestanak staništa	▪ Izrada tzv. Zelene infrastrukture Grada Zagreba ▪ Planiranje razvoja Grada uvažavajući potrebe bioraznolikosti i osiguravanja usluga ekosustava
▪ Znatna prisutnost invazivnih vrsta	▪ Izrada Akcijskog plana upravljanja invazivnim vrstama i provoditi propisane mjere
▪ Nerazumijevanje usluga ekosustava koje pruža bioraznolikost	▪ Kartirati i vrednovati usluge ekosustava Grada Zagreba, educirati javnost
▪ Nedostatak pokazatelja za stanje bioraznolikosti	▪ Razviti listu pokazatelja bioraznolikosti za gradove/ prilagoditi postojeće pokazatelje npr. *City biodiversity indeks* ili tzv. Singapurski indeks
▪ Napuštanje tradicionalnih načina korištenja travnjaka u rubnim dijelovima Grada	▪ Izraditi planove upravljanja područjima ekološke mreže ▪ Osigurati poticaje za gospodarenje travnjacima na način koji pogoduje bioraznolikosti
▪ Nedostatak financijskih sredstava za provođenje zaštite bioraznolikosti i povezanih usluga ekosustava, slabo korištenje EU sufinanciranja	▪ Provoditi obuku za pisanje i vođenje projekata sufinanciranih iz EU fondova ▪ Osigurati financijska sredstva za zaštitu biološke raznolikosti i usluga ekosustava (istraživanja, planiranje i upravljanje, edukacija i uključivanje javnosti i sl.) u proračunu Grada zagreba
▪ Nedostatak ljudskih resursa za provođenje mjera zaštite bioraznolikosti i usluga ekosustava	▪ Ojačati Javnu ustanovu za upravljanje zaštićenim područjima Grada Zagreba ▪ Razvijati programe za volontere ▪ Umrežiti i ojačati suradnju s nevladinim udrugama koje djeluju na području Grada ▪ Ojačati suradnju sa znanstvenim institucijama i na provođenju istraživanja i monitoringa
▪ Prenamjena šumskih zemljišta	▪ Prostorno-planskom dokumentacijom spriječiti prenamjenu šumskog zemljišta u građevinsko

Zaštićena i druga posebno vrijedna područja prirode. Oslanjajući se na tradiciju zaštite prirode Grad Zagreb kontinuirano nastoji proširiti mrežu zaštićenih dijelova prirode prepoznajući vrijednosti i potencijale očuvanog, ali i ugroženog zelenog prostora Grada. U tom su cilju pripremane stručne podloge temeljem Zakona o zaštiti prirode za zaštitu sljedećih područja: Park šume centra, Rokov perivoj, Park naselja Prve hrvatske štedionice na Trešnjevki, Trg Francuske Republike, Novi (sjeverni) dio groblja Mirogoj, park šume grada Zagreba, krajobraz doline potoka Ribnjak i Okrugljak i krajobraz vinograda Oporovca i Novoselca s dolinom potoka Branovca.

Odlukom Skupštine Grada (SGGZ 3/2014) djelatnost JU Maksimir koja je upravljala parkom Maksimir proširena je na sva zaštićena područja Grada Zagreba upisana u Upisnik zaštićenih

područja, a čime su ujedno otvorene i mogućnosti da prijedlozi zaštite za koje su već izrađene stručne podloge budu uvršteni u zaštićena prirodna područja temeljem Zakona o zaštiti prirode.

Ukidanjem kategorije zaštite spomen područja kao kategorije u Zakonu o zaštiti prirode imalo je za posljedicu brisanje Dotršćine iz Upisnika zaštićenih prirodnih područja, čime je površina zaštićenih prirodnih područja na području Grada smanjena u odnosu na razdoblje do 2013. za 1.201 ha. Radi starosti i općeg lošeg stanja stablašica ukinuta je zaštita za oskorušu u Gračanima, oskorušu u Đurkovom putu, te paulovniju na Prilazu Gjure Deželića. Došlo je i do prekategorizacije pa je Savica uvrštena u kategoriju značajnog krajobraza za razliku od kategorije posebnog ornitološkog rezervata kojim je bila zaštićena temeljem Rješenja o preventivnoj zaštiti.

U proteklom razdoblju Grad je financirao obnovu zaštićenih spomenika parkovne arhitekture prema njihovim povijesnim matricama: Trg kralja Petra Svačića, Park Opatovina i Park naselja Prve hrvatske štedionice na Trešnjevci, a kontinuirano se obnavljaju i povijesni elementi u parku Maksimir poput staza, mostova, dječjih igrališta i okoliša pojedinih lokaliteta.

Tabela X. Zaštićene prirodne vrijednosti na području Grada Zagreba

ZAŠTIĆENE PRIRODNE VRIJEDNOSTI								
NAZIV	PP	O	ŠV	PŠ	SP	ZK	PA	POVRŠINA / ha
	Park prirode	Posebni ornitološki rezervati	Posebni rezervat šumske vegetacije	Park šuma	Spomenik prirode	Značajni krajobraz	Parkovna arhitektura	
Park prirode Medvednica	8.439,00							**8.439,00**
Rauchova lugarnica - Desna Trnava*			101,01					**101,01**
*Mikulić potok - Vrabečka gora**			90,93					**90,93**
*Tusti vrh - Kremenjak**			20,00					**20,00**
*Gračec-Lukovica-Rebar**			23,41					**23,41**
*Pušinjak-Gorščica**			187,79					**187,79**
*Lipa**						262,69		**262,69**
*Bliznec - Šumarev grob**			175,73					**175,73**
*Babji zub - Ponikve**			130,00					**130,00**
*Spilja Veternica**					...			
Ukupno unutar Parka prirode Medvednica			**728,88**			**262,69**		**991,57**
Dvorac Junković, park							2,50	**2,50**
Trg kralja Petra Svačića							0,69	**0,69**
Botanički vrt PMF							4,70	**4,70**
Trg kralja Tomislava							3,50	**3,50**
Trg J. J. Strossmayera							2,08	**2,08**
Trg N. Š. Zrinskog							3,00	**3,00**
Park Ribnjak							5,00	**5,00**
Vrt, Jurjevska ulica 27							0,86	**0,86**
Jurjevska ulica 30							0,15	**0,15**
Perivoj srpanjskih žrtava							2,10	**2,10**
Park Opatovina							0,85	**0,85**
Mallinov park							3,11	**3,11**
Botanički vrt FBF							2,49	**2,49**
Trg kralja Petra Krešimira							2,40	**2,40**
Prilaz Gj. Deželića 14, vrt							0,01	**0,01**
Mamutovac na Paunovcu							...	**0,00**
Mlinovi 72, Leustekov park							0,50	**0,50**
Park Maksimir							316,00	**316,00**
Savica						75,00		**75,00**
UKUPNO UNUTAR GUP-A GRADA ZAGREBA						**75,00**	**349,96**	**424,96**
Goranec						550,00		**550,00**
Cerje, stablo klena					...			
UKUPNO IZVAN GUPOVA I PARKA PRIRODE MEDVEDNICA						**550,00**		**550,00**
UKUPNO GRAD ZAGREB / ha	**8.439,00**					**625,00**	**349,96**	**9.413,96**

* unutar Parka prirode Medvednica

Izvor: Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode

Uz zaštićene prirodne vrijednosti upisane u Upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti (26 pojedinačna zaštićena prirodna područja, ukupne površine 8.281,85 ha) i prirodne vrijednosti koje se predlažu zaštititi temeljem Zakona o zaštiti prirode, pojedini prostori s atributima vrijednih rezervata, krajobraza, gradskih park-šuma, te pojedinačni objekti prirode, vrijedni parkovi, vrtovi i drvoredi štite se posebnim mjerama prostornih planova: prostorni planovi područja posebnih obilježja, Prostorni plan Grada Zagreba, generalni urbanistički planovi Zagreba i Sesveta, detaljniji planovi).

Ekološka mreža – Natura 2000. Proglašavanje područja zaštićenim ili područjima ekološke mreže jedan je od najvažnijih mehanizama očuvanja dijelova prirode ili cjelokupnih ekosustava, odnosno bioraznolikosti općenito. Europska unija je postavila ambiciozan cilj

zadržavanja gubitka bioraznolikosti u Europi do 2020. Temelj tog cilja je osnivanje europske mreže Natura 2000, ekološke mreže sastavljene od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je doprinijeti očuvanju povoljnog stanja više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i polu prirodnih stanišnih tipova. Dosad je u ovu ekološku mrežu uključeno oko 28.000 područja na gotovo 20% teritorija EU što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu. Natura 2000 se temelji na EU direktivama (Direktiva o pticama - Direktiva 2009/147/EZ i Direktiva o staništima - Direktiva Vijeća 92/43/EEZ), područja se biraju znanstvenim mjerilima, a kod upravljanja tim područjima u obzir se uzima i interes i dobrobit ljudi koji u njima žive.

Stupanjem na snagu nove Uredbe o ekološkoj mreži (NN 124/13), proglašena je ekološka mreža RH koja temeljem Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13) predstavlja i mrežu Natura 2000 u Hrvatskoj.
Zahvaljujući bogatstvu bioraznolikosti, Hrvatska se udjelom kopnenog teritorija prekrivenog ekološkom mrežom Natura 2000 smjestila pri samom vrhu Europske unije, tako da je u Hrvatskoj zaštićeno oko 780 područja i 29,38% ukupne površine. Područje Grada Zagreba u svom sastavu također ima dio unutar ekološke mreže, a njezina površina iznosi 13,4% i obuhvaća dio Parka prirode Medvednica (8.439,00 ha) te dva područja izvan njega – potok Dolje (5,3 ha) i Vejalnicu i Krč (143,8 ha).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ valorizacija i procedure zaštite prirode odvijaju se na državnoj razini bez obzira na vrijednosti i potrebe zaštite prirode na lokalnoj razini, osobito u urbanim prostorima	▪ zakonska podloga kojom se lokalnoj zajednici omogućuje da provede zaštitu na lokalnoj razini uvažavajući lokalne specifičnosti i posebne vrijednosti
▪ komplicirana, dugotrajna i gotovo neprovediva zaštita prirode na prostorima u privatnom vlasništvu	▪ svaku eventualnu nužnost smanjivanja zaštićenih područja zamijeniti posebnim režimom korištenja (primjerice „buffer-zona“ i sl.)
▪ loša educiranost korisnika o potrebi zaštite prirode i nepoznavanje mogućnosti u korištenju zaštićenih i drugih vrijednih dijelova prirode ▪ nepostojanje planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže	▪ provjera mogućnosti i mehanizama za rješavanje vlasničkih odnosa
	▪ intenziviranje popularizacije i edukacije o zaštićenim i drugim posebno vrijednim područjima prirode kao doprinos prepoznavanju ne samo ograničenja nego i vrijednosti i mogućnosti korištenja vrijednih prirodnih resursa u skladu s održivim razvojem ▪ izrada cjelovite studije - strategije i programa obnove za sveobuhvatan plan zaštite, obnove, upravljanja i korištenja parka Maksimir ▪ izrada i donošenje planova upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže ▪ kartirati i valorizirati usluge ekosustava na području Grada Zagreba ▪ Institucionalno jačati Javnu ustanovu za upravljanje svim zaštićenim područjima i upravno tijelo Grada Zagreba nadležno za zaštitu prirode

1.1.3. Kulturna baština

Grad Zagreb ima bogatu kulturnu baštinu koja se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaje, ne vrednuje i ne koristi kao jedan od temeljnih razvojnih resursa.

Zaštićeni dio kulturne baštine čini 605 nepokretnih kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH, koji se štite Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara: 22 zaštićene povijesne cjeline ukupne površine oko 21,6 km2, 47 zaštićenih graditeljskih sklopova, 489 zaštićena pojedinačna objekta, 5 arheoloških područja i lokaliteta te 35 ostalih nepokretnih kulturnih dobara. Uz nepokretna kulturna dobra postoji i kulturna baština za koju je izrađen prijedlog za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, trenutno za njih osam.
Uz nepokretna kulturna dobra nalazi se 195 pokretnih kulturnih dobara i nematerijalne kulturne baštine upisane u Registar kulturnih dobara RH: zaštićene muzejske građe 28, zbirka 101, pojedinačno zaštićenih pokretnih kulturnih dobara 59 i zaštićene nematerijalne kulturne baštine 7. Sveukupno je u Registar kulturnih dobara upisano 808 zaštićenih kulturnih dobara.[2]
Iako je prema važnosti ili prema zastupljenosti spomeničke baštine teško izdvojiti neka područja, pojedinačne lokacije ili pojedina nepokretna kulturna dobra, ipak se kao ishodište i temelj kulturno-povijesnog identiteta Zagreba ističe prostor Gornjeg grada i Kaptola te središnjeg dijela Donjeg grada, koji čini Povijesnu urbanu cjelinu Grad Zagreb površine oko 18 km2. Uz spomenutu Povijesnu urbanu cjelinu u kojoj se nalaze ikonična mjesta i najvidljiviji simboli grada (crkva Sv. Marka, katedrala Sv. Stjepana, tržnica Dolac, Trg bana Jelačića, perivojna potkova s okolnim reprezentativnim građevinama te brojni drugi). Zagreb posjeduje bogatu industrijsku i postindustrijsku baštinu koja pokazuje stupanj, dinamiku i smjer kretanja proizvodnog segmenta društva, no jednako tako i jedan opći društveni razvoj, njegovu otvorenost prema novim konceptima, tehnologijama i idealima koji su utirali put društvenoj modernizaciji.

Sve navedeno upućuje na nužnost očuvanja povijesnog izgleda grada, duge urbane i graditeljske tradicije i značajnih povijesnih vizura, posebno graditeljske baštine kao važnog dijela ukupnog fonda kulturnih dobara Grada Zagreba. Kulturna baština je po svojoj prirodi i materijalnoj strukturi iznimno osjetljiva i podložna propadanju, a njezino očuvanje i zaštita iziskuje znatna materijalna sredstva. U kontekstu navedenih problema nameće se potreba zaštite ali i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Grada Zagreba.

Ministarstvo kulture donijelo je 2011. godine "Strategiju očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011-2015“, koja pod održivim korištenjem kulturne baštine podrazumijeva njezinu zaštitu i korištenje. Tako Strategija navodi da, "Korištenje kulturne baštine može donijeti prihod dio kojega se ponovno ulaže u njezinu zaštitu. To pridonosi osiguravanju održivosti kulturne baštine i ujedno omogućuje dodatno financiranje iz drugih izvora, ne oslanjajući se samo na proračun. Uz to, gospodarsko korištenje kulturne baštine utječe na podizanje svijesti i razumijevanje šire javnosti o njezinoj važnosti za identitet, zajedništvo i društvenu koheziju." Grad Zagreb provodi i ima instrumente kao što su Spomenička renta, čija se sredstva koriste za kontinuiranu provedbu zaštite i obnove kulturnih dobara ali su se ta sredstva pokazala nedovoljnim za postojeće potrebe i probleme. Unatoč tome, postignuti su značajni rezultati u zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na području Grada Zagreba, a koji ne bi bili mogući bez osiguravanja sredstava iz spomeničke rente.

Spomenička renta. Institut spomeničke rente, koju čine proračunski prihodi po osnovi uporabe kulturnih dobara, reguliran je Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine 69/99, 151/03, 157/03-ispr., 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13 i 152/14), a spomenička renta se plaća po dva osnova.

[2] Izvor: Gradski zavod za zaštitu kulture i prirode, 2014.

Prema prvoj osnovi obveznici plaćanja spomeničke rente su fizičke i pravne osobe koje su obveznici poreza na dohodak ili poreza na dobit, a obavljaju gospodarsku djelatnost u pojedinačnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline grada Zagreba koja je razdijeljena na zone zaštite "A", "B", ili "C" Visinu spomeničke rente propisuje svojom odlukom Grad Zagreb, a ona ovisi o:
- veličini korisne površine poslovnog prostora;
- spomeničkom statusu objekta u kojem se nalazi poslovni prostor, ovisno o tome nalazi li se poslovni prostor u pojedinačnom kulturnom dobru ili u objektu koji nije pojedinačno kulturno dobra ali je na području zona zaštite "A", "B", ili "C" kulturnopovijesne cjeline;
- najužoj trgovačko zoni unutar zone "A" kulturnopovijesne cjeline koja odgovara 0. i I. zoni određenoj za utvrđivanje zakupnine za poslovni prostor;
- djelatnosti koja se u poslovnom prostoru obavlja.

Prema drugoj osnovi obveznici plaćanja spomeničke rente su fizičke i pravne osobe koje obavljaju djelatnosti prema nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti. Osnovica za izračun ove spomeničke rente je ukupni prihod ostvaren obavljanjem djelatnosti navedenih u Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, a plaća se po stopi od 0,05%.

Sav prihod od spomeničke rente može se koristiti isključivo za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, a uplaćuje se 60% u korist Grada Zagreba, a 40% u korist Državnog proračuna. Na taj način, odnosno zakonskim i podzakonskim aktima kao i godišnjim programima spomeničke rente stvorene su pretpostavke i temelji sustavne obnove kulturnih dobara na području Grada Zagreb. Potrebno je naglasiti da vlasnici i korisnici kulturnih dobara imaju zakonsku obavezu o svojem trošku provoditi mjere zaštite i očuvanja, odnosno održavanja, dok potporu imaju u Gradu Zagrebu koji ima zakonsku obavezu osigurati zaštitu i očuvanje kulturnih dobara te je dužan izraditi odgovarajuće programe i odrediti prioritete.
Iz proračuna Grada Zagreba, a prema godišnjem programu spomeničke rente, dio sredstava se planira za kapitalna ulaganja u objekte - zaštićena kulturna dobra, koji su u vlasništvu Grada Zagreba. Drugi dio proračunskih sredstava spomeničke rente izdvajaju se za sufinanciranje zaštitnih radova na kulturnim dobrima koja nisu u vlasništvu Grada Zagreba ili su u suvlasništvu grada Zagreba, a odnose se na obnovu vanjskih dijelova zgrada (krovišta i pročelja). U periodu od 2005. do 2014. iz sredstava spomeničke rente obnovljeno 165 zgrada.

Grafikon x. Ostvarenje sredstava spomeničke rente za razdoblje 2003. - 2014.

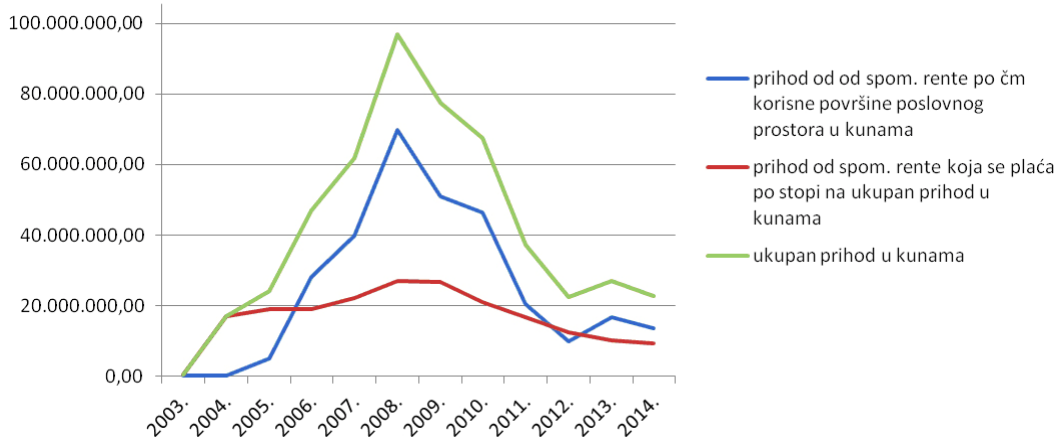

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ bogata kulturna baština, zaštićene prirodne i tradicijske vrijednosti, koje se u dovoljnoj mjeri ne prepoznaju i ne koriste kao jedan od razvojnih resursa u kontekstu pametnog, održivog i uključivog rasta. ▪ nedovoljna briga za očuvanje identiteta i tradicijskih vrijednosti ▪ nedovoljna briga vlasnika o održavanju i obnovi kulturnih dobara ▪ nedovoljna financijska sredstva za sustavnu obnovu kulturne i prirodne baštine ▪ pritisak, negativni trendovi globalizacije i neprimjeren odnos dijela građana uzrokuju degradaciju kulturne baštine ▪ nepostojanje akata planiranja na polju zaštite kulturnih dobara ▪ nedovoljna educiranost građana o potrebi zaštite i obnove kulturnih dobara i mjerama zaštite kao i nepoznavanje mogućnosti, komparativnih prednosti ali i ograničenja u korištenju zaštićenih kulturnih dobara ▪ nedovoljna kapacitiranost sustava zaštite ▪ nedefinirani i neriješeni imovinsko-pravni odnosi ▪ međusektorska suradnja nije na zadovoljavajućoj razini	▪ u cijelosti očuvati povijesni identitet Grada sa svim karakterističnim elementima i dijelovima koji tvore njegovo povijesno određenje, te ga afirmirati kvalitetom novog građenja ▪ izraditi osnovne akte planiranja, strategije i akcijskog plana na polju zaštite kulturne baštine Grada, na razini koja omogućuje održivo upravljanje i programiranje uvažavajući specifičnosti prostora, multidisciplinarnost i međusektorsku suradnju ▪ planirati korištenje prostora na način da se omogući očuvanje i unapređenje sveukupnih vrijednosti kao nositelja prepoznatljivosti kulturno-povijesnog identiteta Grada ▪ predvidjeti i provesti interdisciplinarne mjere koje će osigurati očuvanje kulturne baštine na svim razinama planiranja ▪ poticati kvalitetu i raznolikost u arhitekturi, kao nastavak duge urbane i graditeljske tradicije Grada, uz obvezu očuvanja njegove povijesne slike i karakterističnih povijesnih vizura ▪ uklanjati izrazite elemente degradacije ambijenta ▪ planirati uređenje i urbano definiranje nedovršenih i degradiranih prostora s ciljem ispravne spomeničke prezentacije karakterističnog urbanog koncepta povijesne matrice ▪ sustavno pratiti stanje kulturnih dobara, vrednovati povijesne graditeljske strukture te predlagati mjere zaštite. ▪ institucionalno jačanje i kapacitiranje sustava zaštite kulturnih dobara ▪ kartiranje, detaljna inventarizacija, digitalizacija i dokumentiranje uz korištenje modernih IT-a. ▪ analiza imovinsko-pravnih odnosa i provjera mogućnosti i mehanizama za rješavanje vlasničkih odnosa ▪ popularizacija i edukacija građana o kulturnim dobrima kao doprinos prepoznavanju ne samo ograničenja nego i vrijednosti, mogućnosti korištenja i sveukupnog razvoja u skladu s održivim razvojem. ▪ Učinkovito povlačenje i korištenje sredstava kroz europske strukturne i investicijske fondove u nadolazećem razdoblju

1.1.4. Krajobraz

Područje Grada Zagreba dio je Subpanonske i Panonske krajobrazne regije koje se dalje raščlanjuju na 6 osnovnih krajobraznih cjelina i na 24 krajobrazna tipa.

Pritisci koji dominantno utječu na krajobrazne cjeline su neobazrivo (oblikovno, sadržajno, prostorno) urbano širenje na neizgrađene prostore strukturiranih krajobraznih obilježja prirodnih i doprirodnih staništa, ali i izgrađenih gradskih prostora.

Osim širenja gradnje kao dominantne prijetnje očuvanju krajobraza, urbani, prirodni i doprirodni krajobrazi ugroženi su unošenjem tipologija kojima se ne uvažava urbani, vizualni i ekološki karakter krajobraznog područja (neusklađenosti mjerila, gabariti, materijali i oblikovanje koje ne uvažava naslijeđene urbane uzorke). To je naročito izraženo u vidu širenja industrijskih, rekreacijskih, servisnih i trgovačkih sadržaja na rubovima grada i u doprirodnim

područjima uz Savu te neusklađenosti mjerila i uzoraka koji se unose u područja jakog krajobraznog karaktera kao što su Donji grad i planski regulirana stambena naselja.

Dodatne negativne promjene odnose se na neodržavanje povijesnog prostora grada, gubitak lokalnih obilježja u ruralnim naseljima, razvitak neobazriv prema izvornim uzorcima naselja, nepovezanost s krajolikom te na osiromašeni odnos vizura, znakova i ostalih krajobraznih obilježja.

Slika x. Prikaz krajobraznih tipova Grada Zagreba

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak konceptualnog okvira i mjera za zaštitu krajobraznog karaktera i integriranje u razvojno i prostorno planiranje ▪ provedena je opća klasifikacija krajobraza, no nedostaje niža razina klasifikacije ▪ nema praćenja i provjere razvojnih i prostornih dokumenata u odnosu na karakter krajobraza ▪ nedovoljno poznavanje, a time i afirmacija vrijednosti krajobraza u procesima prostornog razvitka ▪ nedovoljno prema krajobrazu senzibilizirana i educirana javnost	▪ izrada konceptualog okvira i mjera za zaštitu karaktera krajobraza i integriranje u razvojne i prostorne dokumente ▪ stvaranje okvira za detaljne studije s uspostavljanjem baze podataka ▪ praćenje i kontrola provedbe mjera za razvitak Grada i njihovog utjecaja na stanje krajobraza; ▪ opće jačanje svijesti u procesu planiranja o značenju karaktera krajobraza ▪ obavještavanje i educiranje javnosti o uspostavljenim krajobraznim politikama

1.1.5. Identitetski potencijali

Pitanje identiteta je osobito aktualno radi globalizacijskih procesa, koji s jedne strane dovode do posebne osjetljivosti na pojedinačne kulturne identitete, a s druge strane otežavaju definiranje i učvršćivanje tih identiteta.
U identitetskom smislu najizraženije mega-prostorne cjeline Grada Zagreba su: povijesna cjelina s Gornjim i Donjim gradom i Kaptolom, brojnim muzejima, crkvama, galerijama, školama, javnim institucijama, trgovima i povijesnim ambijentima, te tržnicom Dolac, "trbuhom grada" i najpoznatijom tržnicom koju osim stanovnika grada posjećuju i brojne grupe turista. Sjeverno od grada smještena je gora Medvednica sa skijalištem na kojem se održavaju utrke Svjetskog kupa, te rijeka Sava sa pratećim zelenim sportsko/rekreacijskim pojasom s jezerima Bundek i Jarun i Zagrebačkim hipodromom.
Identitetski prepoznatljiva je i cjelina Novog Zagreba, sklopa planskih naselja visoke urbanističke i arhitektonske kvalitete, uz koju se i prostorno i identitetski čvrsto veže zaštićeni sklop Zagrebačkog velesajma. Velesajam je značajan subjekt u memoriji Novog Zagreba, premda više nema značaj kakav je imao 1950tih i 1960tih.

Na području između željezničke prige i rijeke Save nalazi se heterogeni prostor Trnja, koje presjecaju dvije značajne gradske avenije - Vukovarska, koja predstavlja značajan urbanistički ambijent iz 50tih i 60tih godina 20. stoljeća, kao široka i protočna ulica s tramvajskom prugom uz koju se nižu brojne stambene i poslovne zgrade, remek djela hrvatske moderne arhitekture.
Identitet područja grada prema istoku i prema zapadu je neujednačeno definiran: neka naselja (Dubrava, Španso, Gajnice i dr.) imaju subkulturnu prepoznatljivost; Maksimir je značajna lokacija zbog parka Maksimir, Zoo vrta i Dinamovog stadiona, Lanište se afirmiralo otvaranjem Arene i Arena centra, uz Zagrebačku aveniju i uz Radničku cestu formiralo se novo poslovno središte, no veći dio tih područja ne percipiraju se kao cjelina sa turistički atraktivnijim centralnim dijelovima grada.
Okvirno identitetsko naslijeđe grada Zagreba može se diferencirati kao predmoderno i moderno, pri čemu predmoderno naslijeđe opisuje raspon od prvih materijalnih dokaza života na teritoriju grada do početaka stvaranja moderne građanske industrijalizirane kulture, a moderno naslijeđe opisuju upravo razvoj i promjene od sredine 19. stoljeća do danas.
Bitnu stavku u identitetu grada čini njegova arhitektonska baština, bilo kao građevine koje su u funkciji za koju su građene bilo kao preuređeni industrijski i slični kompleksi, odnosno zaštićeni graditeljski sklopovi.
Zagreb nema dominantni ikonički simbol kao što je Tour Eiffel u Parizu, Big Ben u Londonu ili Fernsehturm u Berlinu.
U kreiranju identitetskog sustava važno je spomenuti brojne kulturne manifestacije svjetskog značaja, kao što su Animafest, Smotra folklora, Zagreb film festival, Tjedan suvremenog plesa, Festival komorne glazbe, Muzički biennale, Eurokaz i drugi.

U nedostatku cjelovitog sustava komunikacijskog vrednovanja povijesne baštine, na suvremenoj razini svijesti, moguće je zaključiti kako bi najveće identitetske potencijale grada Zagreba iz

njegovih povijesnih slojeva bilo moguće izvesti upravo iz:
- vrijednosti prirodnih cjelina na čijem se području razvio Grad Zagreb: Medvednice i Save,
- vrijednosti povijesnih i suvremenih gradskih ambijenata - trgovi, parkovi, ulični potezi,
- vrijednosti povijesno održanih, memoriranih i suvremenih rituala - od gričkog topa do Hrelića,
- vrijednosti tradicije održavanja kulturnih manifestacija.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ globalizacijski procesi otežavaju definiranje i učvršćivanje lokalnih identiteta ▪ Zagreb tijekom svoje moderne povijesti nije uspio stvoriti i održati prepoznatljiv proizvod koji bi mogao biti asociran s gradom ▪ nesustavni pokušaji materijalizacije simboličke vrijednosti grada ▪ stanovništvo slabo poznaje grad i njegove prostore i potencijale	▪ vrednovanje, zaštita, obnova i održivi razvitak konstitucijskih elemenata slike Grada: povijesne jezgre, Medvednice i Save ▪ razvoj jedinstvenog pristupa utvrđivanju i promicanju identiteta Grada Zagreba ▪ afirmiranje identiteta povijesnih i planiranih urbanih cjelina na području Grada Zagreba

1.2. STANOVNIŠTVO

1.2.1. Broj stanovnika

Od 1948. do 2011. broj stanovnika u Gradu Zagrebu se povećao sa 356 000 na oko 790 000. Za pedeset godina Zagreb se povećao za 2,2 puta. Ubrzan rast Grad je imao sve do 1991. Otada središnji dio doživljava značajan pad broja stanovnika, širi središnji prostor stagnaciju odnosno minimalni rast, a veći porast sesvetsko područje i naselja oko obilaznice.

U posljednjem međupopisnom razdoblju (2001. do 2011.) Zagreb bilježi nešto veći rast broja stanovnika (1,4% ili 10.872) nego 90-tih godina. Razlog je daljnje produbljavanje regionalnih razlika u razvoju Hrvatske u odnosu na Zagreb, pa je i u uvjetima gospodarske krize Zagreb još uvijek privlačan brojnim mlađim doseljenicima s tih područja, što je u direktnoj vezi s njihovim doprinosom porastu nataliteta odnosno prirodnom prirastu.

Tabela x. Broj stanovnika Grada Zagreba 1948.-2011.

Grad Zagreb	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Broj stanovnika	356 529	393 919	478 076	629 896	723 065	777 826	779 145	790 017
Međupopisna promjena	-	37 390	84 157	151 820	93 169	54 761	1 319	10 872
Bazni indeks	100	110,5	134,1	176,7	202,8	218,2	218,5	221,6
Lančani indeks	-	110,5	121,4	131,8	114,8	107,6	100,2	101,4
Stope rasta/ prosječno godišnje	-	2,11	2,41	2,82	1,41	0,77	0,02	0,13

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., DZS, Zagreb, 2005., Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., DZS, Zagreb, 2012.

Slika x. Prostorni razmještaj stanovništva u Gradu Zagrebu prema podacima popisa 2011. godine

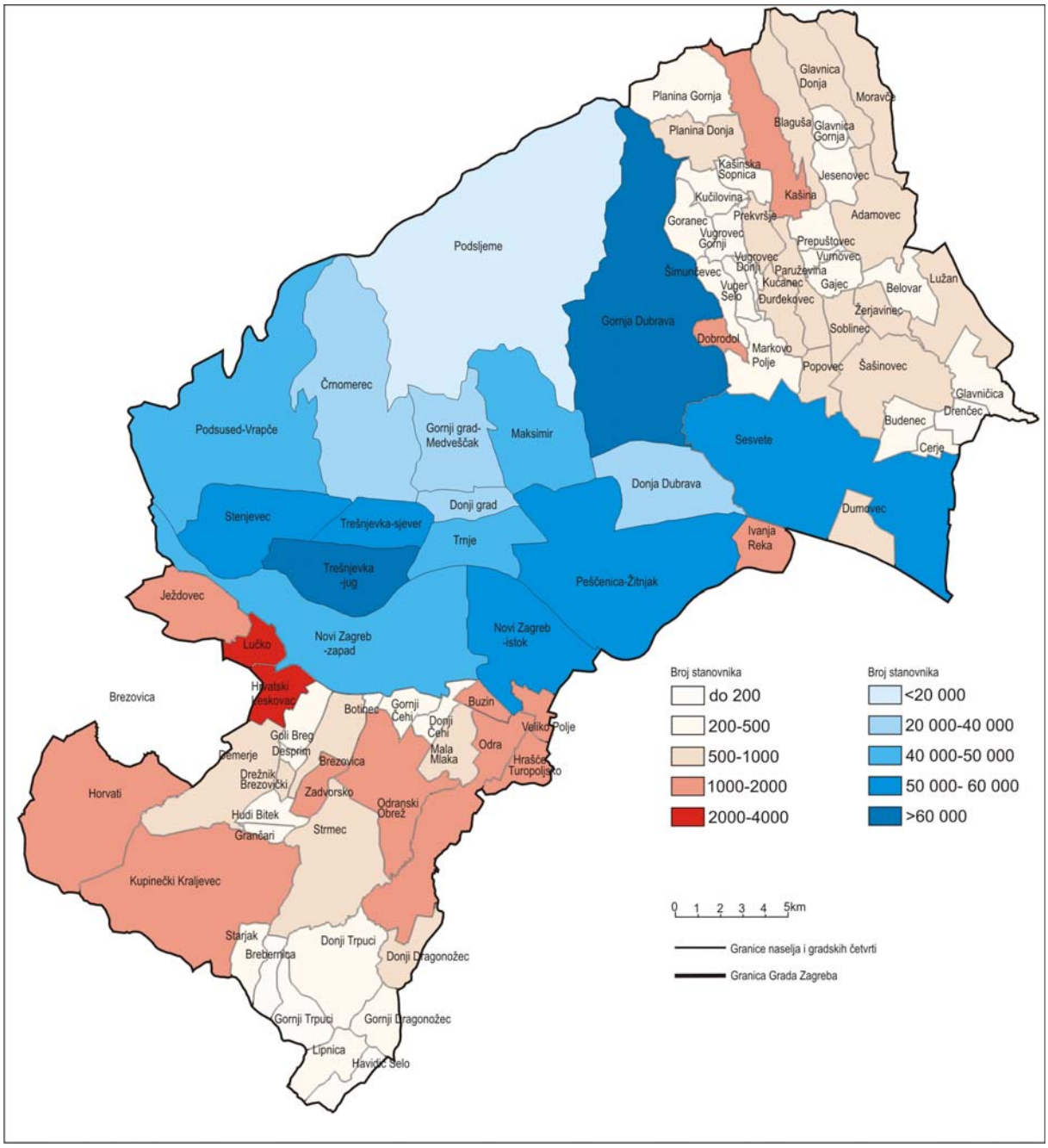

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, odjel demografije

Slika x. Gustoća naseljenosti Grada Zagreba po naseljima 2011.

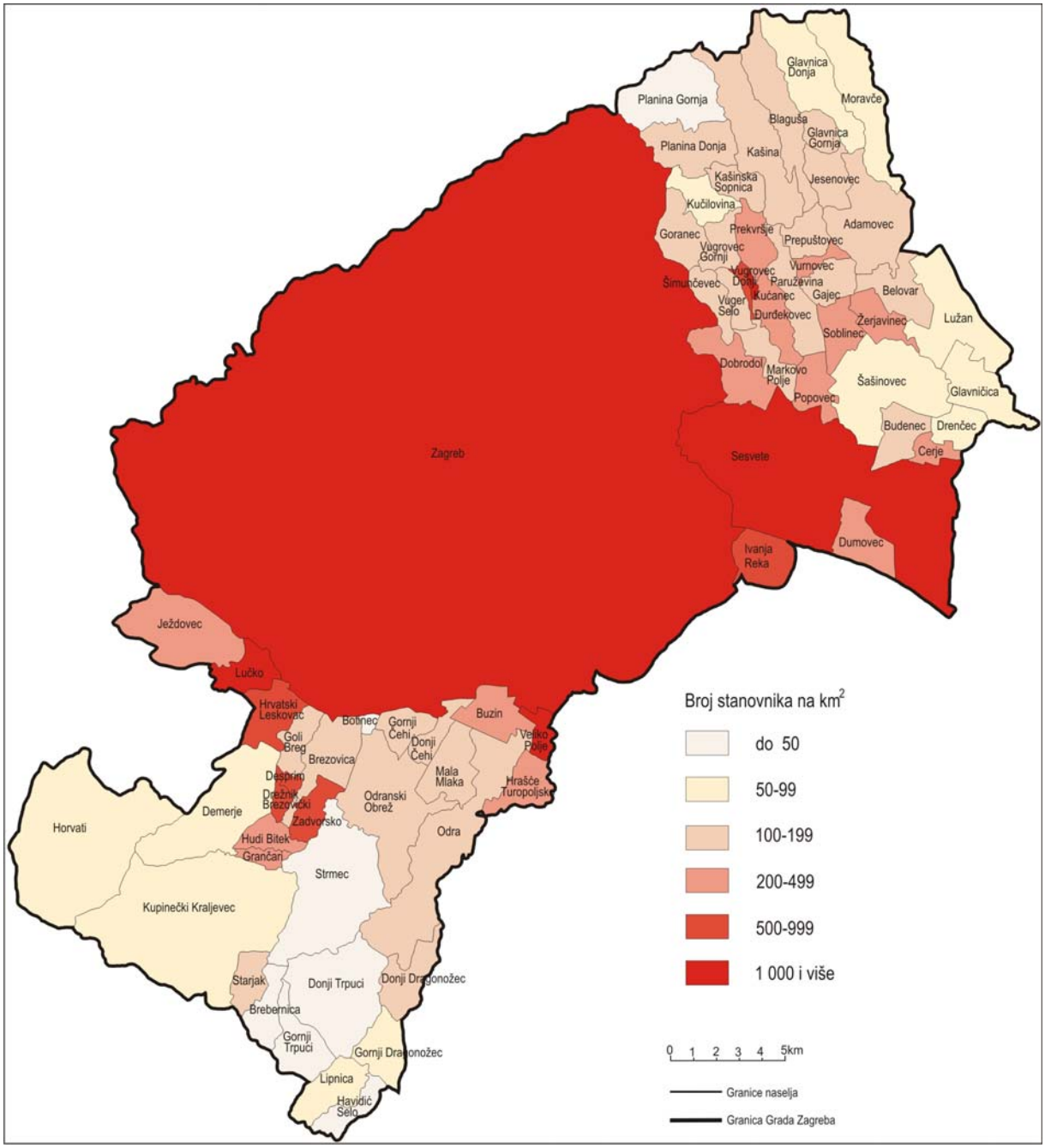

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, odjel demografije

1.2.2. Dobna struktura

Podaci Popisa stanovništva 2011. pokazuju nastavak ranijih trendova ubrzanja procesa starenja stanovništva u Zagrebu, kao i u Hrvatskoj. Stanovništvo Zagreba znatno je starije nego 2001. (udio stanovništva starog 60 i više godina porastao sa 14,9% 2001. na 17,3% 2011.), a prosječna starost iznosi 41,6 godina, što je približno prosječnoj starosti hrvatskog stanovništva.

U usporedbi s Europskom unijom čije prosječno stanovništvo također ima trend starenja, većina njenih gradova, uz rast starije istodobno bilježi i rast mlađe populacije (nešto manji dio- statično obilježje) ispod 24 godine. Dotle je zabrinjavajuće što Zagreb bilježi vidljivo smanjivanje udjela mlađe, uz porast udjela starije populacije. Ukoliko taj trend bude u narednom razdoblju dodatno ubrzan pojačanim procesom iseljavanja mladih u inozemstvo, zbog otežanog zapošljavanja, Zagreb bi trebao poduzimati specijalne mjere gospodarsko - populacijske politike koje se svojim pozitivnim primjerom za zaustavljanje iseljavanja mladih, mogu razlikovati od nacionalnih.

Ujedno i zbog niskog nataliteta smanjio se broj i udjel mladog stanovništva dobnih skupina do 0-14 godina na svega 14,7 %, a povećao broj stanovništva dobnih skupina 25-60 godina i starijeg od 60 godina.

Slika x. Dobna struktura stanovništva Zagreba, 2001. i 2011.

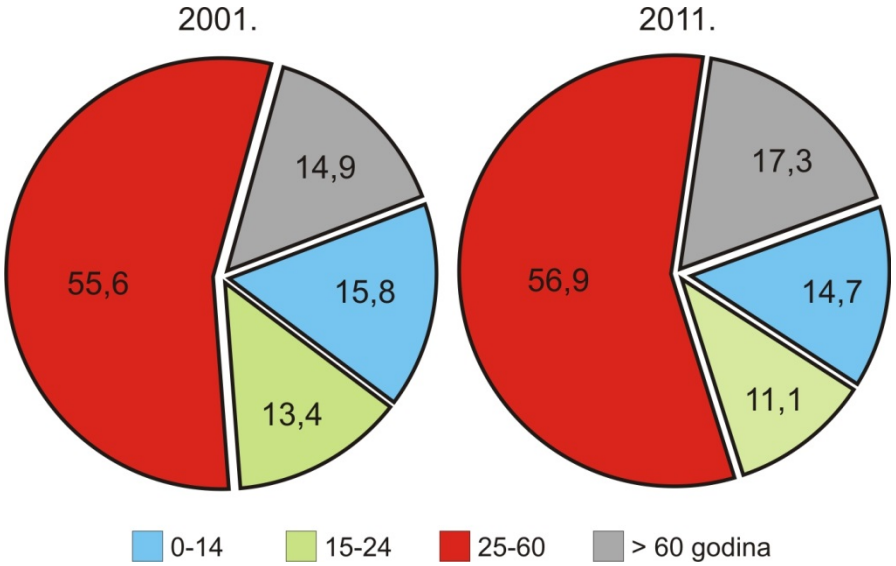

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, odjel demografije

Središnje gradsko područje ima starije stanovništvo, a širi prostor naselja Zagreb i sesvetsko područje imaju znatno mlađe stanovništvo (uglavnom zbog doseljavanja novog stanovništva u ta područja).

Slika X. Prosječna starost stanovnika po gradskim četvrtima, Popis 2011.

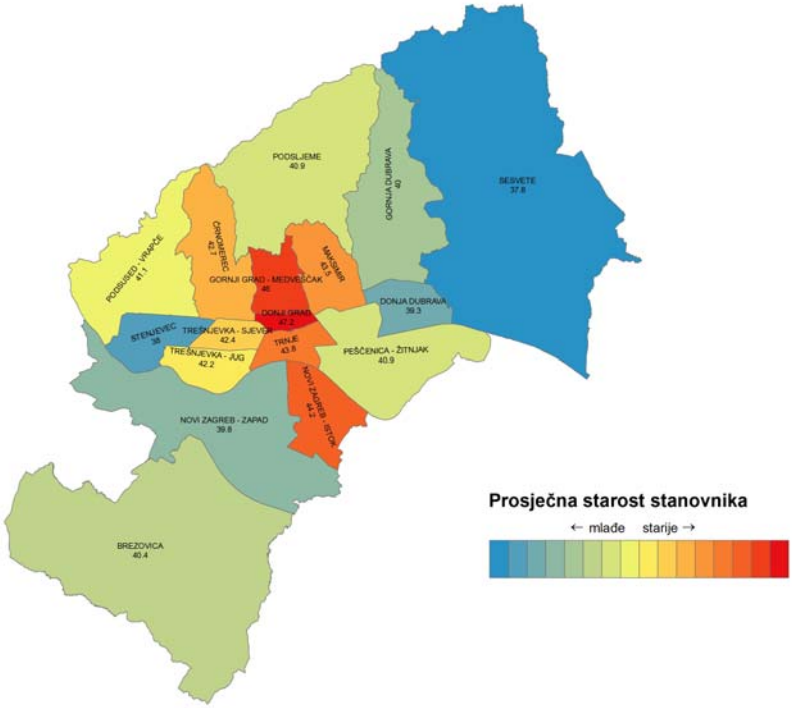

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Broj živorođenih u Gradu Zagrebu kreće se između 7 000 i 8 000 tisuća godišnje. Umrlih je sve do 2008. bilo više od broja živorođenih, tako da je prirodni prirast sve do te godine bio negativan. Od 2008. do 2012. više je bilo živorođenih nego umrlih pa je prirodni prirast u protekle četiri godine bio pozitivan. Međutim od 2013. prirodni prirast ponovo je bio negativan (-106) što znači da je mortalitet bio veći od nataliteta.

Zbog negativnoga ukupnog prirodnog prirasta u razdoblju 2001.-2011. godine ukupan je porast stanovništva Zagreba u posljednjem međupopisnom razdoblju ovisio o migracijskom priljevu stanovništva s trajnim doseljenjem. Zagreb, kao i većina europskih glavnih gradova, ne raste na temelju svog prirodnog prirasta već tome uglavnom pridonose imigracijski tokovi, ali prvenstveno iz zemlje (RH), a manjim dijelom i iz inozemstva.

Slika x. Prirodno kretanje stanovništva Grada Zagreba u razdoblju 2001. - 2011.

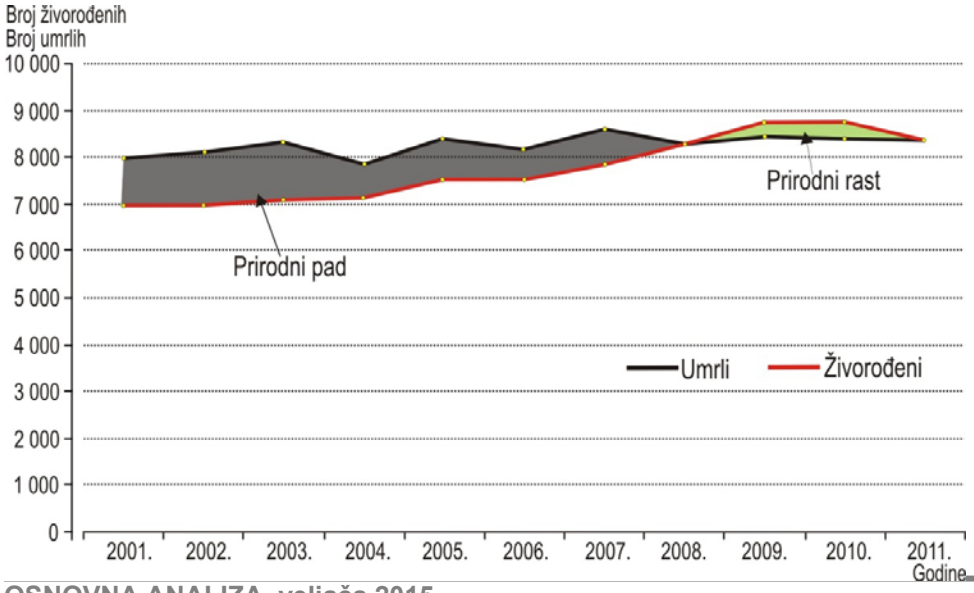

1.2.3. Obrazovna struktura

Prema Popisu stanovništva iz 2011. 4,9% stanovništva starijeg od 15 godina nije imalo obaveznu osnovnu školu, 13,6% imalo je samo osnovno obrazovanje, dok je 52,3% imalo srednjoškolsko obrazovanje, a 29% neki od stupnjeva visokog obrazovanja (7,1% stručni studij (više obrazovanje), 20,8% sveučilišni studij (visoko obrazovanje), a 1,0% doktorat znanosti). Evidentan je znatan porast visoko obrazovanih sa 22,4% 2001. na gotovo 30% u 2011. U odnosu na Hrvatsku, struktura obrazovanosti u Zagrebu je povoljnija sa znatno većim udjelom stanovništva sa stručnim i visokim obrazovanjem.
Udio osoba sa stručnim obrazovanjem (od SSS do visokog - specijalističkog i drugih stupnjeva visokog obrazovanja) u ukupno školovanom stanovništvu iznosi 81,3 % (nacionalni prosjek iznosio je 69 %). Ovaj pokazatelj je važan jer se radi o dijelu stanovništva koji najviše pridonosi razvoju na svim područjima.

U razdoblju 2001.- 2011. radi se o vidljivom porastu razine obrazovanosti zagrebačkog stanovništva, ali još uvijek s dominacijom srednjoškolske razine. Posebno je značajna razlika u udjelu visokoobrazovanih, zajedno s magisterijem i doktoratom. Dok je Zagreb na 1.000 stanovnika 2011. imao 290 visokoobrazovanih (2001. je imao 140), na razini Hrvatske prosječno je tek 139 visokoobrazovanih na 1.000 stanovnika.

Broj i udjel visokoobrazovanog stanovništva Grada Zagreba čini jedan od njegovih najvažnijih razvojnih potencijala i specijalnu razvojnu prednost. Zagreb ima najveću koncentraciju visokoobrazovanih stručnih radnika i znanstvenika u Hrvatskoj, iako je taj udjel još uvijek niži u usporedbi s razvijenijim europskim zemljama i glavnim gradovima. Prema popisu stanovništva iz 2011., od ukupno 11.702 popisana doktora znanosti u Hrvatskoj, njih 6932 (59,2 %) živjelo je i radilo u Zagrebu.

Slika x. Stanovništvo Grada Zagreba staro 15 i više godina prema završenoj školi, 2001. i 2011.

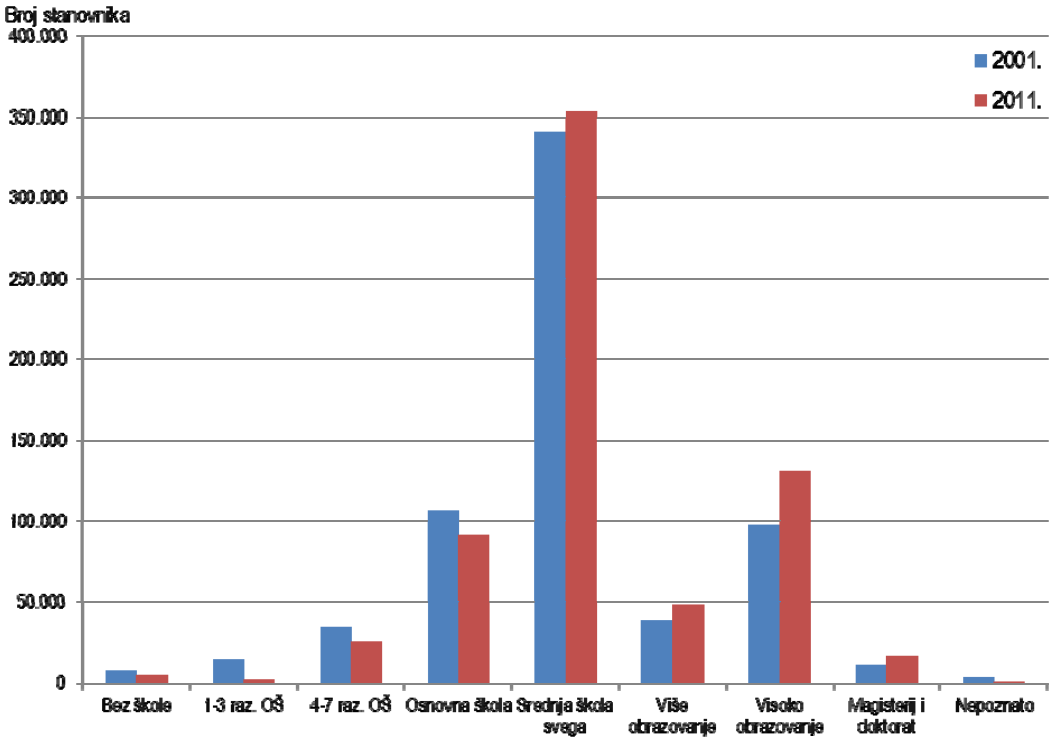

Slika x. Naselja Grada Zagreba prema udjelu stanovništva starog 15 i više godina sa završenom višom i visokom školom 2011. godine

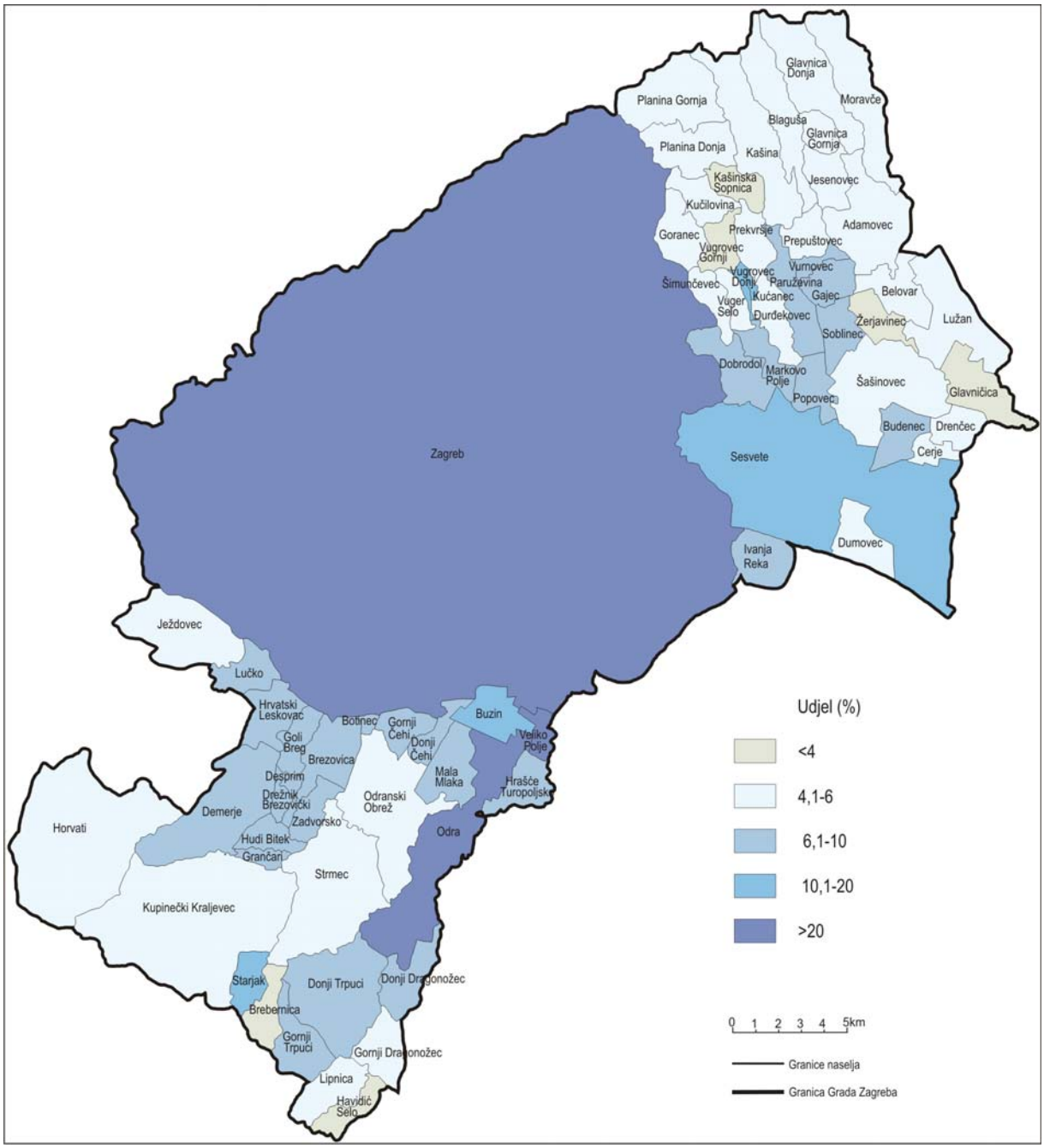

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

1.2.4.Zaposlenost i nezaposlenost

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine od ukupnog broja stanovnika starijih od 15 godina udio nezaposlenih je 6,4%, neaktivnih 45,7% (umirovljenici 63,0%, učenici ili studenti 21,5% i dr.), a zaposlenih 47,8 %.

Slika X. Udio zaposlenih u ukupnom broju radno sposobnog stanovništva po mjesnim odborima, Popis 2011.

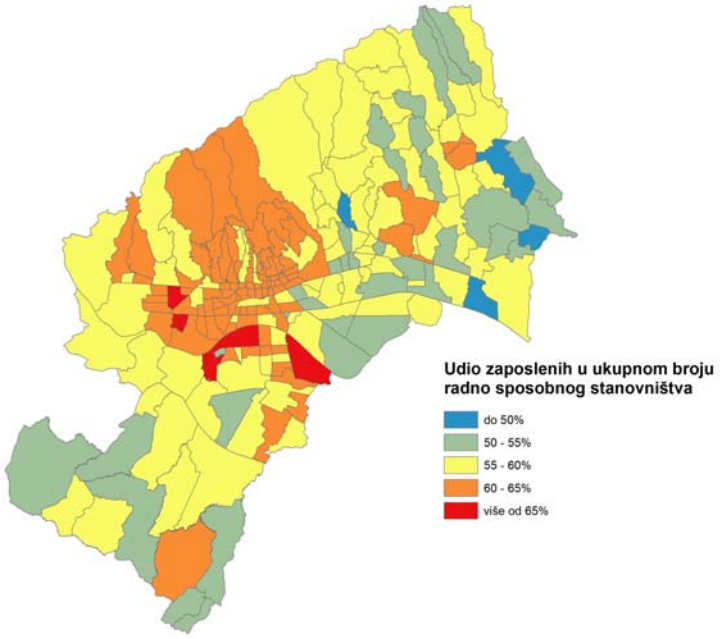

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, odjel demografije

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nastavak proces starenja stanovništva, posebno središnjeg gradskog naselja ▪ smanjivanje udjela mladih ▪ nizak prirodni prirast stanovništva ▪ daljnji pritisak na gradsku infrastrukturu i potražnju za radnim mjestima zbog imigracijskog priliva ▪ razlike u gustoći naseljenosti na području Grada ▪ relativno zadovoljavajuća obrazovna struktura stanovništva, uz porast udjela visokoobrazovanih	▪ unapređenje poticajnih mjera pronatalitetne iobiteljske politike (zapošljavanje mladih, poticaji za povoljnije rješavanje stambenih pitanja mladih obitelji, unaprijeđenje sustava potpore obiteljima odnosno zaposlenim roditeljima i dr.) ▪ potreba poduzimanja indirektnih mjera za zaustavljanje iseljavanja mlade obrazovane populacije ▪ gradski program za pomoć starijim zaposlenicima kao i starijoim nezaposlenima kako bi očuvali i usavršili njihove vještine, tako da mogu duže ostati na tržištu rada ▪ potreba za programima za aktivno uključivanje starijih osoba (65 +) – inkluziju- u društvo

2.OKOLIŠ

2.1. ZAŠTITA OKOLIŠA
2.2. ENERGIJA I KLIMA

2.1.1. Praćenje stanja okoliša, informacijski sustav okoliša, planiranje zaštite okoliša

Prvo Izvješće o stanju okoliša (SGGZ 8/99) Grad Zagreb je donio 1999. godine u okviru Programa zaštite okoliša – Lokalne agende 21. Drugo Izvješće doneseno je 2006. (SGGZ 12/06). Krajem 2014. izrađen je Program zaštite okoliša Grada Zagreba čije se usvajanja u skupštini Grada Zagreba planira u prvom tromjesečju 2015. godine.
Praćenje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu provodi se od 1965. Od 1973. Podaci iz tri (od sadašnjih šest) mjernih postaja u Gradu Zagrebu ulaze u okviru GEMS/AIR City AIR Quality Trends programa u Svjetsku bazu podataka Svjetske zdravstvene organizacije WHO.
Prema obavezama Zakona o zaštiti zraka (NN 178/04, 60/08) početkom 2009. Grad je usvojio tri važna akta:

- Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka 2009.-2012. (SGGZ 7/09) – donosi se za četverogodišnje razdoblje
- Odluku o određivanju lokacija mjernih postaja u Gradskoj mreži (SGGZ 7/09)
- Program mjerenja razine onečišćenosti zraka (SGGZ 7/09)

Zbog prekomjernog onečišćenja zraka česticama PM_{10} na mjernim postajama u zapadnom dijelu Grada Skupština Grada je 2010. donijela Cjeloviti sanacijski program smanjenja PM_{10} čestica (SGGZ 18/10). Određeno je 12 mjera smanjivanja onečišćenja s ciljem postizanja II., odnosno I. kategorije čistoće zraka na tom području.

Za najznačajniji pojedinačni izvor onečišćenja donesena je i odluka o izradi sanacijskog programa za stacionarni izvor emisija u zrak: pogon elektrane – toplane (EL-TO) Zagreb, Zagorska 1 (SGGZ 18/10).

HEP – Proizvodnja d.o.o. izradio je sanacijski program koji je donesen Zaključkom Skupštine Grada o suglasnosti na Sanacijski program smanjenja krutih čestica toplane (EL-TO) Zagreb (SGGZ 17/11) s ciljem smanjenja emisije PM_{10}.

Prema Zakonu o zaštiti zraka (NN br. 130/2011 i 41/14) izrađen je Nacrt prijedloga Programa zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama. To je provedbeni dokument za četverogodišnje razdoblje i sastavni je dio Programa zaštite okoliša Grada Zagreba. Izrađen je i nacrt prijedloga Akcijskog plana za poboljšanje kvalitete zraka u Zagrebu radi smanjenja razine dušikovih oksida (NO_x), PM_{10} čestica, $PM_{2,5}$ čestica, ozona (O_3) benzeno(a)pirena (BaP) koje prekoračuju granične ili ciljane vrijednosti.

Katastar emisija u okoliš. Uspostava Katastra emisija u okoliš (KEO) započeta je 1997. te se sustavno prikupljaju podaci o emisijama onečišćujućih tvari u zrak i vode te prate količine i tijek otpada. Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN br. 110/07) i Pravilniku o Registru onečišćenja okoliša (NN br. 35/08) podaci se prikupljaju i prate putem Registra onečišćavanja okoliša (ROO). Od 2012. ROO je dostupan javnosti i doprinos je Informatičkom sustavu zaštite okoliša. Od donošenja Pravilnika o ROO za svaku izvještajnu godinu (2008.-2013.) evidentan je porast prijava obveznika dostave podataka i verificiranih prijava.

Informacijski sustav zaštite okoliša. Zakon o zaštiti okoliša (NN br. 80/13) propisuje da se informacijski sustav zaštite okoliša uspostavlja sa svrhom cjelovitog upravljanja. Osim podataka o stanju okoliša, Informacijski sustav zaštite okoliša sadrži odgovore društva te se

vodi kao distributivni informacijski sustav. Temeljem ovog Zakona još uvijek nije donesen Pravilnik o ROO-u.
Od '90-ih godina sustavno se prati kakvoća podzemnih voda na priljevnim područjima vodocrpilišta prema Planu za zaštitu voda Grada Zagreba (SGGZ 4/01).
Grad Zagreb je izradio stratešku kartu buke koja će poslužiti kao osnova za izradu konfliktnih karata buke i akcijskih planova. Izrađena je stručna podloga za donošenje odluke o dozvoljenih prekoračenjima razine buke.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ netransparentni ili nedostupni podaci o financiranju zaštite okoliša na području Grada Zagreba (podjela nadležnosti između Države i Grada) ▪ nedostatna financijska sredstva ▪ necjelovita provedba propisanih mjera zaštite okoliša ▪ nesustavno praćenje stanja pojedinih sastavnica okoliša, npr. tla, buke, bioraznolikosti ▪ nedovoljna suradnja ključnih institucija - upravnih tijela Grada Zagreba, pojedinih tijela državne uprave, trgovačkih društava i sl. ▪ područje zaštite okoliša i održivog razvoja nije cjelovito institucionalno objedinjeno u jednoj gradskoj ustrojstvenoj jedinici – gradskom uredu ▪ nedovoljno razvijena svijest građana/javnosti o pitanjima i problematici zaštite okoliša, posebice otpada	▪ donošenje i provedba dokumenata zaštite okoliša i održivog razvoja ▪ mjere zaštite okoliša implementirati u druge gradske planove/programe i strateške dokumente ▪ kontinuirano praćenje i obrada podataka o okolišu omogućili bi stalan uvid u stanje i trendove u okolišu, poslužili bi ocjeni učinkovitosti poduzetih mjera, te ukazivali na probleme i potrebe zaštite okoliša ▪ jačanje uloge nadležnog Ureda za energetiku , zaštitu okoliša i održivi razvoj, ključnog tijela u uspostavljanju koordiniranog sustava zaštite okoliša i praćenja stanja okoliša ▪ uspostava jedinstvenog informacijskog sustava o okolišu radi podizanja kvalitete izvještavanja

2.1.2. Vode

Vodocrpilišta. Na području Grada Zagreba u uporabi je 6 vodocrpilišta s 30 zdenaca te nepoznati broj individualnih zdenaca. Ukupni kapacitet zdenaca u vodoopskrbnom sustavu Grada je oko 5.500 l/s na Grad otpada 4.950 l/s. Moguća proizvodnja iznosi preko 430.000 m^3 dnevno.
Zone sanitarne zaštite (I.,II.,III.), s mjerama zaštite, određene su Odlukom o zaštiti izvorišta Stara Loza, Sašnjak, Žitnjak, Petruševec, Zapruđe, Mala Mlaka iz 2014. (SGGZ br. 21/14). Voda se dorađuje samo na crpilištu Petruševec, uređajem za uklanjanje mangana. Koncentracija mangana do danas pala je ispod dozvoljenih granica, te se pročišćavanje provodi iz preventivnih razloga sprečavanja taloženja mangana u cijevima vodoopskrbne mreže.

Sava. Na području Grada Zagreba Sava ima značajke rijeke srednjeg toka s koritom usječenim u aluvijalne naslage. Korito je širine 110 m, nekadašnji meandri ostali su u zaoblju presječni obrambenim nasipima. Srednji protoci Save (1981.-2011) na vodomjernoj postaji Zagreb su 278 m^3/s(trajanje 35%), a na postaji Rugvica 285 m^3/s (trajanje 35%). 70-tih godina prošlog stoljeća započeo je proces sniženja razina malih i srednjih voda u rijeci Savi na području Grada kao rezultat regulacijskih radova u koritu rijeke i pritoka kojima je narušen pronos nanosa, te prekomjernim vađenjem šljunka. Izgradnjom praga TE-TO početkom 80-tih proces je zaustavljen u uzvodnom dijelu toka, te na ovom dijelu iznosi prosječno oko 2 m. Na području nizvodno od praga TE-TO vodostaju su niži za oko 5 m u odnosu na uzvodne.
Direktne posljedice produbljenja dna su slijedeće:

- sniženje vodnih razina malih i srednjih voda,
- sniženja vodnih razina podzemnih voda u zaobalju, ugrožena stabilnost zaštitnih obalnih gradnji i mostova,
- ugroženi uvjeti zahvata i ispusta vode, narušeni planirani uvjeti rada objekata obrane od poplava.

Potoci. Planom za zaštitu voda Grada Zagreba[1] potoci na području Grada Zagreba, od izvora do prvih naselja, svrstani su u I. kategoriju (planirane vrste vode), a nizvodnije u II. kategoriju. Iznimka je kanal Črnec koji je svrstan u III. kategoriju.

Kakvoća vode potoka na području Grada Zagreba odstupa od planirane vrste vode (kategorije), osobito na dionicama na kojima postoje direktni ispusti. To je izraženo na mjernom ispustu potoka Črnec nakon ispusta otpadnih voda iz gospodarske zone Sesvetskog Kraljevca (Pellis i Agroproteinka). Najlošije je stanje najčešće u odnosu na mikrobiološke pokazatelje. Za poboljšanje kakvoće potoka potrebno je poznatim onečišćivačima propisati rokove za smanjenje zagađenja već na izvorištu, na način da pročiste otpadne vode do razine kakvoće vodotoka ili otpadne vode priključiti na sustav odvodnje koji bi također trebao završiti s uređajem za pročišćenje otpadne vode.
Uzroci potencijalnih onečišćenja podzemnih voda su divlja odlagališta i šljunčare na vodozaštitnim i osjetljivim područjima, vodopropusna kanalizacija, industrijski pogoni, obrtničke radionice i skladišta locirani unutar zona sanitarne zaštite, poljoprivredna djelatnost u kojoj se koriste lako ispirljivi herbicidi (npr. atrazin) i slično. Najveći utjecaj na kakvoću vode prijemnika na području Grada Zagreba imaju ispusti iz gospodarske zone Sesvetskog Kraljevca, gdje su, na malom prijemniku, locirani veliki onečišćivači.

Stajaćice. U ispitivanim stajaćicama (šljunčara Rakitje i jezera - Bundek, Savica, maksimirska jezera), Planom svrstanih u II. kategoriju povišene su vrijednosti prema mikrobiološkim pokazateljima i hranjivim tvarima, a povećani su i neki drugi pokazatelji (ovisno o stajaćici) u odnosu na vrijednosti propisane Uredbom o standardu kakvoće voda (NN73/13).

Kalibracija modela provodila se na 295 piezometara s područja zagrebačkog vodonosnika. Elaborat o zonama zaštita izvorišta Grada Zagreba, 2014. (Rudarsko-geološko-naftni fakultet, Zavod za geologiju i geološko inženjerstvo).
Od 1994. u svakodnevnim analizama (podzemne) vode iz vodocrpilišta, rezervoara i javnih izljeva nisu izolirani nikakvi patogeni mikroorganizmi, kao ni kancerogene ili toksične tvari.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ potencijalno onečišćenja podzemnih voda ▪ pogoršanje kakvoće vode rijeke Save između lokacija Sava-Petruševec i Sava-Oborovo ▪ produbljenje dna rijeke Save i trend sniženja vodostaja ▪ nepročišćene tehnološke otpadne vode ispuštaju se u prirodne prijemnike na područjima na kojima nema sustava javne odvodnje. ▪ ne prate se mjere i rezultati koje gospodarstvo uvodi u cilju unapređivanja tehnologija.	▪ očuvanje voda koje su još čiste, zaustavljanje trenda pogoršanja, saniranje ili uklanjanje izvora onečišćenja, pojačani nadzor ▪ intervencije kojima će se stabilizirati riječno dno, podići vodostaj Save te time omogućiti bolje prihrana vodocrpilišta i jezera i povećati sigurnost nizvodne dionice Save od poplava ▪ zabrana gradnje na područjima na kojima se ugrožava kakvoća voda izvorišta i podzemnih voda koje se koriste ili planiraju koristiti za vodoopskrbu ▪ zabrana eksploatacije šljunka ▪ korištenje plina i/ili drugih alternativnih izvora kao energenta za zagrijavanje na području Grada, a posebno na priljevnim područjima crpilišta ▪ smanjenje opterećenja u otpadnim vodama iz tehnoloških procesa i postizanje dopuštenih koncentracija opasnih i drugih tvari u otpadnim vodama ▪ zamjena postojećih tehnologija boljim i čišćim tehnologijama ▪ unapređivanje kvalitete podataka što se dostavljaju u Registar onečišćavanja okoliša (ROO)

[1] SGGZ 4/01.

2.1.3. Zrak

Stacionarni izvori emisija u zrak su veliki uređaji za loženje; pogoni elektrane-toplane (EL-TO) i termoelektrane (TE-TO), male toplane, postrojenja za grijanje, pripremu pare i tople vode, mala kućna ložišta (osobito na kruta goriva i loživo ulje), te industrijska postrojenja.
Difuzni izvori onečišćenja su izvori kod kojih se onečišćujuće tvari unose u zrak bez određena ispusta/dimnjaka (emisije koje se vežu uz tvorničke procese u kojima se koriste lakohlapive organske tvari, distribuciju i manipulaciju s naftnim proizvodima - benzinske postaje i terminali, radilišta (građenje/rušenje), sustave prikupljanja i zbrinjavanja komunalnog otpada i sl.). Od pokretnih izvora emisija dominantan izvor onečišćenja zraka na području Grada Zagreba je cestovni promet.

Mjerenja se provode na 6 gradskih mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka, na 3 postaje u državnoj mreži i na 3 postaje za mjerenja posebne namjene. Prema rezultatima mjerenja 2012. kvaliteta zraka u Gradu Zagrebu je bila II. kategorije (onečišćen zrak) s obzirom na izmjerene koncentracije PM10 čestica, PM2,5 čestica, dušikovih oksida (NOx), ozona (O3) i benzo(a)pirena (BaP) u PM10 česticama koje su prelazile granične vrijednosti (GV) na pojedinim gradskim mjernim postajama. U 2013. kategorizacija okolnog zraka na gradskim mjernim postajama za trajno praćenje kvalitete zraka provodila se je prema Zakonu o zaštiti zraka (NN 130/11 i 47/14) koji propisuje: prvu (I.) kategoriju kvalitete zraka – čist ili neznatno onečišćen zrak i drugu (II.) kategoriju kvalitete zraka - onečišćen zrak te sukladno Uredbi o razinama onečišćujućih tvari u zraku (NN117/12). Prema rezultatima mjerenja, 2013. je kvaliteta zraka bila II. kategorije s obzirom na izmjerene koncentracije čestica (PM_{10} i $PM_{2,5}$) i dušikovih oksida (NO_x) i I. kategorije s obzirom na koncentracije ozona (O_3) i benzo(a)pirena (BaP) u česticama $PM_{10,}$ zbog čega je evidentirano poboljšanje kvalitete zraka u odnosu na onu iz 2012. godine.

Slika x. Lokacije mjernih postaja za praćenje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu

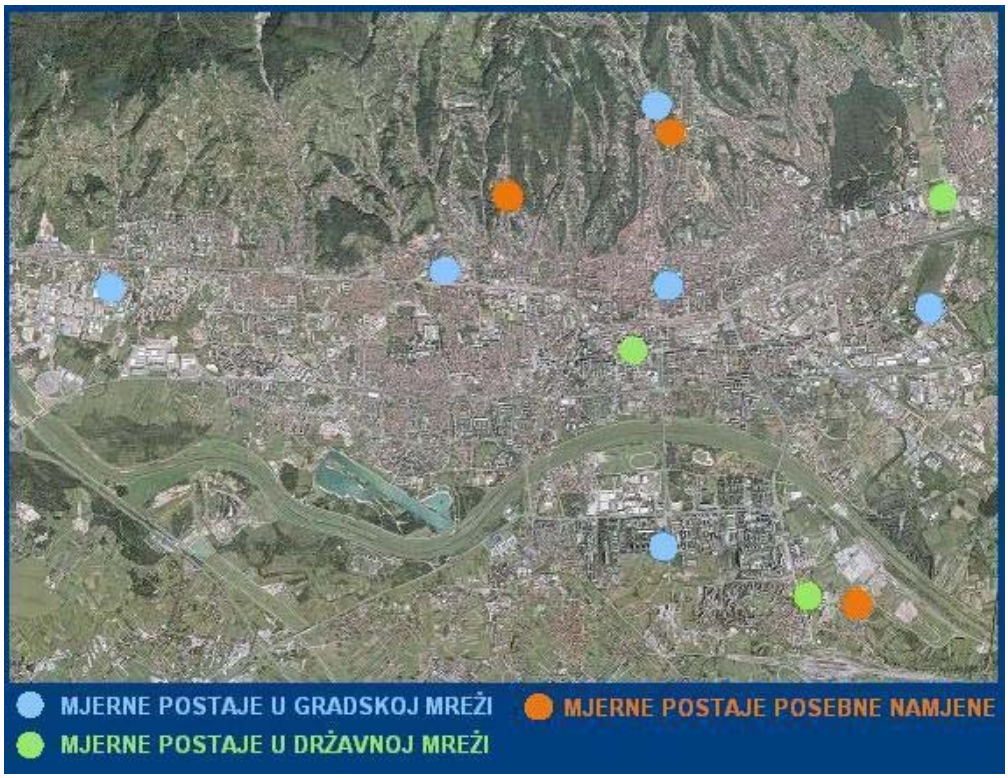

Izvor: Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj

Izmjerene koncentracije svih ostalih onečišćujućih tvari kao što su: sumporov dioksid, dim, olovo, mangan, arsen, nikal, sulfati i ukupna taložna tvar, te arsen, olovo, kadmij, nikal i talij u ukupnoj taložnoj tvari bile su ispod propisanih graničnih vrijednosti (GV) i s obzirom na njih zrak je bio - I. kategorije. Budući je u 2012 i 2013. utvrđeno da razine dušikovih oksida (NO_x), PM_{10} čestica, $PM_{2,5}$ čestica, ozona (O_3) i benzeno(a)piren (BaP) prekoračuju propisane granične ili ciljne vrijednosti izrađen je Nacrt prijedloga Akcijskog plana poboljšanja kvalitete zraka u Gradu Zagrebu. Cilj plana je u što je moguće kraćem vremenskom razdoblju osigurati postizanje propisanih graničnih ili ciljnih vrijednosti onih onečišćujućih tvari koje su, prije donošenja plana, bile prekoračene.

U proteklih desetak godina smanjena je emisija onečišćujućih tvari u zrak iz stacionarnih izvora jer se već četrdesetak godina intenzivno razvija plinska mreža na svim gradskim područjima i centralizirani toplinski sustav, sve se više koriste čista goriva za potrebe procesnih i energetskih peći, ekološki prihvatljiviji energenti kod manjih potrošača, te primjenjuju mjere energetske učinkovitosti. Međutim, prisutno onečišćenje zraka je još uvijek posljedica združenog utjecaja izgaranja fosilnih goriva i odvijanja intezivnog cestovnog prometa na području Grada Zagreba.
U narednom razdoblju pratit će se provedba mjera utvrđenih Programom zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama i Akcijskim planom poboljšanja kvalitete zraka te sukladno planovima i financijskim mogućnostima provoditi aktivnosti vezane uz proširenje, unapređenje i osuvremenjivanje postojeće mreže mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ emisije u zrak iz stacionarnih izvora	▪ smanjiti emisije onečišćujućih tvari u zrak, sukladno Uredbi o graničnim vrijednostima emisija onečišćujućih tvari u zrak iz nepokretnih izvora (NN 117/12) ▪ nastaviti obnavljati i razvijati plinsku mrežu i centralizirani toplinski sustav, te koristiti čista goriva za potrebe procesnih i energetskih peći ▪ nastaviti s praćenjem provedbe Sanacijskog programa smanjenja emisija čestica iz Pogona EL-TO
▪ emisije u zrak iz prometa emisije u zrak iz difuznih izvora	▪ unapređenje sustava javnog prijevoza, s posebnim naglaskom na unapređenje željezničke infrastrukture i uspostavljanje Park&Ride sustavau točkama sublimacije individualnog sa javnim gradskim prometom (vlak, tramvaj, autobus) ▪ automatizacija sustava upravljanja prometom radi povećanja propusne moći ▪ nastavak provođenja zamjene vozila s pogonom na naftna goriva vozilima na prirodni plin i biodizel u javnome gradskom prijevozu te u društvima u vlasništvu Grada Zagreba ▪ planiranje i omogućavanje daljnje izgradnje biciklističkih staza i njihovo povezivanje u smislenu cjelinu
▪ skromna provedba energetskih ušteda, mjera energetske učinkovitosti i uporabe čistijih goriva, te obnovljivih izvora energije	▪ promicanje djelotvorne i štedljive uporabe energije, primjene mjera energetske učinkovitosti, uporabe obnovljivih izvora energije i alternativnih čistijih goriva u svrhu proizvodnje električne i toplinske energije, provedba započetih projekata i potpisanih sporazuma
▪ nedostatna mreža postaja za mjerenje i praćenje kakvoće zraka - potreba za proširivanjem, unapređivanjem i osuvremenjivanjem gradske mreže	▪ uvođenje novih mjernih parametara na postajama gradske mjerne mreže, kojima se pobliže prate koncentracije onečišćujućih tvari u zraku ▪ proširenje i osuvremenjavanje mreže gradskih

▪ nedosljedno uvažavanje planova, programa i mjera s područja zaštite okoliša prilikom planiranja i upravljanja prostorom.	mjernih postaja za trajno praćenje kvalitete zraka, ▪ izbjegavati prekomjernu gradnju većih trgovačkih i poslovnih zgrada s garažama u središnjem gradskom području ▪ uvoditi nove i širiti postojeće pješačke zone ▪ ugraditi obvezu primjene mjera energetske učinkovitosti i zaštite zraka u prostorno planske dokumente Grada Zagreba ▪ nastavak održavanja zelenih površina u Gradu Zagrebu, sprječavanje njihovog smanjivanja i planiranje novih zelenih površina. ▪ prostorno, urbanističko i prometno planirati promet na način da se smanjuje potreba za korištenjem osobnih automobila, povećava aktivnost javnog gradskog prijevoza, potiče korištenje nemotornog prijevoza, potiče oblike prijevoza robe i ljudi s manjom potrošnjom goriva i emisijama

2.1.4. Otpad

Sakupljanje i odvoz komunalnog otpada iz kućanstava i otpada iz proizvodne i/ili uslužne djelatnosti koji je po svojstvima i sastavu sličan otpadu iz kućanstva, s područja Grada Zagreba, obavlja komunalno društvo Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica "Čistoća". Navedenom uslugom obuhvaćena su sva kućanstva, dok se uslugom odlaganja na odlagalištu Prudinec koriste gotovo svi poslovni subjekti koji djeluju na području Grada Zagreba. Uz miješani komunalni otpad Grada Zagreba na zagrebačkom odlagalištu Prudinec trenutno se odlaže samo miješani komunalni otpad skupljen na području grada Samobora.

Jedino legalno odlagalište, na koje se danas odlaže komunalni otpad Grada Zagreba, je odlagalište Prudinec na desnoj obali Save kod naselja Jakuševec, unutar užeg gradskog područja, a između vodozaštitnih zona najvećih postojećih i planiranih vodocrpilišta Grada (Črnkovec i Petruševec). Do otvaranja novog Centra za gospodarenje otpadom komunalni i inertni otpad će se odlagati na uređenom dijelu odlagališta Prudinec na način koji će omogućiti uređivanje ove površine u skladu s namjenom određenom GUP-om Grada Zagreba, odnosno drugim prostornim planom užeg područja.

Izdvojeno sakupljanje otpada iz komunalnog otpada na području Grada Zagreba obavlja se putem spremnika, reciklažnih dvorišta i zelenih otoka. Projektom izdvojenog sakupljanja pojedinih korisnih i problematičnih vrsta otpada na području Grada nastoji se smanjiti potencijal komunalnog otpada, koji treba odlagati. Na javnim površinama razmješteni su spremnici za odvojeno sakupljanje papira, staklene i plastične ambalaže. U reciklažnim dvorištima odlažu se: papir, karton, plastika, metalna ambalaža, stiropor, stare baterije, stakleni ambalažni otpad, ravno staklo, PET-boce, PE-folija, limenke, stari lijekovi, otpadne gume bez naplatka (do 4 komada), metalni glomazni otpad, elektronički otpad, glomazni otpad, akumulatori, fluorescentne cijevi i zeleni otpad. U pojedinim reciklažnim dvorištima se od 2009. uz navedene komponente preuzimaju i otpadna motorna i jestiva ulja, zauljena ambalaža te ambalaža onečišćena opasnim tvarima (boje, lakovi i sl.) iz kućanstva te građevni otpad.

Na području Grada Zagreba krajem 2014. radi devet reciklažnih dvorišta, od toga pet reciklažnih dvorišta i četiri zelena otoka. Zeleni otok je, po funkciji i opremljenosti, istovjetan reciklažnom dvorištu. Sakupljeni biorazgradivi otpad s područja Grada Zagreba, tzv. „zeleni otpad" s javnih površina i drugih izvora obrađuje se na kompostanama (Markuševec i Prudinec), dok se biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina obrađuje u postrojenju za intenzivnu aerobnu razgradnju, s naknadnom biorazgradnjom u okviru kompostane na lokaciji odlagališta Prudinec.

Slika x. Lokacije reciklažnih dvorišta u Gradu Zagrebu

Izvor: ZG Geoportal

U svrhu unaprjeđenja izdvojeno sakupljenog otpada iz komunalnog otpada radi osiguranja cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Gradu Zagrebu, a sukladno Odluci o javnoj usluzi prikupljanja miješanog komunalnog otpada, biorazgradivog komunalnog otpada i odvojenog prikupljanja otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada u Gradu Zagrebu u razdoblju od 17. ožujka do 17. svibnja 2014. proveden je pilot-projekt na šest lokacija u Gradu. Miješani komunalni i biorazgradivi otpad se tijekom trajanja pilot-projekta odvajao u posebno označenim vrećicama volumena 10 l, dok je odvoz miješanog komunalnog otpada organiziran 2 puta tjedno, a biootpada jednom tjedno. Na lokacijama pilot-projekta postavljeno je 60 zelenih otoka u okviru kojih su se nalazili spremnici za odlaganje papira, plastike, stakla i tekstila, a uvedena je i usluga odvoza glomaznog otpada na zahtjev.

Otpadni mulj koji nastaje pročišćavanjem otpadnih voda Grada Zagreba na Centralnom uređaju za pročišćavanje otpadnih voda (CUPOVGZ-a) za sada se privremeno skladišti unutar lokacije CUPOVZGZ-a.

Problem u gospodarenju otpadom u Gradu Zagrebu su „divlja odlagališta“. U Gradu egzistira više od 300 većih ili manjih „divljih odlagališta“, iako se akcije njihova uklanjanja i saniranja kontinuirano provode od 2001. Međutim vrlo brzo se pojave nova divlja odlagališta, uglavnom koncentrirana na rubnim gradskim dijelovima što ukazuje na nedovoljno razvijenu ekološku svijest građana i informiranost, a nedostatak infrastrukturnih objekata gospodarenja otpadom je opasnost za okoliš zbog potencijalnog onečišćenja tla površinskih i podzemnih voda.

Plan gospodarenja otpadom Grada Zagreba do 2015., usklađen sa Strategijom i Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske, Strategijom održivog razvitka Republike Hrvatske te EU Direktivom o otpadu (2008/98/EC), donesenom u listopadu 2014. Tim Planom zacrtane su aktivnosti do 2015. godine, kao i aktivnosti koje će se provoditi u idućem planskom razdoblju. U razdoblju od 2007. do 2013. izrađuju se godišnje Bilance otpada za

Grad Zagreb koje prikazuju vrste, količine i tokove otpada na području Grada Zagreba u navedenim razdobljima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nelegalna odlagališta otpada ▪ nedovoljna provedba mjera za izbjegavanje stvaranja otpada i smanjivanja njegovih količina ▪ nerazumijevanje uloga i odgovornosti te nedovoljna suradnja ključnih dionika na području gospodarenja otpadom ▪ nejasno definirana metodologija obračuna i prikazivanja podataka u segmentu komunalnog otpada ▪ nejasno definirano gospodarenje biorazgradivim otpadom kroz zakonske okvire ▪ ne donošenje pod zakonskih akata od strane nadležnog tijela	▪ uspostaviti cjeloviti sustav gospodarenja otpadom koji će uključivati sve elemente predviđene hijerarhijom gospodarenja otpadom prema redu prvenstva s dugoročnim ciljevima u skladu s gospodarskim mogućnostima ▪ razmotriti energetsku oporabu otpada uz primjenu svih mjera zaštite okoliša i ljudi ▪ nastaviti gradnju reciklažnih dvorišta ▪ uspostaviti reciklažno dvorište za građevni otpad ▪ dovršiti projekt sanacije odlagališta Prudinec ▪ unaprijediti sustav odvojenog prikupljanja otpada i izbjegavanje nastanka otpada kao i ponovnu upotrebu uz ekonomsku održivost ▪ uspostaviti informacijski sustav gospodarenja otpadom za cjelovitu evidenciju o otpadu ▪ poticati i promovirati izbjegavanje nastanka otpada i smanjenje njegovih štetnih utjecaja (napredniji tehnološki postupci, čistija i djelotvornija proizvodnja, štednja resursa i energije, itd.) ▪ jačati komunikaciju (edukacija, informiranje, dijalog) u području gospodarenja otpadom i uključivanje svakog pojedinca s ciljem razvijanja osobne motivacije za odvojeno sakupljanje otpada

2.1.5. Buka

Još 1999. u Programu zaštite okoliša Grada Zagreba – Lokalna Agenda 21 prioritetnim problemom u vezi s bukom ocijenjena je prekomjerna razina buke na lokacijama uz glavne prometnice, tramvajske pruge, željezničku prugu, te lokacije u neposrednoj blizini semafora; buka, osobito od ugostiteljskih radnji, radionica u stambenim prostorima i uz njih, te neprovođenje preventivnih mjera zaštite od buke prigodom realizacije svih sadržaja.

Danas se kao dominantni izvori buke na području Grada Zagreba navode: promet (cestovni, pružni), industrijska postrojenja, sadržaji za slobodno vrijeme (ugostiteljski objekti), te otvoreni i zatvoreni prostori namijenjeni održavanju javnih skupova, zabavnih i sportskih priredbi i drugih aktivnosti.

Strateška karta buke Grada Zagreba i Akcijski plan zaštite od buke usklađuju se trajno s izmjenama u prostoru, a obavezno se obnavljaju svakih pet godina od dana izrade, odnosno odobravanja. Ti dokumenti čine stručnu podlogu za izradu prostornih planova i u postupku strateške procjene utjecaja plana i programa na okoliš i ne uključuju problematiku buke javnih priredbi, buke ugostiteljstva i buke uslijed remećenja javnog reda i mira. 2014. je izrađena prva Strateška karta buke Grada Zagreba. Grafički prikazi indikatora buke korištenih za izradu Strateške karte buke dostupni su na Geoportalu Grada Zagreba. 2014. je pokrenut otvoreni postupak javne nabave za izradu Konfliktne karte buke Grada Zagreba, razlikovne karte koja služi za razvoj akcijskog plana.

Strateška karta buke temeljna je karta namijenjena cjelovitom ocjenjivanju izloženosti stanovništva buci od različitih izvora. Ona je prvenstveno stručna podloga za cjelovitije i kvalitetnije prostorno planiranje i planiranje prometa i za pripremu akcijskog plana zaštite od buke s ciljem prevencije i snižavanja prekomjernih razina buke okoliša te smanjenja ukupnog

broja ljudi na koje djeluje buka iznad dopuštenih razina. Stoga su strateške karte buke jedan od glavnih alata za sustavno upravljanje bukom industrije i prometa.
Prema Pravilniku o najvišim dopuštenim razinama buke u svakoj zoni namjene prostora najviša dopuštena razina vanjske buke je 10 – 15 dB(A) niža noću nego danju. Najniža je u zoni namijenjenoj odmoru, oporavku i liječenju (danju 50 dB(A), noću 40 dB(A), dok npr. u poslovno-stambenoj zoni dopuštena razina buke iznosi 65 dB(A) danju, odnosno 50 dB(A) noću.

Rezultati sumarne analize izloženosti stanovništva Grada Zagreba buci pokazuju da je više od 40 % stanovnika izloženo prekomjernim razinama buke cestovnog prometa u razdoblju dana, večeri i noći, 7 % željezničkog i 6 % tramvajskog prometa, dok je prekomjernim razinama buke industrijskih pogona izložen statistički gotovo zanemariv broj stanovnika. Takvi podatci ne odudaraju značajno od europskog prosjeka gradova koji su izradili svoju prvu kartu buke.

Prikaz x. prikaz buke cestovnog prometa noću

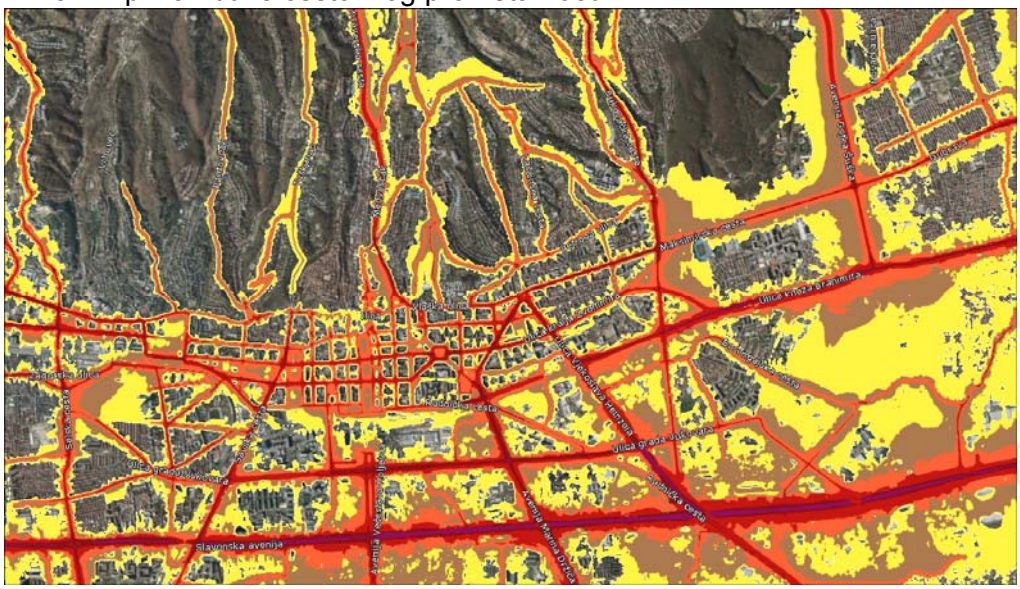

Izvor: ZG Geoportal

Grafički prikazi indikatora buke po pojedinim izvorima buke dostupni su na Geoportalu zagrebačke infrastrukture prostornih podataka. Na karti se navode različiti izvori buke: cestovni, željeznički, tramvajski promet te industrijski pogoni. Razina buke za ove izvore dana je u različitim dijelovima dana: dnevni, večernji, noćni te dnevni – večernji – noćni indikatori.

Izrada odluke o dozvoljenom prekoračenju razine buke propisana je člankom 10. Zakona o zaštiti od buke (NN 30/09, 55/13, 153/13). Izrađena je stručna podloga kojom je obrađeno 15 lokacija na kojima se u Gradu Zagrebu najčešće dozvoljava organiziranje i održavanje javnih skupova, manifestacija i ostalih događanja, na temelju koje će se, u dogovoru s tijelima i službama koje sudjeluju u organiziranju i/ili izdavanju odobrenja za održavanje spomenutih skupova, pripremiti prijedlog odluke koji će biti upućen Gradskoj skupštini na donošenje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ prekomjerna razina buke na lokacijama uz glavne prometnice, tramvajske pruge, željezničku prugu, te lokacije u neposrednoj blizini semafora	▪ intenzivnije raditi na preventivnim mjerama zaštite od buke ▪ kvalitetno prostorno i prometno planiranje; urbanističko planiranje gradskih zona namjene

	prostora i prometnica u odnosu na stambene objekte u skladu s propisanim najvišim dopuštenim razinama buke; određivanje i zaštita „tihih područja“ unutar naseljenog područja ▪ prostorni planovi nižeg reda morali bi sadržavati prikaz stanja imisije buke i odgovarajuće mjere zaštite od buke na području njihovog obuhvata ▪ sustavno planiranje i upravljanje svim vrstama prometa; upravljanje bukom na mjestu imisije; prilikom izrade prometnih strategija i planova voditi računa o mjerama za smanjenje razina buke od prometa ▪ sustavno praćenje cestovnog prometa (satni i dnevni promet i brzina kretanja lakih i teških vozila tijekom razdoblja dana, večeri i noći u ovisnosti o vrsti kolničke površine i smjeru kretanja vozila) ▪ inzistirati na izradi i provedbi projekata zaštite od buke u graditeljstvu, industriji, cestogradnji ▪ tijekom rekonstrukcija prometnica, ovisno o potrebi, provesti mjere zaštite od buke
▪ buka od ugostiteljskih objekata, radionica u stambenim prostorima i uz njih, sportskih sadržaja	▪ stalni inspekcijski nadzor i provedba propisa
▪ nedovoljan broj mjerenja	▪ uspostaviti sustav praćenja razina buke imisije
▪ sustavne mjere zaštite od buke za različite izvore (cestovni, pružni i zračni promet, industrijska postrojenja)	▪ izrada akcijskog plana zaštite od buke na temelju rezultata strateške karte buke i njegova provedba ▪ redovito ažuriranje strateške karte buke i akcijskog plana ▪ objava karata buke i akcijskih planova na službenim stranicama Grada Zagreba radi informiranja građana
▪ buka javnih skupova i priredbi	▪ uspostava sustava upravljanja bukom javnih priredbi; donošenje odluke kojom će se odrediti zone i lokacije u Gradu u kojima će biti dozvoljeno prekoračenje dopuštenih razina buke prilikom održavanja javnih skupova i priredbi pod određenim uvjetima

2.2. ENERGIJA I KLIMA

2.2.1. Energetski sustavi

Grad Zagreb je relativno veliki potrošač raznih oblika energije. Na području Grada potroši se oko 22% od neposredne energetske potrošnje u Republici Hrvatskoj. Ukupna potrošnja energije u Zagrebu iznosi oko 60.000 TJ (oko 1.430.000 tona naftnog ekvivalenta). Ova količina energije pretvara se iz iskoristivog u neiskoristivi oblik, osiguravajući energetsku osnovu za rad i život u Gradu Zagrebu i stvarajući energetski otpad, u energetskom i fizičkom smislu, te neposredno ekološko opterećenje prostora Grada Zagreba.

U ukupnoj potrošnji energije udio energije iz dijela vlastitih obnovljivih izvora (izvora s područja Grada) čini zanemarivih 0,5% (geotermalna energija, energija sunca, deponijski plin i bioplin). Ostalih 99,5 % je „uvoz“ energenata u Grad Zagreb. Potrebno je aktivirati vlastite izvore energije, koji su skriveni u neracionalnom korištenju energije, u gubicima pretvorbe i razdiobe energije, te u nedovoljnoj uporabi obnovljivih izvora energije. Racionalno gospodarenje energijom i energetski održivi razvoj je primarni cilj energetske politike Grada Zagreba.

U 2012. godini ukupna potrošnja energije iznosila je 56.596 TJ što je 4% manje u odnosu na potrošnju u 2009. Najveći udjel u ukupnoj potrošnji energije u 2012. godini ima prirodni plin (58,5%), slijede naftni derivati (29%), ogrjevno drvo (6,5%) i električna energija (5,4 %).
Obnovljivi izvori energije, osim ogrjevnog drva, (geotermalna energija, biodizel, biomasa i otpad, deponijski i bioplin i energija sunca) čine 0,6 % u ukupnoj potrošnji energije u 2012.
Nastavlja se pozitivan trend iz prošlih godina koji ima povoljan učinak na kakvoću zraka u gradu: povećanje udjela prirodnog plina (58,5%) u ukupnoj potrošnji energije, a smanjenje udjela derivata nafte (29%).

Energetske transformacije i neposredna potrošnja energije. Na području Grada Zagrebačke elektrane–toplane (EL-TO i TE-TO) proizvode električnu i toplinsku energiju procesom kogeneracije koristeći loživo ulje i prirodni plin. Ukupni instalirani nominalni kapaciteti iznose za EL-TO 86,8 MWe /439 MWt + 160t/h, a za TE-TO 440 MWe / 850 MWt.

Proizvodnja električne energije u EL-TO i TE-TO porasla je za 22 % u 2012. u odnosu na 2008. a proizvodnja ogrjevne topline ostala je na približno istoj razini u promatranom razdoblju. Proizvodnja tehnološke pare i dalje pada te je u 2012. bila manja za 20% u odnosu na 2008.. Prosječni gubici transformacija, na pragu elektrana–toplana, iznosili su oko 33% u promatranom razdoblju. Neposredna potrošnja energije u 2012. iznosi 47.194 TJ i manja je za 6,2 % u odnosu na neposrednu potrošnju u 2009.

Grafikon x. Neposredna potrošnja u 2009. i 2012. - usporedni prikaz

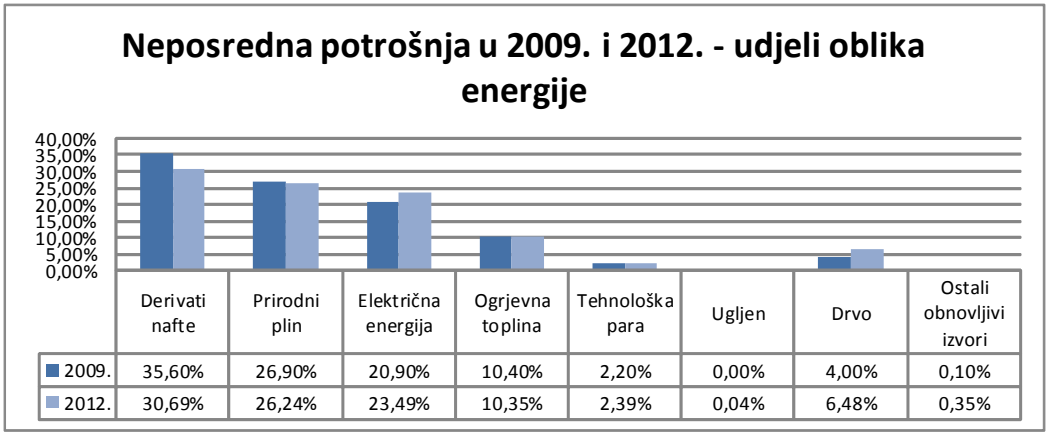

	Derivati nafte	Prirodni plin	Električna energija	Ogrjevna toplina	Tehnološka para	Ugljen	Drvo	Ostali obnovljivi izvori
2009.	35,60%	26,90%	20,90%	10,40%	2,20%	0,00%	4,00%	0,10%
2012.	30,69%	26,24%	23,49%	10,35%	2,39%	0,04%	6,48%	0,35%

Izvor: Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj

Analiza neposredne potrošnje, prema sektorima potrošnje, pokazuje da se 57,8 % troši u sektoru opće potrošnje, 17,4% u sektoru industrije, a 24,8% u sektoru prometa. Provedena analiza potrošnje u zgradama pokazuje da se 66% ukupne energije troši u stambenom, 26% u sektoru uslužnih i komercijalnih djelatnosti dok udio zgrada gradske uprave, ustanova i trgovačkih društava u vlasništvu Grada Zagreba iznosi oko 8%.
U sektoru prometa, 94% goriva troše osobna i komercijalna vozila, 5% javni gradski prijevoz, a 1% vozila u vlasništvu i na korištenju Grada Zagreba.
Udio obnovljivih izvora energije u neposrednoj potrošnji (drvo, geotermalna energija, biodizel, biomasa i otpad, energija sunca) porastao je sa 4,1% u 2009. na 6,9% u 2012.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ spora promjena strukture potrošnje ▪ povećavaju se pritisci na okoliš i otežava ispunjavanje prihvaćenih ciljeva smanjivanja emisije i neposredne potrošnje	▪ uvesti i primjenjivati Energetski informacijski sustav za kontinuirano praćenje proizvodnje, kvalitete opskrbe i energetske potrošnje i relevantnih pokazatelja na području Grada Zagreba ▪ sustavno mijenjati strukturu potrošnje

Opskrba električnom energijom. Posljednjih nekoliko godina 70 do 80% ukupnih potreba za električnom energijom u Gradu Zagrebu zadovoljavaju zagrebačke elektrane-toplane. Gubici električne energije u distribuciji i opskrbi, u 2012. godini, iznosili su oko 8%. Pouzdanost opskrbe, na temelju pokazatelja planiranih (SAIFI) i prisilnih prekida (SAIDI), veća je u Zagrebu nego na ostalim područjima Hrvatske, no ispod je razine prosjeka EU. Niskonaponska mreža je djelom preopterećena, s relativno lošim naponskim uvjetima.

Porast potražnje za novom energijom i snagom, zbog gradnje brojnih velikih poslovnih građevina, trgovačkih centara i gospodarskih građevina, nije pratila odgovarajuća izgradnja energetske infrastrukture. U centru grada povećano je opterećenje i potrošnja električne energije, nedostaje energetska infrastruktura. Nisu osigurane lokacije za nove TS kod širenja izgradnje niti za interpolaciju u već izgrađenim zonama gdje raste energetska potrošnja.

Nedovoljan je kapacitet u pojnim točkama jer od 1980.-ih do 2006. nisu osigurane nove uklopne 110 kV TS; u postojećim napojnim TS nedostaje slobodnih srednjonaponskih vodnih polja. Nema sustava daljinskog očitanja i upravljanja potrošnjom.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ loše naponske okolnosti, preopterećenje niskonaponskih mreža	▪ podizati kvalitetu, sigurnost, diversifikaciju i pouzdanost opskrbe energijom
▪ povećanje potražnje za električnom energijom zbog izgradnje velikih poslovnih, trgovačkih i proizvodnih građevina	▪ povećati kapacitet pojnih točaka izgradnjom novih TS i/ili prelaskom na naponsku razinu od 20kV
▪ nove konzumne kapacitete nije pratila izgradnja odgovarajuće energetske infrastrukture.	▪ unaprijediti sustav upravljanja potrošnjom razvojem pametne energetske mreže „smart grid”
	▪ Potrebna je sanacija mreže i interpolacija novih srednjo/niskonaponskih trafostanica
▪ nedovoljan kapacitet u pojnim točkama TS, nedostatak slobodnih vodnih polja	▪ Osigurati lokacije za interpolaciju i izgradnju novih NTS.
▪ znatno povećanje potrošnje električne energije i opterećenja novih unutar blokova u centra grada Zagreba	
▪ nisu osigurane lokacije za nove 110 kV TS i NTS	
▪ pouzdanost opskrbe ispod prosjeka EU	

Opskrba toplinskom energijom. HEP Toplinarstvo Zagreb putem 240 km vrelovodne i 45 km parovodne energetske mreže opskrbljuje toplinskom energijom 101.759 kućanstava i 4.553 poslovna prostora.
Prosječna starost magistralnih vrelovoda je 30 do 40 godina (dio mreže je sagrađen 1957.). Ukupni gubici distribucije za ogrjevnu toplinu i tehnološku paru u 2011. iznosili su 856,3 TJ ili 12,5%, za tehnološku paru 21,21%, a za ogrjevnu toplinu 10,6%. Uobičajeni gubici u Europi su 6%. Sanacijom vrelovoda gubici distribucije ogrjevne topline mogli bi se svesti na uobičajenu europsku razinu.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ dotrajali vrelovodi	▪ sanirati vrelovode
▪ relativno veliki gubici energije	▪ poboljšati sustav upravljanja potrošnjom
▪ ne postoje individualna mjerenja potrošnje	▪ poboljšati sustav individualnog mjerenja i daljinskog očitavanja potrošnje

Opskrba plinom. Na području Grada Zagreba postoji infrastruktura za distribuciju i opskrbu prirodnim plinom, no pojedini rubni dijelovi grada još nisu plinoficirani. Ukupno je izgrađeno 2.945 km plinske mreže koju čine visokotlačni, srednjotlačni i niskotlačni plinovodi s

pripadnim priključcima. Prirodni plin se u širokoj potrošnji (kućanstva i ustanove) te industriji koristi za grijanje, pripremu potrošne tople vode, kuhanje, hlađenje, tehnološke potrebe uključivo proizvodnju električne energije, za pogon motornih vozila te gradsku rasvjetu.

S obzirom na dotrajalost, premali kapacitet ili potrebna izmicanja pojedinih dijelova plinskog distribucijskog sustava, troše se znatna financijska sredstva za rekonstrukciju i održavanje sustava. Princip zamjene postojećih čeličnih cijevi cijevima od polietilena visoke gustoće (PE-HD) temelji se na tehno-ekonomskoj dotrajalosti istih. Očekuje se da će cjelokupni proces zamjene čeličnih plinovoda i kućnih priključaka u niskotlačnim i srednjotlačnim područjima trajati do 2025.. S obzirom na stanje, procjenjuje se da se gubici u distribuciji plina kreću do 3%.

Optimalna tehnološka rješenja za organiziranje distribucije prirodnog plina i pružanja usluga potrošačima (npr. daljinsko očitanje potrošnje prirodnog plina) nisu u uporabi. Nedovoljna je sigurnost opskrbe.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ dotrajala plinoopskrbna mreža ▪ nedovoljni kapaciteti plinoopskrbne mreže ▪ rubni djelovi grada nisu plinoficirani ▪ nedovoljna sigurnost opskrbe (nema skladišta) ▪ veliki gubici ▪ ne primjenjuje se sustav daljinskog očitavanja potrošnje ▪ nedostatak financijskih sredstava utječe na brzu plinofikaciju kao i na potrebne rekonstrukcije i optimalno održavanje plinoopskrbnog sustava	▪ sanirati postojeću plinoopskrbnu mrežu ▪ proširiti plinoopskrbnu mrežu na neplinoficirana područja ▪ podizati kvalitetu, sigurnost i pouzdanost mrežnog sustava i opskrbe ▪ gradnja novih ST I NT plinovoda i plinskih regulacijskih stanica za povećanje kapaciteta I opskrbu prirodnim plinom postojećih i još neplinoficiranih dijelova grada ▪ unaprijediti organizaciju distribucije prirodnog plina ▪ uvesti sutav daljinskog očitavanja i poboljšati sustav upravljanja potrošnjom

Javna rasvjeta. Grad Zagreb upravlja sustavom električne i plinske javne rasvjete koji objedinjuje 85.900 rasvjetnih mjesta, oko 115.400 rasvjetnih tijela (svjetiljki) i 124.991 izvora svjetlosti (sijalica), podzemnom i nadzemnom elektroenergetskom mrežom, uređajima za mjerenje i upravljanje javnom rasvjetom. Plinsku rasvjetu čini 214 rasvjetnih tijela sa 1.509 izvora svjetlosti (Žarnih mrežica) lociranih u središnjem dijelu i povijesnoj jezgri Gornjeg grada i Kaptola gdje su iste estetski uklopljene u ambijent povijesnih građevina.

Grad kontinuirano modernizira sustav javne rasvjete, zamjenjujući zastarjela rasvjetna tijela modernijim, energetski učinkovitim i ekološki prihvatljivim te potrošnja energije u posljednje tri godine iznosi oko 85.000 MWh što je oko 5,5% manje u odnosu na potrošnju energije u 2008. kada je potrošeno 90.100 MWh električne energije. Ukupna instalirana snaga iznosi oko 21 MW. Pokrivenost Zagreba javnom rasvjetom uglavnom je zadovoljavajuća uz potrebu stalnog ulaganja u sustav javne rasvjete u rubnim dijelovima Grada.

Sustav javne rasvjete, koji je potrebno održavati, zbog nove se gradnje svake godine povećava. Radi usklađivanja postojeće rasvjete s novim Zakonom o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja povećani su troškovi održavanja, te se uz ugradnju kvalitetnih rasvjetnih elemenata pokušava godišnji porast troškova održavanja svesti u prihvatljive okvire. Zbog tarifnih uvjeta nadležnog distributera električne energije potrebno je pojačano kompenzirati jalovu energiju. U sustavu održavanja javne rasvjete trenutno ima evidentirano 382 vrste glavnih potrošnih materijala. Da bi se povećala pouzdanost cijelog sustava, nastoji se ugradnjom kvalitetnog materijala postići potreban standard održavanja od najmanje 95 posto funkcionalnosti instaliranih izvora svjetlosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ znatni troškovi održavanja ▪ dijelom zastarjela i energetski neučinkovita rasvjeta ▪ nedovoljna pokrivenost u pojedinim dijelovima grada ▪ nedostaje sustav upravljanja i regulacije ▪ znatno svjetlosno onečišćenje	▪ izgradnja javne rasvjete u pojedinim dijelovima grada ▪ unaprijediti sustav upravljanja i regulacije ▪ modernizacija i primjena mjera energetske učinkovitosti u postojećem sustavu ▪ smanjenje svjetlosnog onečišćenja

2.2.2. Obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljiva goriva i učinkovito gospodarenje energijom

Pridruživanjem Europskoj uniji, Republika Hrvatska je preuzela i obveze u energetskom sektoru. Te se obveze posebice odnose na preuzimanje pravne stečevine Europske unije u području energetike, reformu energetskog sektora i usklađivanje hrvatskog energetskog zakonodavstva s važećim direktivama i dokumentima Europske unije. Republika Hrvatska prihvatila je i ratificirala Kyoto protokol, sporazum 150 država o smanjenju emisije stakleničkih plinova, koji uzrokuju prekomjerno zagrijavanje Zemlje, a u 80-90% slučajeva nastaju kao posljedica izgaranja fosilnih goriva (nafte, ugljena i plina) u energetici.
Usvojena je nova Strategija energetskog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do 2020., doneseni su energetski zakoni i podzakonski akti, usklađeni s važećim direktivama i dokumentima Europske unije, koji pred jedinice lokalne i područne samouprave postavljaju nove obveze u planiranju razvoja energetskih djelatnosti, obveze za sigurnu i pouzdanu opskrbu energijom i njenu učinkovitu proizvodnju i korištenje, poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i ekološki prihvatljivih goriva i druge obveze.

Gradonačelnik Grada Zagreba je, temeljem Odluke Gradske skupštine Grada Zagreba od 30. listopada 2008., potpisao u Europskom parlamentu u Bruxellesu, Sporazum gradonačelnika Europske unije, kojim je Grad Zagreb prihvatio ciljeve europske energetske politike:

- 20% smanjenje emisije stakleničkih plinova do 2020.,
- 20% smanjenje ukupne potrošnje energije u odnosu na temeljnu projekciju u 2020. godini, primjenom mjera energetske učinkovitosti i
- 20% udio obnovljivih izvora energije u bruto neposrednoj potrošnji u 2020. godini.

Sporazum obvezuje gradove i regije potpisnice da nastoje postići i više od cilja EU politike u smanjenju emisija stakleničkih plinova, da smanje emisije i više od 20% do 2020.

Uzimajući u obzir navedene bitne odrednice budućeg energetskog razvoja Grada, temeljni je cilj u narednom razdoblju održivi energetski razvoj koji će se postići sustavnim energetskim planiranjem, racionalnim gospodarenjem energijom, usmjeravanjem energetske opskrbe u pravcu željenih strukturalnih promjena, ulaganjem u učinkovito korištenje energije i obnovljive izvore energije, ekološki prihvatljiva goriva i drugim mjerama, kako bi se istovremeno smanjio pritisak na okoliš, sačuvao i unaprijedio okoliš, smanjile emisije stakleničkih plinova, omogućio održivi gospodarski razvoj i rast standarda građana.

Izrađena je studija „Mogućnosti korištenja obnovljivih izvora energije u Gradu Zagrebu“. Studija analizira energetsku infrastrukturu Grada Zagreba, dosadašnja iskustva korištenja obnovljivih izvora energije, daje pregled institucionalnih i legislativnih dokumenata koji reguliraju ovo područje, procjenjuje potencijale, određuje ciljeve, mjere i aktivnosti u cilju poticanja korištenja obnovljivih izvora energije u Gradu Zagrebu.

Grad Zagreb kontinuirano provodi projekt Sustavno gospodarenje energijom u Gradu Zagrebu. Projektom sustavnoga gospodarenja energijom, Grad je pokrenuo proces ušteda energije, kontinuiranoga praćenja energetske potrošnje, primjenu mjera energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije na sve objekte u vlasništvu Grada Zagreba, a prema građanstvu i uslužnom sektoru usmjerene su druge aktivnosti, poput lokalne informativne kampanje o energetskoj efikasnosti (EE), seminari, besplatni početni energetski pregledi i savjetovanja.

Prihvaćen je Akcijski plan energetski održivog razvitka Grada Zagreba (SEAP), dugoročni programski dokument do 2020. kojim su identificirane su mjere energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije, čija će provedba rezultirati smanjenjem emisija CO_2 na razini Grada Zagreba za 21% u 2020. u odnosu na referentnu 2008. Ukupan potencijal smanjenja emisija primjenom svih prioritetnih identificiranih mjera iznosi oko 702 kt CO_2, odnosno nešto više od 25% emisija CO_2 iz 2008. što je više od planiranog cilja od 21%. Stoga za ostvarenje cilja nije potrebna provedba svih analiziranih mjera, već je moguć odabir određenih mjera prema mogućnostima provedbe (vremenskim, organizacijskim i financijskim). Od prihvaćanja Akcijskog plana do danas, kontinuirano se provode identificirane mjere za smanjenje emisija CO_2 u sektorima neposredne potrošnje na čitavom području Grada Zagreba. U 2013. izrađena je revizija Akcijskog plana energetski održivog razvitka Grada Zagreba. Revizijom je obuhvaćena i energetska potrošnja u sektoru industrije, izrađena je nova metodologija praćenja i kontrole provedbe Akcijskog plana te usklađenje Akcijskog plana s novim legislativnim dokumentima na razini Europske unije, Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Usvojen je Program energetske učinkovitosti u neposrednoj potrošnji energije Grada Zagreba 2010.-2012., planskog dokumenta za razdoblje od tri godine, koji sadrži prikaz i ocjenu stanja te potrebe u neposrednoj potrošnji energije, ciljeve, uključujući okvirni cilj ušteda energije na području grada, mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti, izvore sredstava za financiranje ulaganja u primjenu mjera poboljšanja energetske učinkovitosti. U tijeku je izrada Akcijskog plana energetske učinkovitosti Grada Zagreba za razdoblje 2015.-2017. i Godišnjeg plana energetske učinkovitosti Grada Zagreba za 2015.

Izrađen je prijedlog Programa poticanja proizvodnje i korištenja biogoriva u prijevozu kojim se utvrđuje politika poticanja povećanja proizvodnje i korištenja biogoriva u prijevozu na području Grada Zagreba. Izrađena je Strategija razvoja energetske infrastrukture za napajanje električnih vozila na području Grada Zagreba. Strategija daje objektivan pregled mogućnosti implementacije električnih vozila i pripadajuće infrastrukture s obzirom na ocjenu stupnja razvijenosti tehnologija i komercijalne dostupnosti istih na tržištu.
Planirana je izrada cjelovite Energetske strategije Grada Zagreba kojom bi se odredila dugoročna vizija energetske politike Grada Zagreba koja se uklapa u Strategiju energetskog razvitka Republike Hrvatske, te podržava regionalne, europske i svjetske trendove učinkovitog korištenja energije, korištenja obnovljivih izvora energije i uporabu ekološko prihvatljivih goriva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ mali udio obnovljivih izvora energije ▪ nedovoljno diversificirani izvori energije ▪ nedostatna uporaba ekološko prihvatljivih goriva ▪ nedovoljna razina ekološke svijesti	▪ diversificiranje izvora energije ▪ promicanje korištenja čistih tehnologija ▪ promicanje i poticanje uporabe obnovljivih izvora energije ▪ promicanje i poticanje uporabe ekološko prihvatljivih goriva ▪ promicanje i poticanje primjene mjera energetske učinkovitosti ▪ podizanje razine ekološke svijesti

2.2.3. Klimatske promjene

Prema podacima Europskog statističkog zavoda (EUROSTAT) urbana područja u Europskoj uniji odgovorna su za 80% energetske potrošnje i pripadajućih emisija CO_2 s godišnjim trendom porasta od 1,9%. Postavljeni cilj Europske komisije, smanjenje emisije stakleničkih plinova, može se ostvariti samo ako se u proces aktivno uključe veliki gradovi, lokalne i regionalne vlasti, lokalni investitori i gospodarstvenici, obrazovne i znanstvene institucije, građani i nevladine udruge.

Porast srednje godišnje temperature zraka iznosio je tijekom 20. stoljeća 0,07°C na 10 godina, trend je nastavljen i pojačan početkom 21. stoljeća, a posebno je izražen u posljednjih 25 godina. Posljedica zagrijavanja atmosfere u posljednjem razdoblju uzrokom je da je u Zagrebu od deset najtoplijih godina od početka 20. stoljeća, od 2000. godine zabilježeno sedam. Hidrometeorološka postaja Zagreb-Grič bilježi trend godišnjih oborina -0,3% na 10 godina, a trend smanjenja oborina zabilježen je tijekom 20. stoljeća na cijelom području Hrvatske. Analize pokazuju da ne postoji signal velikih promjena u ekstremima koji se odnose na velike količine oborina i učestalost vlažnih i vrlo vlažnih dana u većem dijelu Hrvatske, već da doprinos smanjenju godišnjih količina oborine daju promjene u učestalosti kišnih dana manjeg intenziteta i značajno povećana učestalost suhih dana u cijeloj Hrvatskoj.

U nastojanju provedbe proaktivne energetske politike i aktivnog učešća u sprečavanju globalnog zagrijavanja i negativnih posljedica klimatskih promjena Gradska skupština Grada Zagreba prihvatila je, 16.ožujka 2009., Deklaraciju o klimatskim promjenama udruge velikih europskih gradova Eurocities o zajedničkoj suradnji u ostvarivanju održive budućnosti i borbe protiv klimatskih promjena.
Izrađen je plan prilagodbe klimatskim promjenama Grada Zagreba, čiji je cilj stvoriti otporniji i prilagodljiviji grad na utjecaje već postojećih i budućih klimatskih promjena. Plan obuhvaća analizu postojećih klimatskih promjena i projekciju klimatskih promjena u budućnosti, vjerojatnost pojavljivanja ekstremnih klimatskih pojava na području grada, utjecaj tih pojava na socijalne, gospodarske i okolišne aspekte života i razvoja grada, uključujući industriju, poljoprivredu, energetiku, vodne resurse, javnu infrastrukturu, zdravlje ljudi i životinja, utjecaj na biljni svijet i gubitke u eko sustavu te mjere prilagodbe klimatskim promjenama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ velik udio energetskog sektora u emisijama stakleničkih plinova ▪ značajan udio industrijskog sektora u emisiji stakleničkih plinova ▪ značajan udio sektora gospodarenja otpadom u emisijama stakleničkih plinova ▪ loša energetska svojstva sektora zgradarstva ▪ značajan udio sektora prometa u emisijama stakleničkih plinova	▪ redovita izrada Registra emisija CO_2 za Grad Zagreb ▪ smanjenje emisije CO_2 u svim sektorima provedbom mjera energetske učinkovitosti ▪ korištenje obnovljivih izvora energije i ekološko prihvatljivih goriva ▪ racionalno korištenje energije ▪ kontinuirana edukacija građana i druge mjere ▪ provođenje preventivnih i zaštitnih ciljeva i mjera za smanjenje emisije CO_2, podizanjem energetske učinkovitosti u zgradarstvu i industrijskim procesima ▪ primjena novih ICT tehnologija u sustavu upravljanja energijom ▪ pretvaranje urbanih četvrti u ekološki održiva područja ▪ unapređenje sustava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem ▪ unapređenje sustava gospodarenja otpadom i sustava upravljanja vodama ▪ povećanje korištenja javnog gradskog prijevoza ▪ poticanje pješačenja, korištenja bicikla i el. vozila

3. INFRASTRUKTURA

3.1. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

3.1.1. Opskrba pitkom vodom

Vodoopskrba distributivnog područja Grada Zagreba najvećim dijelom se zasniva na zahvatu podzemnih voda savskog aluvija. Podzemna voda se zahvaća na vodocrpilištima Mala Mlaka, Zapruđe, Petruševec, Žitnjak, Sašnjak i Strmec, te na vodocrpilištu Velika Gorica koje je u nadležnosti VG Vodoopskrba d.o.o iz Velike Gorice.

Neki dijelovi distributivnog područja nemaju javnu vodoopskrbu, a neki nemaju zadovoljavajuću opskrbu pitkom vodom zbog nedostatnih tlakova. Naselja na južnom dijelu sustava: Lipnica, Havidić Selo, Gornji Trpuci, te na sjeveroistočnom dijelu: Planina Gornja, Planina Gornja, Kašina, Vurnovec, Blaguša, Glavnica Gornja, Glavnica Donja nemaju izgrađenu vodoopskrbnu mrežu, no taj problem je u postupku rješavanja. Naselja na višim kotama nadmorske visine na području Sesveta imaju problema sa tlakom, te nemaju zadovoljavajuću opskrbu pitkom vodom.

Slika x. Karta vodocrpilišta Grada Zagreba – u izradi

Na vodoopskrbnom području prisutna je tehnološka nedisciplina, tj. nekontrolirano korištenje i odlaganje štetnih tvari, unutar industrijskih pogona ili obrtničkih radionica, s napomenom da su posebno važni objekti locirani u blizini vodocrpilišta (odlaganje opasnih tvari na nezaštićenoj i propusnoj podlozi, ispuštanje otpadnih voda bez prethodne obrade). Na području vodotoka rijeke Save pristuno je divlje šljunčarenje i deponiranje otpada u šljunčare, čime su omogućeni izravan unos i onečišćenje podzemlja, a postoji opasnost od zagađenja podzemnih voda iz divljih deponija otpada koje nisu uređene.

Voda se zahvaća iz podzemnih izvorišta putem zdenaca i pod tlakom se transportira u vodospreme, uglavnom bez daljnje dorade, osim preventivne dezinfekcije plinovitim klorom: od 8 vodocrpilišta, voda se kondicionira na crpilištu Petruševec, gdje je 2003. ugrađen uređaj za demanganizaciju. Na crpilištu Mala Mlaka je u periodu 2008-2010 uočena pojava visoke koncentracije atrazina, ali je ona u međuvremenu smanjena u dopuštene granice (koncentracija ispod MDK). Isto tako na crpilištu Sašnjak je instalirano postrojenje za uklanjanje kloriranih ugljikovodika (trikloreten i tetrakloreten), a koje je trenutno van funkcije. Potrebno je postojeće postrojenje (tehnologija apsorpcije na aktivnom ugljenu) rekonstruirati i staviti u funkciju, kako bi se izbjegla pojava navedenih tvari na zdencima vodocrpilišta Sašnjak

Prosječna starost cjevovoda je veća od 30 godina, a izražena je prisutnost više vrsta materijala cjevovoda koji ne odgovaraju modernim tehničkim zahtjevima, a naročito se postavlja kao problem sanacija (rekonstrukcija) vodoopskrbnih cjevovoda od azbest-cementa, posebice s aspekta odlaganja azbest cementa kao opasnog otpada. Kao prioritet za rekonstrukcije postojećih cjevovoda nameće se potreba za rekonstrukcijom čeličnih magistralnih vodopskrbnih cjevovoda, a poglavito magistralnog pravca koji prelazi preko Mosta Slobode.

Trenutačni maksimalni crpni kapaciteti iznose oko 4.000 l/s, te ih je potrebno održati i povećati u sljedećem dugoročnom razdoblju. Udio nefakturirane vode u ukupno crpljenoj vodi u 2013. godini je iznosio 49%.

Crpni kapaciteti pojedinih vodocrpilišta (posebice Male Mlake) imaju trend pada te ih treba povećati ili osigurati alternativu. U narednom razdoblju potrebno je ulagati u postojeće crpne kapacitete, smanjiti gubitke u vodoopskrbnim mrežama te poduzimati mjere radi korištenja kapaciteta vode s lokacije Kosnica. Aktiviranje vodocrpilišta Kosnica osiguralo bi dostatne količine vode, u slučaju revitalizacije (rekonstrukcije) vodocrpilišta Mala Mlaka, a sve prema donesenoj Uredbi o uslužnim područjima (NN 67/2014, od 2.6.2014), po kojoj Uslužno područje Grada Zagreba obuvaća i područje Zagrebačke županije na kojem se prostorno nalazi i vodocrpilište Kosnica. Svakako, vodocrpilište Kosnica bi osiguralo dostatne količine vode i u slučaju pojave akcidentnih situacija (zagađenja) na postojećim vodocrpilištima Grada Zagreba.

Uzimanjem u obzir rizika od ispada pumpi iz pogona zbog kvara, rizika zagađenja zdenaca, te potrebe provođenja redovitih i izvanrednih remonta pumpi i energetskih sklopova, primjenom načela ravnomjernoga crpljenja vode u prostoru, koeficijent sigurnosti crpnih kapaciteta kontinuirano treba povećavati kratkoročno do 1,1 ili za 10 %, odnosno do 1,5 ili za 50 % u dugoročnom razdoblju. Uvođenjem frekventne regulacije za rad crpki na vodocrpilištima bi se povećala sigurnost dobave vode sa vodocrpilišta u vodospremničke kapacitete. Isto tako, iz razloga sigurnosti i smanjenja gubitaka potrebno je razmotriti izgradnju vodospremnika na vodocrpilištima, kako bi transport vode od zdenaca do vodospreme na crpilištu bio u niskotlačnom režimu. Sigurnosni vodospremnici imaju ukupni volumen 114.560 m³, što je oko 39% dnevne potrošnje, te ne zadovoljavaju sigurnosne standarde (50% dnevnih potreba). Dugoročno je potrebno razmotriti uvođenje „0“ zone i povećanja vodospremničkog prostora „0“ zone (cca 30.000-50.000 m³), čime bi se istovremeno smanjili tlakovi u mreži, što bi za

posljedicu imalo smanjenje gubitaka u sustavu. Implementiranje DMA i PMA zona u vodoopskrbni sustav, imalo bi za posljedicu isto tako smanjenje gubitaka.

Razina podzemne vode na prilivnim područjima javnih vodocrpilišta ovisi o vodostaju Save. U zadnjih 20-ak godina razina podzemnih voda pala je više od 3m.

3.1.2.Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Pokrivenost gradskog područja, javnim sustavom odvodnje, iznosi cca 88%, na temelju čega se procjenjuje da devedesetak tisuća stanovnika Grada Zagreba nema mogućnost priključenja na sustav javne odvodnje (podsljemenska naselja, rubna naselja na istočnom i zapadnom dijelu grada, te zapadni i jugozapadni dijelovi Novog Zagreba i Brezovice, od koji su neki uzvodno postojećih crpilišta i u vodozaštitnom području). Također, 77% stanovništva priključeno je na sustav javne odvodnje. Priključenost stanovništva trebala bi porasti do stupnja pokrivenosti sustava odvodnje. Prema trenutno dostupnim podacima, procijenjeno je da 40 - 60 tisuća građevina ima riješenu odvodnju otpadnih voda preko septičkih i sabirnih jama, od kojih je 80% izgrađeno na rubnim dijelovima Grada Zagreba.

Na području Grada Zagreba prevladava mješoviti sustav odvodnje, dok na području perifernih naselja i dijelovima grada Zagreba smještenim na obroncima Zagrebačke gore, prevladava razdjelni sustav odvodnje. Na području nižih obronaka Medvednice, utvrđena su mnoga klizišta, čija pojava može biti djelom prouzrokovana neizgrađenošću sustava odvodnje na tom području (poniranje otpadne vode iz propusnih sabirnih jama, te površinsko otjecanje na području koje nema riješenu oborinsku odvodnju).Također, izgradnja predmetnog područja tekla je brže od razvoja sustava odvodnje, što je rezultiralo poddimenzioniranošću pojedinih dionica. Sigurnosni ispusti, rasterećenja i odušni kanali ne osiguravaju sigurnost u slučaju elementarnih nepogoda. Kanalizacijska mreža je djelomično oštećena, uništena, a neki su hidraulički kanalizacijski kolektori preopterećeni.

Pročišćavanje otpadnih voda. Centralni uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Grada Zagreba (CUPOVGZ) izgrađen je 2007., ali nisu dovršeni glavni odvodni kanal i glavni dovodni cjevovod kojima se otpadne vode dovode do centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Trenutno se centralnim uređajem otpadne vode pročišćavaju u I i II stupnju, a prema Direktivi 91/271/EEZ, o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda aglomeracije u osjetljivim područjima s više od 10.000 ES moraju imati III. stupanj pročišćavanja otpadnih voda. Prema Planu provedbe vodno – komunalnih direktiva, a u okviru pregovora o pristupanju RH Europskoj Uniji (Poglavlje 37 – Okoliš) utvrđeno je da za aglomeracije veće od 100.000 ES, u Crnomorskom slivu (osjetljiva područja), uređaji III. stupnja pročišćavanja moraju biti u radu do 31.12.2018..

Izgradnja kanalizacijske mreže na području Novi Zagreb zapad i naselja Brezovice s razdjelnom i polurazdjelnom (privremeno rješenje do prelaza na razdjelni sustav odvodnje) koncepcijom odvodnje, nije u potpunosti realizirana, tj izgrađeni su samo kolektori za odvodnju fekalnih voda u koje se ispuštaju i značajne količine oborinske otpadne vode. Predmetno područje nalazi se na uzvodnom dijelu crpilišta Mala Mlaka a odvodnja je za sada riješena putem septičkih i sabirnih jama. Potrebno je izgraditi sustav odvodnje za prihvat generiranih otpadnih voda na tom području.

Kanalizacijska mreža istočnog dijela sustava (Sesvete i okolna naselja, te Ivanja Reka) ispušta nepročišćene vode u „preljevni“ GOK tj. direktno u rijeku Savu kao i u potok Črnec, potok Kašinu, potok Blagušu, te u niz meliorativnih kanala na nizinskom istočnom području.

Problematika odvodnje Novog Zagreba odnosi se na neizgrađenost kolektorskog sustava, kojim će se omogućiti normalno funkcioniranje odvodnje predmetnog područja, te povezivanje nepokrivenih naselja sustavnom izgradnjom na CUPOVGZ.
Nepostojanje nadzorno upravljačkog sustava, što prouzrokuje svakodnevno obilaženje pojedinih crpnih stanica, te ne daje uvid u njihov status u realnom vremenu u slučaju zatajenja, što onemogućuje upravljanjem sustavom u realnom vremenu.

Utjecaj klimatskih promjena na dijelove postojećeg sustava odvodnje. U zadnjih nekoliko godina primijećen izraženiji porast količina oborina, uslijed snažnijeg prodora ciklonalnih vrtloga s područja zapadne Europe, odnosno Atlantika. Ovo pojava posebno je izražena u proljetnim i ljetnim mjesecima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ neki dijelovi nisu u sustavu vodoopskrbe Grada Zagreba ▪ neki dijelovi Grada nemaju dobru opskrbljenost vodom ▪ nedostatak vodnih resursa glede precrpljivanja podzemnih kapaciteta vode ▪ nedostatak vodnih resursa u slučaju akcidentnih pojava i potreba za revitalizacijom postojećih crpilišta ▪ implementiranje nove odluke o zonama sanitarne zaštite ▪ nepovezanost tehničkog, operativnog i poslovnog informacijskog sustava, ▪ nije regulirana sanacija onečišćenih tala i podzemnih voda u priljevnim područjima zagrebačkih crpilišta ▪ nepotpuna pokrivenost kanalizacijskom mrežom, osobito rubnih dijelova Grada i područja uzvodno od vodocrpilišta, te na vodozaštitnom području ▪ starost i loše stanje vodosprema i pripadajuće opreme zbog dugogodišnjeg neulaganja u njihovo održavanje ▪ napuštena i nekonzervirana vodocrpilišta u Gradu Zagrebu predstavljaju potencijalnu opasnost za zagađenje podzemnih voda ▪ stari cjevovodni sustav (vodoopskrba i odvodnja) i veliki gubici u sustavu (49%), ▪ nedovoljni sigurnosni kapaciteti vodospremnika ▪ velika potrošnja i visoki tlakovi u prvoj vodoopskrbnoj zoni ▪ smanjivanje razina podzemnih voda ▪ nezadovoljavajuće funkcioniranje kanalizacijskog sustava i sigurnost u slučaju elementarnih i drugih nepogoda	▪ dovršiti vodoopskrbni sustav kako bi se osigurala vodoopskrba i njezina kvaliteta ▪ predložiti i provesti mjere za osiguravanje kvalitete voda te uklanjanjati zagađenja ▪ povećati sigurnost vodoopskrbe gradnjom vodospremnika ▪ povećati sigurnost vodoopskrbe izgradnjom vodocrpilišta ▪ smanjiti gubitke u sustavu vodoopskrbe-smanjenjem tlakova u sustavu opskrbe uvođenjem „0“ zone, rekonstrukcijom (sanacijom) postojeće mreže i vodocrpilišta, sanacijom postojećih priključaka, uvođenjem DMA i PMA zona ▪ proširiti sustav odvodnje na cijelo područje Grada ▪ poboljšati funkcionalnost sustava odvodnje u standardnim i ekstremnim uvjetima ▪ optimizirati upravljanje vodoopskrbnim i kanalizacijskim sustavom - izgradnjom nadzorno-upravljačkih centara ▪ riješiti problem oborinske odvodnje s ciljem prihranjivanja podzemlja ▪ rekonstruirati postojeći sustav odvodnje s aspekta podkapacitiranosti i starosti ▪ funkcionalno povezati tehnički, operativni i poslovni informacijski sustav VIO ▪ uređaji III. stupnja pročišćavanja otpadnih voda moraju biti u radu do 31.12.2018.

3.1.3. Zbrinjavanje otpada

Podružnica Čistoća pruža javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada i odvojenog prikupljanja otpadnog papira, metala, stakla, plastike, tekstila, biootpada te glomaznog komunalnog otpada na području Grada Zagreba. Usluga obuhvaća oko 350.000 kućanstava.

Odvoz miješanog komunalnog otpada organiziran je u 204 programa, od čega se s 181 programa (89%) otpad skuplja putem posuda zapremine 120 i/ili 240 litara te spremnicima zapremine 1.100 litara, a s preostalih 23 (11%) programa otpad se skuplja putem vrećica. Čistoća raspolaže s 230 specijalna vozila namijenjenih čišćenju, pranju, skupljanju i odvozu otpada. Prosječni vijek starosti vozila je 15 godina, te što zbog starosti i eksploatacijskih uvjeta, te objektivnih nemogućnosti brzog popravljanja svih vozila u kvaru, vozni park nerijetko nije u mogućnosti osigurati potreban broj vozila za obavljanje svih aktivnosti kojima se Podružnica bavi. Za daljnju podjelu posuda/spremnika korisnicima koji još uvijek miješani komunalni otpad skupljaju putem PVC vrećica, neophodna je nabava novih specijalnih vozila (tzv. smećara). Čišćenjem javnih prometnih površina obuhvaćena je površina od oko 12 km2 od ukupno 18 km2. Čišćenje se obavlja ručno ili strojno, a pranje se obavlja tehnološkom vodom.

Potrebno je dovršiti uspostavu sustava zelenih otoka, povećati broj reciklažnih dvorišta te smanjiti količinu otpada koji se odlaže na odlagalište uz istovremeno povećanje stope recikliranja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ zastarjeli vozni park ▪ nedovoljna ulaganja u opremanje, proširenje i modernizaciju sustava ▪ nedovoljna oprema za odvoz odvojeno prikupljenog otpada ▪ nepostojanje adekvatne infrastrukture (npr. sortirnice, postrojenja za biološku obradu i sl.)	▪ unapređivanje sustava odvojenog prikupljanja otpada (povećanje broja zelenih otoka i reciklažnih dvorišta) ▪ izgradnja objekata za obradu pojedinih vrsta otpada (sortirnice, postrojenja za biološku obradu) ▪ ulaganja u suvremenu opremu (vozila za pojedine vrste otpada, posude i spremnici) ▪ uspostava sustava mobilnog prikupljanja problematičnog opasnog otpada ▪ kontinuirana edukacija korisnika usluga ▪ informatizacija sustava

Odlaganje otpada. Briga o odlaganju i sanaciji zagrebačkog odlagališta komunalnog otpada Prudinec u Jakuševcu i vođenje pogona Odlagališta povjerena je podružnici ZGOS.

Zbog opasnosti od onečišćenja podzemnih voda na području Črnkovec uslijed utjecaja smetlišta, 1991. pokrenuta je izrada Idejnog rješenja uređenja i zatvaranja smetlišta Jakuševec-Prudinec. Nakon analiza različitih varijantnih rješenja, odabrana je varijanta sanacije na način da se postojeći otpad uklanja i privremeno odlaže na drugom mjestu (na postojećoj lokaciji) dok se nije uredilo slabopropusno dno (temeljni brtveni sustav) na koje se kasnije ugrađivao prethodno uklonjen otpad. Radi jednostavnosti i što lakšeg usklađivanja spomenutih operacija, buduće odlagalište podijeljeno je u plohe (1 - 6), te se po plohama i provodila sanacija.

Cjelokupna sanacija dovršena je 2003. kada je ugrađen sav stari otpad na izgrađen brtveni sustav i sustav odvodnje procjedne vode na plohama 1 do 5. Tijekom sanacije se novo pristigli otpad ugrađivao na plohe 2 do 5. Površina na kojoj je bio odložen otpad prije sanacije je bila 80 ha, a nakon sanacije otpad se ugrađuje na uređenu plohu čija ukupna površina iznosi 54 ha. Tijekom sanacijskih radova oko 7.000.000,00 t starog otpada prebačeno je na vodonepropusnu plohu.
Uz spomenuti brtveni sustav, odabrano rješenje sadrži još i neke druge dijelove s kojima opisan način izvedbe uređenog dna tek zajedno čini cjelinu rješavanja sigurnog načina odlaganja otpada na budućem uređenom odlagalištu komunalnog otpada.
Postrojenja koja čine sustav odlagališta su:

- sustav prikupljanja, odvodnje i obrade onečišćenih procjednih voda iz tijela Odlagališta prije njihovog ispuštanja u recipijent, odnosno u sustav javne odvodnje,
- sustav prikupljanja, odvodnje i ispuštanja oborinskih voda uređenog dijela tijela odlagališta Jakuševec-Prudinec u recipijent,
- sustav prikupljanja i odvođenja odlagališnog plina na mali termoenergetski objekt (mTEO) u cilju energetskog iskorištenja plina ili spaljivanja na bakljama,
- sigurnosni sustavi (kontrola dovoza razlicitih vrsta otpada, kontrola pristupa, interventni crpni sustav i postaja za monitoring kakvoće zraka i sl.)

Tehnički podaci odlagališta Jakuševec.

- Površina koju će zauzeti odložen otpad, nakon zatvaranja odlagališta tj. nakon iskorištenja svih kapaciteta iznositi ce oko 54 ha. Tlocrtni oblik odlagališta je približno pravokutan. Maksimalna duljina projektiranog odlagališta iznosi oko 1.365 m, dok je maksimalna širina oko 390 m. Projektirana visina Odlagališta je 45 m.
- Ukupno je na uređene plohe ugrađeno do sada 4.450.000 t novog otpada (u razdoblju od 2000. g. do 2014.g.).
- Trenutno se otpad odlaže i ugrađuje na plohu 6/1. Ukupna površina plohe je 2,9 ha, a kapacitet je 1.100.000,00 m^3. Slobodni kapacitet je površina od 6 ha (ploha 6/2, 6/3), odnosno kapacitet od 2,3 mil m^3,
- Izgrađeno je 120 zdenaca za otplinjavanje,
- Prosječno se prikupi 1.600,00 m^3/h odlagališnog plina. Sav prikupljen odlagališni plin je termički obrađen te se iz istoga proizvodi električna energija i distribuira u sustav.
- Dnevni prosjek obrađene procjedne vode ovisi o oborinama. Kapacitet uređaja za pročišćavanje je 408 m^3/dan.
- Održavanje svih povezanih podsustava obavlja se kontinuirano, u skladu s projektom i potrebama Odlagališta.

Na odlagalište Jakuševec se dnevno dopremi približno 971 tona neopasnog otpada, što godišnje čini masu od oko 350.000 tona. Od 21.10.2013. godine na Odlagalište se odlaže samo miješani komunalni otpad u količinama koje su znatno smanjene tako da se dnevno odloži oko 700 tona, što će na godišnjoj razni iznositi oko 252.000 tone. Nakon ugradnje otpad se prekriva svakodnevno slojem zemljanog materijala u debljini od 10 cm.
Predviđeni rad Odlagališta je, temeljem Plana gospodarenja otpadom Grada Zagreba (usvojen u listopadu 2014.), do 31.12.2018. uz uvjet izmjene Prostornog plana Grada Zagreba.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Odlaganje neobrađenog otpada ▪ Neugodni mirisi odlagališta (veliki udio biološki lako razgradive komponente), ▪ Neugodni mirisi iz Kompostane ▪ Sustav procjednih voda – priključak obrađenih procjednih voda na sustav javne odvodnje ▪ Sustav odvodnje oborinskih voda – tehnički poboljšati odvodnju oborinske vode iz tijela odlagališta i ostalih podsustava, ▪ Slijeganje odlagališta – potrebno pratiti i po potrebi provesti sanacijske radove (sustav otplinjavanja i odvodnja) zbog slijeganja	▪ unaprijediti sustava sprječavanja širenja neugodnih mirisa (produljeno prekrivanje membranama i ukidanje noćnog dovoza), ▪ unaprijediti sustav otplinjavanja i proizvodnje električne energije ▪ Kontinuirano pratiti stanje tijela odlagališta i poduzimate sve mjere za stabilnost građevine i funkcionalnost svih podsustava ▪ poboljšati stanje kontejnerskog naselja – osposobiti za prihvat posjetitelja, edukacije i prezentacije ▪ kontinuirana edukacija korisnika usluga ▪ informatizacija sustava

3.1.4. Razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture

Prema podacima Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM), broj širokopojasnih priključaka nepokretne komunikacijske mreže u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji iznosi 301.066, što iznosi 32,13% od ukupno 936.769 priključaka nepokretne komunikacijske mreže u RH. Gustoća širokopojasnih priključaka nepokretne komunikacijske mreže u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji iznosi 27,18% , što je više od prosjeka RH (21,86%) no manje od prosjeka EU (29,8%). Prosječna brzina Internet pristupa u Republici Hrvatskoj je vrlo niskih 4.7 Mbit/s uz svega 2.8% priključaka iznad 10 Mbit/s.

Ulaganja u razvoj elektroničke komunikacijske infrastrukture u Zagrebu su bitno smanjena jer investitori teško pronalaze isplativost. Mnogo puta se i potpuno odustaje od ulaganja. Postojeća pristupna mreža, bazirana većinom na bakrenim paricama i pripadajućim tehnologijama (u najvećoj mjeri xDSL) i nešto manje na koaksijalnom kabelskom pristupu, nema dovoljan kapacitet za podržavanje rasta telekomunikacijskih usluga. S druge strane, krajnji korisnici konstantno traže nove i kvalitetnije usluge. Da bi Grad Zagreb i njegovi građani i u budućnosti mogli koristiti najnovije telekomunikacijske tehnologije, nužno je stvoriti kvalitetne preduvjete za ulaganja i izgradnju nove, brze, stabilne i za budućnost osigurane elektroničke komunikacijske infrastrukture (posebno u vidu razvoja svjetlovodnih pristupnih mreža) u Gradu Zagrebu čime se stvara temelj za osiguravanje ultrabrzog pristupa Internetu (> 100 Mbit/s) i daljnji razvoj telekomunikacijskog tržišta u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj.

Navedeno je sukladno *EU Digital Agendi 2020* koja kao krovni strateški dokument razvoja brzog i kvalitetnog pristupa Internetu potencira korištenje benefita digitalnog jedinstvenog tržišta za Europu kroz konkretne ciljeve za dostupnost širokopojasnog pristupa u razdoblju do kraja 2020. u dva ključna segmenta:

- ostvarenje opće pokrivenosti (100% stanovništva EU) širokopojasnim pristupom minimalne brzine 30 Mbit/s,
- barem 50% kućanstava EU ima pretplatu na širokopojasni pristup minimalne brzine 100 Mbit/s.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ postojeća telekomunikacijska infrastruktura nedovoljna za daljnje podržavanje rasta usluga ▪ bitno smanjena ulaganja u razvoj i unaprijeđene fiksne pristupne mreže ▪ netransparentan i nepovoljan model pristupa postojećoj telekomunikacijskoj infrastrukturi - svi telekom operatori nemaju pristup do svakog potencijalnog krajnjeg korisnika i obrnuto ▪ brzine pristupa Internetu i omjer cijene i kvalitete nisu zadovoljavajuće ▪ krajnji korisnici nezadovoljni postojećom ponudom elektroničkih komunikacijskih usluga ▪ optička pristupna tehnologija prisutna u zanemarivom postotku (ispod 0.61% ukupne pristupne infrastrukture) ▪ ne postoji infrastrukturni temelj za učinkovita *smart city i smart grid* rješenja	▪ optimizirati i unaprijediti elektroničku komunikacijsku infrastrukturu u svih 17 četvrti Grada Zagreba ▪ osigurati kvalitetne preduvjete za poticanje ulaganja u elektroničku komunikacijsku infrastrukturu ▪ ubrzati tehnološki razvoj nepokretne širokopojasne mreže na području Grada Zagreba realizacijom dugovječne transmisijske infrastrukture distribucijskog dijela pristupnih mreža nove generacije ▪ stimulirati širu i učinkovitiju primjenu postojećih te razvoj i primjenu novih, mrežno-zahtjevnijih širokopojasnih usluga za javne, poslovne i privatne korisnike, povećavajući kvalitetu života građana i učinkovitost javnih i gospodarskih subjekata ▪ uspostaviti infrastrukturu za nadzor zagrebačkih komunalnih, prometnih i sigurnosnih sustava i upravljanje istima ▪ realizirati model otvorenog pristupa fizičkoj infrastrukturi svjetlovodnih distribucijskih mreža,

	kojim se svakom krajnjem korisniku omogućuje slobodan izbor najpovoljnijeg operatora, a svakom operatoru usluga pristupa po jednakim i transparentnim uvjetima

3.1.5. Gradske tržnice

Gradskim tržnicama upravlja Zagrebački Holding, podružnica Tržnice Zagreb. Radi se o 24 tržnice na malo u koje su uključene Zelena tržnica i Sajmište Sesvete, zatim 3 tzv. izvantržničke lokacije (objekta) te Veletržnicom i hladnjačom.

Slika x. Lokacije zagrebačkih tržnica

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Značajan problem u poslovanju tržnica na malo proizlazi iz činjenice da tzv. zelene plohe koje služe prodaji voća i povrća postupno bivaju sve praznije iako smisao postojanja tržnica počiva upravo na toj djelatnosti. Postojeći prihodi sve više se oslanjaju na popratne tržničke sadržaje poput prodaje/usluga iz lokala, boksova i tome sličnih prostora čija je ukupna popunjenost također razmjerno slaba.
Zagrebačke tržnice su nedovoljno iskorišten i nedovoljno održavan resurs, posebice obzirom na njihov značaj u naglašavanju vrijednosti domaćeg proizvoda. Potrebna su prilagođavanja radnog vremena načinu života većine korisnika, prostorna preuređenja, te sadržajno aktiviranje. Najstarije tržnice (Dolac, Britanski trg, Branimirova, Kvaternikov trg, Trešnjevka) relevantne su za identitet Grada, a male zapuštene tržnice (Trnje, Kažotićev trg, Savski gaj, Botinec) potrebno je dodatnim ulaganjima ponovo učiniti konkurentnima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Infrastruktura svih tržničkih objekata zahtijeva ulaganje velikih financijskih sredstava ▪ zbog teške gospodarske recesije interes zakupnika neprekidno slabi što negativno utječe na iskorištenost tržničkih kapaciteta ▪ radno vrijeme tržnica neprilagođeno korisnicima ▪ neprikladan (skup) režim naplate parkiranja na javnoprometnim površinama uz tržničke objekte	▪ osiguranje dostatnih financijskih sredstava za izradu projektne dokumentacije i izvođenje potrebnih radova ▪ osigurati program događanja na tržnicama izvan radnog vremena ▪ regeneracija tržnica unutar zaštićenih područja ▪ iznalaženje prikladnijeg modela naplate parkiranja kojim će se na tržnice privući veći broj građana

3.1.6. Gradska groblja

Od ukupnog broja godišnjih ukopa (oko 7.850), 70 % ih se izvrši na tri gradska groblja (Mirogoj, Miroševac i Markovo polje), a preostalih 30 % na krematorijskom groblju Gaj urni (1.100) i na tzv. malim gradskim grobljima (1.280). Stalnim porastom broja stanovnika Grada Zagreba rastu i potrebe za ukopnim mjestima. Ukopi na Mirogoju vrše se isključivo u već otvorena grobna mjesta, a vrlo je slična situacija i s ukopima na groblju Miroševac. Krematorijsko groblje Gaj urni ima još mogućnosti za otvaranje novih grobnih polja. Groblje Markovo polje ima još slobodnih grobnih mjesta, a izrađena je prostorno-planska dokumentacija za proširenje.

Slika x. Gradska groblja

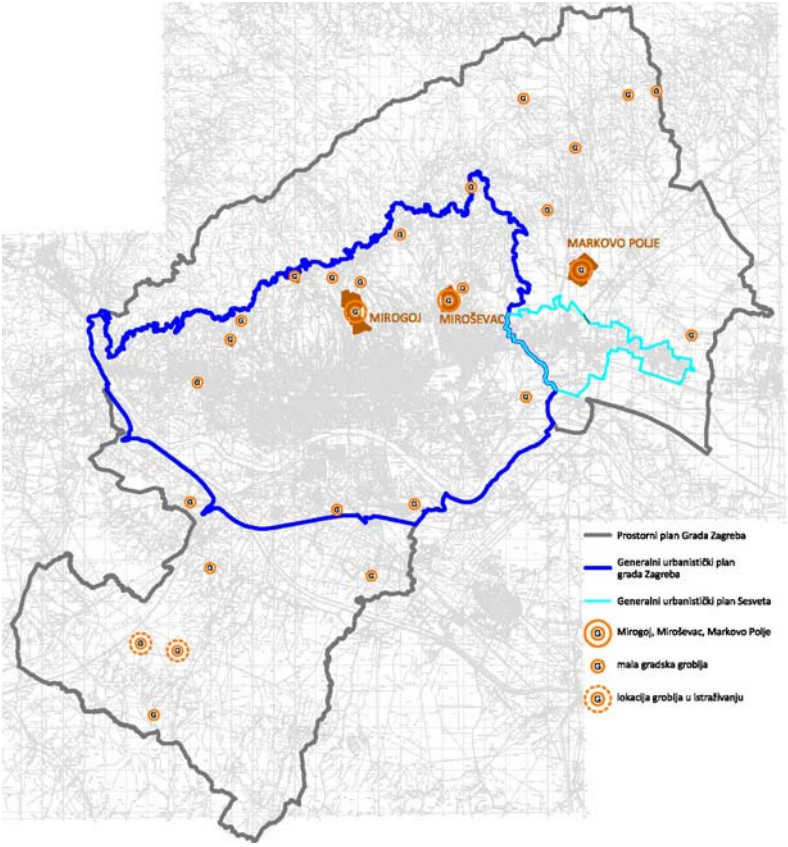

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Prosječni odnos broja klasičnih ukopa koji se obavlja u novootvorena grobna mjesta i broja ukopa koji se obavlja u već otvorena grobna mjesta kod malih gradskih groblja iznosi 7:100, što govori o velikoj potrebi otvaranja novih uređenih grobnih mjesta na malim gradskim grobljima.
Od ukupnog broja kremiranih pokojnika (oko 4.340) na Gaju urni se pokopa nešto više od 25%, 44% se pokopa na tri gradska groblja (Mirogoj, Miroševac i Markovo polje), 28% se prenese u zavičaj i u inozemstvo, a vrlo mali broj (ispod 3%) na ostalim malim gradskim grobljima, što također govori o nužnosti proširenja malih gradskih groblja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ rastu potrebe za ukopnim mjestima	• izrada programa potreba s brojem i kapacitetom ukopnih mjesta za sva groblja

▪ neadekvatna opremljenost nekih malih gradskih groblja ▪ ukopi na dva najveća gradska groblja Mirogoj i Miroševac vrše se isključivo u već otvorena grobna mjesta ▪ nepovoljan udjel broja ukopa u novootvorena grobna mjesta kod malih gradskih groblja ▪ vrlo mali broj kremiranih pokojnika pokapa se na malim gradskim grobljima (ispod 3%)	• mala gradska groblja opremiti mrtvačnicama i potrebnom opremom • dugoročno osigurati dovoljno prostora za razvoj groblja, a etapnim razvojem omogućiti rezerve grobnih mjesta nekoliko godina unaprijed, • izrada prostorno-planske dokumentacije za proširenje malih gradskih groblja

3.1.7. Zaštita i zbrinjavanje životinja

Groblje za kućne ljubimce sa sabiralištem i krematorijem. Groblje za kućne ljubimce je godinama predmet rasprave i interesa javnosti s obzirom na to da je značajan broj građana Grada Zagreba ukazivao na potrebu osiguranja sustava zbrinjavanja uginulih kućnih ljubimaca. Broj kućnih ljubimaca u Gradu Zagrebu i okolici iz godine u godinu raste i pretpostavka je da u Gradu Zagrebu postoji najmanje 100.000 - 120.000 kućnih ljubimaca.

Uginućem životinja dio građana vlasnika suočen je sa nizom problema, između ostalog i zbog emocionalnog odnosa. Stoga dio vlasnika po uginuću smatra neprihvatljivim zakonom propisano uništavanje lešine u kafileriji, a što su sukladno postojećim zakonskim propisima dužni napraviti. U praksi se događa da građani problem „rješavaju“ zakapanjem lešine na raznim dostupnim lokacijama.

U cilju rješenja problema Grad Zagreb od 2011. provodi Projekt „Groblje za kućne ljubimce“ te je do sada izrađen najveći dio zakonom propisane projektne dokumentacije.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Potencijalna ugroza zdravlja ljudi i životinja zbog neodgovarajućeg uklanjanja I. kategorije animalnih nusproizvoda (lešina kućnih ljubimaca). ▪ Onečišćenje okoliša – tla, vode i zraka kao posljedica nekontroliranog odlaganja lešina kućnih ljubimaca. ▪ Nezakonito postupanje s lešinama kućnih ljubimaca. ▪ Neadekvatna implementacija zakonskih odredbi koje utvrđuju načine za uklanjanje animalnih nus proizvoda. ▪ Emocionalno pitanje koje građani iskazuju prilikom uginuća kućnih ljubimaca jer pokazuje nezadovoljstvo nedovoljno civiliziranim pristupom ovom problemu u društvu	• Smanjenje rizika za sigurnost i imovinu građana te zdravlje ljudi i životinja pravodobnim smještajem i zbrinjavanjem životinja jačanjem (kadrovski, materijalno) službe. • Postupanje sa lešinama kućnih ljubimaca sukladno propisima i željama djela vlasnika. • Stvaranje infrastrukturnih preduvjeta za postupanje s lešinama kućnih ljubimaca sukladno zakonu. • uređenje prve ukopne plohe na području Dumovca • Stvaranje preduvjeta za zbrinjavanje lešina na širem regionalnoj razini te omogućavanje drugim lokalnim samoupravama stavljanje u funkciju sličnih površina bez građenja krematorija, kao skupog dijela infrastrukture • Provođenje preostalih faza započetog projekta „Razvojni plan skloništa“ s izradom projektnog rješenja i izvedbenog projekta.

Sklonište za napuštene kućne ljubimce u Dumovcu. Temeljem zakonskih propisa svaki grad i općina morao bi osigurati zbrinjavanje napuštenih i izgubljenih životinja na svom području. Lokalnoj samoupravi predana je u djelokrug sva odgovornost (moralna, materijalna, odgovornost za moguće štete), ali uz istovremeni izostanak potpore, bilo financijske bilo davanjem određenih nadležnosti u cilju efikasnije provedbe poslova.

Sklonište za napuštene kućne ljubimce u Dumovcu djeluje od 2001., danas je u sklopu ZOO-a, dakle kao neprofitna institucija. Sklonište za nezbrinute životinje smješteno je sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji na istočnom dijelu Grada Zagreba u Gradskoj četvrti Sesvete – Mjesnom odboru Dumovec, u suvlasništvu Grada Zagreba (4.327 m²) i RH (8.611 m²). Parcela se nalazi uz buduće Groblje za kućne ljubimce i opremljena je svom komunalnom infrastrukturom.

Kapacitet Skloništa je 160-180 pasa, a broj novoprimljenih životinja povezan je s brojem udomljenih. Osim pasa, Sklonište u ovim kapacitetima i organizacijskoj strukturi teško može osigurati primanje drugih vrsta.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Pitanje sigurnosti građana i imovine do koje dolazi nekontroliranim kretanjem životinja – kućnih ljubimaca po javnim prostorima Grada Zagreba. ▪ Javno zdravstveni rizik za ljude i životinje. ▪ Održavanje komunalnog standarda Grada. Pitanje implementacije Zakona o zaštiti životinja (etičko i zakonodavno pitanje). ▪ Nemogućnost smještaja brojnih životinjskih vrsta (mačke, egzotične životinje, itd.) zbog nedostatka kapaciteta. ▪ Problem zbrinjavanja životinja koje su predmetom raznih postupaka (sudskih, oduzetih, zapljene od strane nadležnih tijela, itd.). ▪ Vlasništvo RH na zemljištu nužnom za proširenje kapaciteta. ▪ Neodgovornost vlasnika.	▪ Smanjenje rizika za sigurnost i imovinu građana te zdravlje ljudi i životinja pravodobnim smještajem i zbrinjavanjem životinja jačanjem (kadrovski, materijalno) službe. ▪ Stvaranje infrastrukturnih preduvjeta (smještajni objekti, oprema, karantena) za obavljanje djelatnosti te smještaj svih vrsta nezbrinutih životinja za koje se ukazuje potreba. ▪ Osiguranje permanentnog prisustva javnosti u radu Skloništa za nezbrinute životinje uz stalnu edukaciju građana, a napose najmlađih.

3.2. PROMET

3.2.1. Osnovne značajke

Zagreb je čvorište europskih prometnih koridora; kroz Zagreb prolaze paneuropski cestovni i željeznički koridori: X - (Salzburg - Ljubljana - Zagreb - Beograd – Thesaloniki), i Vb (Rijeka - Zagreb – Budapest).

Kroz središte Zagreba prolazi željeznička pruga kojom se odvija putnički i cjelokupni teretni promet; prigradski, gradski i međunarodni željeznički promet nisu međusobno odvojeni.

Autocestovni državni i međunarodni pravci imaju ishodište na Zagrebačkoj obilaznici: A1 Zagreb – Split, A2 Zagreb – Macelj, A3 Bregana - Zagreb – Lipovac, A4 Zagreb – Goričan, A6 Zagreb – Rijeka i A 11 Zagreb – Sisak (u izgradnji).

Osnovnu uličnu mrežu grada karakterizira nedovoljna propusna moć u vremenima vršnog opterećenja, nedostatak mostova preko rijeke Save kao i nepostojanje sustava cjelovite koordinacije semaforskih uređaja. Javni prijevoz karakterizira proces modernizacije autobusnog i tramvajskog voznog parka, ali i male putne brzine, dok je putna brzina u željezničkom gradskom i prigradskom prometu na prihvatljivoj razini, ali je stajališta premalo, neadekvatno su opremljena, a vozni park je nedostatan i zastario. Jedinstveni tarifni sustav u Gradu i okolnim županijama ne postoji.

Proces prilagodbe cjelokupnog prometnog sustava za nesmetanu dostupnost osobama s teškoćama u kretanju je u tijeku, no bez obzira na učinjeno informacijski sustav je tek djelomično prilagođen osobama s teškoćama u kretanju a zbog neprilagođene stajališne infrastrukture osoba u invalidskim kolicima ne može samostalno ući ni u jedno vozilo javnog prijevoza.

Sigurnost u prometu je nezadovoljavajuća zbog relativno velikog broja smrtno stradalih i teško ozlijeđenih u prometnim nesrećama.

3.2.2. Načinska raspodjela

Prema anketi domaćinstava provedenoj 1998. za potrebe izrade Prometne studije grada Zagreba (Prometna studija grada Zagreba, MVA, Zagreb, 1999.) utvrđeno je da se od svih dnevnih putovanja u gradu obavlja:

- 25,4% pješice,
- 36,8% javnim prijevozom,
- 37,1% automobilom i
- 0,7 % biciklom.

Gospodarska kriza koja je posebno izražena u razdoblju 2009. – 2014. odrazila se na mobilnost građana i modalnu raspodjelu. Temeljem dostupnih podataka i praćenja procjenjuje se da je u modalnoj raspodjeli udjel biciklističkog prometa porastao na oko 3% da je udjel javnog putničkog prometa u stagnaciji a pješačkog i automobilskog u blagom padu.

Načinska raspodjela pokazuje kojim se sredstvima obavljaju putovanja na nekom području. Kroz planiranu načinsku raspodjelu iskazuju se strateški ciljevi prometne politike, a praćenje promjena u određenim vremenskim razmacima omogućuje vrednovanje postignutih rezultata. Prikupljanje podataka je relativno skupo i ne provodi se često, a poseban problem je komparacija podataka ako metodologije prikupljanja i obrade podataka nisu jedinstvene. Za sve sastavnice prometa

potrebno je utvrditi jedinstvenu metodologiju prikupljanja i obrade podataka te vremenskog razmaka u kojem će se podaci prikupljati.

Potrebno je izraditi Master plan prometa za Zagreb, Zagrebačku županiju i Krapinsko-zagorsku županiju, korištenjem matematičkog modeliranja.

3.2.3. Zračni promet

Međunarodna zračna luka Zagreb značajna je za razvoj na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Smještena je izvan administrativnih granica Grada Zagreba, na području Zagrebačke županije (grad Velika Gorica).
Putnički promet kontinuirano je rastao od. 2004. do 2008. godine a zatim je slijedio manji pad prometa 2009. i 2010. te ponovo rast 2011. U razdoblju 2011. - 2013. obujam prometa je u stagnaciji. U ukupnom prometu (2,3 mil. putnika 2013. godine) dominantan je udjel prometa s inozemstvom.
Usko grlo u daljem razvoju je zgrada putničkog terminala, a nezadovoljavajuća je i prometna povezanost Grada Zagreba sa Zračnom lukom. Krajem 2013. započeli su radovi na izgradnji nove zgrade putničkog terminala.

Grafikon x. Promet putnika u Zračnoj luci Zagreb 2004. - 2013.

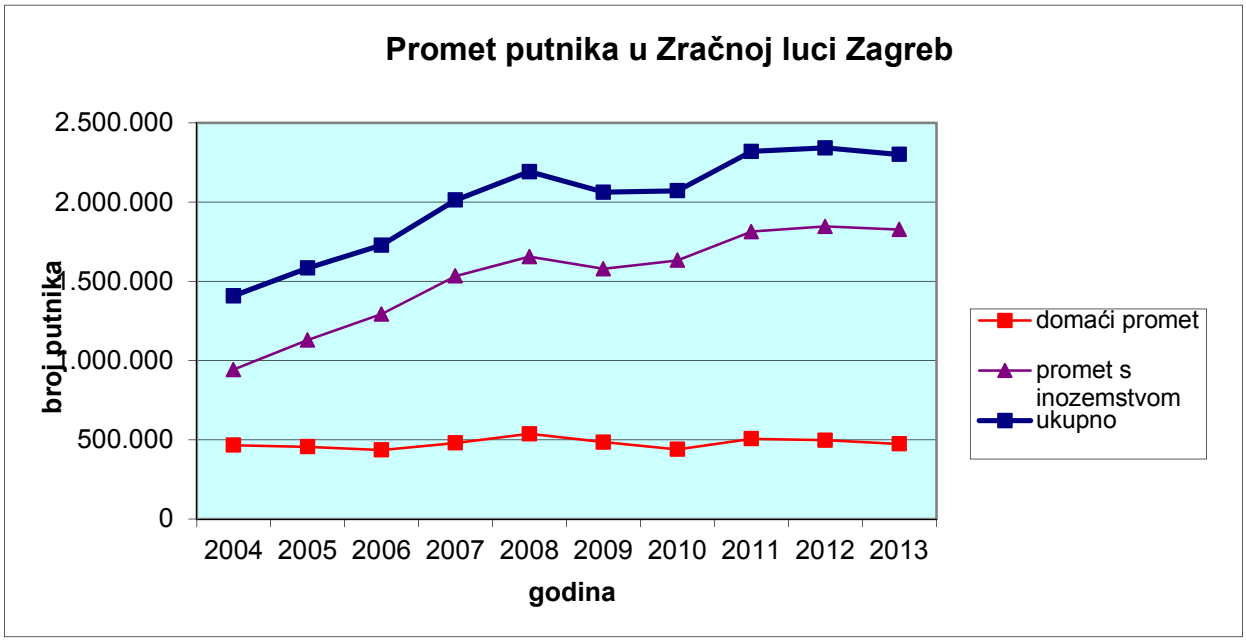

Izvor podataka: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2013., podaci Zračne luke Zagreb

Aerodrom Lučko nalazi se na zapadnom dijelu Grada Zagreba, između autoputa Zagreb – Ljubljana i Zagreb – Karlovac. Raspolaže s dvije travnate uzletno-sletne staze. Namijenjen je za operiranje manjih zrakoplova, zrakoplovnih jedrilica, zrakoplovno-sportskih letjelica, zrakoplovnih modela te skakanje padobranaca, a aerodrom koriste i helikopteri HRZ-a i MUP-a. Zbog nedostatka konstruktivnoga kolnika na manevarskoj površini aerodrom se koristi za civilno letenje odnosno druge aktivnosti u sušnijim razdobljima odnosno u povoljnim meteorološkim uvjetima.

3.2.4. Javni putnički promet

Javni prijevoz obavlja se tramvajima, autobusima, željeznicom i uspinjačom.

Tramvaj. Dužina tramvajske mreže je 58 km dvokolosiječnih pruga na kojima je organizirano 15 dnevnih i 4 noćne linije. Oko 40% kolosijeka nije fizički odvojeno od automobilskog prometa pa brzina i točnost tramvajskog prometa u velikoj mjeri ovise o gustoći automobilskog prometa. Za brzinu i redovitost tramvajskog prometa značajna je i činjenica da na semaforski reguliranim raskrižjima tramvaji nemaju prednost. U razdoblju 2000.-2013. povećan je broj tramvajskih motornih vozila s 254 na 277 s tim da su 142 vozila suvremeni niskopodni tramvaji.

Grafikon x. Kretanje prosječne komercijale brzine u km/h 2004. – 2013.

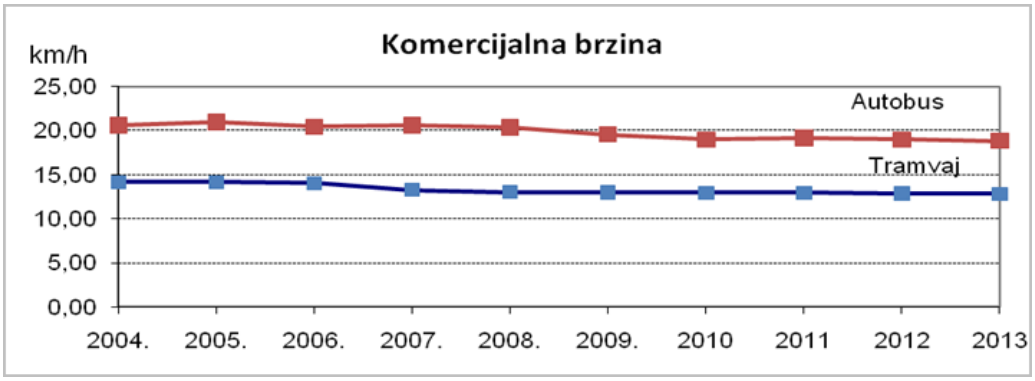

Izvor podataka: Zagrebački holding, podružnica ZET

Autobus. Autobusni promet odvija se na 141 dnevnoj i 4 noćne linije. Broj autobusa je u razdoblju 2000.- 2013. povećan sa 337 na 426, a od toga je 361 suvremenih niskopodnih autobusa. U voznom parku ZET-a ima 60 autobusa na plinski pogon. U sklopu autobusne garaže Podsused 2013. je sagrađena punionica stlačenog prirodnog plina. Međugradski i međunarodni autobusni promet odvija se preko Autobusnog kolodvora Zagreb koji zadnjih nekoliko godina bilježi rast broja putnika za oko 3% na godišnjoj razini.

Broj prevezenih putnika u tramvajskom i autobusnom prometu u razdoblju 2004.-2013. nije se značajnije promijenio, no u pojedinim godinama u tom razdoblju bilo je većih oscilacija. Elektronska naplata karata u tramvajskom i autobusnom prometu uvedena je 2012. Uveden je sustav za pozicioniranje vozila na mreži a u tijeku je opremanje tramvajskih i autobusnih stajališta displejima koji pokazuju vrijeme dolaska vozila na pojedinoj liniji. U tramvajima je uvedena vizualna i zvučna najava stajališta.

Osobe s teškoćama u kretanju u javnom prijevozu. Postupno se eliminiraju barijere za osobe s teškoćama u kretanju u javnom prijevozu, na javnim pješačkim površinama i parkiranju vozila (modernizacija voznog parka ZET-a niskopodnim tramvajima i autobusima, zvučna i vizualna najava vozila na stajalištima (postavljen je ukupno 141 displej, od toga 88 na tramvajskim i 53 na autobusnim stajalištima), posebna vozila za prijevoz osoba u invalidskim kolicima, spušteni rabnjaci, zvučna i taktilna signalizacija za slijepe i slabovidne osobe u zonama raskrižja, uklanjanje barijera na stajalištima i terminalima autobusnog tramvajskog i željezničkog prometa, i drugo). Bez obzira na učinjeno, zbog neprilagođenih stajališta i neriješenog sučelja peron – vozilo, još uvijek na ni jednom stajalištu osoba u invalidskim kolicima ne može samostalno ući u vozilo javnog prijevoza.

Grafikon x. Broj prevezenih putnika vozilima ZET-a 2004. – 2013.

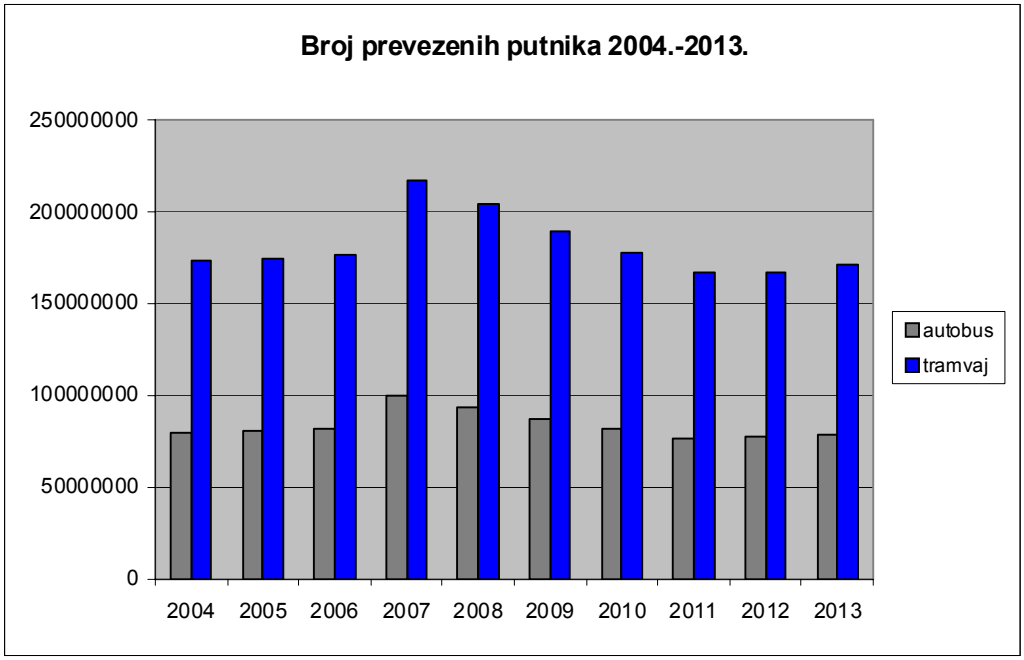

Izvor podataka: Statistički ljetopis grada Zagreba 2013, Zagrebački holding, podružnica ZET

Željeznica. Od 1992. počeo je intenzivniji prigradsko-gradski prijevoz željeznicom. Obujam prometa bio je u porastu do 2009. kada je iznosio oko 54 000 000 prevezenih putnika godišnje u gradskom i prigradskom prometu. Manji pad broja prevezenih putnika nastupio je 2010., a nakon ukidanja zajedničkog tarifnog modela ZET – HŽ koji je funkcionirao uz financijsku potporu Grada Zagreba, nastupio je drastičan pad broja prevezenih putnika u razdoblju 2011.- 2013. Na području Grada Zagreba putnici mogu ući/izaći iz vlakova u gradskom prometu na 17 službenih mjesta (kolodvora i stajališta) i to 11 na dvokolosiječnoj pruzi Zaprešić – Dugo Selo, 2 na jednokolosiječnoj pruzi Zagreb – Sisak i 4 na jednokolosiječnoj pruzi Zagreb - Rijeka. Krajem 2014. dovršena je gradnja stajališta Buzin na pruzi Zagreb - Sisak, ali nije pušteno u promet. Vozni park je zastario i nefunkcionalan osim jednog suvremenog niskopodnog vlaka koji je u gradski i prigradski promet uključen 2011. Putna brzina u prigradskom i gradskom željezničkom prometu je oko 40 km/h, no usko grlo su nedovoljan broj i neadekvatno opremljena stajališta kao i nedostatan i zastarjeli vozni park.

Grad Zagreb, Krapinsko-zagorska i Zagrebačka županija potpisali su 2012. sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno-prijevozničkoj uniji. Trgovačko društvo Integrirani promet zagrebačkog područja d.o.o., sa zadatkom provedbe Sporazuma, osnovano je 2014. U tijeku je izrada potrebnih potprojekata a implementacija se očekuje u razdoblju do 2020.

Žičara. Žičara koja je povezivala Dolje sa Sljemenom od 2007. je izvan funkcije (u pripremi je izgradnja nove) pa je javni prijevoz na Sljeme organiziran autobusom. U tijeku je i istraživanje mogućnosti povezivanja Sljemena sa Zagorjem.

Uspinjača. Uspinjača spaja zagrebački Gornji i Donji grad. Pruga je dužine 66 metara i savladava visinsku razliku od 30,5 metara. Zadržala je prvobitni vanjski izgled i građevnu

konstrukciju, a i većinu tehničkih svojstava koja su joj dali graditelji krajem 19. st, pa je zagrebačka Uspinjača zakonski zaštićena kao spomenik kulture. Uspinjača godišnje preveze 413.000 putnika (podaci iz 2012.)

Taksi. Krajem 2013. na području Grada bilo je ukupno 1.333 dozvola za autotaksi prijevoz. Od toga je 969 dozvola imao Radio Taxi Zagreb (udruženi privatni koncesionari), 120 dozvola TaxiCammeo, 79 dozvola Eko taxi i 165 dozvola su imali pojedinačni prijevoznici.

3.2.5. Cestovni promet

Međunarodni i regionalni cestovni pravci pokriveni su autocestama osim smjera Sisak na kojem je autocesta u izgradnji. Zagrebačka obilaznica dio je autoceste A3. Na administrativnom području Grada Zagreba ukupna duljina autocesta iznosi 33 km.
Prometno opterećenje na najopterećenijoj dionici zagrebačke obilaznice (Jankomir – Lučko) je u srpnju 2008. iznosilo 66.900 vozila prosječno dnevno što je na granici propusne moći. Na istoj dionici je 2012. prosječni dnevni promet u srpnju iznosio 64.626 vozila, a u srpnju 2013. 64.166 vozila. Ukupan broj motornih vozila u Gradu Zagrebu kao i broj osobnih automobila u razdoblju 2003.-2008. bili su u kontinuiranom porastu, a u razdoblju 2009.-2013. u padu. Stupanj motorizacije izražen u broju registriranih osobnih automobila na 1.000 stanovnika dosegao je iznos 429 u 2008., a do 2013. je smanjen na 359 osobnih automobila na 1.000 stanovnika.
Ulična mreža na području Grada Zagreba ne zadovoljava prometnu potražnju, posebno u vršnim vremenima opterećenja. Prometnice su nedovoljne propusne moći i neredovito održavane a u cijeloj mreži nedostaju spojevi (uključivo i mostove preko rijeke Save) koji bi omogućili brži protok vozila. Ne postoji centralni sustav automatskog upravljanja prometom preko kojeg bi se nadziralo i koordiniralo odvijanje prometa na svim semaforiziranim raskrižjima u gradu.

Dostava roba u središnjem dijelu grada regulirana je na način da je zabranjena dostava vozilima čija nosivost prelazi 5 tona i da su propisana vremenska razdoblja kada je dostava dozvoljena. Plan dostave koji bi imao poticajne mjere za ekološki prihvatljiva vozila ne postoji.
Osobna i teretna vozila na električni pogon prisutna su u Zagrebu na simboličnoj razini. Postoji samo jedna javna punionica za takva vozila.
Kamionski teretni kolodvori su u Jankomiru i na Žitnjaku. Željezničko cestovni kontejnerski terminal nalazi se na neodgovarajućoj lokaciji u Kustošiji.

Grafikon x. Ukupan broj registriranih motornih vozila 2003.-2012.

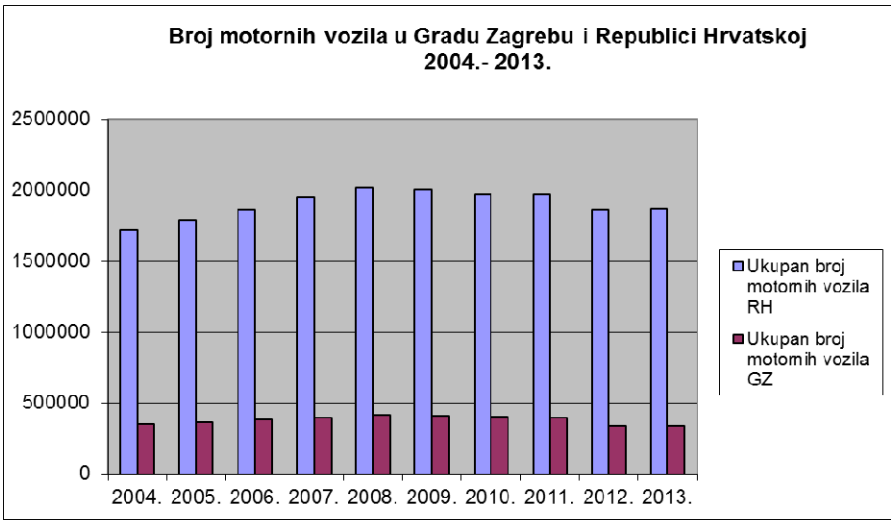

Izvor podataka: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2013, MUP-Policijska uprava zagrebačka

Biciklistički promet. Od 2000. do 2013. višestruko je povećana dužina biciklističkih staza, a biciklistički promet je u kontinuiranom porastu. Dužina biciklističkih staza i traka 2014. iznosila je oko 250 km. Bez obzira na dužinu biciklističkih staza i traka biciklistička mreža nije međusobno dovoljno povezana niti unutar grada niti sa okolnim prostorima.

2012. je u sklopu projekta CIVITAS ELAN, koji je sufinanciran od EU, realiziran sustav za iznajmljivanje bicikala Studocikl. Bicikle mogu besplatno koristiti studenti i djelatnici Fakulteta prometnih znanosti. Na raspolaganju je 20 bicikala a prijava i odjava korisnika obavlja se preko web portala.
Pilot projekt javnih bicikala sa šest parkirališta i 50 bicikala za iznajmljivanje uspostavljen je u svibnju 2013. Tijekom 2014. sustav je proširen na ukupno 14 parkirališta i 85 bicikala.
Od listopada 2014., u sklopu pilot projekta BoB (Biciklom na autobus), koji je sufinanciran od EU, na tri linije je omogućena usluga prijevoza bicikla autobusom. Nosači bicikla postavljeni su na autobuse koji prometuju na linijama 102,103 i 140.

Slika x. Mreža biciklističkih staza i stanica javnih bicikala

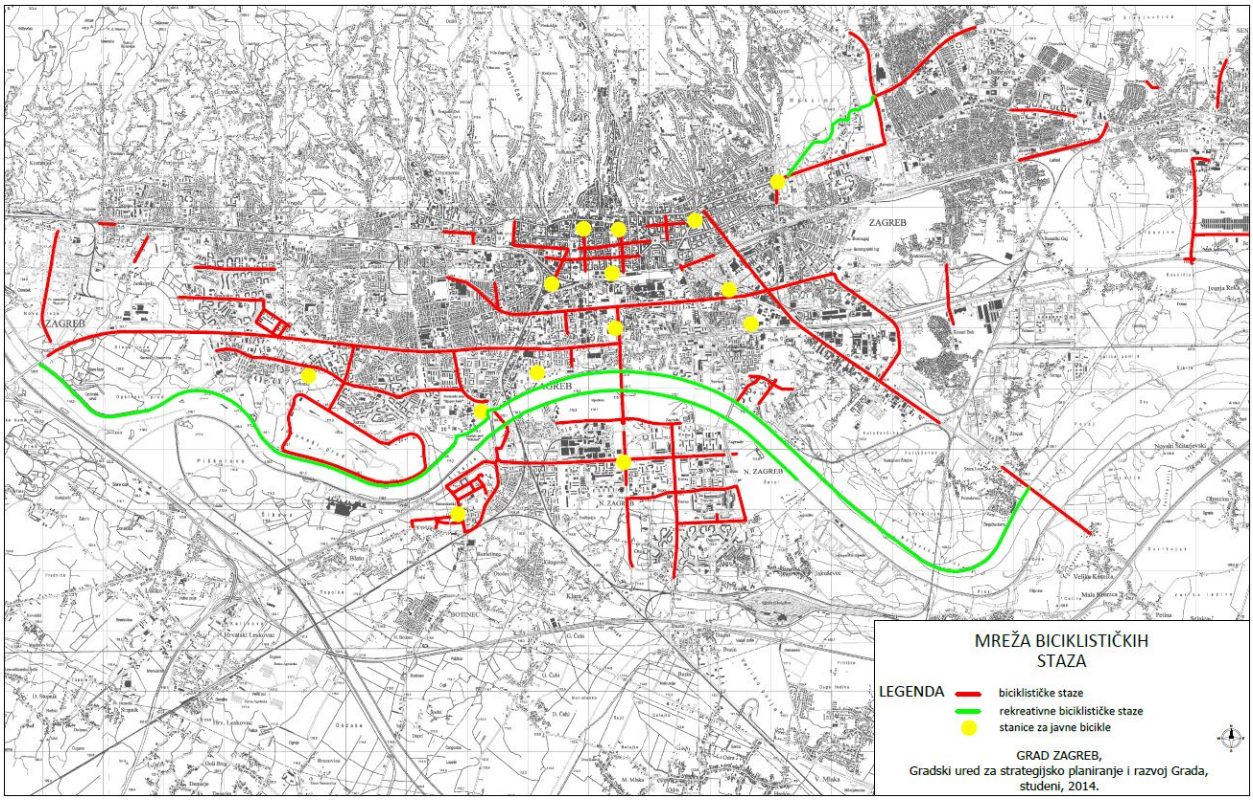

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Sigurnost u prometu. Na području Grada Zagreba u razdoblju 2003. – 2013. broj prometnih nesreća u cestovnom prometu kao i nastradalih osoba u tim nesrećama izrazito je varirao na godišnjoj razini. Posebno zabrinjava broj ozlijeđenih osoba koji se u tom razdoblju kretao od 2494 do 3 882 godišnje i broj smrtno stradalih osoba koji se kretao od 27-64 godišnje. Od 27 smrtno stradalih osoba u 2013. bilo je 15 vozača, 6 putnika i 6 pješaka. Trend smanjenja broja smrtno stradalih u razdoblju 2008. – 2013. je ohrabrujući no ukupno stanje sigurnosti u cestovnom prometu je nezadovoljavajuće.

Grafikon x. Smrtno stradali u prometnim nesrećama u Gradu Zagrebu 2003.-2013.

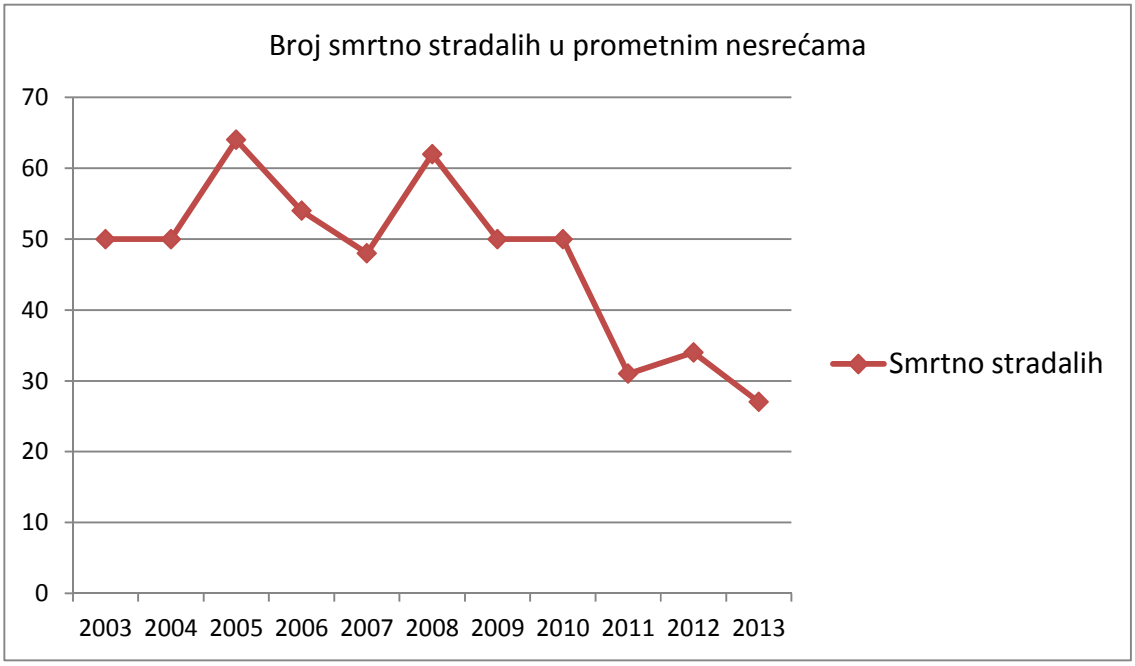

Izvor podataka: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2013, MUP-Policijska uprava zagrebačka

3.2.6. Promet u mirovanju

Zone naplate i kontrole parkiranja sa brojem parkirališnih mjesta, stanje nakon obavljene prenamjene i proširenja zona tijekom 2014. godine:

I. ZONA	II. ZONA	III. ZONA	IV.1. ZONA	IV.2. ZONA	UKUPNO
7.540	17.817	2.620	1.660	865	**30.502**

U Gradu Zagrebu postoji 7 javnih garaža sa 2.407 parkirališnih mjesta kojima upravlja Zagrebački holding, podružnica Zagrebparking. Osim ovih postoji veći broj garaža u privatnom vlasništvu, ukupnog kapaciteta oko 2.500 mjesta, koje se u cijelosti ili djelomično koriste kao javne.

Vremenskim ograničenjem trajanja i sustavnom kontrolom parkiranja značajno je smanjen broj ilegalno parkiranih vozila na pješačkim i zelenim površinama.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljno propusna i nekompletna cestovna mreža Grada ▪ nepostojanje centralne koordinacije semaforiziranih raskrižja ▪ nezadovoljavajuća sigurnost u prometu ▪ slaba cestovna povezanost pojedinih područja Zagrebačke županije međusobno uzrokuje povećani tranzit na području Zagreba ▪ pretežito zastarjela željeznička infrastruktura, sav promet (uključujući teretni) prolazi kroz središte grada, nedovoljno učešće željeznice u prigradsko-gradskom prometu ▪ nepostojanje integriranog sustava javnog prijevoza Grada i okolnih županija ▪ spor javni prijevoz, samo djelomično dostupan osobama s teškoćama u kretanju ▪ nedovoljno razvijen biciklistički promet ▪ relativno visok stupanj motorizacije, nedovoljan broj parkirališnih mjesta ▪ nedovoljan kapacitet putničkog terminala Zračne luke Zagreb i neodgovarajuća povezanost sa središtem Zagreba ▪ neadekvatna opremljenost aerodroma Lučko ▪ nepostojanje žičare Dolje – Sljeme ▪ Željezničko cestovni kontejnerski terminal na neodgovarajućoj lokaciji	▪ unapređenje javnog i biciklističkog prometa, posebno poboljšanje dostupnosti javnog putničkog prometa za osobe s teškoćama u kretanju ▪ nastavak modernizacije voznog parka ZET-a, gradnja nove remize ▪ širenje tramvajske i autobusne mreže, gradnja terminala javnog prijevoza ▪ uvođenje integriranog sustava javnog prijevoza putnika na području Grada i okolnih županija ▪ izgradnja nedostajućih uličnih spojeva, spoja na autocestu ZG-SI i mostova preko rijeke Save ▪ poboljšanje sigurnosti u prometu ▪ uvođenje sustava automatskog upravljanja prometom za bolju protočnost i sigurnost u prometu ▪ gradnja i rekonstrukcija željezničkih stajališta i P+R i B+R kapaciteta, ▪ modernizacija i dogradnja zagrebačkog željezničkog čvora i putničkog voznog parka ▪ gradnja novog putničkog terminala Zračne luke Zagreb i pratećih sadržaja, te unapređivanje prometne povezanosti sa središtem Zagreba ▪ Izgradnja uzletno-sletne staze i staze za vožnju od konstruktivnog kolnika i drugih kapaciteta za prihvat poslovnih, turističkih i sportskih letjelica na Aerodromu Lučko ▪ gradnja novog željezničko cestovnog kontejnerskog terminala ▪ utvrđivanje jedinstvene metodologije prikupljanja i obrade podataka o prometu kao i vremenskog razmaka u kojem će se podaci prikupljati ▪ izrada Masterplana prometa Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-zagorske županije korištenjem matematičkog modeliranja.

4. GOSPODARSTVO

4.1. GOSPODARSKA KRETANJA

4.1.1. Osnovni trendovi u europskom i hrvatskom gospodarstvu u razdoblju 2008.-2014.

Hrvatska je, kao mala i gospodarski otvorena zemlja s ekonomskim i političkim usmjerenjem prema Europskoj uniji, pod velikim utjecajem ekonomskih kretanja u EU. Vidljivo je to kako iz analize međunarodnih ekonomskih pokazatelja prema kojima se velik dio robne razmjene odvija upravo s Europskom unijom, kao i iz strukture stranih ulaganja u kojoj prevladavaju europski ulagači. U strukturi turista također prevladavaju državljani EU. Stoga je i interes Hrvatske za praćenje promjena u gospodarstvu EU velik, osobito kada je u pitanju oporavak potražnje od kojega bi Hrvatska imala velike koristi u pogledu povećanja robnog izvoza i prometa u turizmu.

Slika x. Realne stope rasta BDP-a u ekonomskom okruženju u razdoblju 2008.-2013. godine

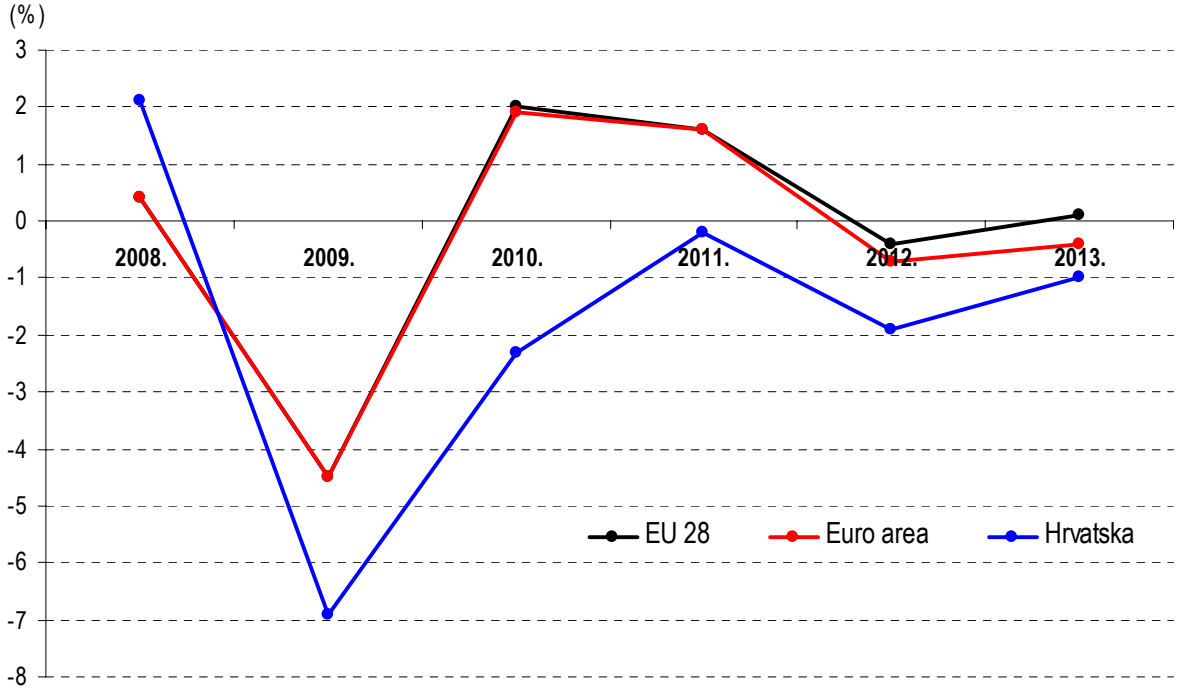

Prema ovim pokazateljima vidljivo je da je gospodarstvo EU 28 u 2010. i 2011. godini pokazalo izvjesne znakove oporavka, premda je u 2012. ponovno zabilježilo lagani pad od 0,4%, dok je u 2013. zabilježen realni porast od 0,1%, što pokazuje da većina zemalja Europske unije izlazi iz krize dok Hrvatska, zajedno s drugih 11 zemalja (prema podacima za 2013.) ne bilježi oporavak.

4.1.2. Osnovni gospodarski pokazatelji i struktura gospodarstva Grada Zagreba

Grad Zagreb najjače je gospodarsko središte Hrvatske u kojem se ostvaruje trećina nacionalnog BDP-a, pri čemu se udio BDP-a Grada Zagreba povećao od 30,8% u 2008. do 33,1% u 2011.

U 2011. (zadnji službeni podaci) BDP Grada Zagreba iznosi 14.634 mil. eura, pri čemu BDP po glavi stanovnika Grada Zagreba iznosi 18.414 eura te je 1,8 puta veći od BDP-a po glavi stanovnika Republike Hrvatske (10.038 eura) što je u skladu s odnosom BDP-a po glavi

stanovnika ostalih glavnih gradova Europske unije prema državnom prosjeku, a koji je oko 1,5-2 puta u korist glavnih gradova. U 2011. BDP po stanovniku Republike Hrvatske iznosio je 60% BDP-a po stanovniku EU-27.

Udio BDP-a pripadajuće regije Kontinentalna Hrvatska u nacionalnom BDP-u iznosi 68,3%, pri čemu je Grad Zagreb ostvario gotovo polovicu regionalnog BDP-a, dok je prosječni BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske iznosio tek nešto iznad nacionalnog prosjeka (10.267 EUR).

Tablica x. Bruto domaći proizvod – Republika Hrvatska i Grad Zagreb 2011. (tekuće cijene)

RH/GZ	BDP mil. HRK	BDP mil. EUR	Struktura po županijama,% (RH = 100)	BDP po stanovniku, HRK	BDP po stanovniku, EUR	Indeks RH= 100
Republika Hrvatska	328.737	44.220	100,00	74.628	10.038	100,00
Grad Zagreb	108.791	14.634	33,1	136.897	18.414	183,4

Izvor: Bruto domaći proizvod za RH, NKPJS - 2. razina i županije u 2011., Priopćenje br. 12.1.2. /2014.

O sektorskoj strukturi gospodarstva najbolje govore podaci o strukturi bruto dodane vrijednosti (BDV) koja se relativno sporo mijenja, premda je u Hrvatskoj u posljednjih 20 godina trend smanjenja udjela primarnog i sekundarnog sektora, a rasta sektora usluga. Nakon rata u Hrvatskoj, od 1996. došlo je do znatnih promjena u strukturi bruto domaće vrijednosti i u Gradu Zagrebu, posebno kada se uspoređuje u odnosu na osamdesete godine 20. stoljeća. Prema tadašnjim statističkim podacima djelatnost zagrebačke industrije sudjelovala je s gotovo 40-postotnim udjelom (39,9%) u ukupnoj novododanoj vrijednosti, građevinarstvo s 10,8%, a trgovina 23,7%, dok je financijski sektor činio svega 5,5%.

Slika x. Kretanje godišnje stope rasta BDP-a Grada Zagreba i RH u razdoblju 2001.- 2011.

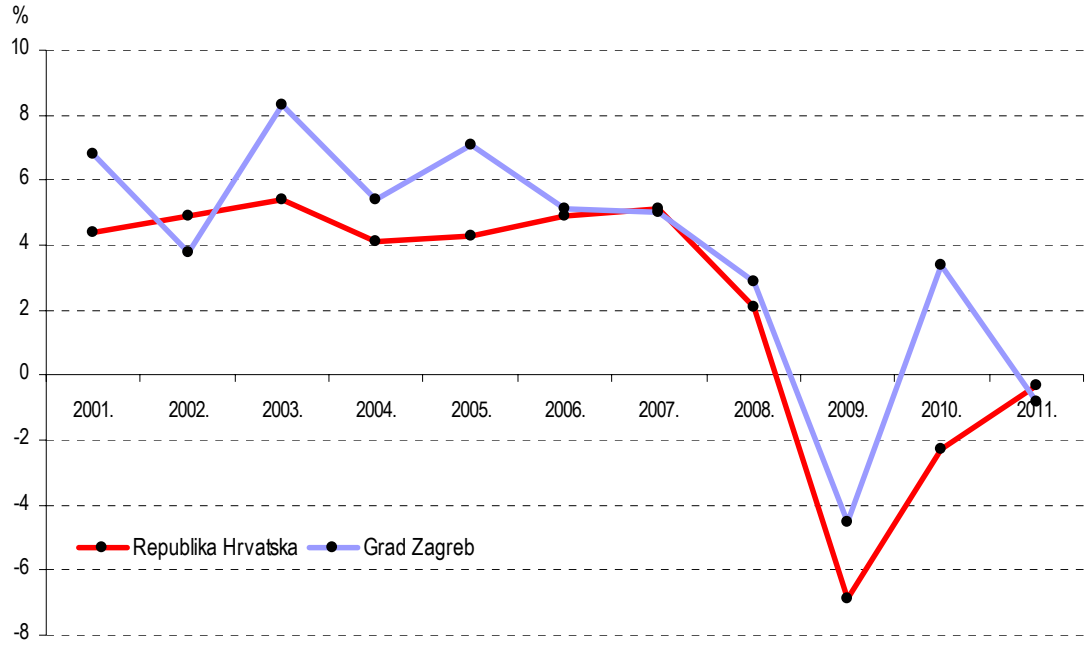

Izvor: Priopćenja DZS, 2001.-2011.

Tablica x. Struktura bruto dodane vrijednosti Grada Zagreba po djelatnostima NKD-a, 2011. -u mil. kuna, bazične cijene

Djelatnosti-NKD-2007.	Republika Hrvatska		Grad Zagreb		Udio GZ u RH (%)
	vrijednost	struktura (%)	vrijednost	struktura (%)	
A-Poljoprivreda,šumarstvo i ribarstvo	13.325	4,7	226	0,2	1,7
B,C,D,E- Prerađivačka ind., rudarstvo, vađenje i ostale industrije	58.329	20,7	13.243	14,2	22,7
- od toga C- Prerađivačka industrija	46.540	16,5	9.825	10,5	21,1
F- Građevinarstvo	17.182	6,1	3.187	3,4	18,5
G,H,I Trgovina na vel. i malo, prijevoz, skladištenje, pripr.i uslužb. hrane	56.612	20,1	20.237	21,7	35,7
J-Informacije i komunikacije	13.557	4,8	8.666	9,3	63,9
K-Financijske djelatnosti i osiguranja	20.281	7,2	12.850	13,8	63,4
L-Poslovanje nekretninama	30.674	10,9	6.233	6,7	20,3
M,N-Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	20.200	7,2	10.897	11,7	53,9
O,P,Q- Javna uprava i obrana, obrazovanje, zdravstvo i socijane skrbi	44.188	15,7	14.604	15,7	33
R,S,T,U - Ostale uslužne djelatnosti	7.414	2,6	3.102	3,3	41,8
Ukupno- BDV	**281.761**	**100**	**93.245**	**100**	**33,1**

Izvor: Priopćenje DZS, 12.1.2., 2014.

U 2011. u Gradu Zagrebu na prvom je mjestu u strukturi stvaranja bruto dodane vrijednosti djelatnost trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane s udjelom od 21,7%, a slijedi javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi s udjelom od 15,7%. Udjel prerađivačke industrije u Gradu Zagrebu pada od 13,9% u 2008. do 10,5% u 2011., dok u Hrvatskoj udjel raste od 15,8% u 2008. do 16,5% u 2011.

U strukturi BDV-a gospodarskih djelatnosti na razini Hrvatske, Grad Zagreb ima izrazito visoki udjel u djelatnostima: informacija i telekomunikacija (64%), financijskom sektoru (63%), stručnim, znanstvenim, tehničkim, administrativnim i ostalim uslužnim djelatnostima (53%).

U promatranom razdoblju Grad Zagreb bilježi pad fizičkog obujma industrijske proizvodnje za 5,6% u 2009. u odnosu na 2008., odnosno kumulativno više od 10% u odnosu na 2007. Od 2010. se ne raspolaže statističkim podacima o kretanju proizvodnje na razini županija, ali se procjenjuje da industrijska proizvodnja Grada Zagreba kontinuirano pada. Osim toga, današnji tehnološki nivo zagrebačke industrije je znatno niži, pa je stoga i tehnološka struktura izvoza značajno nepovoljnija.

Prema tehničkoj strukturi odnosno glavnim industrijskim grupacijama u zagrebačkoj industriji trećinu proizvodnje čine netrajni proizvodi za široku potrošnju, slijede kapitalni proizvodi (31,9%), zatim energija te intermedijarni proizvodi (osim energije) sa oko 16,6% u ukupnoj strukturi proizvodnje, dok trajni proizvodi za široku potrošnju čine svega 1% proizvodnje).

Prema područjima djelatnosti prerađivačka industrija čini oko 83% ukupne zagrebačke industrijske proizvodnje, opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija oko 16%, a djelatnost rudarstva i vađenja tek 0,25%. U strukturi same prerađivačke industrije s najvećim udjelom sudjeluje proizvodnja u djelatnosti popravka i instaliranja strojeva i opreme (oko 30%), zatim proizvodnja prehrambenih proizvoda (oko 14%), tiskanja i umnožavanja snimljenih zapisa (12%), proizvodnja električne opreme te proizvodnja kemikalija i kemijskih

proizvoda, farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka, prijevoznih sredstava, proizvodnja papira i proizvoda od papira, proizvoda od gume i plastike i drugo.

U promatranom razdoblju nastavljen je trend ranije započetih strukturnih promjena u gospodarstvu Grada Zagreba u pravcu daljnjeg opadanja udjela industrije i građevinarstva (ovo posebno od krize, 2008.) a porast udjela trgovine, financijskih djelatnosti, informacija i komunikacija, poslovanja nekretninama, stručnih, znanstvenih i drugih uslužnih djelatnosti.

Kada se promatraju promjene strukture djelatnosti prema pokazatelju zaposlenosti u Gradu Zagrebu prema podacima za 2013., proizlazi da je u industriji sa srodnim djelatnostima radilo 49.134 zaposlenih[1] (što je manje od polovice broja zaposlenih u 1990.) i taj broj je u stalnom opadanju. Također od 2008. dolazi do drastičnog pada zaposlenih u građevinarstvu (za 32,2%), dok trgovina i ostale uslužne djelatnosti (turizam, ugostiteljstvo, financijski sektor te informacije i komunikacije) bilježe porast broja i udjela zaposlenih, posebno u posljednjih desetak godina.

Udjel zaposlenih osoba u zagrebačkoj prerađivačkoj industriji u 2013. iznosi 11,4%, u poljoprivredi je najmanje zaposlenih (0,4%), dok je najveći udjel od gospodarskih djelatnosti u trgovini na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (18,0%). Udjeli ostalih gospodarskih djelatnosti kreću se u rasponu 5–10%. U financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja zaposleno je 5,2%, u prijevozu i skladištenju 5,4%, u informacijama i komunikacijama 5,5%, građevinarstvu 6,1% te stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima 8,1%.

Udjel zaposlenosti Grada Zagreba u pravnim osobama u Hrvatskoj u 2013. iznosio je 31,7% ili 356.065 zaposlenih, a po iznadprosječnom udjelu ističu se djelatnosti: informacije i komunikacije, financijske djelatnosti, stručne, znanstvene i tehničke te administrativne djelatnosti, umjetnost, zabava i rekreacija, trgovina i javna uprava.

Negativni trendovi restrukturiranja zagrebačkoga gospodarstva, a koji se s jedne strane očituju u smanjenju zaposlenosti u sekundarnim djelatnostima, posebno u industriji i građevinarstvu a s druge strane porastu zaposlenosti u uslužnim djelatnostima, dijelom su rezultat problema u pretvorbi i privatizaciji koji su u RH od 90-ih godina vođeni u procesu tranzicije u tržišno gospodarstvo, ali i općih trendova procesa tercijarizacije u gradovima (porast financijskih, trgovinskih, komunikacijskih i sličnih uslužnih djelatnosti), kao i preseljenja dijela proizvodnih kapaciteta iz Grada Zagreba u susjedne županije. Sve je to rezultiralo opadanjem konkurentnosti proizvodnje, posebno izvozne konkurentnosti.

Slični procesi promjena u strukturi gospodarstva odvijaju se i na razini Hrvatske, ali su u prosjeku nešto manje izraženi. Unatoč tome, Grad Zagreb i dalje ostaje dominantno gospodarsko središte Republike Hrvatske, što pored navedenog potvrđuju i sljedeći relevantni gospodarski pokazatelji za 2013.:

- udio broja aktivnih pravnih osoba Grada Zagreba u RH iznosi 30,3%;
- udio broja zaposlenih osoba u Gradu Zagrebu u ukupnom broju zaposlenih u RH iznosi 29,6%;
- udio dobiti i prihoda poduzetnika Grada Zagreba u ukupnoj dobiti i u ukupnom prihodu poduzetnika RH iznosi 52,9%;
- udio poduzetnika Grada Zagreba u ukupnoj vrijednosti investicija u dugotrajnu imovinu poduzetnika RH iznosi 56,3%.

[1] Od ukupnog broja zaposlenih u „industriji sa srodnim djelatnostima - B,C,D,E“ u rudarstvu i vađenju (B) zaposleno je 1.1365, u prerađivačkoj industriji (C) 44.403, u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D) 3.366, a u opskrbi vodom; uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E) 3.890 zaposlenika.

Za razvoj gospodarstva Grada Zagreba ključnu ulogu imaju djelatnosti temeljene na znanju. Oko 115.000 zaposlenika radi u djelatnostima usluga temeljenim na znanju (stručne, znanstvene, tehničke, obrazovanje, zdravstvo, umjetnost, zabava i rekreacija). Udio zaposlenosti Zagreba u ovim djelatnostima Hrvatske znatno je veći nego u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu i trgovini. Samo u stručnim, znanstvenim i tehnološkim djelatnostima radi oko 32.000 zaposlenih, a udjel ovih djelatnosti u RH je blizu 50%. To sugerira potrebu posebne pozornosti na ove djelatnosti u novim strateškim dokumentima razvoja Grada Zagreba te izradu i provedbu mjera koje bi poticale stvaranje novih radnih mjesta u ovim djelatnostima što predstavljaju važnu logističku podršku svim drugim gospodarskim i negospodarskim djelatnostima. Ako se tome doda i zaposlenost u financijskim djelatnostima, informacijsko-komunikacijskim djelatnostima, transportu i drugim poslovnim uslugama i obrazovanju, udio tih djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti u Gradu Zagrebu dostiže visokih 40%.

Značenje Grada Zagreba kao znanstveno-tehnološkog središta oslikava podatak da je od ukupnog broja zahtjeva za zaštitu patenata podnesenih Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo polovica prijavljena s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Sa zagrebačkog područja također je oko polovina ukupno priznatih patenata na području RH.

4.1.3. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika

Poduzetnici Grada Zagreba imaju dominantan udio u ukupnim rezultatima poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske iz dva razloga. Prvi, što je u odnosu na druge županije najviše poduzetnika registrirano i posluje na području Grada Zagreba. Drugi razlog je što se podaci u godišnjim financijskim izvještajima iskazuju prema sjedištu poduzetnika, a najveći dio velikih poduzetnika ima sjedište u Zagrebu, iako posluju širom države (npr. INA d.d., Hrvatska elektroprivreda d.d., Konzum d.d. i dr.).

Prema Registru godišnjih financijskih izvještaja Financijske agencije Republike Hrvatske u 2013. od ukupno 101.191 poduzetnika njih 33.329 ili 32,9% imalo je sjedište u Gradu Zagrebu. U 2013. ukupni prihodi poduzetnika Grada Zagreba bili su za 2,3% veći nego u 2012., a činili su 53,8% od ukupnih prihoda poduzetnika RH, dok su ukupni rashodi poduzetnika Grada Zagreba bili za 2,1% veći nego u 2012. i činili su 53,7% ukupnih rashoda poduzetnika RH.

U 2013., dobit razdoblja poduzetnika Grada Zagreba iznosi 16.095 mil. kuna, za 3,3% je veća od dobiti u 2012. te čini udio od 53,0% u ukupnoj dobiti razdoblja poduzetnika Republike Hrvatske (30.392 mil. kuna), dok gubitak razdoblja poduzetnika Grada Zagreba iznosi 13.896 mil. kuna, za 3,7% je manji od gubitka u 2012. te čini udio od 51,7% u gubitku razdoblja poduzetnika Republike Hrvatske (26.862 mil. kuna).
Neto dobit poduzetnika Grada Zagreba u 2013. iznosi 2.200 mil. kuna, za 89,1% je veća od neto dobiti u 2012. te čini udio od 62,3% u ukupnoj neto dobiti poduzetnika Republike Hrvatske (3.529 mil. kuna).

U 2013., prihod poduzetnika Grada Zagreba po stanovniku iznosi 415.184 kuna (RH 143.511 kuna), prihod poduzetnika po zaposleniku iznosi 981.764 kuna (RH 737.057 kuna) te prihod po poduzetniku iznosi 9,9 mil. kuna (RH 6,1 mil. kuna). Neto dobit poduzetnika Grada Zagreba po stanovniku iznosi 2.774 kune (RH 827 kuna), neto dobit poduzetnika po zaposleniku iznosi 6.560 kuna (RH 4.247 kuna) te neto dobit po poduzetniku iznosi 66.009 kuna (RH 34.875 kuna).

Poduzetnici Grada Zagreba su u 2013. na bazi radnih sati imali prosječno 335.381 zaposlenu osobu, odnosno udio od 40,4% u ukupno zaposlenim osobama kod poduzetnika Republike Hrvatske (830.928), što je za 0,3% više od prosječno zaposlenih osoba u 2012.

Slika x. Struktura prosječnog broja zaposlenih osoba kod poduzetnika RH po županijama u 2013.

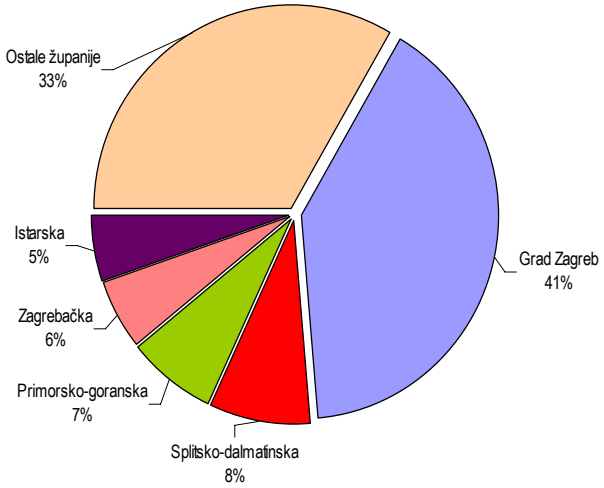

Izvor: Financijska agencija

Prosječan broj zaposlenih po poduzetniku Grada Zagreba iznosi 10,1, dok po poduzetniku Republike Hrvatske iznosi 8,2. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u 2013. kod poduzetnika Grada Zagreba iznosi 5.578 kune, što je za 16,7% više od iste kod poduzetnika Republike Hrvatske (4.778 kuna) i stagnira u odnosu na 2012.
Investicije hrvatskih poduzetnika u dugotrajnu imovinu, što se smatra i preduvjetom buduće proizvodnje (održavanje i/ili povećanje proizvodnih kapaciteta), u 2013. bile su više za 12,4% u odnosu na 2012., a uloženo je 37,5 milijardi kuna, pri čemu su najviše investirali poduzetnici Grada Zagreba, ostvarivši 56,3% ukupnih investicija poduzetnika Republike Hrvatske.
U Gradu Zagrebu je u 2013. bilo ukupno 6.820 poduzetnika-investitora (34,2% poduzetnika-investitora u RH), a ukupna vrijednost investicija iznosila je 21,1 milijardi kuna (56,3% udjela u investicijama RH). Gospodarsko značenje Grada Zagreba u RH najbolje pokazuje sljedeći prikaz udjela relevantnih gospodarskih pokazatelja.

Slika x. Izabrani relevantni gospodarski pokazatelji Grada Zagreba, 2012., udio u RH

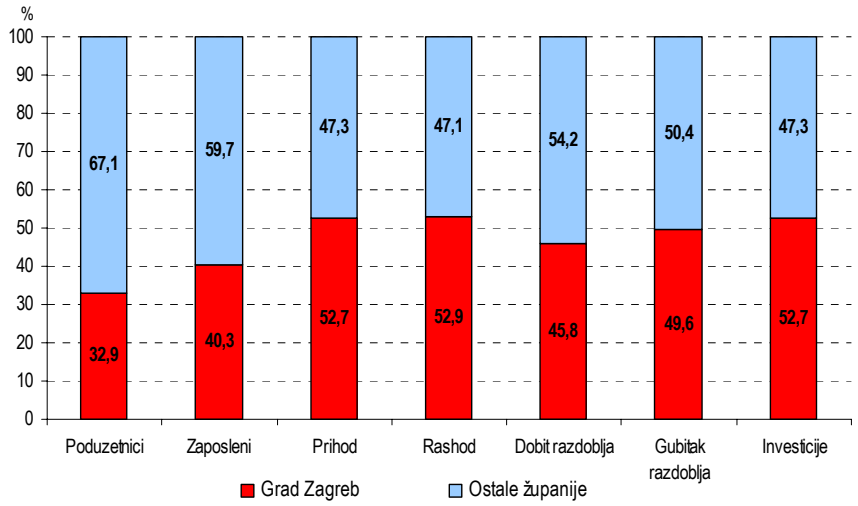

4.1.4. Obrtništvo

U 2013. (na 31. ožujka) u Gradu Zagrebu je registrirano 13.825 obrta što je udio od 16,7% u ukupnom broju registriranih obrta u Republici Hrvatskoj (82.823). Najveći udio broja obrta prema djelatnostima u ukupnom broju obrta u Gradu Zagrebu je u trgovini (20,1%), ugostiteljstvu (11,8%) i prijevozu (11,4%). U odnosu na isto razdoblje 2012. ukupan broj obrta je smanjen za 5,0% (735 obrta), pri čemu samo djelatnosti prijevoza i računalne djelatnosti bilježe rast broja obrta.

U 2013. (na 31. ožujka) u Gradu Zagrebu u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija je zaposleno 33.864 osoba što je udio od 8,7% u ukupnom broju zaposlenih osoba u Gradu Zagrebu i udio od 16,4% u ukupnom broju zaposlenih osoba u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija u Republici Hrvatskoj (206.658). I u Gradu Zagrebu i u Republici Hrvatskoj prosječano je po obrtu zaposleno 2,5 osoba. Najveći udio broja zaposlenih osoba prema djelatnostima NKD-a 2007. u ukupnom broju zaposlenih osoba u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija u Gradu Zagrebu u 2013. je u prerađivačkoj industriji (14,9%), ugostiteljstvu (13,8%), stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (13,6%) i trgovini (13,2%).

Tablica x. Broj obrta prema djelatnostima NKD-a 2007. u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj, 2013. godine (stanje 31. ožujka)

Djelatnost	Grad Zagreb		Republika Hrvatska		GZ/RH
	Broj obrta	%	Broj obrta	%	(%)
Trgovina	2 776	20,1	15 126	18,3	18,4
Ugostiteljstvo	1 625	11,8	14 249	17,2	11,4
Građevinarstvo	1 284	9,3	10 084	12,2	12,7
Prijevoz	1 581	11,4	7 644	9,2	20,7
Frizerski, kozmetički, pedikerski saloni	1 192	8,6	5 341	6,5	22,3
Računalne djelatnosti	387	2,8	1 439	1,7	26,9
Proizvodnja tekstila i odjeće	337	2,4	1 084	1,3	31,1
Računovodstvene i knjigovodstvene usluge	334	2,4	2 317	2,8	14,4
Ostalo	4 309	31,2	25 539	30,8	16,9
UKUPNO	13 825	100	82 823	100	16,7

Izvor: Obrtni registar Republike Hrvatske

U odnosu na isto razdoblje 2012. ukupan broj zaposlenih osoba u obrtu i slobodnim profesijama je smanjen za 4,4% (1.562 osoba), pri čemu samo djelatnosti prijevoza i informacije i komunikacije bilježe rast broja zaposlenih osoba.

Poticanje razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u 2013. i 2014. Kako bi se dali dodatni poticaji razvoju malog gospodarstva, odnosno jačanju konkurentnosti obrtnika i poduzetnika izrađen je Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2013. – 2017. Strateški cilj Programa je konkurentan i održivi razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva, dok su posebni ciljevi koji bi trebali pridonijeti ostvarenju strateškog cilja:
- razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja radi stvaranja uvjeta za daljnji rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva te rast zaposlenosti;
- rast i razvoj obrta, malog i srednjeg poduzetništva temeljenog na znanju i inovacijama uz djelotvorno korištenje prirodnih resursa.

Postavljeni ciljevi planiraju se realizirati provedbom raznih mjera i aktivnosti.

Postojeći poticaji. Dodjela poduzetničkih kredita uz subvencionirane kamate - u cilju realizacije investicijskih projekata poduzetnika po povoljnijim uvjetima od komercijalnih u poslovnim bankama u 2013. zaprimljeno je i obrađeno 74 zahtjeva za dodjelu kredita. Ovisno o programu kreditiranja u bankama je odobreno 32 kredita. Poduzetnici kojima je odobren kredit zapošljavaju 436 radnika a planiraju zaposliti još 168 novih radnika.
U prvih šest mjeseci 2014. zaprimljeno je, obrađeno i pozitivno ocijenjeno 30 zahtjeva za dodjelu poduzetničkih kredita. Ovisno o programu kreditiranja u bankama je odobreno 24 kredita. Poduzetnici kojima je odobren kredit zapošljavaju 821 radnika a planiraju zaposliti još 226 novih radnika.
Subvencioniranjem kamata na poduzetničke kredite kao jednim od oblika preuzimanja dijela razvojnih troškova poduzetnicima omogućen je pristup jeftinijim kreditnim sredstvima za realizaciju njihovih investicijskih projekata. U subvencioniranju dijela kamate poduzetnicima i obrtnicima uključena su i ministarstva (Ministarstvo poduzetništva i obrta i Ministarstvo branitelja) na način da se subvencije obračunavaju za Grad i ministarstva u jednakim postocima i iznosima, odnosno 1% ili 3% godišnje ovisno o ciljnoj skupini (žene, mladi, branitelji, nove tehnologije, poduzetnik, socijalne usluge).

Dodjela potpora tradicijskim, deficitarnim i proizvodnim obrtima te obrtima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom - u 2013. je obrtnicima odobreno 449 potpora a u obrtima kojima su odobrene potpore ukupno je 1.112 zaposlenih. Najviši iznos kao i broj odobrenih potpora odnosio se na tradicijske obrte (310), zatim proizvodne obrte (92), deficitarne obrte (10) te obrte koji zapošljavaju osobe s invaliditetom (37). Na ovaj se način ovom segmentu obrtništva omogućuje opstanak i daljnji razvoj, odnosno očuvanje obiteljskog poslovanja, samozapošljavanje te zadržavanje zaposlenih u obrtništvu.
U 2014. za očuvanje i razvoj tradicijskih, deficitarnih i proizvodnih obrtničkih djelatnosti odobreno je 487 potpora.

Dodjela potpora inovatorima – potpore se dodjeljuju odabranim inovacijama a sufinanciraju se i sudjelovanja na domaćim i stranim sajmovima inovatora dodjelom sredstava Savezu inovatora Zagreba. Također se Savezu inovatora Zagreba doznačuju sredstva radi dodjele novčanih nagrada nagrađenim zagrebačkim inovatorima na izložbama i sajmovima inovacija u 2013. i 2014.

Dodjela potpora nezaposlenim osobama sa svrhom samozapošljavanja pokretanjem vlastitog posla - Grad Zagreb je u 2014. zajedno sa svojim partnerima iz Lokalnog partnerstva za zapošljavanje, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje - Područni ured Zagreb i Razvojnom agencijom Zagreb – TPZ d.o.o. provodio mjeru „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“ temeljem koje je omogućeno samozapošljavanje 400 nezaposlenih osoba. Do sada je osnovano 376 novih tvrtki a važno je istaknuti da je ovim novoosnovanim tvrtkama osigurana besplatna edukacija i mentoriranje tijekom prve godine poslovanja u Razvojnoj agenciji Zagreb – TPZ d.o.o.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nezainteresiranost mladih za obrtnička zanimanja ▪ manjak motiviranosti i samopouzdanja te nedostatak financijskih resursa za pokretanje vlastitog posla posebice kod mladih nedovoljna informiranost poduzetnika o mogućim izvorima financiranja razvojnih projekata ▪ nedovoljno razvijena poduzetnička kultura ▪ nedovoljno korištenje sredstava iz fondova Europske unije	▪ ulagati veće napore u promociju obrtničkih djelatnosti te poticanje strukovnih obrazovanja i upisa u obrtnička zanimanja ▪ kontinuirano promovirati poduzetništvo i stvarati povoljnu poduzetničku klimu ▪ stvarati poticajno poduzetničko okruženje s naglaskom na jačanje poduzetničke kulture ▪ pružati potporu poduzetnicima za jačanje poduzetničkih kompetencija ▪ razvijati različite oblike usmjerenoga financiranja i jačati informiranost poduzetnika o mogućnostima financiranja njihovih

▪ nedovoljno razvijena svijest o važnosti cjeloživotnog učenja ▪ nekonkurentnost poduzetnika ▪ nedovoljna suradnja poduzetnika, posebice malih i srednjih, sa sveučilištima i znanstveno-istraživačkim institucijama ▪ nedovoljno ulaganje u istraživanje i razvoj ▪ nedovoljna povezanost i umreženost poduzetnika kako bi se osigurala veća konkurentnost na tržištu ▪ nedovoljna usmjerenost prema poticanju i razvoju startup poduzetnika ▪ nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura ▪ nedostatna svijest o važnosti zelenog održivog gospodarstva ▪ nedostatna svijest o važnosti društvenog poduzetništva.	razvojnih projekata ▪ pružati pomoć i podršku poduzetnicima prilikom internacionalizacije poslovanja ▪ jačati konkurentnost poduzetnika pružanjem potpora za podizanje tehnološke razine i jačanje kapaciteta za razvoj i proizvodnju proizvoda više dodane vrijednosti ▪ pružati potporu poduzetnicima za učinkovitije korištenje sredstava iz EU ▪ jačati suradnju između poduzetnika i sveučilišta i znanstveno-istraživačkih institucija odnosno poticanje povezivanja javnoga, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora ▪ poticati povezivanje i umrežavanje poduzetnika ▪ poticati gospodarske subjekte čija politika poslovanja i razvoja uključuje visoki stupanj ulaganja u istraživanje i razvoj te inovacije ▪ razvijati različite oblike podrške poticanja i razvoja startup poduzetnika ▪ jačati i razvijati poduzetničku potpornu infrastrukturu organizacijom novih poduzetničkih centara, inkubatora, tehnoloških parkova i drugih potpornih institucija ▪ poticati gospodarske aktivnosti koje osiguravaju „zeleno zapošljavanje“ te razvijati održivo i konkurentno gospodarstvo koje učinkovito iskorištava resurse i koristi zelene tehnologije ▪ jačati svijest o važnosti društvenog poduzetništva te poticati razvoj društvenih poduzetničkih inicijativa ▪ jačati lokalno partnerstvo za zapošljavanje radi razvoja ljudskih resursa i povećanja zaposlenosti

4.1.5. Investicije - ulaganja u fiksni kapital

Pored ljudskih resursa, povoljnog geografskog položaja i proizvedenih resursa na dostignutom stupanju razvijenosti, investicijska ulaganja jedan su od najznačajnijih pokazatelja gospodarskog rasta. Investicije u dugotrajnu imovinu, posebno u nove objekte u gospodarstvu te proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih.

Sljedeći podaci pokazuju dinamiku ostvarenih bruto investicija na području Zagreba isključivo u novu dugotrajnu imovinu iz vlastitih i sličnih izvora[2], njihov udjel u RH te iste investicije prema karakteru gradnje i tehničkoj strukturi.

[2] Ukupne isplate za investicije u dugotrajnu imovinu znatno su veće (u Zagrebu su 2012. iznosile 25.135.889.000 HRK, budući se financiraju i iz drugih izvora sredstava (iz financijskih kredita, iz sredstava fondova i proračuna te iz udruženih sredstava).

Tablica x. Vrijednost ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u GZ i RH 2005.-2012. godine -u tis. kuna

Godine	Grad Zagreb			Republika Hrvatska			Udjel Grada Zagreba u RH
	vrijednost investicija	indeksi		vrijednost investicija	indeksi		
		bazni	verižni		bazni	verižni	
2005.	17 821 789	100	-	52 733 168	100	-	33,8
2006.	21 324 846	119,7	119,7	62 113 034	117,8	117,8	34,3
2007.	24 208 919	135,8	113,5	67 654 402	128,3	108,9	35,8
2008.	25 296 039	141,9	104,5	73 056 155	138,5	108	34,6
2009.	20 085 077	112,7	79,4	61 111 434	115,9	83,6	32,9
2010.	13 691 606	76,8	68,2	42 102 373	79,8	68,9	32,5
2011.	13 876 433	77,9	101,3	41 747 610	79,2	99,2	33,2
2012.	13 239 278	74,3	95,4	39 374 494	74,7	94,3	33,6

Izvor: Statistički ljetopis RH., 2007., 2008. i 2009.,DZS, Zagreb. Statistička izvješća 1454/2011. i 1482/2013. DZS, Zagreb.

Vrijednost ostvarenih investicijskih ulaganja u razdoblju 2009.-2014. u Zagrebu, kao i u Hrvatskoj u znatnom je opadanju.
Udjel Zagreba u investicijskim ulaganjima Hrvatske u ovom je razdoblju u početnim godinama krize bio u padu da bi u 2012. minimalno porastao i čini traćinu hrvatskih ulaganja u novu dugotrajnu imovinu.

Tablica x. Ostvarene investicije po stanovniku u županijama Republike Hrvatske 2012.

Županije	Investicije			Indeks RH=100
	vrijednost	struktura %	po stanovniku	
Republika Hrvatska	39 374 494	100	9 189	100
Zagrebačka	2 091 545	5,3	6 585	71,7
Krapinsko-zagorska	796 608	2,0	5 994	65,2
Sisačko-moslavačka	1 211 037	3,1	7 023	76,4
Karlovačka	971 549	2,5	7 537	82
Varaždinska	862 568	2,2	4 902	53,3
Koprivničko-križevačka	662 074	1,7	5 728	62,3
Bjelovarsko-bilogorska	505 841	1,3	4 224	46
Primorsko-goranska	3 615 964	9,2	12 208	132,9
Ličko-senjska	402 323	1,0	7 900	86
Virovitičko-podravska	385 843	1,0	4 548	49,5
Požeško-slavonska	269 081	0,7	3 448	37,5
Brodsko-posavska	840 367	2,1	5 299	57,7
Zadarska	1 523 354	3,9	8 960	97,5
Osječko-baranjska	2 090 819	5,3	6 854	74,6
Šibensko-kninska	806 648	2,0	7 375	80,3
Vukovarsko-srijemska	887 873	2,3	4 946	53,8
Splitsko-dalmatinska	2 852 388	7,2	6 272	68,3
Istarska	2 368 459	6,0	11 384	123,9
Dubrovačko-neretvanska	2 223 350	5,6	18 140	197,4
Međimurska	540 278	1,4	4 747	51,7
Grad Zagreb	**13 239 278**	**33,6**	**16 758**	**182,4**
Neraspoređeno	227 247	0,6	-	-

Izvor: Statističko izvješće br. 1454/2012., DZS, Zagreb. 2013.; Broj stanovnika ovdje je uzet prema Popisu iz 2011.

Usporavanje dinamike investicija od 2008. poklapa se s krizom financijskog sektora, stupnjem zaduženosti gospodarstva vezanim za oskudnost vlastitih izvora financiranja i drugim aspektima recesije.

Struktura investicija u Zagrebu prema karakteru gradnje pokazuje premoć ulaganja u proširenje i modernizaciju (46,7%), dok su u Hrvatskoj veće investicije u nove kapacitete (55,0%). U Zagrebu ulaganja u nove kapacitete u 2012. čine 46,6%, dok održavanje postojećih kapaciteta iznosi 6,7%. Ovakva struktura ulaganja prema karakteru gradnje u globalu je pozitivna.

Ostvarene investicije po stanovniku u Gradu Zagrebu po prvi puta u 2012. godini nisu najveće u RH. Veće ostvarene investicije po stanovniku od Grada Zagreba imala je Dubrovačko-neretvanska Županija (18.140 HRK p/c). U Gradu Zagrebu ostvarene investicije po stanovniku iznosile su 16.758 HRK p/c što je 82,4% više od prosjeka RH.
To bi značilo da stanovnici Dubrovačko-neretvanske županije i Grada Zagreba imaju potencijalne životne prilike veće u odnosu na ostatak Hrvatske, a većina ostalih županija (izuzev Primorsko-goranske i Istarske) po ovom parametru ispod je hrvatskog prosjeka.

Tehnička struktura investicijskih ulaganja ukazuje na visoki udjel uvozne opreme s montažom od 39,5% od ukupne vrijednosti, što doprinosi povećanju vrijednosti uvoza.

4.1.6. Konkurentnost

Prema ocjeni Svjetskog gospodarskog foruma, odnosno rezultatima Izvještaja o globalnoj konkurentnosti 2014.-2015.,[3] Hrvatska zauzima 77. mjesto od ukupno 144 zemlje. Razina konkurentnosti pala je za jedno mjesto u odnosu na 2013. godinu (76.) što pokazuje da Hrvatska s ocjenom od 4,1 i dalje stagnira. Navedena pozicija rezultat je neprovođenja dubljih strukturnih reformi na svim razinama koje su preduvjet za dugoročno održivi gospodarski razvoj pri čemu su jasno vidljiva područja u kojima su potrebne intenzivnije reforme, posebice u makroekonomskom okruženju gdje je uočen pad za čak 24 pozicije.

Rješenje problema konkurentnosti u Hrvatskoj leži u neodgodivim i sinkroniziranim strukturnim promjenama potrebnim na svim područjima ekonomije, s naglaskom na: institucije; razvoj tržišta, roba, kapitala i znanja; inovativnost i razvoj temeljen na znanju i tehnologiji. U nekim područjima proteklih godina poduzete su određene mjere primjerice, u razvoju financijskog tržišta i dijelu institucija. Međutim, izrazito negativan trend u makroekonomskom, posebno poduzetničkom okruženju i inovativnosti ipak imaju najveći utjecaj na opći rang nacionalne konkurentnosti.

Prema Izvješću o europskoj konkurentnosti za 2014. godinu[4], prema industrijskoj konkurentnosti Hrvatska je smještena u četvrtu skupinu u kojoj se nalaze države članice EU koje imaju stagnirajuću ili opadajuću razinu konkurentnosti, zajedno sa Slovenijom, Bugarskom, Maltom i Ciprom.
Temeljeno na posljednjem Regionalnom indeksu konkurentnosti Hrvatske za 2013.[5], Grad Zagreb se nalazi na prvom mjestu ranga konkurentnosti po županijama, kao i 2007., dok ga

[3] World economic forum, Global Competitiveness report 2014-2015, September, 2014 (www.reports.weforum.org)

[4] European Competitiveness Report 2014, European Commission, October, 2014 (www.ec.europa.eu)

[5] Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti 2013., http://www.konkurentnost.hr/
Prema metodologiji koju World Economic Forum-a, a koju primijenjuje Nacionalno vijeće za konkurentnost u kreiranju indeksa regionalne konkurentnosti statistička analiza temelji se na 123 statističkih pokazatelja, a perceptivna (kvalitativna) analiza na provedenoj anketi poduzetnika u Republici Hrvatskoj. Važnost perceptivne analize očituje se u procjeni koje daju osobe s relevantnim znanjima o pojedinim važnim elementima konkurentnosti koji nisu izravno mjerljivi putem statističkih pokazatelja.

je prema istom izvješću za 2010. Varaždinska županija pomakla sa prvog mjesta. U zadnja tri mjerenja (2007., 2010. i 2013.) čak tri županije Sjeverozapadne Hrvatske (Grad Zagreb, Varaždinska i Međimurska) zauzele su jedno od prva četiri mjesta.

Poslovni sektor u najrazvijenijim, ujedno najkonkurentnijim, županijama karakterizira veća gustoća poslovnih subjekata (bolji odnos broja zaposlenih u malim i srednjim poduzećima i broja stanovnika, veći broj zaposlenih na broj stanovnika, veći broj obrta na broj stanovnika) nego u manje konkurentnim županijama.
Grad Zagreb se u većini statističkih indikatora nalazi iznad prosjeka Hrvatske pa su u skladu s tim, indikatori osnovna infrastruktura i javni sektor, investicije i poduzetnička dinamika, ekonomski rezultat - razina, obrazovanje, demografija, zdravlje i kultura i razvijenost poduzetništva u Zagrebu u manjoj ili većoj mjeri bolji od prosjeka Hrvatske.

Slika x. Rang konkurentnosti Grada Zagreba i Republike Hrvatske – statistički indikatori

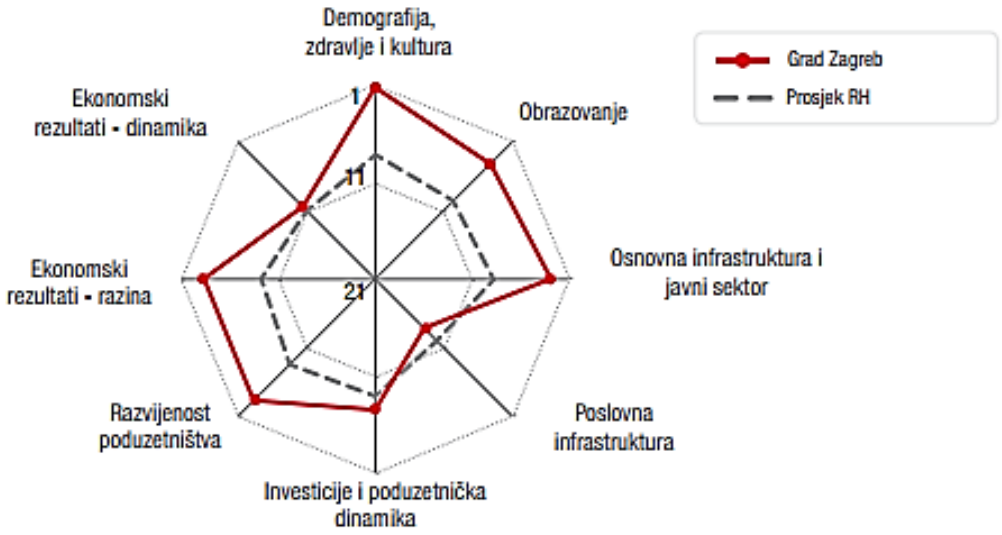

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2014.

Prema navedenom posljednjem izvješću Nacionalnog vijeća za konkurentnost (NVK), Grad Zagreb ima rang ukupne konkurentnosti 1, istodobno mu je rang kvalitete okruženja 2, a rang kvalitete poslovnog sektora 3. Pri tome mu je u horizontalnoj usporedbi s drugim županijama ukupni statistički rang konkurentnosti također 1, ali anketni (perceptivni) 5. Kada se među županijama detaljnije analiziraju pojedini faktori konkurentnosti prema razvojnoj fazi i kvaliteti pojedinog stupa konkurentnosti proizlazi da Grad Zagreb svoj razvoj temelji više na resursima i to osnovne infrastrukture i javnog sektora te lokacijskim prednostima, demografiji, zdravlju i kulturi, tj. resursnim prednostima ovih faktora konkurentnosti. Međutim kada se pojedini stupovi konkurentnosti analiziraju u odnosu na razvoj temeljen na efikasnosti proizlazi da Zagreb u indikatorima obrazovanja ima samo statističku prednost (+), ali ne i perceptivnu (-), prema kvaliteti poslovne infrastrukture nalazi se na sredini ranga među županijama, a prema efikasnosti financijskog tržišta i lokalnoj konkurenciji nalazi se među posljednjih 7 županija. Prema razvijenosti poduzetništva, efikasnosti lokalne uprave i razini ekonomskih rezultata Zagreb je među prvim županijama, ali je u minusu kada se analizira razvoj temeljen na inovacijama posebno u odnosu na indikatore tehnologije i inovativnosti, klastere te marketing i menadžement.

Slika x. Rang konkurentnosti Grada Zagreba i Republike Hrvatske – perceptivni indikatori

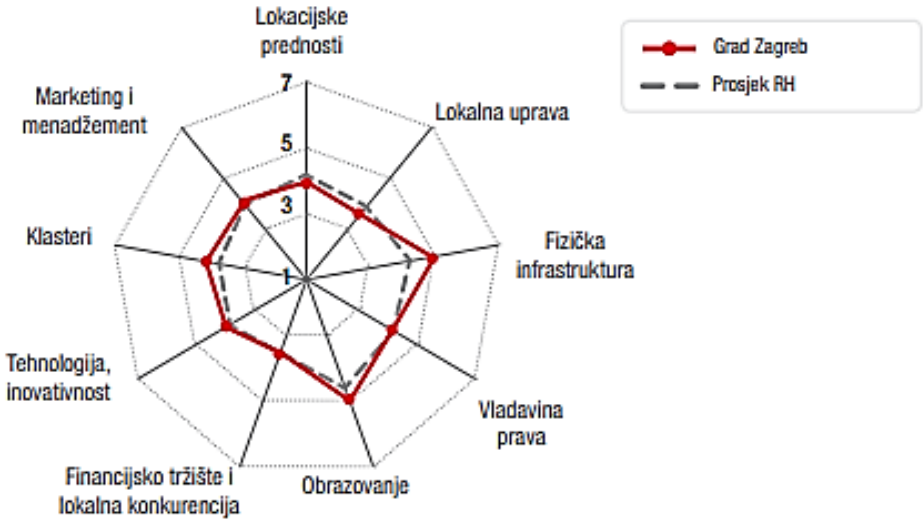

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, 2014.

Analizirajući skupinu statističkih indikatora pod stupom konkurentnosti poslovna infrastruktura primjetno je dugogodišnje zaostajanje Grada Zagreba za prosjekom Hrvatske. To se posebno odnosi na rang indikatora – broj poduzetničkih zona per capita (21. mjesto među županijama), zatim na cijenu vode i odvodnje (21. mjesto), komunalne naknade za poslovne objekte, I. zona najviša tarifa kn/m^3 (17. mjesto), te prema cijeni stanova u gradskom središtu po m^2 (18. mjesto).

Iz naprijed navedenog vidljiva su područja na lokalnoj razini u kojima su potrebne intenzivnije reforme, kao što su statistički indikatori poslovne infrastrukture, investicija i dinamike ekonomskih rezultata. Glede perceptivnih indikatora treba bolje iskoristiti zagrebačke lokacijske prednosti, posebno smanjiti cijene poslovnih prostora i zemljišta i razinu cijena komunalnih usluga i gradnje, poboljšati percepciju efikasnost lokalne uprave, bolje iskoristiti zagrebačke obrazovne prednosti, posebno s ciljem utjecaja na područje tehnološkog razvoja, temeljenog na vlastitim istraživanjima i korištenju sofisticirane proizvodne tehnologije, na suradnju Sveučilišta i instituta s poduzetnicima, te u razvoju i raširenosti proizvodnih klastera.

4.1.7. Vanjskotrgovinska razmjena

Nakon znatnog pada od 15,6% u 2009., kod poduzetnika Grada Zagreba dolazi do određenog oporavka robne razmjene s inozemstvom u 2010. kada je vrijednost izvoza u porastu nominalno za 10,7%, u 2011. za 3,9%, a u 2012. godini za 11,9 %.

Vrijednost uvoza u 2012. veća je za 3,0% prema 2011. godini. U razdoblju 2005.-2012. godine robni je izvoz porastao nominalno za 37,6% odnosno po prosječnoj godišnjoj stopi od 4,6%. Izvoz se u ovom razdoblju kretao sporijom dinamikom u odnosu na uvoz, uz njegovo zamjetno dinamiziranje od 2012. godine. S ostvarenom vrijednošću izvoza te uvoza Grad Zagreb zauzima prvo mjesto u vanjskotrgovinskoj razmjeni Hrvatske i čini njegovu trećinu te visokih 58,3% u ukupnom robnom uvozu Hrvatske.[6] Posljednje dvije godine dinamika izvoza Grada Zagreba veća je od uvoza.
Takve tendencije u vanjsko - trgovinskoj razmjeni važan su pokazatelj ukupne gospodarske aktivnosti i ukazuju na činjenicu da se inozemna potražnja za izvoznim proizvodima zagrebačkog gospodarstva oporavlja brže od domaće, hrvatski se izvoznici vraćaju svojim

[6] Razvrstano po teritorijalnom principu, prema registriranim poduzećima na području Grada Zagreba, a koja su izvoznici i uvoznici.

tradicionalnim inozemnim tržištima, a izvoze i na neka nova udaljenija tržišta.
Grad Zagreb ima negativan saldo robne razmjene s inozemstvom, premda u promatranom razdoblju postoji tendencija njegova apsolutnog smanjenja, pri čemu Zagreb u znatnoj mjeri doprinosi negativnom saldu robne razmjene na državnoj razini.

Slika x. Vrijednost robnog izvoza i uvoza Grada Zagreba 2005. – 2012.

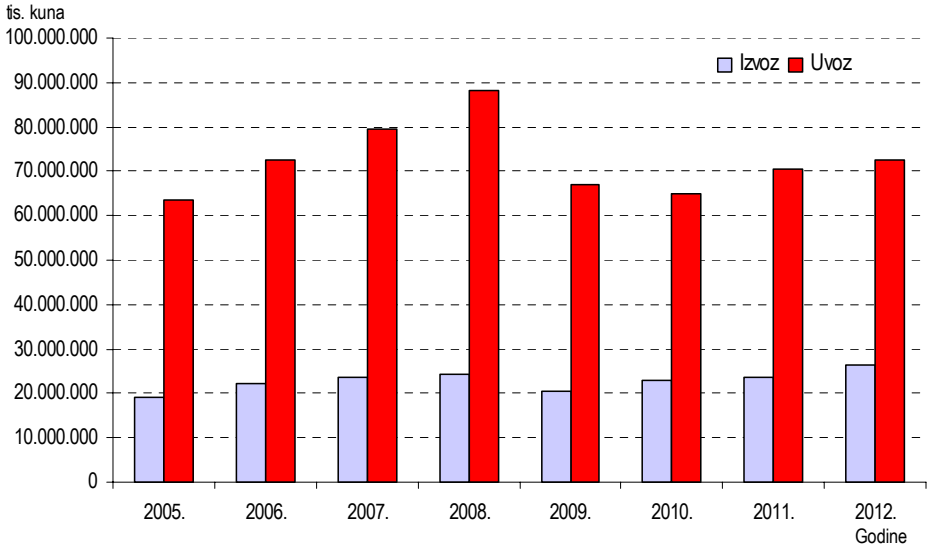

Kako je izvoz Grada Zagreba svojom vrijednošću znatno manji od uvoza, to je pokrivenost uvoza izvozom 2012. iznosila oko trećinu. Stoga je sustav poticaja izvoznicima te povezivanje poduzetnika kroz njihovo umrežavanje na iznalaženju programa zamjene uvoza vlastitom proizvodnjom, posebno proizvodnjom za izvozna tržišta, itekako važan. Izvozno orijentirani poduzetnici odnosno gospodarski klasteri s izvoznim programima, ključni su sektori pokretanja razvoja. S obzirom na trendove kretanja izvoza i uvoza na razini Grada Zagreba već drugu godinu bilježi se opadanje robnog deficita, nakon njegova dugogodišnjeg rasta.

Najznačajnija izvozna tržišta poduzetnika Grada Zagreba u razdoblju 2010.-2014. su: Bosna i Hercegovina, Italija, Njemačka, Slovenija, Malta, Srbija, dok se u ostale zemlje manje izvozi. Najveći udjel u ukupnom uvozu Grada Zagreba bio je s područja Italije, Rusije, Njemačke, Kine te Slovenije. Primjetan je porast izvoza u Njemačku i Sloveniju, a uvoza iz Slovenije, Turske te Kine i drugih azijskih zemalja.

Slika x. Izvoz, uvoz i saldo robne razmjene Grada Zagreba s inozemstvom 2005.-2012.

Glede izvoza prema granama djelatnosti, prerađivačka industrija činila je 87,5% ukupnog izvoza Grada Zagreba u 2012. godini, pri čemu se najvećim udjelom ističe proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (36,5%), zatim proizvodnja električne opreme (14,9%), proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda (12,2%), proizvodnja prehrambenih proizvoda (6,1%), proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda (4%). U 2012. većina djelatnosti, izuzev informacija i komunikacija, stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti, te umjetnosti, zabave i rekreacije bilježe porast izvoza u odnosu na 2011. godinu.

Porast vrijednosti izvoza Grada Zagreba u 2011. i 2012. godini utjecao je na povećanje njegova udjela u BDP-u, doprinoseći tako porastu njegove vrijednosti, a time i povoljnijoj stopi gospodarskog rasta u tim godinama.

4.1.8. Zaposlenost i nezaposlenost

Zaposlenost. Uvidom u strukturu gospodarstva Grada Zagreba iz razdoblja prije 1990. mjereno indikatorom zaposlenosti, potvrđuje se da je najviše zaposlenih u Zagrebu bilo u industriji (107.710 ili 29,8%, prema podacima iz 1989.), dok je prema podacima za 2013. u industriji sa srodnim djelatnostima radilo 53.024 zaposlenih[7] i broj je konstantno u opadanju. To znači da je zaposlenost u zagrebačkoj industriji u posljednjih 23 godina gotovo prepolovljena.
U razdoblju 1989.–2013. također je došlo do drastičnog pada zaposlenih u građevinarstvu za 53,2%, dok je u trgovini došlo do porasta čak za 48,4%. I ostale uslužne djelatnosti turizam, ugostiteljstvo, financijski sektor te informacije i komunikacije, također bilježe porast zaposlenih, posebno od 2005. godine.

U ukupnoj zaposlenosti Grada Zagreba udjel zaposlenih u zagrebačkoj prerađivačkoj industriji u 2013. iznosio je 11,4%, u poljoprivredi je bilo najmanje zaposlenih 0,4%, dok je najveći udjel od gospodarskih djelatnosti imala trgovina 18,0%. Udjeli ostalih gospodarskih djelatnosti kreću se u raspnu od 5 do 8%. U financijskom posredovanju zaposleno je 5,2%, u prijevozu, skladištenju i vezama 5,4%, u informacijama i komunikacijama 5,5%, u građevinarstvu 6,1% te u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima 8,1%.

Nekadašnje prvenstvo Zagreba po zaposlenosti u industriji danas su preuzele negospodarske djelatnosti (uprava, obrazovanje, zdravstvo i sl.), a od gospodarskih trgovina. U razdoblju 2005.-2013. za razliku od pada broja zaposlenih u industriji za 27% odnosno rasta u svim gospodarskim djelatnostima zajedno za svega 2,4% u negospodarskim djelatnostima došlo je do znatno većeg rasta zaposlenosti i to za 16,4%.
Od 2009. smanjenje broja zaposlenih u gospodarskim djelatnostima, te porast u negospodarskim djelatnostima, prvenstveno u državnim službama i lokalnoj samoupravi, jasan su pokazatelj da u Zagrebu, kao i općenito u Hrvatskoj, dolazi do opće birokratizacije društva.

[7] Od ukupnog broja zaposlenih u „industriji BCDE“ u rudarstvu i vađenju (B) zaposleno je 1.365, u prerađivačkoj industriji (C) 44.403, u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (D) 3.366, a u opskrbi vodom; uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (E) 3.890 zaposlenika.

Slika x. Ukupno zaposleni po djelatnostima u Gradu Zagrebu 2013.

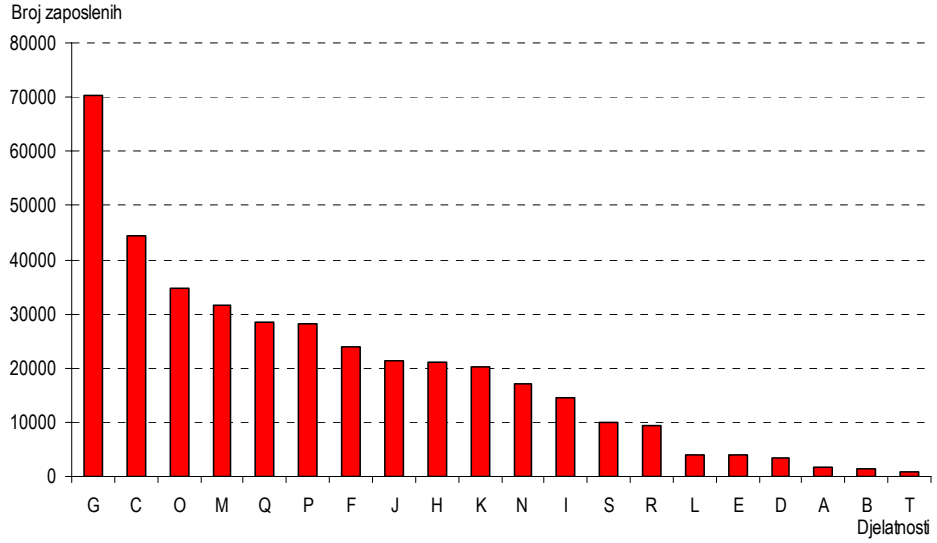

G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, **C** - Prerađivačka industrija, **O** - Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje, **M** - Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, **Q** - Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, **P** - Obrazovanje, **F** - Građevinarstvo, **J** - Informacije i komunikacije, **H** - Prijevoz i skladištenje, **K** - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, **N** - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, **I** - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, **S** - Ostale uslužne djelatnosti, **R** - Umjetnost, zabava i rekreacija, **L** - Poslovanje nekretninama, **E** - Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, **D** - Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, **A** -Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, **B** - Rudarstvo i vađenje, **T** - Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe

Kada se promatraju promjene zaposlenosti u gospodarskim i negospodarskim djelatnostima taj odnos je 1989. bio 77,6 : 22,4 a u 2013. godini 76,5 : 23,5. Očito je da se u novije vrijeme nastavlja trend rasta zaposlenosti u negospodarskim djelatnostima uz daljnje restrukturiranje gospodarskih djelatnosti, na štetu industrije, a u prilog jačanja uslužnih djelatnosti (trgovine, poslovnih usluga i financija).

Promatrajući strukturu zaposlenog stanovništva po sektorima djelatnosti u novijem razdoblju (2005.-2013.) vidljiv je nastavak već započetih tendencija glede tercijarizacije djelatnosti. U 2013. najveći je udjel zaposlenih bio u tercijarnom sektoru (56,4%), slijedi kvartarni (23,5%), zatim sekundarni (19,7%) te primarni (0,4%) sektor. Pri tome primarni i sekundarni sektor bilježe smanjenje udjela zaposlenih, a tercijarni znatan porast, dok je kvartarni sektor također u porastu. Zagreb je 1989. imao sljedeći poredak udjela zaposlenih po sektorima djelatnosti: II–III–IV-I, a 2013. III–IV–II-I. Drugim riječima, sekundarni sektor u promatranom razdoblju ubrzano je pao na niže mjesto.

Udio ukupno zaposlenog stanovništva u svim djelatnostima Grada Zagreba 2002 godine iznosio je 19,1% od zaposlenih na razini RH, a 2013. godine taj je udjel povećan na 29,6.

Paralelno s restrukturiranjem gospodarskih djelatnosti, mijenja se i struktura aktivnog stanovništva po djelatnostima odnosno sektorima djelatnosti. Radna snaga prelazi iz djelatnosti u djelatnost, u skladu s kretanjima na tržištu rada.

Slika x. Ukupno zaposleni po sektorima djelatnosti u Gradu Zagrebu 2013.

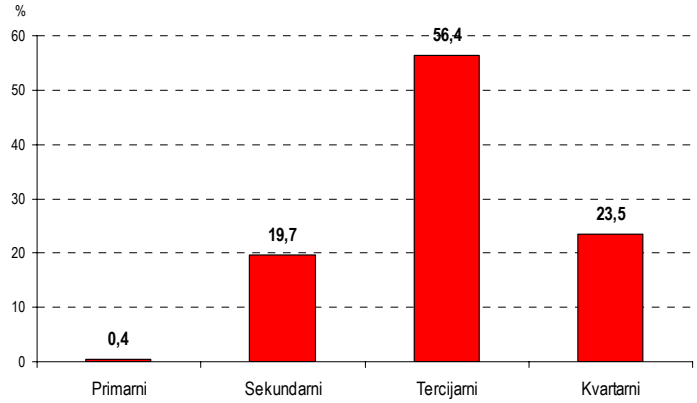

Prikazane promjene u strukturi zaposlenih po djelatnostima odvijale su se usporedno s društveno-gospodarskim i demografskim promjenama u promatranom razdoblju.
U velikim gradovima svijeta, u pravilu je veća zaposlenost u tercijarnom i ukupnom uslužnom sektoru. Međutim, za gospodarski i opće društveni razvoj nepovoljno je ovako veliko smanjivanje udjela zaposlenih u sekundarnom sektoru odnosno industriji i građevinarstvu kao temeljnim nositeljima gospodarskog razvoja**.**
Navedeni negativni trendovi prestrukturiranja zaposlenosti u Zagrebu, na štetu proizvodnje, očekivani su kao odraz pretvorbe i privatizacije industrijskih poduzeća, smanjenja ili dislokacije u gradsku okolicu, zatim nedostatka strategije i poticajne politike gospodarskog razvoja, te spontanog dolaska stranih trgovačkih lanaca, banaka i osiguravajućih kuća.

Na području Grada Zagreba godine 2001. u pravnim osobama bilo je 284.547 zaposlenih, a 2013. godine 356.065 osoba odnosno 71.518 više, što znači da se u Zagrebu u ovom razdoblju zapošljavalo prosječno godišnje 5.959 osoba. Od ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama na razini RH, udjel Grada Zagreba 2013. godine bio je 31,7%.

Tablica x. Struktura zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama Grada Zagreba 2010.-2013.

Djelatnosti	2010.	2011.	2012.	2013.
UKUPNO	**100**	**100**	**100**	**100**
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	0,3	0,4	0,4	0,4
Rudarstvo i vađenje	0	0	0	0
Prerađivačka industrija	**15,7**	**15,5**	**15,5**	**14,9**
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	0	0	0
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	0	0	0	0
Građevinarstvo	9,5	8,6	8,1	7,5
Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	**15**	**14,4**	**13,8**	**13,2**
Prijevoz i skladištenje	5,1	5,3	5,5	6,1
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	**14,5**	**14,3**	**14,1**	**13,8**
Informacije i komunikacije	1,1	1,2	1,2	1,3
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0,2	0,2	0,2	0,2
Poslovanje nekretninama	0,2	0,3	0,3	0,3
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	**11,6**	**12,4**	**13**	**13,6**
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2	2,1	2	2,1
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	1,3	1,4	1,5	1,6
Obrazovanje	0,2	0,3	0,3	0,3
Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	7	7,2	7,4	7,5

Umjetnost, zabava i rekreacija	4	4	4	4,2
Ostale uslužne djelatnosti	**9,8**	**10,2**	**10,4**	**10,7**
Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe	2,3	2,3	2,2	2,1
Nerazvrstani prema djelatnostima	0,1	0,1	0,1	0,1

Izvor: Priopćenja DZS od 2005. do 2013. godine

U obrtu i slobodnim zanimanjima u Gradu Zagrebu 2013. godine bilo je zaposleno 33.864 što je 8,7% od ukupne zaposlenosti. Udjel zaposlenih u obrtu i slobodnim zanimanjima Grada Zagreba u RH 2013. godine iznosio je 17,1%.

U posljednjih 8 godina (2005.-2013.) broj zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama Grada Zagreba smanjen je za 28,5% ili za 13.490 osoba. U strukturi zaposlenih u obrtu 2013. godine najviše je bilo zaposlenih u prerađivačkoj industriji 14,9%, slijedi trgovina na veliko sa 13,2%, ugostiteljstvo s 13,8%, zatim stručne, znanstvene i tehničke usluge 13,6%, ostale uslužne djelatnosti sa 10,7%, te građevinarstvo sa 7,5%.

Nezaposlenost. Od krizne 2008. nezaposlenost je u znatnom porastu, kako u državi, tako i u Zagrebu. U Gradu Zagrebu nezaposlenost je porasla od 2008. godine za 42,1% odnosno 19.332 osobe, a u RH za 31,4% ili 108.370 osoba. Pod utjecajem povećanja broja nezaposlenih te istodobnoga smanjenja broja zaposlenih osoba u RH, povećana je prosječna godišnja stopa registrirane nezaposlenosti od 18,1% u 2012. na 19,3% u 2013. godini, a u Gradu Zagrebu sa 8,7 na 9,5%.

Za izračunavanje stope nezaposlenosti po županijama korišteni su podaci o osiguranicima mirovinskog osiguranja evidentiranim u Hrvatskome zavodu za mirovinsko osiguranje kao zaposlene osobe, te podaci o nezaposlenim osobama, evidentiranim u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje. Prema tim podacima u 2013. prosječna stopa nezaposlenosti na državnoj razini iznosila je 19,3%, pri čemu je u sedam županija bila niža, a u četrnaest viša od prosječne državne razine.

Značajne su razlike u stopi nezaposlenosti u RH po pojedinim županijama. Najniža stopa nezaposlenosti zabilježena je u Gradu Zagrebu (9,5%) i Istarskoj županiji (9,8%), a nižu stopu od prosječne državne imale su i ove županije: Primorsko-goranska (14,7%), Varaždinska (15,5%), Dubrovačko-neretvanska (16,1%), Međimurska (17,2%) i Zadarska (18,7%).

Slika 11. Broj zaposlenih i nezaposlenih u Gradu Zagrebu 2005. i 2013. godine

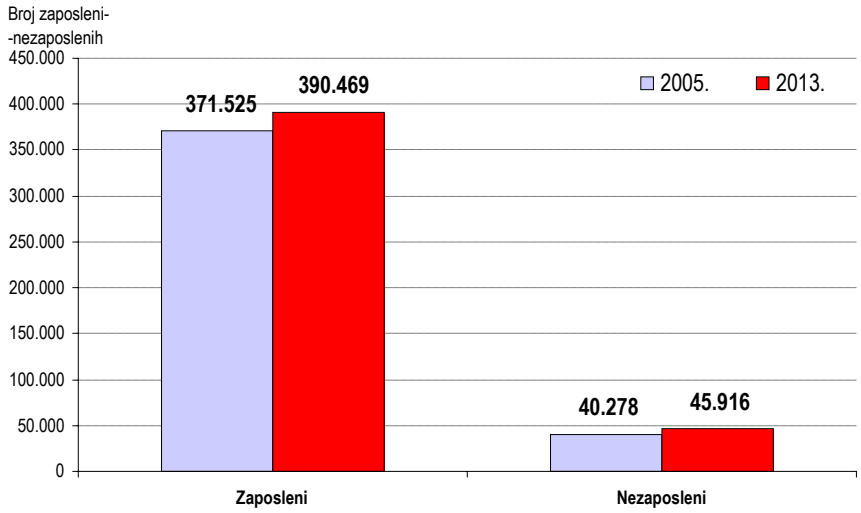

Istodobno, najviše su stope nezaposlenosti na području Brodsko-posavske (33,9%), Sisačko-moslavačke (34,0%), Virovitičko-podravske (34,3%), te Vukovarsko-srijemske županije (34,7%).
U usporedbi s 2012., stopa je nezaposlenosti u svim županijama kao i u Gradu Zagrebu u 2013. godini povećana.

Slika x. Stope nezaposlenosti po županijama i RH, godišnji prosjek 2013.

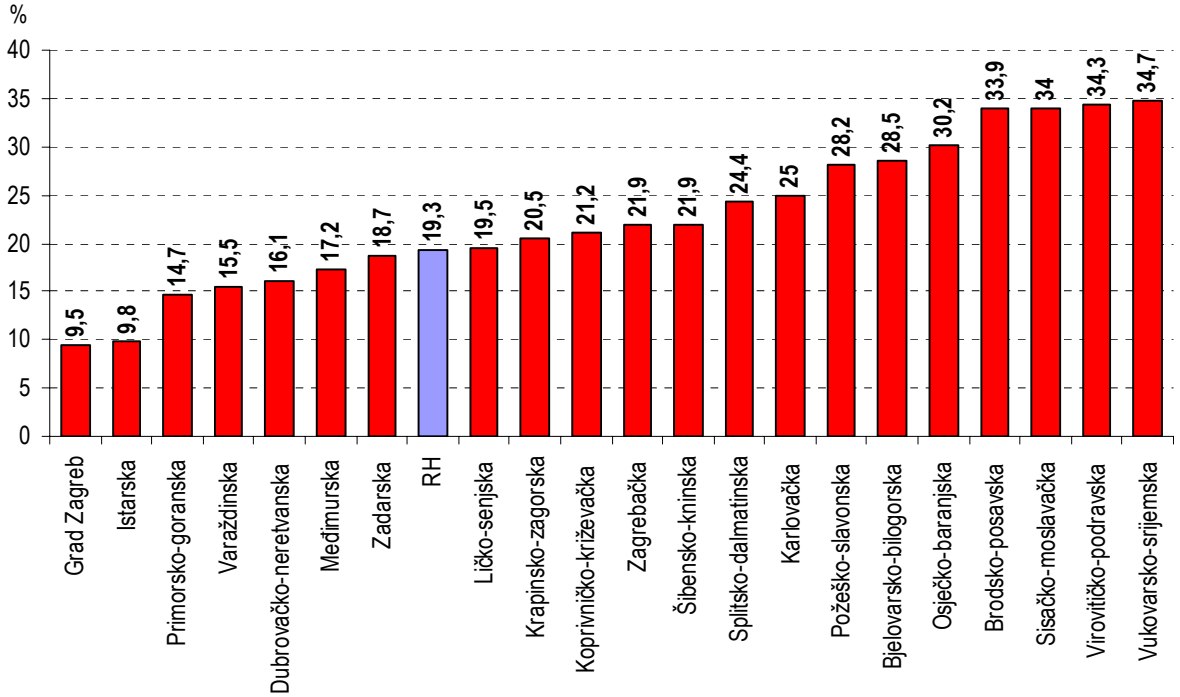

Izvor: HZZ- Godišnjak 2013.

U strukturi nezaposlenih po spolu od 2005. do 2013. u porastu je udjel muškaraca, posebno onih starije životne dobi, a udjel žena se relativno smanjuje (na 51,2%).

U strukturi nezaposlenih po dobi krajem ožujka 2013. u Gradu Zagrebu na HZZ-u, nezaposlenih u dobi od 15 do 30 godina bilo je 31,2%, od 30 do 45 godina 31,7% te od 45 do 60 i više godina 37,1%. Ovakva struktura nezaposlenih jako je nepovoljna s obzirom da je najveći udjel nezaposlenih u starijim dobnim skupinama. Pored visokog udjela mladih do 30 godina starosti koji ne mogu naći posao, problem je i nalaženje posla starijim dobnim skupinama.

Prema razini obrazovanja među nezaposlenima apsolutno i relativno najviše je onih sa završenom srednjom školom sa zanimanjima u trajanju od 4 i više godina i gimnazijama, te srednjim školama za zanimanja u trajanju do 3 godine i školama za KV i VKV radnike (čak 58,8% od ukupno nezaposlenih). Nezaposleni s visokom stručnom spremom u Zagrebu čine 14,5%, a među gotovo svim skupinama nezaposlenih prema razini obrazovanja veći udjel čine žene nego muškarci. Izuzetak predstavljaju samo obrazovani sa osnovnom i 3-godišnjom srednjom školom za KV i VKV radnike, među kojima je više muškaraca.

Ponuda rada prema obrazovanju veoma je neadekvatna, budući da glavninu čine osobe sa završenom srednjom školom te osnovnom i bez završene osnovne škole (ukupno njih 77,6 %), a tek je 22,4% osoba sa višim školama i fakultetima, iako u ukupnosti oko 80% nezaposlenih čine stručne osobe.

Broj prijavljenih potreba za radnicima u 2013. bio je za 8,7% veći nego u 2012. Od prijavljenih potreba za radnicima trećina se odnosila na stručnjake, inženjere i znanstvenike 36,1%, na uslužna i trgovačka zanimanja 23,6%, slijede potrebe za tehničarima i stručnim suradnicima 11,2%, administrativnim službenicima 10,1%, jednostavnim zanimanjima 8,6%, manje su potrebe za zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji 8,2%, a najmanje za rukovateljima strojeva, vozila, industrijske proizvođače i sastavljače proizvoda 2,1%.

Prema tome, uz oslabljenu potražnju posljednjih godina, struktura ponude i potražnje za radnicima još uvijek nije usklađena. Na tržištu rada u Gradu Zagrebu na strani ponude najviše je tehničara i stručnih radnika, administrativnih službenika te uslužnih i trgovačkih zanimanja srednje i niže stručne spreme. Slijede znanstvenici i inženjeri te zanimanja u obrtu i proizvodnji. S druge strane traže se pretežito stručnjaci, znanstvenici i inžinjeri, tehničari stručni djelatnici (64%), a znatno manje zanimanja u obrtu i proizvodnji te industrijski proizvođači i rukovatelji strojeva i postrojenja. Osim toga, radi se, kako je prikazano o relativnoj neusklađenosti strukture ponude u odnosu na potražnju za radnicima i prema dobnoj strukturi i obrazovanju te niskoj prostornoj fleksibilnosti nezaposlenih.

Europska unija, Lisabonskom strategijom iz 2000. i dopunjenim Stockholmskim ciljevima te Strategijom 2020. zacrtala je vrlo ambiciozne ciljeve i prioritete razvoja. Temeljem toga, od 2010. postavljen je cilj rastuće stope zaposlenosti na jedinstvenom EU- tržištu rada od 75 % za osobe u dobi između 20 - 64 godina, dok Hrvatska, kao i Zagreb imaju znatno niže stope zaposlenosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Grad s dostignutim BDP-om po stanovniku zaostaje za razinom rasta sličnih gradova u EU ▪ nedovoljna konkurentnost u odnosu na druge velike gradove ▪ nedostatna usmjerenost na proizvode i usluge veće dodane vrijednosti i višega tehnološkog stupnja obrade ▪ nedovoljna poslovna umreženost ▪ nedovoljna suradnja gospodarskih subjekata s istraživačkim institutima usprkos velikom kadrovskom i obravzovnom potencijalu Zagreba ▪ nedovoljna gradska podrška razvoju poduzetničke infrastrukture ▪ slabo poticanje i vrednovanje razvojnih učinaka programa i projekata za razvoj poduzetništva na gradskoj razini ▪ smanjenje broja obrta ▪ ubrzano starenje radne snage ▪ izražena je strukturna nezaposlenost- kvalifikacijska struktura nezaposlene radne snage u mnogim slučajevima ne odgovara potrebama tržišta rada ▪ velik je udjel nezaposlenih starije dobi koji se teško prilagođavaju zahtjevima tržišta	▪ vrednovati i sustavno koristiti zagrebačke konkurentske prednosti za ubrzaniji razvoj, osobito njegove djelatnosti temeljenih na znanju, tehnologiji i inovacijama ▪ poticati razvitak kreativne ekonomije u gradskom središtu (kreativne industrije, istraživanje i razvoj, ekonomija multimedijalnog prometa informacijama, ekonomija doživljaja za posjetitelje grada...) ▪ sustavno podržavati stvaranje mladih visokoobrazovanih stručnjaka i menadžera, uz cjeloživotno osposobljavanje starije radne snage ▪ razvijati tehnološku i poslovnu infrastrukturu koja će poduprijeti i poboljšati povezivanje poduzetnika, posebno malih i srednjih, s istraživačkim i razvojnim institucijama ▪ jačati razvojno povezivanje pojedinih segmenata industrije oko uspješnih i na tehnologiji zasnovanih poduzeća ▪ poticati male i srednje tvrtke koje svoje poslovanje i rast zasnivaju na primjeni znanja, razvoju tehnologija i inovacija i koje su usmjerene na proizvodnje viših tehnoloških razina ▪ jačati poduzetničku i tehnološku infrastrukturu u funkciji korištenja zagrebačkih konkurentskih prednosti i jačanje ukupne konkurentnosti ▪ unaprijediti pripremu i vrednovanje programa za razvoj poduzetništva

▪ nedovoljna je uključenost lokalne razine u programe za poticanjem zapošljavanja u okviru Državnog zavoda za zapošljavanje ▪ nepostojanje cjelovite politike za poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja mladih visoko obrazovanih osoba u onim dijelovima gospodarstva koji svoj rast i razvoj zasnivaju na znanju i inovacijama	▪ povećati rast izvoza proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti ▪ maksimalno povećati korištenje sredstava strukturnih fondova EU za implementaciju razvojnih projekata ▪ jačati suradnju gradske uprave i svih institucija lokalnog okruženja s poduzetnicima ▪ razvoj efikasnijeg i učinkovitijeg upravljanja ljudskim resursima na svim razinama ▪ izrada i provedba cjelovite politike za poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja mladih

4.2. TURIZAM

U strukturi gospodarstva Grada Zagreba primjetan je pozitivan trend razvoja turizma, čemu svjedoče podaci o turističkom prometu proteklih godina. Turistički promet u vršnim mjesecima (srpanj, kolovoz) je manji od 25%, dok je u prvom dijelu godine (siječanj-lipanj) iznad 40% a u drugom dijelu godine iznad 30%. Udjel Grada Zagreba u nacionalnom turističkom prometu 2013. prilično je stabilan. Udio u dolascima na razini je od 7% ukupnih dolazaka gostiju a zbog kraćeg prosječnog boravka (1,7 dana) udio noćenja je manji i predstavlja 2,3%. Udio stranih turista veći je nego domaćih (više od 78% stranih turista).

Od 2010. kontinuirano raste turistički promet u Zagrebu. U 2014. bilježi se rekordan broj noćenja i dolazaka a primjetan je i porast broja inozemnih dolazaka. Zagreb je turističko odredište u koje turisti više dolaze individualno nego organizirano što potvrđuju i podaci po kojima je 65 posto ukupnih turista došlo individualno, ostvarivši 66% ukupnih noćenja. Organizirano ili posredstvom agencija i drugih organizatora putovanja došlo je 319.001 turista, ostvarivši 510.764 noćenja, što je u odnosu na 2013. godinu porast od 22%.

Tablica x- Inozemni dolasci 2010.-2014.

Inozemni dolasci	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks
Ukupno	**488.854**	**108,9**	**551.043**	**112,7**	**590.538**	**107,1**	**685.720**	**116,1**		

Tablica 2- Ukupno dolasci 2010.-2014.

Ukupni dolasci	2010		2011		2012		2013		2014	
	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks	Dolasci	Indeks
Ukupno	**666.106**	**105,1**	**730.945**	**109,7**	**767.366**	**105**	**876.604**	**114,2**		

Tablica 3- Ukupno noćenja 2010-2014

Ukupna noćenja	2010		2011		2012		2013		2014	
	Noćenja	Indeks	Noćenja	Indeks	Noćenja	Indeks	Noćenja	Indeks	Noćenja	Indeks
Ukupno	**1.085.597**	**103,6**	**1.183.125**	**109**	**1.245.669**	**105,3**	**1.451.891**	**116,6**		

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Odjel za turizam

Tradicionalni gosti koji ostvaruju najveći broj dolazaka su gosti iz Njemačke, Italije, Sjedinjenih američkih država, Austrije i Ujedinjene Kraljevine, dok je u 2014. povećan broj dolazaka turista iz Republike Koreje, Kine, Bugarske, Češke, Slovačka i Ukrajine.

Grafikon x. Zemlje iz kojih dolaze gosti sa najvećim brojem dolazaka

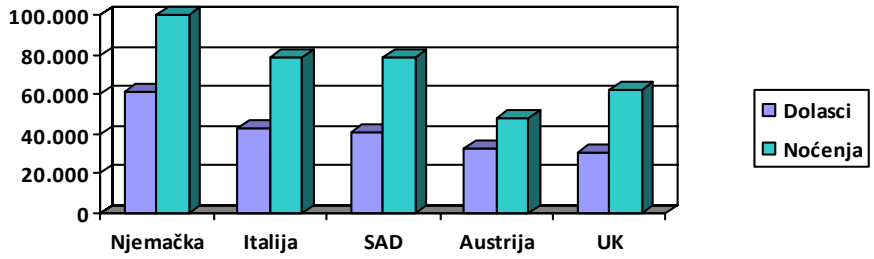

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Odjel za turizam

Tablica x. Najveći porast noćenja prema zemlji prebivališta 2014.

Zemlja	Noćenja	Indeks
Republika Koreja	74.834	312,9
Kina	27.575	129,3
Španjolska	49.807	121,1
Slovačka	9.330	120,8
Kanada	25.075	120,7

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Odjel za turizam

Prema podacima iz 2014. sveukupni smještajni kapaciteti broje 12.560 postelja i to većinom u hotelskim kapacitetima (56%). Broj postelja u hotelima iznosi 7.051, u hostelima 2.242, dok broj u ostalim smještajnim objektima iznosi 3.267. U strukturi hotelskog smještaja u 2014. dominiraju hoteli više (4*) kategorije u kojima je 45,5% svih stalnih hotelskih ležajeva, slijede hoteli srednje kategorije (3*) s udjelom od 30% te hoteli više kategorije (5* i Hotel Business) s udjelom od 21,5 %, a preostalih 3% ležajeva je u hotelima niže (2*) kategorije.
Značajka aktualnog razvoja smještajnih kapaciteta u Gradu je porast broja hostela koji se u samo tri godine popeo sa 6 na 37. Također, zabilježen je i znatan porast broja domaćinstava.

Tablica x. Broj hostela i domaćinstva 31.12.11./31.12.14.

Vrsta objekta	2011.	2014.	Promjena u %
Hostel	6	37	516,6
Domaćinstvo	137	687	401,4

Izvor: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Odjel za turizam

Turističkom razvoju bitno doprinose poslovni skupovi i kongresi. Prema podacima iz 2014. od ukupno 7.553 poslovna skupa održana u Hrvatskoj tijekom prva tri tromjesečja 2014., njih 3.793 tj. 50,2% održano je u Zagrebu. Poslovni skupovi uglavnom se odvijaju u hotelskim prostorima uređenim za tu namjenu (čak 87%). Zagreb je prema ICCA (International Congress and Convention Association) 2013. uvršten na 79. mjesto ljestvice svjetskih kongresnih gradova što predstavlja pozitivan pomak u odnosu na 134. mjesto 2012.
Strategijom razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine definirane su proizvodne grupe na kojima Zagreb treba temeljiti svoj turistički razvoj - zdravstvene, kulturne i poslovne, a primarni proizvodi koje treba razvijati su medicinski turizam, gradski turizam, turizam

baštine, skup asocijacije i skup korporacije. Proizvodi s izraženom perspektivom rasta su cikloturizam, koji unatoč sve većem rastu još uvijek nije dovoljno valoriziran niti komercijaliziran, omladinski i socijalni turizam, događanja te gastro i eno turizam.

Ciljevi razvoja turizma uključuju povećanje turističke potrošnje, produljenje boravka turista, podizanje konkurentnosti i atraktivnosti turizma Grada Zagreba, pokretanje razvojno investicijskih projekata turističke infrastrukture te edukacija i poticanje novih zapošljavanja na području turizma i ugostiteljstva.

Prepreke daljnjem razvoju turizma u gradu Zagrebu očituju se u nedovoljnoj komunikaciji i umreženosti dionika u turizmu, nedovoljnoj iskorištenosti povoljnog geoprometnog položaja Grada, nepostojanju svjetskih hotelskih i trgovačkih brendova, nedostatku značajnih internacionalnih događanja i natjecanja, nedovoljnoj iskorištenosti prostora u gradskom vlasništvu u turističke svrhe, nedovoljnoj iskorištenosti kulturne baštine, urbane parkovne infrastrukture, prometa u turističke svrhe i dr.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedovoljna komunikacija i umreženost dionika u turizmu (zajednička suradnja na području realizacije turističkih projekata) ▪ nedovoljna prepoznatljivost i osmišljenost turističkog proizvoda i turističkog identiteta Zagreba ▪ nedostatak inovativnih sadržaja turističke ponude ▪ nedovoljno iskorišten potencijal posebnih oblika turizma ▪ nedostatna cikloturistička infrastruktura i nepovezanost cikloturističke ponude ▪ manjak stranih investicija u turizmu ▪ nesustavno praćenje rizika koji utječu na konkurentnost ▪ nepostojanje preciznijih informacija o konkurentskom okruženju	▪ jačanje sektorske suradnje na nivou gradske uprave po pitanjima vezanima uz turizam ▪ daljnji razvoj gradske ustrojstvene jedinice zadužene za turizam u smjeru koordinacijskog i savjetodavnog tijela na području turizma ▪ izraženija i učinkovitija suradnja ustrojstvene jedinice zadužene za turizam s privatnim i civilnim sektorom, institucijama koje djeluju na području turizma, kulture, zaštite okoliša, obrazovanja, prometa ▪ osnivanje interesne skupine za upravljanje razvojem turizma u Gradu sastavljene od svih relevantnih dionika te zajedničko upravljanje turističkom politikom, jačanje konkurentnosti turizma, osmišljavanje i kreiranje turističkih proizvoda Grada Zagreba ▪ poticanje JPP-a za razvoj turističke infrastrukture i ponude ▪ unaprjeđenje regionalne suradnje na području turizma ▪ izrada strategije identiteta Grada Zagreba ▪ izrada akcijskog plana razvoja turizma Grada Zagreba i mjera za njegovu učinkovitu provedbu ▪ poticanje i razvoj inovativne turističke ponude; razvijanje novih atrakcija posebno onih koje se temelje na unikatnosti ▪ obnova, revitalizacija, prenamjena postojećih te stvaranje novih, modernih i multifunkcionalnih globalno značajnih atrakcija u turističku svrhu- Centri za posjetitelje, Zagrebački velesajam i dr. ▪ poticanje razvoja medicinskog turizma, gradskog turizma, turizma baštine, skupova udruženja i korporacija, cikloturizma, eno gastro te socijalnog turizma kroz sektorsku suradnju ▪ izgradnja i umrežavanje cikloturističke ponude ▪ izgradnja cikloturističkog europskog centra za podršku cikloturistima i pružanje informacija ▪ stvaranje pozitivne klime za privlačenje stranih investitora s područja turizma ▪ uspostava indikatora za praćenje trendova turističkih proizvoda i usluga, atrakcija, infrastrukture i sl. iz konkurentskog okruženja i

njihovo praćenje kroz ankete, istraživanja i sl.

4.3. POLJOPRIVREDNO TLO I POLJOPRIVREDA

Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području Grada Zagreba iznosi 21.732,80 ha ili 33,9% ukupne površine grada. Za poljoprivrednu proizvodnju koristi se više od 95% i to za ratarske kulture 64% obradivih površina, za livade u službi stočarske proizvodnje 18%, za povrćarstvo 12,5%, te za voćarstvo i vinogradarstvo 4%. Poljoprivredna gospodarstva (PG) iz Grada Zagreba na području Grada Zagreba zauzimaju površinu od 5.743,10 ha, a površina od 3.460,33 ha površina je svih PG-a sa sjedištem u Gradu Zagrebu i posjedom u Zagrebačkoj županiji. U vlasništvu države nalazi se manji dio zemljišta (oko 20%), a veći je dio u privatnom vlasništvu (oko 80%).

Analizom broja farmi kao poljoprivrednih gospodarstava za uzgoj određene vrste korisnih životinja na temelju podataka iz Jedinstvenog registra domaćih životinja (JRDŽ) od 20.6.2013. utvrđeno je da su na području Grada Zagreba evidentirane ukupno 1.604 aktivne farme različitog stočnog fonda (ukupni broj evidentiranih farmi je 1.651).

Postojeća agrarna struktura nije povoljna i predstavlja osnovnu zapreku za razvoj suvremene i specijalizirane poljoprivredne proizvodnje. Nepovoljna veličina posjeda (prosječna veličina posjeda 3,5 ha) te rascjepkanost parcela (1ha = 5 – 8 parcela) otežavaju primjenu suvremene tehnike i tehnologije u procesu proizvodnje. Blizina relativno velikog zagrebačkog tržišta može djelomično anulirati usitnjenost posjeda uz pretpostavku da se intenzivnije uzgajaju visoko profitabilne kulture - voće, povrće, cvijeće i ljekovito bilje.

Broj poljoprivrednih gospodarstava sa sjedištem u Gradu Zagrebu 2009. iznosio je 5.500. Danas je broj gospodarstava veći zbog neredovitog ažuriranja stanja od strane poljoprivrednika, ali i zbog poduzetničkih ulaganja u ovaj sektor od strane poduzetnika koji se nisu do sada bavili poljoprivredom. Provođenjem vlastite agrarne politike već desetak godina Grad Zagreb nastoji utjecati na stanje u poljoprivrednom sektoru očuvanjem malih samodostatnih gospodarstva kao zalog očuvanja ruralnog prostora i osnaživanjem komercijalnih gospodarstava kroz različite mjere potpore te nastojanjem utjecanja na specijalizaciju i povećanje rentabilnosti proizvodnje, kako bi bila što spremnija za EU. Grad je sredstva potpore ulagao u ruralna područja zagrebačkog prstena uzimajući u obzir njihov značaj i usmjerenost na zagrebačko tržište. Posljednjih deset godina subvencionirano je između ostalog podizanje novih potpuno opremljenih trajnih nasada (navodnjavanje, protugradne mreže, ograde, protukišne folije itd.) čije površine na kraju 2014. iznose 536,88 ha u obje županije, značajno je poticana ekološka poljoprivreda koja se danas odvija na površini od 809 ha.

U sektoru stočarstva, u protekle tri godine intenzivno se podupiralo proizvođače koji su željeli ulagati u specijalizaciju mliječne proizvodnje, pa je došlo do preraspodjele grla kod komercijalnih proizvođača i krajem 2014. Mala, a često i staračka gospodarstva i dalje prati negativan trend i ukazuje da je broj gospodarstava koja se bave uzgojem krava smanjen za 30%, a broj krava na tim gospodarstvima za 70%. Današnji je prosjek na 117 gospodarstava 3,6 grla, no njihova je vrijednost bez obzira na to velika prije svega u očuvanju prostora i njegovanju tradicije, a ne u gospodarskom smislu.

Osnovna karakteristika današnjeg navodnjavanja poljoprivrednih površina je nedostatak projektne dokumentacije, pedološke osnove i analize uvjeta navodnjavanja kao i istraživanja zahvata vode i motrenja stanja podzemnih voda. Na prostoru Grada Zagreba, ovisno o porijeklu izvora vode (površinske i podzemne), moguće je prema Planu navodnjavanja poljoprivrednih površina i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama navodnjavati

1.356,56 ha (Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba 2008. godine).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedefiniran razvoj ruralnog prostora ▪ Mala prosječna površina po gospodarstvu koja ne dopušta brz rast na temeljima ekonomije razmjera te usitnjenost i rascjepkanost posjeda ▪ Proizvodna i tržišna neorganiziranost proizvođača ▪ Potpuna nepripremljenost obiteljskih gospodarstava za konkuriranje za sredstva fondova EU-a ▪ Neodgovarajuća tehnologija i oprema ▪ Nedostatak kreativnih ideja, loš menadžment i marketing ▪ Slaba želja za cjeloživotnim učenjem i usvajanjem novih znanja ▪ Nezainteresiranost mladih za poljoprivredu ▪ Neujednačenost kvalitete proizvoda ▪ Niska specijalizacija i nedostatak standardizacije kvalitete ▪ Nizak udio visokoprerađenih proizvoda i nedostatak brendiranih proizvoda ▪ Neusklađenost stvarnih potreba i mogućnosti s normativima u prostorno-planskoj dokumentaciji	▪ Utvrditi ruralni prostor Grada Zagreba u poljoprivredno gospodarskim zonama te mjere za očuvanje prostora u funkciji poljoprivredne proizvodnje (gradnja farmi, zatvorenih prostora za proizvodnju povrća, prerađivačkih kapaciteta) ▪ Povećati sadašnji posjed po gospodarstvima za stočarsku proizvodnju kod komercijalnih proizvođača mlijeka ▪ Privatizirati državno zemljište ▪ Prilagođavati prostorno-plansku dokumentaciju ▪ Uvoditi određene oblike poljoprivredno okolišnih programa za vodozaštitna područja – promoviranje određenog plodoreda zbog očuvanja oraničnih područja te ekoloških oblika proizvodnje ▪ Unaprjeđivati povezivanje proizvođača radi plasmana na ZG tržištu s obzirom na porast potražnje za hranom proizvedenom u neposrednoj blizini ili za „domaćom hranom“ ▪ Utvrditi profile gradskih tržnica za plasman svježih poljoprivrednih proizvoda i unaprijediti odnose s kupcima ▪ Poboljšati kapacitete za korištenje fondova EU-a ▪ Povećati specijalizaciju i unaprjeđivati tehnološke procese ▪ Definirati Zagreb kao promotivno središte za lokalne poljoprivredne i šumske proizvode (razvijati selektivne oblike turizma posebno s obzirom na potrebe i preferencije stanovnika Grada Zagreba, ali i turista) ▪ Razvijati druge djelatnosti u ruralnom prostoru ▪ Poticati mlade ljude da se bave poljoprivredom ▪ Poticati porast kvalitete proizvoda i proizvoda s većom dodanom vrijednošću ▪ Brendirati proizvode ▪ Očuvati tradicionalne oblike proizvodnje zaštitom intelektualnog vlasništva tradicionalnog proizvoda – stvaranje robne marke ▪ Očuvati stare domaće sorte voćnih i povrtnih vrsta (npr. zagrebačka salata) sa zaštitom ▪ Surađivati sa susjednim županijama (upućenost na županijski zeleni prsten) ▪ Revidiranje normativa u prostorno-planskoj dokumentaciji s lokalnim mogućnostima i potrebama (držanje domaćih životinja)

4.4. ŠUMARSTVO

Analiza stanja u šumarstvu za period od 2009. do 2012. ukazuje na nedostatak kvalitetnih baza podataka koje bi omogućile bolje praćenje svih promjena u površinama i vlasničkim udjelima u šumama na području Grada Zagreba.
Po podacima Hrvatskih šuma na području Grada Zagreba nalazi se 8.777 ha šuma, od čega državnih šuma kojima gospodare Hrvatske šume ima 8.247 ha, državnih šuma koje koriste drugi pravni subjekti (Šumarski fakultet, Vlada RH) ima 899 ha, a privatne pravne i fizičke osobe posjeduju 9.632 ha šuma. Udio površine državnih i privatnih šuma zbog procesa povrata imovine mijenja se gotovo na dnevnoj razini, u korist privatnih šuma.
Do sada su izrađeni i odobreni programi za 3.277,85 ha šuma (četiri programa) i to za Privatnu jedinicu Zagrebačke šume, Zagreb-Medvednica, Zagreb-Medvednica zapad i Turopoljske šume (na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije).

Korištenje državnih šuma na području Grada Zagreba karakterizira višenamjensko korištenje, gdje se uz drvoproizvodnu naglašeno koriste i općekorisne funkcije ovih šuma. To je naročito naglašeno u gospodarskoj jedinici „Park šume Grada Zagreba“ te u gospodarskim jedinicama na području Parka prirode Medvednica. Karakteristika privatnih šuma je i dalje nepromijenjena, riječ je o vrlo usitnjenim parcelama, s prosječnom veličinom posjeda 0,43 ha i prosječnom veličinom čestice 0,15 ha. U odobrenim programima gospodarenja privatnim šumama, ukupno pokrivaju 3.277,85 ha šuma, evidentirano je 12.697 katastarskih čestica i 12.258 posjednika. Procjenjuje se da je ukupni broj privatnih čestica oko 43.500.

Slika x. Interaktivni pregled šuma – fitocenoze Grada Zagreba

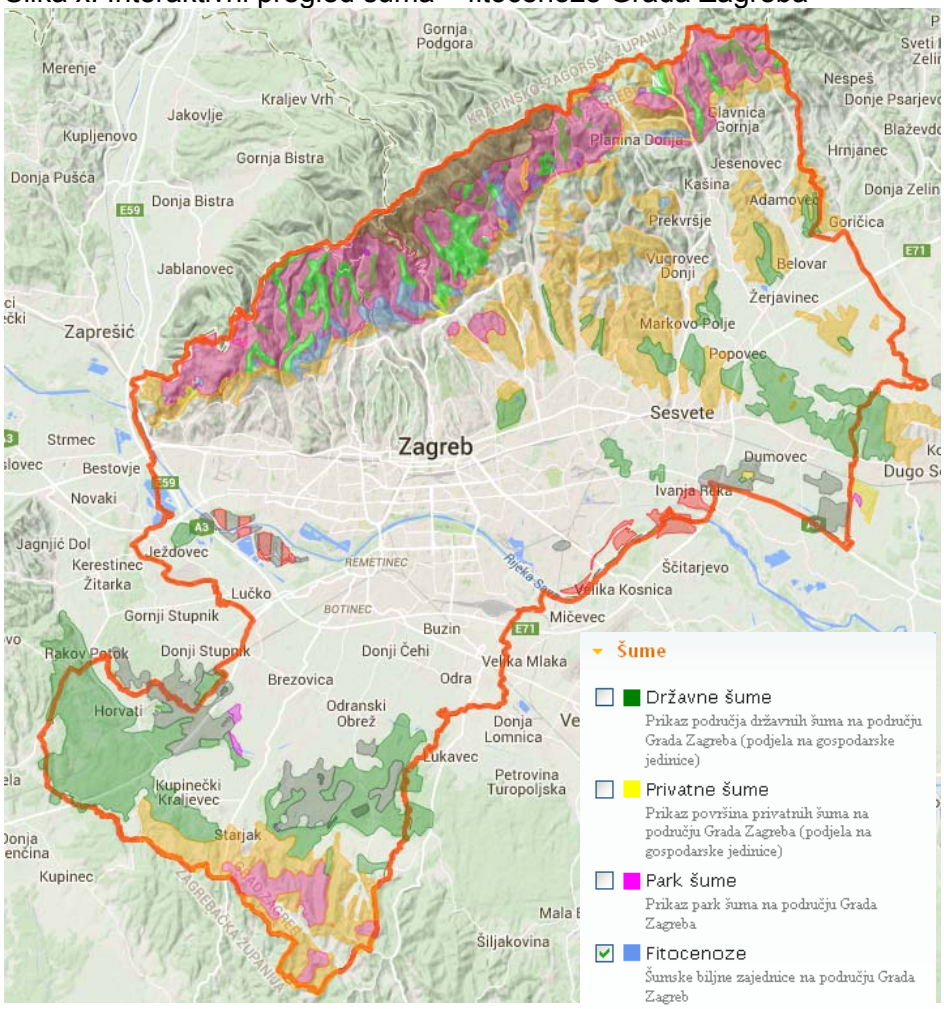

Izvor: ZG Geoportal

Iz izvještaja o zdravstvenom stanju šuma na području Grada Zagreba iz 2010. vidljivo je da je provedenim analizama na 5 ploha u Parku prirode Medvednica utvrđeno da su u 90% slučajeva oborine koje su padale bile zakiseljene (ph 5,6). Rezultat kiselih kiša su vrlo oštećene krošnje drveća budući kod velikog broja stabala manjka 40% lišća. U ovakvim uvjetima drveće brzo stari i ne može obavljati opće korisne funkcije, značajno se smanjuje volumni prirast stabala i povećava transpiracija te se stabla postupno suše i umanjuje se upotrebna vrijednost šuma.

Razlike u podacima o površinama šuma nameću potrebu izrade cjelovite programske baze kroz „Geoportal“ kojim bi se preklapale 4 vrste podataka - katastarska evidencija, vlasničko stanje, prostorno planska dokumentacija i programi gospodarenja šumama. Bez izrade ovakvog informacijskog sustava bit će vrlo teško na razini Grada izrađivati kvalitetne analize i ocjene stanja, pa posljedično i mjere potpore u šumarstvu, kojima bi se prije svega utjecalo na očuvanje park šuma. Osim toga znakovito je da se površine privatnih šumoposjednika povećavaju u postupku povrata, ali da posljedično novi šumovlasnici ne provode mjere utvrđene planskim dokumentima za gospodarenje šuma, pa se postavlja pitanje razloga traženja povrata odnosno kalkuliranja o pretvaranju šuma u neke druge namjene.

RAZVOJNI PROBLEMI

- Nedostatak podataka o šumama te neumreženost podataka javnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora u svrhu jačanja temeljnih postavki za ocjenu stanja
- Rascjepkanost, odnosno usitnjenost šumskog posjeda po katastarskim česticama i vlasništvu privatnih šuma onemogućava kvalitetniju organizaciju i gospodarenje u tim šumama na području UŠP Zagreb
- Nedovoljno je zastupljen otkup površina privatnih šuma unatoč ponudama od šumoposjednika
- Nesređeni imovinsko-pravni odnosi
- Nepovoljna dobna i sociološka struktura šumoposjednika
- Nedovoljna informiranost šumoposjednika glede registra upisnika šumoposjednika
- Suprotnost / neujednačenost interesa korisnika šumskih dobara, nespremnost za međusobno povezivanje interesa i preuzimanje rizika pri investiranju
- Nekonkurentnost drvnih sortimenata iz šuma privatnih šumoposjednika u odnosu na sortimente iz državnih šuma koji se po netržišnim principima distribuiraju drvoprerađivačima
- Nepostojanje organiziranog otkupa drvnih sortimenata iz privatnih šuma
- Korištenje šumskih resursa u državnim i privatnim šumama svodi se na drvne proizvode, a vrlo malo na nedrvne šumske proizvode te nedovoljno korištenje marketinških instrumenata usmjerenih prema korisnicima (premalo učešće sporednih šumskih proizvoda u privlačenju građana na boravak u šumi).
- Nemogućnost predlaganja lokalne uprave i interesnih skupina u šumarstvu prilikom donošenja šumsko gospodarskih osnova i programa gospodarenja za park šume (potencijalno raspisivanje javne rasprave prilikom donašanja planskih dokumenata kako bi na vrijeme dolazilo do razmjene informacija informacija).

RAZVOJNE POTREBE

- Razvoj informacijskog sustava koji bi omogućio umrežavanje javnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora u svrhu održivog gospodarenja šumama
- Definiranje vrijednosnog referentnog sustava za šume na području Grada Zagreba te sprečavanje daljnje devastacije
- Stručno i znanstveno istraživački potkrijepljeno definiranje područja park šuma od interesa za Grad
- Održivo upravljanje prirodnim vrijednostima šuma
- Stvaranje fonda za otkup šuma
- Okrupnjivanje posjeda šuma, a posebno park šuma otkupom Grada Zagreba od privatnih šumoposjednika te uvođenje rente privatnim šumoposjednicima kao nadoknadu za opće korisne funkcije njihovih šuma
- Uvođenje mjera potpore za privatne šumoposjednike koji otkupljuju privatne šume, a obvežu se da će šumama održivo gospodariti
- Jačanje udruga šumovlasnika kao i poticanje povezivanja šumoposjednika u cilju okrupnjavanja šumskog posjeda kao i gospodarenje šumama
- Razvoj turizma i potporne infrastrukture u prostorima šuma
- Pošumljavanje i zaštita marginalnog šumskog zemljišta
- Razvoj sustava zaštite, povezivanja i umrežavanja institucija koje se bave šumarstvom i šumama
- Održivi razvoj zaštićenih područja - Parka prirode Medvednica i Park šuma
- Održivo gospodarenje prirodnim resursom – šumama
- Izrada programa zaštite divljači za prostore koji nemaju obilježja lovišta, te provođenje programa s ciljem zaštite divljači i nastanka šteta od divljači
- Uvođenje novih tehnologija u šumske radove
- Sustavno educiranje u stjecanju novih znanja i vještina vezano uz procjenu opće korisnih funkcija za privatne šumoposjednike - mogućnosti za

	pružanje socijalnih uloga ▪ Sprječavanje cijepanja katastarskih čestica posebnim mjerama potpore ili izmjenom zakonodavstva ▪ Uvođenje prava prvokupa od strane Grada Zagreba prilikom prodaje privatnih šuma unutar građevinskog područja ▪ Pojednostavljivanje postupka kupoprodaje šuma uz korigiranje tablica za izračun poreza pri kupoprodaji ▪ Prodaja drvnih sortimenata iz svih šuma bez obzira na vlasništvo odvijanjem po tržišnim principima, uz potpore za drvne sortimente proizvedene u ispod prosječnim uvjetima (mali posjed, veliki nagibi) iz šuma kojima se održivo gospodarilo

5.DRUŠTVO

5.1. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

5.1.1. Odgoj i obrazovanje

Predškolske ustanove. Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića - javnih predškolskih ustanova koje su osnovni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju, a na početku pedagoške godine 2014./2015. rade na 222 lokacije i planiraju redoviti cjelodnevni program ranog i predškolskog odgoja za 34.822 djece u 1.458 odgojno-obrazovnih skupina, od kojih 8.597 djece raspoređenih u 432 jasličke skupine i 26.285 djece raspoređenih u 1.026 vrtićkih skupina. Gradske predškolske ustanove su također organizirale program predškole u 37 odgojno-obrazovnih skupina za 533 djece u godini prije polaska u osnovnu školu.
Kapacitete gradskih predškolskih ustanova nadopunjuje 64 vjerskih i privatnih predškolskih ustanova, uključujući dvije privatne osnovne škole s programima predškolskog odgoja, koje na početku pedagoške godine 2014./2015. provode redoviti cjelodnevni program za 4.403 djece u 220 odgojno-obrazovnih skupina, od kojih 1.432 djece raspoređenih u 85 jasličkih skupina i 2.970 djece raspoređenih u 130 vrtićke skupine (s tim da je 4.274 djece roditelja s prebivalištem na području Grada Zagreba).

Slika x. Mreža dječjih vrtića 2012.

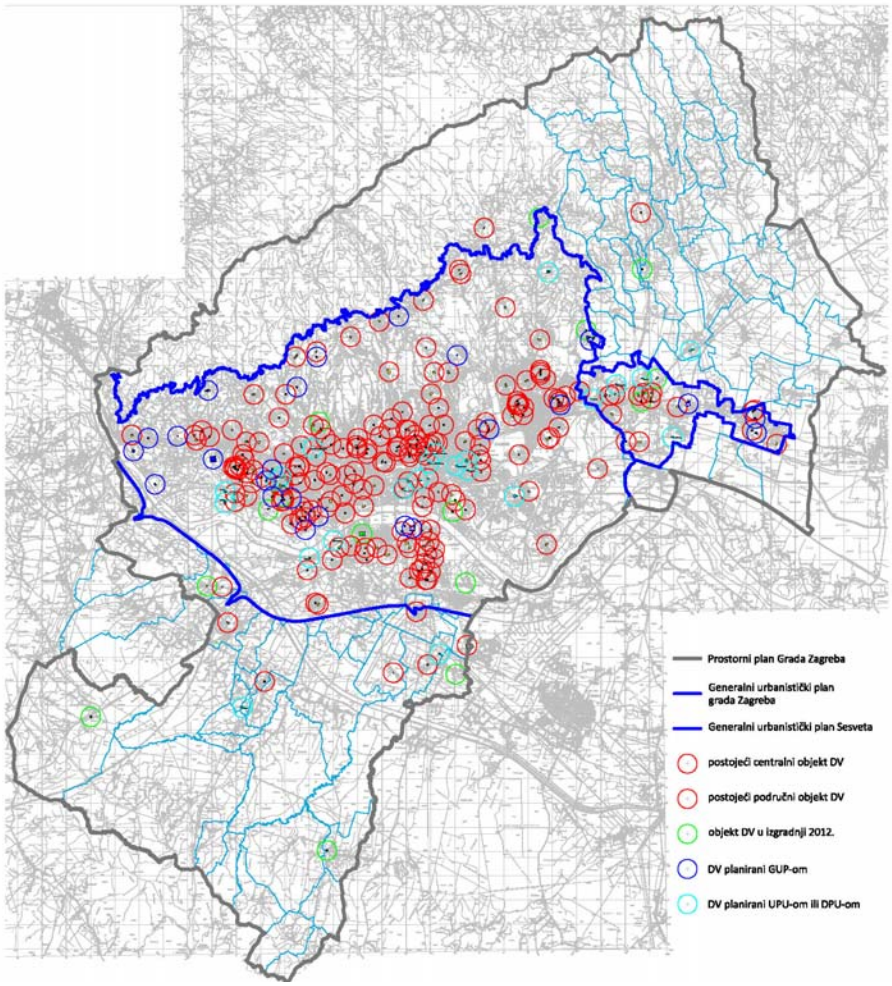

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

U pedagoškoj godini 2014./2015. kapaciteti gradskih predškolskih ustanova povećani su za 35 novih skupina za više od 800 nove djece i to gradnjom novih objekata, proširenjem postojećih objekata, zakupom namjenski uređenih prostora, adaptacijom i preuređenjem postojećih prostora i kupnjom objekata. Od 222 objekata gradskih predškolskih ustanova većina su namjenski građeni ili adaptirani objekti prosječne starost više od 30 godina, a oko 25% su stambeni i poslovni prostori prenamijenjeni za namjenu dječjeg vrtića.
Svake godine ostane neupisano oko 600 djece na području Grada Zagreba, te je važno za reći da je gotovo isti broj, dakle oko 600 djece s odgodama za upis u osnovnu školu. Trenutno u gradskim dječjim vrtićima ima 19 slobodnih mjesta u jaslicama i 425 u vrtićima.
Tijekom 2015. godine i dalje je provođen program produženog rada gradskih predškolskih ustanova (najkasnije do 20,00 sati) radi usklađivanja s radnim vremenom roditelja te se i dalje provodi smjenski program u dva gradska dječja vrtića.

U 2012. i 2013. investirano je u sljedeće vrtiće: Dječji vrtić Vrbani III, DV Kajzerica, DV Radost i DV Sesvete - PO Brestje. Osim gradnjom objekata, Grad Zagreb će nastojati povećati kapacitet gradskih dječjih vrtića zakupom ili kupnjom odgovarajućih poslovnih prostora za smještaj predškolske djece u naseljima gdje postoji neravnomjeran raspored predškolskih objekata.

Prema Programu javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju te skrbi o djeci rane i predškolske dobi u Gradu Zagrebu osiguravaju se sredstva za nabavu živežnih namirnica za prehranu djece.

Vrtići nastavljaju rad na razvoju i diferencijaciji programa u suglasju s potrebama, interesima i mogućnostima djece i roditelja, pa svaki dječji vrtić u prosjeku nudi između dva i sedam vrsta različitih programa s posebnim naglaskom na razvojne programe i djece s posebnim potrebama (djeca s teškoćama u razvoju, djeca s posebnim razvojnim i zdravstvenim potrebama, darovita djeca).

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Postojeći kapaciteti gradskih predškolskih ustanova ne zadovoljavaju potrebe djece i roditelja • Nedostatak kapaciteta posebno naglašen na područjima gradskih četvrti: Sesvete, Stenjevec, Podsused - Vrapče te na dijelu Črnomerca, Dubrave - Gornje i Donje, Maksimira, Podsljemena, Trešnjevke - sjever i jug, Novog Zagreba - istok i zapad i Brezovice • Većina gradskih predškolskih ustanova prosječne starosti više od 30 godina, a oko 25% su stambeni i poslovni prostori prenamijenjeni za dječji vrtić • Prenamijenjeni prostori nemaju odgovarajuću dvoranu za tjelesne aktivnosti te igralište za dnevni boravak na otvorenom • Nedovoljna ponuda verificiranih programa u suglasju s potrebama i interesima djece i roditelja • Nedovoljna educiranost i organizacijske pretpostavke i uvjeti u procesu informatizacije djelatnosti • Nedovoljna pripremljenost za izradu projekata i povlačenje sredstava iz EU fondova	• Poticati gradnju objekata po mjeri djeteta za veći obuhvat djece, ponajprije u novim stambenim naseljima i u gradskim četvrtima gdje nedostaju kapaciteti • Poticati otvaranje privatnih i vjerskih dječjih vrtića; poticati otvaranje takozvanih korporativnih vrtića • Poticati gradnju prostora u dječjim vrtićima za razvoj i provođenje specijaliziranih programa. • Podržati mrežu dječjih vrtića s bazenom. • Osigurati adaptacije, uređenja i opremanje starih prostora i objekata prema zahtjevima suvremenog kurikuluma • Dograditi polivalentne prostore za tjelesne aktivnosti djece; dvorane prenamijenjene u odgojne skupine vratiti osnovnoj namjeni • Osigurati svakom vrtiću ograđen i siguran prostor za boravak na zraku u najbližoj okolici. Vanjske prostore i objekte staviti pod video nadzor • Razvijati poludnevne, smjenske i kraće programe za djecu i roditelje koji ne trebaju cjelodnevni, desetsatni program: radno vrijeme prilagođavati potrebama obitelji • Otvoriti prostor vrtića u popodnevnim satima programima za djecu i roditelje u organizaciji civilnog društva • Razvijati programe za djecu od 6 mjeseci do 1 godine, za djecu s teškoćama u razvoju i darovitu djecu

	• Osigurati svakom djetetu jednu godinu prije polaska u školu uključivanje u program predškole • U redoviti cjelodnevni program prioritetno uključivati djecu zaposlenih roditelja i djecu iz obitelji slabijega socijalnog statusa • Poticati i razvijati programe rane intervencije • Poticati i razvijati programe za podršku boljem roditeljstvu - razvoj vrtića kao centra za obitelj • Osigurati softversku podršku i povezanost sustava predškolskog odgoja i obrazovanja • Edukacija djelatnika, ustrojavanje timova stručnjaka u vrtićima i lokalnoj upravi za izradu i provođenje projekata financiranih iz fondova EU

Djelatnost odgoja i osnovnog obrazovanja. Sustav odgoja i osnovnog obrazovanja provodi se u školskoj godini 2014/2015. u Gradu Zagrebu u:
a/ ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb
108 redovnih osnovnih škola u koje je upisano 58.146 učenika u 2.721 razrednih odjela (uključivo i 19 područnih objekata); 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u koje su upisana 803 učenika u 137 razrednih odjela; 3 osnovne umjetničke (glazbene) škole u koje su upisana 1.328 učenika u 95 razrednih odjela.
Osnovno umjetničko obrazovanje provodi se i u 5 srednjih glazbenih škola te 3 srednje plesne škole u koje je upisano 2.800 učenika u 221 razredni odjel. Sveukupno je umjetničkim obrazovanjem obuhvaćeno 4.128 učenika, koji su polaznici i redovnih osnovnih škola, raspoređenih u 316 razredna odjela.
b/ privatnim osnovnim školama s pravom javnosti
7 osnovnih škola u koje su upisana 592 učenika u 51 razredni odjel, od kojih se dvije osnovne vjerske škole, na temelju Ugovora Svete Stolice i Republike Hrvatske, financiraju u cijelosti (osim plaća djelatnika i naknada za prijevoz, za rad na terenu i odvojeni život).
Program osnovnog umjetničkog obrazovanja provodi jedna privatna osnovna glazbena škola koju polazi 34 učenika raspoređenih u 6 razrednih odjela te 5 privatnih srednjih umjetničkih (glazbenih) škola u koje je uključeno 231 učenik u 26 razrednih odjela. Sveukupno je umjetničkim obrazovanjem u privatnim školama obuhvaćeno 265 učenika u 32 razredna odjela.

Slika x. Mreža osnovnih škola 2009. – prikaz stanja u četvrti Trešnjevka - jug

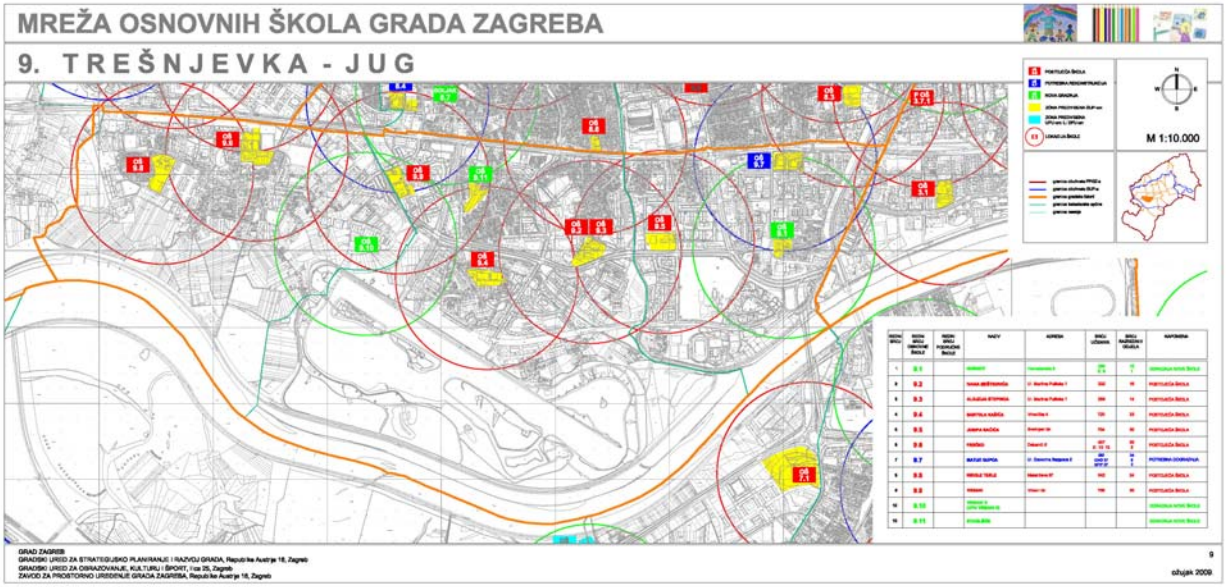

Izvor : Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

U nastojanju da se učenicima, smještenim u bolnicama, omogući kontinuitet u nastavi, Grad Zagreb nastavlja s organizacijom nastave za bolesnu djecu. Nastava je organizirana za 618 učenika u 35 razrednih odjela u svim bolnicama koje u svom sastavu imaju odjel pedijatrije a realiziraju je učitelji pet zagrebačkih osnovnih škola. Broj učenika se mijenja, ovisno o dužini trajanja liječenja pojedinog učenika.

Od 108 redovnih osnovnih škola 30 radi u jednoj smjeni, 78 u dvije smjene. Od četiri ustanove za djecu s teškoćama u razvoju jedna radi u jednoj smjeni, a tri u dvije smjene.
Premda je organizacijskim promjenama, građevinskim radovima na objektima te izgradnjom novih osnovnoškolskih objekta ukinut rad škola u tri smjene, potrebna su znatna financijska sredstva kako bi sve škole mogle prijeći na rad u jednoj smjeni sukladno utvrđenom u Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja.
U 2012. i 2013. investirano je u sljedeće osnovne škole: OŠ Kajzerica, OŠ Sv. Klara, OŠ Pavleka Miškine, OŠ Ksavera Šandora Gjalskog, OŠ Ivanja Reka, OŠ Vrbani III, OŠ Stjepana Bencekovića- (gradnja sportske dvorane) te OŠ Remete (gradnja zamjenskog objekta)

Djelatnost odgoja i srednjeg obrazovanja. Sustav odgoja i srednjeg obrazovanja u školskoj godini 2014./15. na području Grada Zagreba provodi se u:
a/ srednjoškolskim ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb
- 65 srednjih škola s ukupno 37.337 učenika u 1.477 razrednih odjela (od toga 55 srednjih škola koje pohađa 35.665 učenik u 1.343 razredna odjela, 3 plesne škole sa 177 učenika u 26 razrednih odjela, 5 glazbenih škola koje pohađa 694 učenika u 54 razredna odjela i Škola primijenjene umjetnosti i dizajna s 573 učenika u 20 razrednih odjela te ustanova za djecu s teškoćama u razvoju s 228 učenikom u 34 razredna odjela),
- 14 učeničkih domova /4 u sastavu škola/ u kojima je smješteno 1.990 učenika te 569 studenata,
- Centru za dopisno obrazovanje "Birotehnika"
b/ vjerskim srednjim školama s pravom javnosti
- 4 srednje škole s 901 učenikom u 36 razrednih odjela, od kojih se 2 srednje škole sa 737 učenika u 28 razrednih odjela, na temelju Ugovora Svete Stolice i Republike Hrvatske, financiraju u cijelosti.
- 1 učeničkom domu pri vjerskoj srednjoj školi u koji je uključeno 29 učenika u 2 odgojne skupine
c/ privatnim srednjim školama s pravom javnosti
- 21 srednja škola s ukupno 1.159 učenika u 95 razrednih odjelu.
d) srednjoškolsko obrazovanje organiziraju i 3 ustanove u djelatnosti socijalne skrbi s ukupno 363 učenika u 42 razredna odjela.

Broj škola i prostorni kapaciteti srednjih škola ne zadovoljavaju u cijelosti potrebe za srednjoškolskim obrazovanjem kako zagrebačke mladeži tako i mladeži s drugih područja Hrvatske koji dolaze na daljnje školovanje u Zagreb. Nedostatak prostora rješava se povećavanjem broja učenika u razrednim odjelima što dodatno naglašava postojeći problem i utječe na kvalitetu nastave, ali i rekonstrukcijom postojećih školskih objekata i izgradnjom novih.

Od 55 javnih srednjih škola 30 rade u dvije smjene, 22 u jednoj smjeni (od toga 15 samo u jutarnjoj smjeni, a 7 naizmjence - jedan tjedan u jutarnjoj, drugi tjedan u popodnevnoj) a 3 u tri smjene.
U svrhu rješavanja prostornih teškoća u srednjem obrazovanju planirana su kapitalna ulaganja u izgradnju novih škola, dogradnju, nadogradnju, rekonstrukciju postojećih škola i školskih sportskih dvorana.

Osim gimnazijskih programa (opća, jezična, prirodoslovno-matematička, klasična, prirodoslovna, umjetnička, turistička, tehnička i ekonomska gimnazija, međunarodni program

IBMYP[1] i međunarodna matura IBDP[2]), u srednjim školama Grada Zagreba provode se i sljedeći programi:

- 69 različitih četverogodišnjih strukovnih programa
- jedan petogodišnji program
- 66 trogodišnjih strukovnih programa (obrtnički, industrijski i srodni)
- 29 tzv. posebnih (TES) i prilagođenih programa za učenike s teškoćama u razvoju
- 43 umjetnička programa (programi likovne umjetnosti i dizajna te glazbeni i plesni programi).

U srednjoškolskom obrazovanju najviše je učenika upisano u tehničke programe (četverogodišnje i petogodišnje), slijede gimnazijski, a povećava se i upis učenika u obrtnička zanimanja koji Grad Zagreb potiče dodjeljujući stipendije za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva.

S obzirom na raspoloživa financijska sredstva upitna je provedba Državnoga pedagoškog standarda srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja sukladno kojem bi srednje škole trebale, do kraja 2017., prijeći na rad u jednoj smjeni s mogućnošću cjelodnevnoga odgojno-obrazovnog rada u školi, a u sklopu dodatne i dopunske nastave i izvannastavnih aktivnosti za učenike i organiziranja aktivnosti cjeloživotnog obrazovanja.

Programi unapređivanja sustava odgoja i obrazovanja. Grad Zagreb je inicirao provedbu niza programa koji se realiziraju i u osnovnim i srednjim školama. Svakako treba spomenuti organizaciju bolničkih odjela, školu u prirodi, vikend u sportskoj dvorani, natjecanja i smotre učenika, program prve pomoći, pomoćnik u nastavi, financijska potpora školama u provedbi EU projekata, i dr. te niz drugih izvannastavnih aktivnosti. S obzirom na velik odaziv učenika te postignute zapažene rezultate u njihovoj provedbi, razvidna je potreba njihova daljnjeg podržavanja, razvoja i iniciranja novih programa, uključujući i one alternativne, te podržavanje postojećih i razvoj novih izvannastavnih aktivnosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedostatak školskog prostora u postojećim osnovnoškolskim i srednjoškolskim objektima, nedostatak športskih dvorana i igrališta u osnovnim i srednjim školama ▪ Nedostatak novih osnovnih i srednjih škola u dijelovima grada s pojačanom stambenom izgradnjom ▪ Dotrajalost dijela postojećih školskih objekata i školske opreme u osnovnim i srednjim školama ▪ Nedostatni uvjeti za obuhvat učenika osnovnih škola programom produženog boravka ▪ Smjenski rad osnovnih i srednjih škola ▪ Ograničena sredstva za poticanje postojećih te razvoj novih programa i izvannastavnih aktivnosti u osnovnim i srednjim školama	▪ Poboljšavati uvjete rada u osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama te njihovu opremljenost ▪ Sagraditi nove škole u dijelovima grada s iznimno jakom stambenom gradnjom i tamo gdje su veća migracijska kretanja unutar gradskih područja usmjerenih prema rubnim dijelovima Grada ▪ Adaptirati, rekonstruirati i dograditi osnovnoškolski i srednjoškolski prostor tamo gdje to prostorni i drugi uvjeti dozvoljavaju ▪ Izgraditi športske dvorane i športske terene u osnovnim i srednjim školama koje ih još nemaju ▪ Omogućiti uvjete za prelazak osnovnih i srednjih škola na rad u jednoj smjeni ▪ Podupirati nove programe i projekte na razini Grada radi unapređivanja cjelovitog sustava odgoja i obrazovanja ▪ Osigurati potreban broj učitelja za program produženog boravka u osnovnim školama ▪ Razvijati partnerstvo svih odgojno-obrazovnih čimbenika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kako bi se osigurala kvaliteta i raznolikost programa sukladno potrebama i interesima učenika i roditelja kao i tržišta rada.

[1] - *International Baccalaureate Middle Years Programme*
[2] - *International Baccalaureate Diploma Programme*

5.1.2. Visokoškolsko obrazovanje i znanost

Sveučilište. Sveučilište u Zagrebu je prema međunarodnim klasifikacijama prepoznato kao jedno od najboljih regionalnih sveučilišta i najveći je obrazovno-istraživački sustav u Hrvatskoj. U sustavu su 33 sastavnice (28 fakulteta, 3 akademije i 1 sveučilišni studijski centar), a nastava se izvodi u Zagrebu, Varaždinu, Čakovcu, Sisku i Petrinji. Pored sastavnica, u sklopu Sveučilišta u Zagrebu su i tri studentska centra (Zagreb, Varaždin i Sisak), Sveučilišni računski centar - SRCE te sadržajno pridružene institucije: Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Klinički bolnički centar Zagreb. Djelatnost Sveučilišta dijeli se na istraživačku, obrazovnu i inovativno tehnološku. Istraživačka djelatnost pretežito se ostvaruje kroz nacionalne projekte koji su s vremenom postali izrazito usitnjeni i postupno sve slabije financirani. Da bi se postigao napredak u području istraživanja općenito, nužno je prije svega pojačano financiranje znanstveno-istraživačkog i umjetničkog rada u cjelini. Potrebno je povećati sudjelovanje u projektima, posebice međunarodnima, postići bolje povezivanje i okrupnjivanje istraživačkog rada te povećati broj interdisciplinarnih projekata.

Na Sveučilištu prevladava studijska struktura 3+2+3, kao što je slučaj i u ostalih 46 europskih zemalja koje su pokrenule studijski sustav u okviru Bolonjskog procesa, prema kojem je visoko obrazovanje u pravilu organizirano u tri ciklusa. Nužna je revizija postojećih studijskih programa kako bi se racionalizirala provedba istovrsnih studijskih programa na Sveučilištu te provelo njihovo usklađivanje sa studentskim i potrebama tržišta rada i društva u cjelini. Posljednjih nekoliko godina napravljene su značajne strukturne promjene u odnosu na treću ulogu sveučilišta koja se (pored istraživanja i obrazovanja) odnosi na inovacije i transfer tehnologije. Sveučilište u Zagrebu snažno se zalaže za izgradnju modernog i inovativnog sveučilišta poticanjem izvrsnosti istraživanja i omogućavanjem transfera znanja u poslovni sektor.

Slika x. Kampus Borongaj – prvonagrađeni natječajni rad (Njirić+Njirić arhitekti)

Izvor: natječajni rad

Analiza postojećeg stanja ustanovila je da unutar postojećih prostornih okvira dio fakulteta ne zadovoljava potrebne prostorne standarde u nastavi, da je dio istraživačkih prostora neadekvatnog standarda (stara oprema, neadekvatni prostori), da postoji nemali broj privatnih stanova u okviru sveučilišnih zgrada te da stanje vlasništva na Sveučilištu u većoj mjeri nije uredno. Također, povijesni razvoj sveučilišta rezultirao je njegovom disperzijom i disperzijom sadržaja unutar Zagreba, što stvara poteškoće u realizaciji pojedinih principa Bolonjske reforme i istraživačke sinergije. Otvaranje prostora vojarne Borongaj za gradnju sveučilišnog kampusa, kupnja zemljišta na Horvatovcu i dodjela zemljišta za kampus u Varaždinu omogućuje da se navedeni problemi kvalitetno riješe. Sveučilište je u vlasništvo dobilo od države i dvije zgrade, što će riješiti dio prostornih problema sastavnica (Pravni fakultet i ALU).

Studentski centar u Zagrebu pruža usluge smještaja, prehrane i kulture studentima smještenima u domovima, ali i svim ostalim studentima Grada Zagreba (studentima Sveučilišta u Zagrebu i studentima drugih visokih učilišta). Trenutačno u ponudi smještaja u Zagrebu nedostaje oko 5000 kreveta, a dio postojećih kapaciteta trebalo bi hitnu i ozbiljnu obnovu.

Druga visoka učilišta. – U izradi

Znanost. Znanstveno-istraživačke organizacije su javni instituti u vlasništvu države (u Zagrebu ih je 22), instituti na fakultetima ili znanstvene jedinice u okviru poduzeća.
U Zagrebu je i sjedište HAZU - Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koju je 1866. osnovao đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti je najviša hrvatska znanstvena i umjetnička institucija. Misija HAZU je uključivanje hrvatske znanosti u europske i svjetske tokove znanosti, te briga o hrvatskoj kulturnoj baštini i njezinoj afirmaciji u svijetu.
Unatoč velikom broju znanstvenih institucija i zavidnom znanstvenom potencijalu u Zagrebu, veze između pojedinih znanstvenih institucija, te njih i Sveučilišta, kao i Grada Zagreba, na zajedničkoj realizaciji strateških razvojnih programa je izuzetno slaba, kao što je naglašeno slaba povezanost znanosti i gospodarstva na području Grada.
Potpuno je odsustvo specijaliziranih znanstvenih institucija/centara/tehnoloških parkova i agencija koje bi poticale razvoj pojedinih gospodarskih sektora od strateškog značenja za daljnji razvoj gospodarstva u Zagrebu. Broj institucija koje potiču cjeloživotno učenje je u porastu proteklih godina, kao i novi sadržaji (seminari, radionice, alternativni kolegiji na postojećim veleučilištima i inovativni specijalizirani poslijediplomski studiji). Međutim, u usporedbi sa europskim iskustvima i praksom, ali i potrebama na razini grada i šire, ove su mogućnosti nedostatno iskorištene i promovirane.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Prema organizacijskoj strukturi, zagrebačko je Sveučilište konglomerat velikog broja visokih učilišta (više od 30 fakulteta, akademija i drugih jedinica), a fizički je raspršeno po raznim dijelovima grada ▪ Nedostatni prostorni i kadrovski kapaciteti na fakultetima (nastava se na pojedinim fakultetima odvija na 5-10 različitih lokacija) ▪ Veze znanosti i industrije su izrazito slabe ▪ Suradnja Grada Zagreba i znanstvenih institucija u Zagrebu u svrhu unapređivanja gospodarskog i društvenog razvoja Grada je nedostatna ▪ Nedostatan smještaj za studente koji su došli na studij u Zagreb iz drugih mjesta ▪ Međunarodna suradnja, iako razvijena na Sveučilištu, te poglavito u okviru pojedinih znanstvenih instituta, je nedostatna s aspekta mogućnosti i potreba	▪ Graditeljskim i prometnim zahvatima Sveučilište preurediti u skup od četiri ili pet prepoznatljivih policentričnih cjelina (kampusa) ▪ Izdvojiti stručne studije iz Sveučilišta i osnovati nove visoke škole (poslovne, financijske i inženjerske), u skladu sa potrebama gospodarstva ▪ Osigurati odgovarajuće prostorne i kadrovske uvjete i kapacitete na zagrebačkim fakultetima ▪ Jačati suradnju zagrebačkih znanstvenih instituta, fakulteta, gospodarstva i uprave na razvojnim projektima ▪ Jačati međunarodnu suradnju na Sveučilištu ▪ Jačati suradnju zagrebačkih fakulteta sa onima u drugim županijama te u susjednim državama ▪ Osigurati smještaj rastućem broju studenata ▪ Jačati svijest o značenju cjeloživotnog učenja te

▪ Cjeloživotno učenje prepušteno je većim dijelom privatnoj inicijativi	podržavati razvoj novih te djelovanje postojećih institucija na području grada koje ga promoviraju

5.1.3. Kulturne djelatnosti

Značenje zagrebačke kulture u mnogome nadmašuje prostore Grada i čini ga nezamjenjivim uporištem hrvatske kulture i to bilo da se radi o broju i značaju ustanova kulture ili o kulturnoj i umjetničkoj produkciji brojnih nezavisnih subjekata. O mnoštvu kulturnih događanja svjedoči i podatak da se u Gradu Zagrebu, na godišnjoj razini, održi više od sedamdesetak značajnih kulturnih manifestacija.

Programom javnih potreba u kulturi Grada Zagreba obuhvaćeno je financiranje 33 javne ustanove u kulturi kojima je osnivač Grad Zagreb, gradske ustanove Zagreb film, Galerije Klovićevi dvori (osnivači koje su u jednakim dijelovima Grad Zagreb i Republika Hrvatska), Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu (suosnivači su Republika Hrvatska s udjelom 51% i Grad Zagreb s udjelom 49%), te brojnih programa nezavisnih organizatora. Osim programa javnih ustanova u kulturi, kojima je osnivač Grad Zagreb, kontinuirano se podupire i programe svih područja kulture i umjetnosti, čiji su nositelji udruge, umjetničke organizacije, društva, te razne institucije i ustanove, kojima je osnivač RH, a koji također čine dio kulturne ponude Grada Zagreba. Osobiti doprinos zagrebačkoj kulturi, u razvojnom smislu, daje nezavisna kulturna scena, koja djeluje izvan tradicionalnih javnih ustanova oslanjajući se najvećim dijelom na nove medije i inovativne umjetničke prakse kao i model javno privatnog vlasništva.

Kao kulturno središte Hrvatske, a i prema pokazateljima sve većeg broja turista koji dolaze u Zagreb privučeni kulturnim sadržajima, Grad ima mogućnosti snažnije se pozicionirati na međunarodnom kulturno-turističkom tržištu.
Zagreb je hrvatsko središte kulturnih/kreativnih industrija koje su djelomično integrirane u kulturnu politiku Zagreba i to samo kada se radi o umjetničkom segmentu u okviru pojedinog kulturnog produkta (glazba, film, vizualna umjetnost, izdavaštvo) pa za sada nema točnih već samo okvirnih podataka o njihovom utjecaju na razvoj grada i to kako u kontekstu prepoznatljivosti tako i u okviru opće kulturne ponude.

Knjižnična djelatnost. Obuhvaća javnu gradsku ustanovu Knjižnice grada Zagreba. Mreža knjižnica okuplja dvanaest područnih knjižnica sa dvadeset sedam ogranaka na ukupno 42 lokacije, bibliobusnu službu s 2 bibliobusa i 73 bibliobusna stajališta u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Knjižnice grada Zagreba posljednjih nekoliko godina zadržavaju broj upisanih članova pa svojim obuhvatom od 17% nadmašuju prosjek upisanih članova za većinu narodnih knjižnica u Hrvatskoj.

Muzejska djelatnost. Obuhvaća 10 javnih ustanova kojima je osnivač ili vlasnik Grad Zagreb (Arheološki muzej, Etnografski muzej, Hrvatski prirodoslovni muzej, Hrvatski školski muzej, Muzej Grada Zagreba, Muzej Prigorja, Muzej suvremene umjetnosti, Muzej za umjetnost i obrt, Tehnički muzej i Galerija Klovićevi dvori). Broj posjetitelja muzeja kojima je osnivač Grad Zagreb kontinuirano raste te su 2006. ostvarena 321.334 posjeta, a 2013. njih 597.345. Ukupno su javnosti dostupna 22 muzeja i darovane ili otkupljene zbirke u vlasništvu Grada Zagreba, a uključujući i privatne muzeje, i muzeje u vlasništvu Republike Hrvatske, u Gradu Zagrebu djeluje ukupno 42 muzeja i zbirki.

Umjetničke i druge zbirke-donacije Gradu Zagrebu i otkupljene zbirke. Grad je vlasnik 30 zbirki i ostavština iznimne kulturno-povijesne i umjetničke vrijednosti koje su, u razdoblju od 1946., Gradu Zagrebu izravno darovali privatni kolekcionari, umjetnici, ugledni građani ili

njihovi nasljednici, kao i 3 velike zbirke i ostavštine koje je Grad kupoprodajnim ugovorima otkupio od bivših vlasnika. Darovanjima i otkupom privatnih zbirki Grad Zagreb je postao vlasnikom više od 230.000 predmeta (slika, skulptura, fotografija, knjiga, predmeta umjetničkog obrta i dr.). Većina darovanih i otkupljenih zbirki zaštićena su kulturna dobra, suvisle cjeline kojima je u postupku darovanja ili otkupa ustanovljena kulturno-povijesna i umjetnička relevantnost i uključene su u zagrebačku kulturnu i turističku ponudu.

Kazališna djelatnost. Obuhvaća nacionalno kazalište, Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu i sedam javnih gradskih kazališta kojima je osnivač Grad Zagreb (Gradsko dramsko kazalište „Gavella“, Zagrebačko gradsko kazalište „Komedija“, Zagrebačko kazalište mladih, Gradsko satiričko kazalište „Kerempuh“, Gradsko kazalište „Trešnja“, Zagrebačko kazalište lutaka, Gradsko kazalište „Žar ptica“). U javnim gradskim kazalištima tijekom 2013. izvedeno je 35 premijernih naslova, odigrano je 1.600 predstava koje je pogledalo 357.112 gledatelja. U Hrvatskom narodnom kazalištu izvedeno je 13 premijernih naslova, a računajući sve izvedbe (premijerne i reprizne) HNK je u 2013.godini imao ukupno 104.527 gledatelja.
Grad Zagreb potiče i kazališno scensku djelatnost koja se odvija neovisno i izvan gradskih ustanova kulture. Radi se o programima profesionalnih kazališnih družina (39) i plesnim projektima (24).

Glazbena djelatnost. Obuhvaća 3 javne gradske ustanove (Zagrebačka filharmonija, Koncertna dvorana „Vatroslav Lisinski“, Koncertna direkcija Zagreb) te brojne komorne ansamble i projekte u nezavisnoj produkciji. Zagrebačka filharmonija održava preko 60 koncerata godišnje, od čega Crveni ciklus s 8 koncerata, Bijeli ciklus s 5 koncerata, Plavi ciklus s 9 koncerata, Filmski ciklus u kinu Europa s 5-7 koncerata te brojne koncerte izvan pretplate. Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog godišnje održava svoj ciklus od 12 koncerata "Lisinski subotom", dok Koncertna direkcija Zagreb održava ciklus "Svijet glazbe" s 4-6 koncerata te nekoliko komornih ciklusa. Isto tako, Koncertna direkcija Zagreb je i organizator velikih gradskih kulturnih manifestacija.

Likovna djelatnost. Obuhvaća jednu javnu gradsku ustanovu - Umjetnički paviljon, a ostatak programa odvija se ukupno u 16 muzejsko galerijskih prostora kojima je osnivač Grad Zagreb, što uključuje izložbe u velikim i značajnim galerijskim institucijama i Muzejima u Gradu Zagrebu te galerijske prostore u sklopu Centara za kulturu. Osim toga programi likovne djelatnosti realiziraju se i u 38 zagrebačkih galerijskih prostora koji obuhvaćaju: manje galerije, izložbene prostore strukovnih udruženja te značajne institucije, a koje zajedno daju značajan doprinos i kvalitetan programa za kulturu Grada Zagreba u cjelini.

Filmska djelatnost. Obuhvaća jednu gradsku ustanovu, Zagreb film, koja je glavni producent animiranih filmova u Hrvatskoj, a radi i na očuvanju naslijeđa Zagrebačke škole animiranog filma. Grad Zagreb je vlasnik dvije kino dvorane - Kino Tuškanac i Kino Europa. Kino Tuškanac kojim upravlja Hrvatski filmski savez centar je prikazivanja nezavisnog i kinotečnog programa kao i programa Nacionalnih kinematografija. Kino Europa, kojim upravlja Umjetnička organizacija Zagreb film festival, središte je festivalskog života Zagreba kao i prikazivanja neovisnog filma. Filmski programi koje podupire Grad Zagreb odvijaju se i u drugim, za filmske projekcije opremljenim dvoranama, a provode ih udruge, savezi i trgovačka društva registrirana za obavljanje filmske djelatnosti

Djelatnost centara za kulturu. U Gradu Zagrebu djeluje 13 centara za kulturu i 1 Posudionica narodnih nošnji u sklopu Kulturnog centra Travno. Centri za kulturu predstavljaju organizacijska i lokacijska središta u kojima se potiče i radi s građanima na lokalnoj razini i mikroprocesima uključivanja građana u kulturne programe i razvoj kulturne ponude Grada Zagreba. Devet centara u sklopu objekta ima u velikoj mjeri funkcionalne dvorane opremljene za izvedbu kazališnih predstava, manjih koncerata i sličnih priredbi kulturnog karaktera.

Djelatnost inovativnih umjetničkih i kulturnih praksi. Odvija se kroz programe alternativne kulture i supkulture u klubovima, kao što su Attack, Močvara, Mama i Booksa. Prostori bivše tvornice Jedinstvo, Trnjanska bb i bivše tvornice Medika, Pierottijeva, su prostori u kojima razne udruge organiziraju aktivnosti nezavisne kulture i kulture mladih i pri tome aktivno djeluju na promociji urbane kulture i stvaranju uvjeta za napredak alternativne scene.

Kulturno-umjetnički amaterizam. Programe i projekte kulturno-umjetničkog amaterizma provode udruge kazališne, glazbene i likovne djelatnosti, folklorne skupine i ansambli te udruge branitelja, udruge osoba s posebnim potrebama te udruge pripadnika nacionalnih manjina. Ukupno se radi o 168 udruga.

Međunarodna kulturna suradnja. Uspostavljena je s brojnim uglednim europskim i svjetskim kulturnim institucijama i organizacijama te pojedincima. Grad Zagreb podupire gostovanja i sudjelovanja naših umjetnika na raznim europskim i svjetskim kulturnim manifestacijama. Kao sve poznatiji i kulturnom ponudom prepoznatljiv, Grad Zagreb je domaćin i organizator više velikih kulturnih događaja, izložbi i festivala.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Neravnomjeran raspored kulturnih sadržaja po gradskim četvrtima ▪ Oprema prostora muzeja, kazališta, centar za kulturu, galerija, knjižnica, koncertnih dvorana je u mnogim slučajevima nepotpuna i nije adekvatna za primjenu modernih tehničkih dostignuća ▪ Nedostatak sredstava za financiranje novih i inventivnih kulturnih programa ▪ Nedostatak prostornih kapaciteta za provođenje regularnih aktivnosti ustanova u kulturi ▪ Nedostatak radnog prostora za umjetničke organizacije i umjetnike ▪ Nedovoljno razvijena mobilnost te nacionalna i međunarodna suradnja umjetnika i organizacija u kulturi i umjetnosti ▪ Nedovoljna poduzetnost organizacija u kulturi i umjetnosti ▪ Nedovoljna uključenost u europski kulturni prostor ▪ Nedovoljno iskorišten potencijal zagrebačkih kreativnih industrija	▪ Jasnije definirati stratešku ulogu kulture u razvoju Grada Zagreba izradom sektorskog strateškog dokumenta ▪ Povećati interes građana za umjetnost i kulturu te ih potaknuti na kreativno stvaralaštvo ▪ Poticati interes javnosti za sve kulturne djelatnosti kroz povezivanje obrazovanja i kulturne proizvodnje ▪ Osiguravati prostore i sadržaje putem kojih bi gradsko stanovništvo moglo zadovoljiti svoje kulturne potrebe, posebice u novoizgrađenim naseljima ▪ Osigurati suvremenu tehnologiju za rad ustanova u kulturi ▪ Predlagati i realizirati alternativne i inovativne načine financijskog podupiranja programa u kulturi ▪ Kontinuirano educirati i informirati javne službe i kulturne djelatnike o mogućnostima financiranja programa i projekata iz EU fondova te ostalih alternativnih izvora financiranja ▪ Izgraditi nove objekte sukladno specifičnim potrebama ustanova, te poticati revitalizaciju zapuštenih industrijskih objekata ▪ Osigurati zajedničku čuvaonicu za pohranu građe za potrebe ustanova kulture kojima je osnivač Grad Zagreb, a u skladu s potrebama pojedinih kulturnih djelatnosti (osobito muzejska i kazališna) ▪ Osigurati radne prostore za umjetnike i umjetničke organizacije ▪ Poticati mobilnost umjetnika, organizacija u kulturi i zaposlenika nadležnog gradskog ureda ▪ Poticati nacionalnu i međunarodnu suradnju umjetnika i organizacija u kulturi ▪ Poticati poduzetništvo u kulturi ▪ Promovirati zagrebačku kulturu u europskom kulturnom prostoru, te poticati aktivnosti koje doprinose integraciji i unapređenju pripadnosti europskom kulturnom prostoru – projekt Zagreb prijestolnica kulture 2020. ▪ Promicati ugled Grada Zagreba u svijetu podupiranjem realizacije međunarodnih kulturnih

	manifestacija i time pridonositi turističkoj ponudi grada

5.1.4. Sport i rekreacija

Sportske aktivnosti Grada Zagreba odvijaju se djelovanjem: 63 redovne i 8 pridruženih članica - gradskih sportskih saveza, preko 890 sportskih klubova i preko 37.000 registriranih aktivnih sportaša pri gradskim savezima, 15.000 učenika uključenih u međuškolska natjecanja, više od 4.000 studenata na sveučilišnim natjecanjima, pedesetak tisuća građana povremeno se bavi rekreacijom, 950 aktivnih sportaša s invaliditetom i 380 gluhih i nagluhih sportaša.

Sportski savezi i klubovi provode programe u 70-ak sportova. Grad, odnosno nadležni gradski ured, selektivno prati programe primjenjujući sportske kriterije koji se dopunjuju i djelomice izmjenjuju, a koji polaze od osnovnih ciljeva programa – razvoja sporta ulaganjem u programe mlađih dobnih skupina, održanja dostignute visoke rezultatske razine te omasovljavanja sporta poticanjem uključivanja u sport što većeg broja građana, osobito mladeži. Sustavno povećavanje broja saveza i broja klubova, koliko god bilo pozitivno, na neki je način počelo predstavljati i problem, jer sve je više onih koji žele participirati u ograničenim sredstvima namijenjenima programima sporta.
Uzimajući u obzir iznesene činjenice i teškoće uzrokovane ekonomskom krizom pristupilo se izradi novih Kriterija za financiranje sportskih klubova u jedinicama lokalne samouprave i izradi Strategije razvoja sporta Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020..

Grad Zagreb raspolaže sa 23 kapitalna sportska objekta (građevine). Ukupna površina zatvorenih sportskih građevina iznosi oko 164 053,30 m2, a otvorene sportske građevine zauzimaju oko 4 163 460,35 m2. Iskorištenost sportskih građevina u odnosu na ukupan godišnji broj sati kreće se između 80 i 100%. Ponuda sportskih građevina djelomično udovoljava suvremenim potrebama i vrlo je neujednačeno raspoređena u gradskom prostoru. Unatoč tome što je u proteklom desetljeću u Zagrebu sagrađeno nekoliko reprezentativnih sportskih građevina (bazen u Utrini, skijalište na Sljemenu, Arena Zagreb i nekoliko školskih sportskih dvorana), s obzirom na realni interes građanstva za bavljenje sportom, iskazuju se potrebe za izgradnjom novih sportskih građevina.

Budući planovi gradnje, odnosno preuređivanja postojećih građevina usmjereni su na nedostatak sportskih objekata za provedbu vrhunskih sportskih priredbi i za razvoj vrhunskog sporta (plivanje, vaterpolo, stolni tenis, rukomet, košarka, hokej na ledu, klizanje, atletika). Prioriteti u planiranju gradnje sportskih objekata usmjereni su na gradske četvrti koje su najdeficitarnije sportskim objektima u odnosu na broj stanovnika.

Sport u sustavu odgoja i obrazovanja. Predškolske ustanove - od 60 predškolskih ustanova koje rade na 222 lokacije, na 104 lokacije postoje polivalentni prostori za sportske aktivnosti, na 19 nema takvih prostora, a preostale lokacije su, u pravilu, stanovi koji se koriste za rad odgojnih skupina. Veličina polivalentnih prostora kreće se od 60 do 250 m², a ukupno iznosi 9.384 m². U prostorima se nalazi osnovna oprema, neki imaju i opremu za senzomotoriku. Od 47 privatnih predškolskih ustanova samo 10 imaju polivalentne dvorane veličine 45 do 200 m² .

Osnovne škole - Od 108 redovnih osnovnih škola, kojima je osnivač Grad Zagreb, pet nemaju svoju sportsku dvoranu, a od 19 područnih škola, 15 ih nema sportsku dvoranu. Sustav osnovnog školstva čini i 8 privatnih škola (jedna je umjetnička) od kojih se dvije vjerske škole financiraju u cijelosti (osim plaća djelatnika i naknada za prijevoz, za rad na terenu i odvojeni život). Od četiri osnovne škole s posebnim programom (SUVAG, Centar za autizam, OŠ Nad lipom, Centar za odgoj i obrazovanje Goljak) dvije imaju sportsku dvoranu.

Srednje škole - Grad Zagreb je osnivač 65 srednjih škola, od toga 20 gimnazija i 35 strukovnih škola. Od 55 redovnih srednjih škola, 14 nema svoju sportsku dvoranu te koriste učionice ili neki drugi neadekvatan prostor, odnosno sportske dvorane drugih škola ili unajmljuju prostor. U Gradu djeluju četiri vjerske i 21 privatna srednja škola, od kojih samo dvije vjerske škole imaju sportsku dvoranu.

Sport na Sveučilištu - Sustav natjecanja zadnjih godina dopunjen je i međunarodnim natjecanjima u različitim sportovima. Nedostatak sportskih građevina namijenjenih studentima osnovni je ograničavajući faktor razvoja ovog segmenta sporta.

Sportska rekreacija. U Zagrebu je u sustav sportske rekreacije uključeno oko 10.000 građana, a u povremenim sportsko-rekreacijskim aktivnostima (Svjetski dan sporta, Svjetski dan pješačenja i sl.) sudjeluje oko 50.000 Zagrepčana. U usporedbi s gradovima razvijenih europskih zemalja, u kojima je u «sport za sve» aktivno uključeno od 30-70% građana, Zagreb znatno zaostaje jer je u rekreaciju uključeno samo 20% građana (djeca i odrasli, bez sportaša). Samo Društva za sportsku rekreaciju (DSR) Trnje i Medveščak imaju svoje sportske objekte. Druga društva ih nemaju i rade u unajmljenim objektima. Sadašnji objekti ne zadovoljavaju potrebe Zagrepčana ni prostorno niti kvalitetom.

Sport osoba s invaliditetom. U Gradu Zagrebu živi oko 100 000 osoba s raznim kategorijama invaliditeta. U sportskim programima koje Savez invalida i Savez gluhih provodi u atletici, plivanju, košarci, tenisu, šahu, kuglanju, nogometu, rukometu i sl. sudjeluje oko 11% sportaša-invalida.

RAZVOJNI PROBLEMI

- Redovitim sportsko-rekreativnim aktivnostima bavi se samo oko 20% gradskog stanovništva
- Više od 50% osnovnih i srednjih škola u Zagrebu još nema odgovarajuće sportske objekte za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture i za izvannastavne sportske aktivnosti
- Broj sportskih objekata ne zadovoljava realne potrebe građanstva za bavljenjem sportom
- Većina DSR-a nema svoje sportske objekte, a postojeći objekti ne zadovoljavaju potrebe ni prostorno ni kvalitetom
- Neravnomjeran raspored sportskih i rekreativnih građevina po gradskim četvrtima
- Vrhunski sport na međunarodnoj razini u većoj se mjeri profesionalizirao te stvorio visoke standarde koji iziskuju velika ulaganja kako bi se zadržala dostignuta razina europske i svjetske kvalitete
- Sustav tzv. profesionalnog sporta u Hrvatskoj nije do kraja definiran i kao takav uzrokuje negativne pojave
- Porast negativnih pojava vezano uz nasilje i nesportsko ponašanje na sportskim natjecanjima i priredbama

RAZVOJNE POTREBE

- Povećati broj aktivnih sudionika u sportu do 2020. za dodatnih 100.000 sudionika
- Učinkovitije organizirati sportske sadržaje za djecu i mladež, putem sportske obuke i sportskih škola
- Osigurati gradnju novih te unapređivati kvalitetu postojećih sportskih građevina i poticati racionalniju gradnju novih prema načelu „više vježbališta - manje gledališta“
- Povećati broj redovitih sudionika u programima sportske rekreacije «Šport za sve», uključujući i pripadnike treće životne dobi, te posebice poticati projekt sportske rekreacije u svim gradskim četvrtima
- Odgovarajućim programima i prilagođenom sportskom infrastrukturom omogućiti što većem broju osoba organizirano bavljenje sportom
- Razvojnim programima podržavati veći broj perspektivnih sportaša za koje se ocijeni da u tekućem olimpijskom ciklusu imaju realne izglede za postizanje vrhunskih sportskih rezultata
- Unaprijediti vrhunsku sportsku kvalitetu u individualnim sportovima
- Poboljšati uvjete za pripreme sportaša u kolektivnim sportovima, ali uz veću odgovornost klupskih uprava radi postizanja vrhunskih rezultata
- Unaprijediti uvjete za kvalitetniju zdravstvenu skrb svim zagrebačkim sportašima
- Promicati ugled i doprinositi turističkoj ponudi Zagreba organizacijom međunarodnih sportskih priredaba
- Razvijati sportsku kulturu gledatelja, posebice mladih, u smislu sportskog navijanja i nenasilja

5.1.5. Tehnička kultura

Značaj tehničke kulture u suvremenim uvjetima, obilježenim burnim tehničko-tehnološkim i informatičkim razvojem i sveprisutnošću znanstvenih i tehnoloških pronalazaka, bitno nadilazi njezino poimanje kao djelatnosti koja služi za ispunjavanje slobodnog vremena, i ne da se svesti na puko hobističko zadovoljavanje parcijalnih potreba, prije svega djece i mladih. Nužno je uvažavati i unapređivati usku povezanost i isprepletenost tehničke kulture i znanosti te njihovu zajedničku ulogu za rast i razvoj gospodarstva u cjelini. Tehnička kultura se još uvijek (su)financira na tradicionalan način – prikupljanjem programa dobivenih javnim natječajem, pretežno programa postojećih granskih saveza i, nešto manje, samostalnih udruga. Još uvijek se ne koriste i ne pronalaze drugi, novi izvori i načini financiranja ove djelatnosti pa ona u najvećem dijelu ovisi o mogućnostima gradskog proračuna.

Sustav tehničke kulture u Gradu Zagrebu danas čini mreža od 13 granskih strukovnih saveza, jedne zajednice tehničke kulture i više od 150 njihovih udruga. Godišnje oni, u prosjeku, izvedu zajedno više od 200 programa/projekata kroz koje prođe više od 50.000 sudionika. Pored subjekata objedinjenih u postojeći sustav tehničke kulture koji se financira sredstvima Proračuna, u Gradu Zagrebu djeluju i brojne udruge, ustanove, institucije i pojedinci koji se, na različite načine i na različitim područjima, vrlo kvalitetno i inovativno bave tehničkom kulturom i znanstveno-tehničkim radom i stvaralaštvom.
Primjetan je neravnomjeran razmještaj (prisutnost) granskih saveza i njihovih udruga u gradskim četvrtima, što jednom broju korisnika otežava ili onemogućuje bavljenje pojedinim oblicima tehničke djelatnosti. Nedovoljan je i broj adekvatnih objekata/prostora za redovitu djelatnost koji su, osim toga, i neravnomjerno disperzirani. Nužna je i gradnja novih, funkcionalnih objekata kao i adaptacija postojećih koji bi trajnije riješili problem smještaja i rada brojnih subjekata tehničke kulture.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedefinirana strateška uloga tehničke kulture i nedovoljna spoznaja njezina doprinosa sveukupnom razvoju Grada Zagreba ▪ Neadekvatna (zastarjela) zakonska regulativa ▪ Nedovoljno inventivan način prikupljanja i definiranja javnih potreba u tehničkoj kulturi ▪ Nedovoljno razvijeni i primjenjivani oblici praćenja i evaluiranja sufinanciranih programa ▪ Nedovoljno koherentna i različitim potrebama nedovoljno prilagođena organizacijska struktura tehničke kulture u Gradu Zagrebu ▪ Neravnomjerna pokrivenost gradskih četvrti različitim sadržajima tehničke kulture ▪ Nedovoljan broj programa za darovite i programa za uspješnu integraciju u redovite programe djece i mladih s posebnim potrebama ▪ Nedovoljno osmišljena i ostvarena međugradska, regionalna i međunarodna suradnja subjekata tehničke kulture	▪ Poticati nadležne institucije na donošenje novog Zakona o tehničkoj kulturi ▪ Stimulirati nove, inovativne programe koji šire područje djelovanja tehničke kulture i pridonose znanstveno-tehničkom razvoju društva u cjelini ▪ Razraditi i primjeniti precizne i transparentne kriterije vrednovanja i sufinanciranja programa i rezultata sufinanciranih programa tehničke kulture ▪ Javno raspraviti i usvojiti novu organizacijsku strukturu tehničke kulture koja će više odgovarati iskazanim javnim potrebama građana za tehničkom kulturom i omogućiti njezinu ravnomjerniju disperziju po gradskim četvrtima ▪ Osmisliti više posebnih programa za darovite i onih za integriranje djece i mladih s posebnim potrebama u redovite programe tehničke kulture ▪ Osigurati adekvatne prostore u kojima bi građani, prije svega djeca i mladi, mogli adekvatno zadovoljavati svoje potrebe na području tehničke kulture ▪ Poticati programski osmišljenu nakladničku djelatnost ▪ Poticati suradnje na međugradskoj, regionalnoj i međunarodnoj razini

5.1.6. Zdravstvo

Sustav zdravstvene zaštite. Zdravstvena zaštita obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Pravo na zdravstvenu zaštitu realizira se u sklopu obveznoga zdravstvenog osiguranja pod jednakim uvjetima za sve osigurane osobe Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

(HZZO-a), a obuhvaća: primarnu zdravstvenu zaštitu, specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, bolničku zdravstvenu zaštitu, pravo na korištenje lijekova koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova HZZO-a, pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nadomjeske, pravo na ortopedska i druga pomagala, te pravo na zdravstvenu zaštitu u inozemstvu. Mrežu javne zdravstvene službe na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini financira Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, dok građani mogu ostvariti zdravstvenu uslugu i u privatnim ordinacijama i ustanovama koje nisu ugovorni subjekti HZZO-a, a tada usluge financiraju sami.

Na primarnoj razini javne zdravstvene službe usluge zdravstvene zaštite građani Grada Zagreba ostvaruju u sljedećim ustanovama: Dom zdravlja Zagreb Centar, Dom zdravlja Zagreb Istok, Dom zdravlja Zagreb Zapad, Dom zdravlja MUP-a, Zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Nastavni zavod za javno zdravstvo 'Dr. Andrija Štampar', Ustanova za zdravstvenu njegu u kući. U domovima zdravlja u djelatnosti obiteljske (opće) medicine, dentalne zdravstvene zaštite, zdravstvene zaštite školske i predškolske djece, zdravstvene zaštite žena, laboratorijske dijagnostike, medicine rada i zdravstvene njege u kući, dio timova je u koncesiji a dio timova su zaposlenici domova zdravlja. U primarnu razinu zdravstvene zaštite spada i ljekarnička djelatnost sa 249 ljekarni na području Grada Zagreba.

Na sekundarnoj razini građani Grada Zagreba ostvaruju zdravstvenu zaštitu putem poliklinika i bolnica. Zdravstvene ustanove (poliklinike) na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti osnivač kojih je Grad Zagreb su: Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba, Poliklinika Zagreb, Poliklinika za reumatske bolesti, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju 'Dr. Drago Čop', Poliklinika za prevenciju kardiovaskularnih bolesti i rehabilitaciju (tzv. Srčana), Stomatološka poliklinika Zagreb, Poliklinika za bolesti dišnog sustava. Zdravstvene ustanove na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti koje je osnovao Grad Zagreb su i sljedeće ustanove (bolnice): Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan, Djeèja bolnica Srebrnjak, Specijalna bolnica za plućne bolesti, Specijalna bolnica za psihijatriju djece i mladeži, te Specijalna bolnica za zdravstvenu zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama.

Zdravstvenu djelatnost na tercijarnoj razini obavljaju dvije gradske bolnice - Klinička bolnica Sveti Duh i Klinika za psihijatriju Vrapče te pet kliničkih zdravstvenih ustanove osnivač kojih je Republika Hrvatska: Klinički bolnički centar Zagreb, Klinički bolnički centar Sestre milosrdnice, Klinička bolnica Dubrava, Klinička bolnica Merkur, Klinika za infektivne bolesti 'Dr. Fran Mihaljević' i Klinika za dječje bolesti.

U 2012. i 2013. kapitalne investicije u zdravstvu bile su usmjerene u sljedeće objekte: Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan (III i VI odjel), Klinička bolnica Sv. Duh, uređenje i opremanje zdravstvene stanice DZ "Istok" - Novi Jelkovec te Dječje bolnice Srebrnjak-Centar za translacijsku medicinu.

Odabrani zdravstveni pokazatelji. Očekivano trajanje života za stanovnike Grada Zagreba iznosilo je u 2012. 78,8 godina, što je za 3,2 godine dulje nego u 2003. Očekivano trajanje života za muškarce je 75,6 godina, a za žene 81,6 godina.
Vodeće skupine uzroka smrti u 2012. godini bile su cirkulacijske bolesti; te su bolesti uzrok smrti skoro polovice stanovnika Grada Zagreba (3.827 umrlih ili 45,95%). Unutar ove skupine najbrojnije su bile ishemijske bolesti srca i cerebrovaskularne bolesti. Na drugome mjestu nalazi se skupina novotvorina, a najčešće unutar ove skupine su zloćudne novotvorine traheje, bronha i pluća, zloćudne novotvorine debelog crijeva te zloćudne novotvorine dojke. Od ostalih skupina bolesti kao uzroka smrti na trećem su mjestu ozljede i trovanja, zatim bolesti dišnog sustava i bolesti probavnog sustava. Među prvih pet uzroka smrti i kod žena i kod muškaraca nalaze se isključivo bolesti iz skupina cirkulacijskih bolesti i novotvorina.

Dobno standardizirana stopa smrtnosti izračunava se u odnosu na starije europsko stanovništvo metodom direktne standardizacije; izražena je na 100.000 stanovnika kako bi

se mogla usporediti s dobno standardiziranom stopom smrtnosti Hrvatske i drugih zemalja, a prema podacima iz programa „Zdravlje za sve" Svjetske zdravstvene organizacije. Na vodećem mjestu u Gradu Zagrebu nalaze se bolesti cirkulacijskog sustava a na drugom mjestu slijede zloćudne novotvorine. Uspoređujući podatke Zagreba s Hrvatskom i prosjekom zemalja Europske unije u 2011., standardizirane stope smrtnosti više su u Gradu Zagrebu za sve prikazane bolesti nego u zemljama EU, ali niže nego u Hrvatskoj, osim za rak dojke i rak vrata maternice. U odnosu na 2011. dobno standardizirane stope smrtnosti u 2012. su u padu za sve uzroke, osim za cerebrovaskularne bolesti i rak dojke gdje su u porastu.

Grafikon x. Standardizirana stopa smrtnosti od raka dojke (C50) za dobnu skupinu od 0 do 64 godina na 100.000 stanovnika

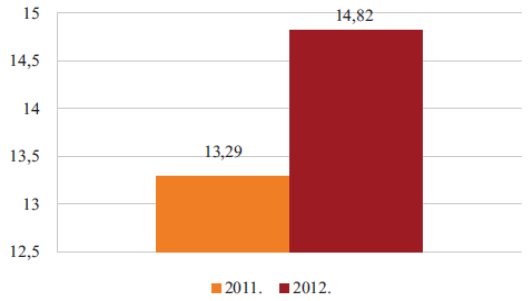

Grafikon x. - Standardizirana stopa smrtnosti od cerebrovaskularne bolesti (I60 – I69) za dobnu skupinu od 0 do 64 godina na 100.000 stanovnika

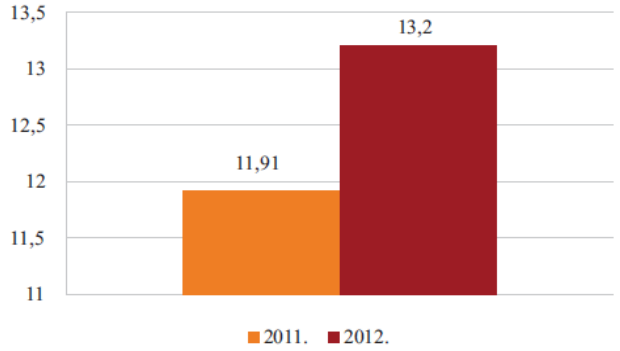

Gerontološki javnozdravstveni pokazatelji. Demografski pokazatelji starosti hrvatskog stanovništva ukazuju na tendenciju stalnog apsolutnog i relativnog porasta udjela starijeg pučanstva. Udio osoba starijih od 65 godina od 15,62% popisne 2001. godine porastao je na 17,70% popisne 2011. godine. Sve veći broj osoba starijih od 85 godina u populaciji zahtjeva i reorijentaciju zdravstvene skrbi prema sve većim zahtjevima gerontološke zdravstvene zaštite.

Gerontološko javnozdravstveni pokazatelji o zdravstvenim potrebama i funkcionalnoj sposobnosti (pokretljivost i samostalnost) starijih osoba Grada Zagreba i Hrvatske, kako hospitaliziranih po uzrocima najučestalijih skupina bolesti, tako i korisnika domova za starije osobe s gerijatrijskom zdravstvenom njegom, ukazuju na potrebu sustavne izrade i evaluacije Programa zaštite zdravlja starijih. Gerontološki program ima osobito značenje u odnosu na raniju starost (65 do 74 godina), srednju (75 do 84 godina) i duboku starost od 85 i više godina. Starenje hrvatskog pučanstva ubrzano će se nastaviti te prioritetno značenje dobiva upravo stalna edukacija iz gerontologije i gerijatrije te gerijatrijske zdravstvene njege u zaštiti zdravlja starijih osoba. Gerontološko javnozdravstveni pokazatelji su jedna od osnova za izradu i evaluaciju Programa zdravstvenih mjera i postupaka u zaštiti zdravlja starijih osoba.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna koordinacija različitih dijelova sustava zdravstva te nedostatna povezanost s ostalim segmentima društva ▪ Neujednačena kvaliteta zdravstvene zaštite – kadrovi i kapaciteti za uspostavljanje sustava kvalitete, mjerenje i analizu kvalitete nedovoljno razvijeni ▪ Dotrajala i nedostatna dijagnostička oprema i prostor dijela zdravstvenih ustanova ▪ Zdravstveni sustav nedovoljno prilagođen potrebama stanovništva s obzirom na demografske (udjel stanovništva starijeg od 65 g.) i epidemiološke promjene, te suvremene medicinske tehnologije ▪ Nedostatni napori u prevenciji bolesti na primarnoj razini ▪ Neujednačena dostupnost zdravstvene zaštite na primarnoj razini – nedostaju specijalisti medicine rada, ginekolozi, pedijatri ▪ Pokazatelji zdravlja – stope ukupne smrtnosti i stope smrtnosti mnogih bolesti više su od EU prosjeka ▪ Nezadovoljavajuće zdravstveno ponašanje stanovništva vezano uz rizične faktore ▪ Nedovoljno razvijena svijest o preuzimanju osobne odgovornosti za vlastito zdravlje	▪ Razvoj informatizacije i e-zdravstva ▪ Jačanje upravljačkih kapaciteta i ljudskih resursa u zdravstvu, razvoj istraživačke djelatnosti ▪ Izgradnja i rekonstrukcija zdravstvene infrastrukture uz povećanje energetske učinkovitosti ▪ Poboljšanje kvalitete opreme i bolničkih kapaciteta, osobito dnevnih bolnica i kapaciteta za kronično liječenje i palijativnu skrb ▪ Osiguranje dostupnosti i unapređivanje kvalitete zdravstvene zaštite ▪ Promicanje zdravlja, prevencija i rano otkrivanje bolesti ▪ Prevencija kroničnih nezaraznih bolesti (bolesti srca i krvnih žila, dišnog sustava, zloćudne novotvorine, šećerna bolest, pretilost...) ▪ Očuvanje i unapređenje mentalnog zdravlja ▪ Očuvanje reproduktivnog zdravlja ▪ Promicanje prava pacijenata ▪ Zaštita svih dobnih skupina građana, osobito ranjivih (trudnice, djeca, starije osobe, osobe s invaliditetom, branitelji..) ▪ Praćenje učinkovitosti sustava zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu

5.1.7. Socijalna skrb

Sukladno važećim zakonskim propisima djelatnost socijalne skrbi obavljaju ustanove socijalne skrbi, vjerske zajednice, udruge i druge pravne osobe, udomiteljske obitelji, obiteljski domovi te fizičke osobe kao profesionalnu djelatnost.
Ustanove socijalne skrbi su: centar za socijalnu skrb, dom socijalne skrbi, centar za pružanje usluga u zajednici i centar za pomoć u kući.
Dio ustanova socijalne skrbi je u državnoj nadležnosti, dio u nadležnosti Grada Zagreba, a dijelom su osnivači ustanova vjerske zajednice ili druge pravne osobe. Procesima transformacije ustanova koji se planiraju provesti do 2020. godine dio ustanova i usluga će se prenijeti s državne na lokalnu razinu tj. na razinu Grada Zagreba.

Na području Grada Zagreba djeluju sljedeće ustanove socijalne skrbi:
Ustanove u državnoj nadležnosti i ustanove drugih osnivača:

- Centar za socijalnu skrb Zagreb djeluje kroz 12 podružnica
- Ured zajedničkih poslova (državna ustanova)
- Domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi - 4, (1 državna ustanova i 3 ustanove čiji su osnivači vjerske zajednice)
- Domovi za djecu s poremećajima u ponašanju -1 državna ustanova
- Domovi za tjelesno ili mentalno oštećene osobe -13 (7 državnih i 6 ustanova drugih osnivača)
- Domovi za starije i nemoćne osobe - 22 (osnivači vjerske zajednice, trgovačka društva ili druge pravne ili fizičke osobe)
- Centar za pomoć u kući -1

Ustanove čiji je osnivač Grad Zagreb ili čija su osnivačka prava prenesena na Grad Zagreb:

- Dom za djecu i odrasle – žrtve obiteljskog nasilja - 1
- Domovi za starije i nemoćne osobe – 11
- Centar za pružanje usluga u zajednici – 1

Osim domova za starije i nemoćne osobe usluge stalnog smještaja za starije građane pružaju i obiteljski domovi kojih na području Grada Zagreba trenutno ima 23 te 9 pravnih osoba. U razdoblju od 2008. do 2014. povećao se ukupni smještajni kapacitet za starije i nemoćne osobe, osobito u tzv. privatnom sektoru sa 12 na 23 obiteljska doma (kapacitet: 318 korisnika). Pored navedenog, osigurani su kapaciteti za pružanje usluga boravka starijim osobama (4 gradska boravka za 71 korisnika i 1 privatni boravak za 6 korisnika).
Značajnu ulogu u skrbi o starijim i nemoćnim osobama čini vaninstitucionalna skrb, odnosno pomoć u kući. U 2014. godini, pored gradskih domova, rješenje za pružanje usluga pomoći u kući ima jedna ustanova (centar za pomoć u kući) te 3 pravne osobe.
Broj ustanova nije se znatno povećao kroz zadnjih 5 godina iz razloga što je u tijeku reforma sustava socijalne skrbi, a jedan od ciljeva reforme je deinstitucionalizacija sustava socijalne skrbi.

Prava iz sustava socijalne skrbi. Kao i ostatak Hrvatske, Grad Zagreb je suočen s problemom siromaštva i socijalne isključenosti. Stopa rizika siromaštva u Hrvatskoj 2008. iznosila je 18,9% i raste do 2011. kada iznosi 21,1%, a u 2012. godini se bilježi pad na 20,5%. Premda ne postoje posebni podaci za Grad Zagreb, može se pretpostaviti da je stopa siromaštva u Zagrebu niža u odnosu na cijelu Hrvatsku, što ne znači da je broj siromašnih zanemariv.

Prava iz nadležnosti centra za socijalnu skrb (CZSS). Korisnici su unutar sustava socijalne skrbi putem Centra za socijalnu skrb Zagreb u 2012. ostvarili ukupno 12 894 jednokratnih pomoći (za 7.292 korisnika), a pomoć za uzdržavanje ostvarilo je 10.300 osoba što je 9,4% više nego u 2011. To znači da je, slično kao i prethodnih godina, 1,3% stanovnika Grada Zagreba ostvarivalo pomoć za uzdržavanje, te je udio korisnika ovih pomoći u Gradu Zagrebu znatno manji od prosjeka u Republici Hrvatskoj (2,6%).
Većina prava iz sustava socijalne skrbi dodjeljuje se putem CZSS-a. Među novčanim je pomoćima najznačajnije pravo na stalnu pomoć za uzdržavanje koja je dodijeljena pojedincima i obiteljima koji nemaju vlastitih prihoda ili su im prihodi niži od propisanog cenzusa. Povežemo li te podatke sa stopom siromaštva, vidimo da je sustavom socijalne skrbi obuhvaćen daleko niži broj korisnika te veliki broj onih u riziku od siromaštva ostaje izvan sustava.

Prava iz nadležnosti Grada Zagreba. Prava iz nadležnosti Grada Zagreba uključuju novčane pomoći i usluge koje se osiguravaju temeljem Zakona o socijalnoj skrbi i Odluke o socijalnoj skrbi u okviru zakonskih obaveza te one iznad zakonskog standarda. Odlukom o socijalnoj skrbi su obuhvaćene: novčane pomoći, pomoći u naravi, pomoći u smještaju i drugi oblici pomoći. Pored toga, Odlukom o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta, Grad Zagreb isplaćuje i novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta obiteljima s jednim, dvoje, troje i više djece.
Program socijalne politike Grada Zagreba u segmentu socijalne skrbi uključuje:
- usmjeravanje mehanizama skrbi prema najugroženijim skupinama u zajednici uz korištenje svih lokalnih resursa;
- potporu civilnom sektoru i bržem razvijanju partnerstva između javnog i privatnog;
- uvođenje novih tehnologija u rad nositelja socijalne skrbi i pomoći;
- poticanje razvoja izvaninstitucionalnih programa skrbi;
- uključivanje većeg broja stručnih djelatnika u razna područja edukacije s ciljem usvajanja novih znanja i vještina, te njihovu senzibilizaciju za sve složenija i suptilnija područja socijalne problematike i jačanje stručne kompetentnosti.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Porast broja korisnika uslijed gospodarske krize ▪ Značajan broj stanovnika u rizičnoj grupi od siromaštva je izvan sustava socijalne skrbi ▪ Dugotrajni korisnici novčane pomoći su pretežno	▪ Decentralizirati, reformirati i informatički umrežiti sustav socijalne skrbi ▪ Sustavno pratiti i ocjenjivati mjere socijalne skrbi ▪ Educirati i informirati stručnjake iz područja

nezaposlene radno sposobne osobe ▪ Nedovoljan broj ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba ▪ Nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za funkcionalno ovisne starije osobe oboljele od Alzheimerove i drugih demencija ▪ Visoka cijena za smještaj starijih osoba u privatnim ustanovama koja nadmašuje visinu mirovina korisnika ▪ Nedovoljna koordinacija različitih nositelja sustava socijalne skrbi na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini	socijalne skrbi o socijalnom planiranju ▪ Jačati standarde socijalnih usluga prema korisnicima ▪ Analizirati karakteristike primatelja novčane pomoći (poglavito onih dugotrajnih, radno sposobnih) te predložiti mjere koje bi doprinijele njihovom osamostaljivanju i izlasku iz sustava ▪ Dodatno razviti institucionalne, a prije svega izvaninstitucionalne oblike skrbi za starije osobe ▪ Razvijati sadržaje za starije i nemoćne osobe ▪ Smanjiti broj korisnika u ustanovama i razviti mrežu izvaninstitucionalnih smještajnih kapaciteta ▪ Osigurati dovoljan broj kvalitetnog stručnog kadra za rad u socijalnim ustanovama ▪ Informirati građane, poglavito osjetljive skupine o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju

Djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. Prema službenim podacima, oko 11,5% stanovnika Grada Zagreba su osobe s invaliditetom. Grad provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom, pa sukladno donesenim dokumentima, provodi mjere i aktivnosti u područjima: obitelji i života u zajednici, odgoju i obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj zaštiti, stanovanju, mobilnosti i pristupačnosti, profesionalnoj rehabilitaciji, zapošljavanju i radu, pravnoj zaštiti i zaštiti od nasilja i zlostavljanja, informiranju, komunikaciji i podizanju razine svijesti, sudjelovanju u kulturnom, političkom i javnom životu, istraživanju i razvoju, međunarodnoj suradnji, rekreaciji, razonodi, sportu i području civilnog društva.

U Gradu Zagrebu djeluju ustanove koje pružaju uslugu smještaja (privremeni ili dugotrajni) za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, a osnivači su RH, Grad Zagreb i drugi osnivači – organizacije civilnog društva i privatni osnivači. Grad je osnivač ustanova koje provode sofisticirane i visokokvalitetne programe i usluge za veći broj korisnika u cijeloj zemlji: Centar za autizam Zagreb, Centar za rehabilitaciju Silver i Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži „Mali dom-Zagreb“, koje pružaju usluge djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom. Sve su ustanove razvile i druge izvaninstitucionalne usluge, a jedna od najvažnijih je usluga rane intervencije, koje osiguravaju pravodobnu rehabilitaciju od samog rođenja djeteta.

Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje djeluju u korist osoba s invaliditetom, također, pružaju izvaninstitucionalne usluge. Grad Zagreb pridaje veliku pažnju edukacijama samih osoba s invaliditetom, roditelja djece s teškoćama u razvoju i stručnjaka, kao i razvoju alternativnih oblika skrbi. Kroz kontinuiranu suradnju s udrugama i istraživanje potreba samih osoba s invaliditetom, određuju se daljnji prioriteti, mjere i aktivnosti koje trebaju osigurati potpuno sudjelovanje osoba s invaliditetom u svim životnim područjima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Porast broja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom ▪ Nedovoljan broj alternativnih usluga u zajednici (usluga rane intervencije, specijaliziranih udomiteljskih obitelji..) ▪ Nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za osobe s teškim tjelesnim invaliditetom, ovisne o pomoći drugih osoba ▪ Nedovoljna zaposlenost osoba s invaliditetom ▪ Nedovoljna koordinacija različitih nositelja sustava socijalne skrbi na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini	▪ Širiti mrežu usluga i programa u zajednici ▪ Kontinuirano educirati i informirati stručnjake iz područja socijalne skrbi, zdravstva i obrazovanja ▪ Jačati standarde socijalnih usluga prema korisnicima ▪ Osigurati transformaciju ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom razvojem različitih oblika smještaja ▪ Osigurati smještajne kapacitete za osobe s teškim tjelesnim invaliditetom u stambenim zajednicama ▪ Smanjiti broj korisnika u ustanovama i razviti mrežu izvaninstitucionalnih smještajnih kapaciteta

	▪ Osigurati dostupnost specijaliziranih usluga (pomoćnici u nastavi, radni asistenti, osobni asistenti, dostupnost javnog i specijaliziranog prijevoza, specijalizirane zdravstvene usluge) ▪ Osigurati dovoljan broj kvalitetnog stručnog kadra za rad u obrazovnim i socijalnim ustanovama ▪ Poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom ▪ Informirati građane o pravima i uslugama koje su im na raspolaganju

5.2. UNAPREĐENJE I PROMICANJE LJUDSKIH PRAVA I PARTICIPACIJA GRAĐANA

Referentni okvir za izradu Opće analize u području prava i participacije građana su prije svega propisi te nacionalni i gradski strateški dokumenti koji se odnose na unapređenje i promicanje ljudskih prava kojima su utvrđene mjere za zaštitu posebno osjetljivih društvenih skupina i osiguravanje njihove jednakopravne uključenosti u društvo, a koje u cilju promicanja politike zaštite ljudskih prava provodi i Grad Zagreb. Grad Zagreb, sukladno ciljevima Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje od 2013. do 2016., koristi kapacitete za podizanje javne svijesti građana Zagreba o važnosti poznavanja i ostvarivanja ljudskih prava žena i ravnopravnosti spolova, suzbijanja rasne i druge diskriminacije, prava nacionalnih manjina, vjerskih prava i sloboda, prava spolnih i rodnih manjina te poticanja razvoja civilnoga društva i ostvarivanja slobode udruživanja.

Danas postoje različiti mehanizmi koji omogućavaju savjetovanje sa zainteresiranom javnošću, odnosno s građanima, nevladinim organizacijama, udrugama građana, tvrtkama i slično, čime se daje mogućnost zainteresiranoj javnosti da sudjeluje u procesu donošenja odluka na način da izrazi svoje mišljenje o prijedlozima aktualne vlasti te da u najboljem slučaju uspije utjecati na političke odluke. Ankete za ispitivanje stajališta, mjesni sastanci i javne rasprave najčešće su korištene metode pomoću kojih službenici i političari educiraju, uvjeravaju i savjetuju građane. Radi se o jednosmjernom toku informacija - od službenika i političara do građana i to o prethodno osmišljenim prijedlozima te je uočeno je da način savjetovanja sa zainteresiranom javnošću kojega danas poznajemo i prakticiramo ne smanjuje rizik od propuštanja važnih detalja, isključivanja pojedinih skupina građana, te odbacivanja donesenih odluka i politika.

Zbog svega navedenog Grad Zagreb počeo je koristiti elektroničke aplikacije i društvene mreže za interakciju s građanima. Cilj je da se sudjelovanjem u razvoju novih tehnologija omogući zainteresiranoj javnosti sudjelovanje u kreiranju odluka aktualnih vlasti koje će na taj način bolje služiti javnom interesu.

5.2.1. Ravnopravnost spolova

Ravnopravnost spolova je jedno od temeljnih načela pravne stečevine Europske unije, a osiguranje jednakih mogućnosti i suzbijanje spolne diskriminacije opći cilj i sastavni dio svih njezinih programa i politika. Osnovni nacionalni i gradski strateški dokumenti u području ravnopravnosti spolova su Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine (NN 88/11) i Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine (SGGZ 4/13). Ovi dokumenti sadrže niz mjera provođenjem kojih bi se trebalo promijeniti stajalište javnosti prema rodnoj ravnopravnosti i rodnoj diskriminaciji te ostvariti napredak u poboljšanju ravnopravnosti žena i muškaraca u obitelji i svim područjima javnog života. U 2013. koja je bila prva godina provedbe Akcijskog plana Grada Zagreba gradska upravna tijela provela su 19 mjera ili 86,4%.

Gradski strateški dokumenti za zaštitu od nasilja u obitelji, uključivanje Roma, te izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom također sadrže mjere cilj kojih je smanjivanje rodne diskriminacije u navedenim područjima. Grad potiče suradnju s udrugama razvijanjem partnerstava i davanjem financijskih potpora za projekte/programe kojima se podiže javna svijest o pravima žena i aktivni je član FemCities mreže, mreže europskih gradova za ravnopravnost spolova, putem koje gradovi razmjenjuju iskustava i dobre prakse na području ženskih politika na lokalnoj i regionalnoj razini.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Na nacionalnoj razini nije razvijena jedinstvena metodologija prikupljanja statističkih podataka i pripadajućih rodnih istraživanja da bi se osmislila, odnosno procijenila rodna osjetljivost gradskog proračuna ▪ Nema analize pokazatelja ekonomskih ili društvenih kretanja u odnosu na spol ▪ Na nacionalnoj razini nema metodologije za provedbu strategije uvođenja načela ravnopravnosti spolova, uključujući uvođenje načela ravnopravnosti spolova u planiranje proračuna, analize izrađene na temelju spola te procjenu utjecaja spola ▪ Na nacionalnoj razini nema razrađenog plana i metodologije obrazovanja službenika/službenica o ravnopravnosti spolova, posebice za lokalnu razinu ▪ Istraživanja pokazuju da javnost malo zna o diskriminaciji temeljem spola što traži poduzimanje mjera s ciljem informiranja javnosti o zakonodavstvu koje regulira pitanja ravnopravnosti spolova ▪ Proces usklađivanja obiteljskog, privatnog i profesionalnog života ne prati zahtjeve uklanjanja nejednakosti u društvenom položaju muškaraca i žena.	▪ Gradska upravna tijela trebaju u svim fazama planiranja, donošenja i provedbe pravnih akata, odluka ili akcija ocjenjivati ili vrednovati učinke tih akata, odluka ili akcija na položaj žena i muškaraca radi njihove stvarne ravnopravnosti ▪ Promicati uporabu rodno osjetljivog jezika u tijelima Grada Zagreba kao i u javnom govoru ▪ Uskladiti akte Grada Zagreba s rodno osjetljivim jezikom. ▪ I nadalje provoditi programe izobrazbe o ravnopravnosti spolova gradskih službenica/ka, na kojima će sudjelovati žene i muškarci ▪ Prikupljanje statističkih podataka i rodno istraživanje na razini Grada radi procjene gradskog proračuna s obzirom na rod

5.2.2. Suzbijanje rasne i druge diskriminacije

Suzbijanje rasne i druge diskriminacije u cilju potpune zaštite ljudskih prava osnovni je cilj svake antidiskriminacijske politike koju provodi EU djelujući u ime građana EU kako bi spriječila njihovu diskriminaciju u pogledu rase i etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi, spolne orijentacije ili spola. Ovakvu politiku provodi i RH, a zakonodavni okvir za to je Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08).
Problematika diskriminacije iziskuje, među ostalim, rad na osvješćivanju predrasuda i prepoznavanju diskriminacije koji ovise o dobro pripremljenim i sveobuhvatnim kampanjama informiranja građana/ki, te senzibiliziranja i usavršavanja u pravosuđu i upravi. U tome značajnu ulogu imaju mediji i organizacije civilnog društva.
Grad Zagreb već niz godina financijski podupire projekte iz područja suzbijanja rasne i druge diskriminacije koje provode udruge i koje uključuju sve aktivnosti koje imaju za cilj edukaciju i senzibiliziranje javnosti radi otklanjanja bilo kojeg oblika diskriminatornog ponašanja. U 2013., dano je osam potpora, a u 2014. deset potpora. U projektima za koje su dane potpore su i dva projekta koji se odnose na zaštitu prava spolnih i rodnih manjina.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljna znanja i osviještenost o diskriminaciji ▪ nedovoljna razmjena dobrih praksi između Grada Zagreba i gradova EU ▪ nedovoljna obrazovanost gradskih službenika/ca o osvješćivanju predrasuda i prepoznavanju	▪ Stvoriti financijske i stručne preduvjete za poboljšanje znanja o diskriminaciji i senzibilizaciju javnosti za ovu temu ▪ Poticati razmjenu dobrih praksi između Grada

diskriminacije	Zagreba i gradova EU ▪ Poticati organizacije civilnog društva da doprinose jačanju javne svijesti o društvenoj opasnosti diskriminacije i dobru koje za svakoga donosi poštivanje prava drugog i drugačijeg ▪ Jačati ulogu lokalnih medija u promicanju tolerancije i potrebi suzbijanja svakog oblika diskriminacije u Gradu Za grebu ▪ Promicati borbu protiv diskriminacije i dostupnost informacija

5.2.3. Nacionalne manjine

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina i čitav zakonodavni okvir u RH osigurao je visoku razinu prava nacionalnih manjina sukladno međunarodnim dokumentima koja obuhvaćaju pravo na jednakost pred zakonom i nediskriminaciju po nacionalnoj osnovi, pravo na očuvanje kulture, vjere, jezika i tradicije, te pravo na sudjelovanje u procesu odlučivanja. Praćenje ostvarivanja ovih prava u Gradu Zagrebu pokazuje stalan napredak.

Pitanja u vezi prava nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu uređena su Statutom Grada Zagreba koji je pored Ustavnog zakona temelj i za osiguravanje sredstava za rad vijeća, predstavnika i Koordinacije nacionalnih manjina Grada Zagreba putem kojih pripadnici manjinskih zajednica sudjeluju u gradskom javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima.

Na području Grada Zagreba, prema popisu stanovništva iz 2011., žive pripadnici 22 nacionalne manjine sa 41.550 stanovnika (5,26 % od ukupnog broja stanovnika Grada). U odnosu na popis stanovništva iz 2001., broj pripadnika nacionalnih manjina bilježi blagi porast (1.484 osobe).

Tabela x. Prikaz broja pripadnika nacionalnih manjina u odnosu na ukupan broj stanovnika Grada Zagreba

nacionalna manjina	broj pripadnika	udjel u stanovništvu Grada Zagreba (%)
Albanci	4 292	0,54
Austrijanci	104	0,01
Bošnjaci	8 119	1,03
Bugari	120	0,02
Crnogorci	1 191	0,15
Česi	835	0,11
Mađari	825	0,10
Makedonci	1 194	0,15
Nijemci	364	0,05
Poljaci	166	0,02
Romi	2 755	0,35
Rumunji	94	0,01
Rusi	331	0,04
Rusini	134	0,02
Slovaci	207	0,03
Slovenci	2 132	0,27
Srbi	17 526	2,22
Talijani	399	0,05
Turci	106	0,01
Ukrajinci	332	0,04

Vlasi	7	0,00
Židovi	317	0,04
Ostali	2 368	0,30

Izvor: Statistički ljetopis Grada Zagreba 2012.

U gradskom se proračunu kontinuirano planiraju, s jedne strane, sredstva za osnovnu djelatnost vijeća, predstavnika i Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba i za provođenje njihovih godišnjih programa rada. S druge strane osiguravaju se sredstva za kapacitete u gradskoj upravi koji prate i analiziraju ostvarivanje prava vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, objedinjavaju prijedloge i inicijative i predlažu rješenja za usklađivanje njihovog rada, vode brigu o osiguravanju i utrošku sredstava za njihov rad i za njihove programske aktivnosti, potiču suradnju s gradskim upravnim tijelima, tijelima mjesne samouprave, gradskim i državnim ustanovama u cilju sudjelovanja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba u procedurama izrade i predlaganja akata od značenja za nacionalne manjine. Rezultat je osigurano kontinuirano i nesmetano djelovanje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, ujednačen način financiranja, ustroj, djelokrug, metode i način rada, njihovo sudjelovanje pri izradi akata od značenja za nacionalne manjine te iniciranje izrade takvih akata.

Pored navedenoga Grad Zagreb kontinuirano podupire rad manjinskih udruga davanjem financijskih potpora za njihove aktivnosti, davanjem na korištenje prostora za rad te omogućujući korištenje gradskih prostora za njihove aktivnosti (tribine, izložbe, promocije knjiga, priredbe i slično) bez naplate.

5.2.4. Vjerska prava i slobode

U studenome 2014. u Gradu Zagrebu bile su registrirane 32 vjerske zajednice te 115 duhovno vjerničkih udruga. Cilj Grada Zagreba je razvoj i unapređivanje odnosa sa svim vjerskim zajednicama koje djeluju na njegovom području. Zbog toga, a prema prethodno prikupljenim podacima i na zahtjev vjerskih zajednica, redovito podupire aktivnosti vjerskih zajednica kao i projekte u vezi s iskazivanjem vjere drugih subjekata davanjem materijalne i nematerijalne potpore.

Sukladno Zakonu o pravnom položaju vjerskih zajednica iz gradskoga se proračuna daju namjenske potpore osobito za gradnju i obnovu objekata vjerskih zajednica. Pored toga, u okviru redovitog programa gradskih dječjih vrtića posebice se izdvajaju programi multikulturalnosti i odgoja u vjeri te se osobita pažnja posvećuje individualizaciji, primjerenim poticajima, te zadovoljavanju potreba djece i roditelja u smislu uvažavanja posebnosti različitih kultura i vjeroispovijesti. Grad financira verificirane vjerske programe u dječjim vrtićima u sklopu redovitog programa u 16 gradskih dječjih vrtića. Odgojno-obrazovne skupine formiraju se prema izboru roditelja a program provode posebno educirani odgojitelji. Pažnja se posebno posvećuje programima obilježavanja vjerskih blagdana svih vjera. Roditelji imaju mogućnost uključiti djecu u vjerski program odnosno mogu izabrati odgoj u vjeri kao cjeloviti program. Grad Zagreb, također, sufinancira redoviti cjelodnevni program predškolskog odgoja u 14 vjerskih dječjih vrtića (12 katoličkih, 1 židovski i 1 evangelički).

5.2.5. Poticanje razvoja civilnoga društva i ostvarivanje slobode udruživanja

Civilno društvo u Gradu Zagrebu, kao glavnom gradu RH, je u posljednjih 13 godina postalo značajan akter i podupiratelj uvođenja pozitivnih društvenih promjena i vrijednosti. U studenome 2014. u Zagrebu je registrirano 12.339 udruga civilnog društva. Grad je prepoznao organizacije civilnog društva, ponajviše udruge, kao značajne aktere u razvoju gradskih politika, koje najjasnije mogu izraziti potrebe, zahtjeve i očekivanja društvene grupe čije interese zastupaju. Kroz suradnju Grada i udruga se utječe na sustavno jačanje javne svijesti o problemima i pravima pojedinih skupina građana te ostvarenje njihovih specifičnih

potreba u lokalnoj zajednici.Kako bi rad udruga bio kvalitetniji i na korist građanima Grad Zagreb dodjeljuje financijske potpore programima i projektima udruga koji su od interesa za Grad. Pored toga, udrugama se daju na korištenje prostori za rad kako bi se i na taj način dodatno doprinijelo njihovom djelovanju.

Suradnja Grada i udruga zahtijevala je ujednačavanje normativnog okvira o davanju financijskih potpora i koordiniranost gradskih ureda u pogledu suradnje i postupanja prema udrugama. 2011. je osnovana Koordinacija Grada Zagreba za ujednačenost suradnje i postupka dodjele financijskih potpora udrugama koja koordinira gradske urede u cilju unapređivanja suradnje Grada Zagreba i udruga koje djeluju na području Grada. Koordinacija je iste godine ujednačila sve gradske odluke o davanju financijskih potpora organizacijama civilnoga društva i uskladila ih s Kodeksom pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga. Ujednačavanje se posebice odnosi na termine raspisivanja natječaja, uvjete prijave, načina procjene i ocjenjivanja projekata, načina rada i broja članova povjerenstava za odabir programa/projekta kao i jedinstvenih kriterija za davanje potpora, te sadržaja ugovora o financijskoj potpori. Koordinacija koordinira i usklađuje provedbu gradskih odluka kao i sva druga postupanja gradske uprave od utjecaja na suradnju s udrugama. Podaci o financiranju udruga iz sredstava proračuna Grada Zagreba objedinjuju se na godišnjoj razini i dostavljaju Uredu za udruge Vlade RH koji ih javno objavljuje u tiskanoj publikaciji i na svojoj internetskoj stranici.
Na ovaj način postignuto je to da aktivnosti i suradnja s udrugama više ne ovise o djelovanju i nadležnosti pojedinoga gradskog ureda već su oni ujednačeni i koordinirani od strane radnog tijela gradonačelnika kojemu stručnu i logističku podršku pruža gradski ured nadležan za razvoj civilnog društva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedostatak pokazatelja o doprinosu udruga u pružanju pomoći i podrške građanima u provedbi programa/projekata za koje su ostvarili financijsku potporu iz gradskog proračuna ▪ nedostatak normativnog okvira za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ nedostatak gradskog strateškog dokumenta za suradnju s udrugama ▪ nepostojanje jedinstvene javne gradske baze podataka o davanju financijskih potpora udrugama	▪ razvijanje mehanizama za procjenu doprinosa udruga u pružanju pomoći i podrške građanima u provedbi programa/projekata za koje su ostvarili financijsku potporu iz gradskog proračuna ▪ izrada normativnih okvira za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ jačanje mehanizama uključenosti predstavnika civilnog društva u donošenje gradskih odluka i strateških dokumenata ▪ izrada gradski strateških dokumenata za suradnju s udrugama ▪ uspostavljanje jedinstvene javne gradske baze podataka o davanju financijskih potpora udrugama koja će biti kontinuirano ažurirana

5.2.6. Mladi u Gradu Zagrebu

U Republici Hrvatskoj mladima se smatraju osobe u dobi od 15 do 30 godina, a prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Gradu Zagrebu ima 145.926 mladih, odnosno mladi čine 18,47% ukupnog stanovništva Grada Zagreba. Kako se navodi u Nacionalnom programu za mlade za razdoblje od 2014. do 2017., mladi su izrazito heterogena društvena skupina s obzirom na različiti stupanj individualne i socijalne zrelosti, socijalno porijeklo, tipove socijalizacije, supkulturna obilježja i slično, a iako su diferencirani u skladu s razlikama koje postoje u danom društvu, istodobno su i povezani zajedničkim iskustvom i obilježjima te se unutar svake generacije mladih pojavljuju i zajednički i partikularni interesi, problemi, potrebe i potencijali.

2014. godine provedeno je orijentacijsko istraživanje o realnim problemima, potrebama, mišljenjima i zadovoljstvom mladih životom u Zagrebu kao podloga za izradu Gradskog programa za mlade 2015. -2018. Kada su mladi procjenjivali važnost problema s kojima se susreću u Gradu Zagrebu, kao izrazito važne naglasili su nezaposlenost te nedovoljnu brigu društva i države za mlade, nizak životni standard kao i okupiranost zabavom i potrošnjom te nedostatak životne perspektive. Velikim problemom smatraju ovisnost o drogama, alkoholu i duhanu, nedostatak tolerancije prema manjinskim društvenim skupinama, problem stanovanja, apatičnost i nedostatak interesa za društvena zbivanja te neodgovorno seksualno ponašanje.
Naglašava se i nepostojanje adekvatnog prostora koji bi objedinio čitav spektar usluga nužnih za kvalitetan život mladog čovjeka u gradu te omogućio sudjelovanje i obrazovanje svih mladih neovisno o financijskim mogućnostima. Takav centar za mlade na jednom bi mjestu koncentrirao sve usluge: dobivanje informacija i pomoći, neformalno okupljanje mladih, koncerte te druge glazbene i filmske sadržaje, provođenje radionica i drugih oblika razmjene znanja i iskustava kao i savjetodavne i edukacijske sadržaje.
Upravo osiguravanjem prostornih uvjeta za provođenje slobodnog vremena mladih uvažavajući njihove potrebe i interese, stvaranjem više mogućnosti za mlade te njihovim osnaživanjem poboljšao pristup i sudjelovanje svih mladih u društvu.
Kako i sami mladi smatraju jednim od velikih problema nedovoljnu briga države i društva za mlade, potrebno je naglasiti ulaganje u mlade kao društvene skupine koja čini veliki udio stanovništva u Gradu Zagrebu, a susreće se s mnogim socio-ekonomskim, demografskim, kulturnim izazovima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nezaposlenost mladih i nedostatak životne perspektive ▪ nizak životni standard ▪ nedovoljno obrazovanje mladih i nedovoljna ponuda svima dostupnih edukacijskih sadržaja ▪ nedostatak interesa za društvena zbivanja i nedovoljna uključenost mladih u društveno – politički život ▪ rizično ponašanje mladih ▪ nedostatak adekvatnog prostora koji bi objedinio sve usluge potrebne mladima te omogućio sudjelovanje i obrazovanje svih neovisno o financijskim mogućnostima ▪ nedovoljna pristupačnost i atraktivnost postojećih sportsko – rekreacijskih sadržaja mladima	▪ osigurati poticanje za sustavno i djelotvorno zapošljavanje mladih nakon završenog školovanja, te osigurati pomoć pri traženju posla ▪ unaprijediti servise za povremeno zapošljavanje mladih tijekom školovanja ▪ izrada gradske strategije za podizanje kvalitete života mladih ▪ osigurati kvalitetno obrazovanje sukladno zahtjevima tržišta i potrebama hrvatskog društva ▪ podrška gradske uprave radu udruga mladih, udruga za mlade i usluga za mlade ▪ osigurati sudjelovanje mladih u procesu odlučivanja na svim razinama; osigurati učestalije i kvalitetnije komunikacije vlasti s mladima ▪ osnivanje centra / klinike za reproduktivno zdravlje mladih, te (ne)formalnih grupa za vršnjačku pomoć ▪ osnivanje centara za mlade ili klubova mladih ▪ informiranje mladih o njihovim mogućnostima / dostupnim događanjima / manifestacijama ▪ stvaranje novih sadržaja i unaprijeđenje postojećih (kroz povećanje vidljivosti / atraktivnosti / dostupnosti sadržaja mladima)

5.2.6. Branitelji u Gradu Zagrebu

Odjel za branitelje osnovan je 2000. godine kada je Grad Zagreb uočio potrebu hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji da u lokalnoj zajednici mogu i moraju ostvariti određena prava kao nadogradnju zakonskoj regulativi. U Gradu Zagrebu evidentirano je oko 60 000 hrvatskih branitelja, 8 000 hrvatskih ratnih vojnih invalida i 1500 korisnika obiteljske invalidnine. U kolovozu 2013. formiran je Ured za branitelje.

Programom skrbi za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji želi se osigurati unaprjeđenje i poboljšanje u rješavanju svih pitanja vezanih za sveobuhvatnu skrb za hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji koji imaju prebivalište na području Grada Zagreba. Ciljevi programa su: dostupne socijalne usluge za hrvatske branitelje i članove njihovih obitelji na području Grada Zagreba, prevencija zdravlja hrvatskih branitelja i HRVI-a, smanjivanje nezaposlenosti u Gradu Zagrebu i jačanje lokalne strategije zapošljavanja te jačanje civilnog sektora i partnerskih odnosa na postizanju zajedničkih ciljeva.
Grad Zagreb ima veliku braniteljsku populaciju i znatne kapacitete ulaže u podizanje kvalitete življenja kroz mjere socijalne i zdravstvene skrbi te stručna savjetovanja. Međutim, tako značajan broj hrvatskih branitelja u Gradu Zagrebu zahtjeva i stalno unaprjeđenje sustava, pogotovo prema najugroženijima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Značajan broj braniteljske populacije u Gradu Zagrebu ▪ Potreba braniteljske populacije za skrb i savjetovanje kroz posebne, prilagođene programe ▪ Zahtjevi za povećanom medicinskom skrbi i savjetovanjima	▪ Osnivanje ustanove i zaklada za skrb o hrvatskim branitelja i članovima njihovih obitelji ▪ Jačanje sustavnog rada s braniteljskim udrugama ▪ Provođenjei javnih radnih aktivnosti i poticanje samozapošljavanja i zapošljavanja branitelja ▪ Uređenje i održavanje centara za rekreaciju i provođenje slobodnog vremena

6. PROSTOR

6.1. Prostorno uređenje

Stvarno korištenje prostora Grada Zagreba. Na prostoru Grada Zagreba su (2011.) prema udjelima u ukupnoj površini, najzastupljenije (37,3%) razne kategorije poljoprivrednih namjena i zaštitnog zelenila (uz prisustvo neuređenih, odnosno površina neprivedenih planiranoj namjeni), zatim šume (33,6%), te stambena i mješovita namjena (14,1%), koja zajedno s gospodarstvom, prometom, infrastrukturom, javnom i društvenom namjenom, sportom i rekreacijom, javnim zelenim površinama, grobljima i posebnom namjenom čini ukupno 26,9 % površine Grada.

Slika x. Stvarno korištenje prostora Grada Zagreba 2011.

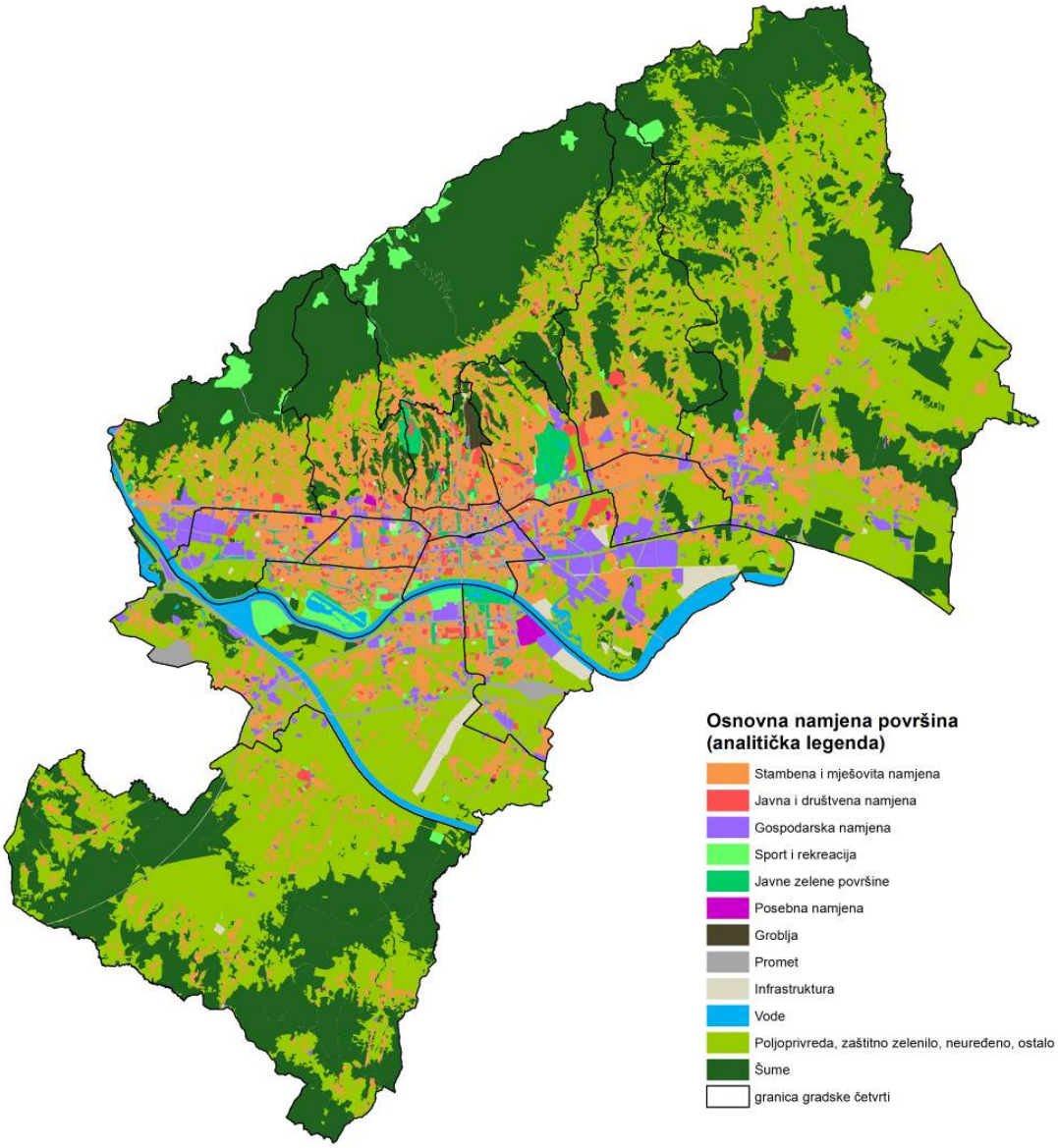

Izvor: Analiza stvarnog korištenja prostora Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, prosinac 2011.

Usporedna analiza stvarnog korištenja prostora po gradskim četvrtima ukazuje na značajne razlike odražavajući tako i razlike u prostornom identitetu, od udjela u zastupljenosti namjena tipičnog urbanog, do suburbanog i ruralnog karaktera, što ukazuje i na potrebu različitog pristupa u planiranju njihova razvoja temeljenog na različitom i specifičnom vrijednosnom sustavu.

Dosadašnji razvoj Grada, ne odražavajući uvijek i stvarne potrebe, odvijao se pretežito širenjem zona za građenje na neizgrađena, često vrijedna zelena područja, čime su znatno opterećivani komunalni, prometni i drugi javni sustavi te okoliš, krajobraz i biološka raznolikost. Također je prisutna pojava povećanja površina namijenjenog stanovanju u uvjetima približno istog broja stanovnika. U urbanom području Grada Zagreba u razdoblju od 1986. do 2011. broj stanovnika porastao je za 5 %, dok se površina koja se koristi za stambene i mješovite funkcije povećala za 33%. Pri tome su površine za gradnju dobivena nastale najvećim dijelom prenamjenom postojećih neizgrađenih zelenih područja (83%), a tek manjim dijelom prenamjenom drugih načina korištenja prostora (17%).

Grafikon x. Distribucija korištenja prostora po gradskim četvrtima

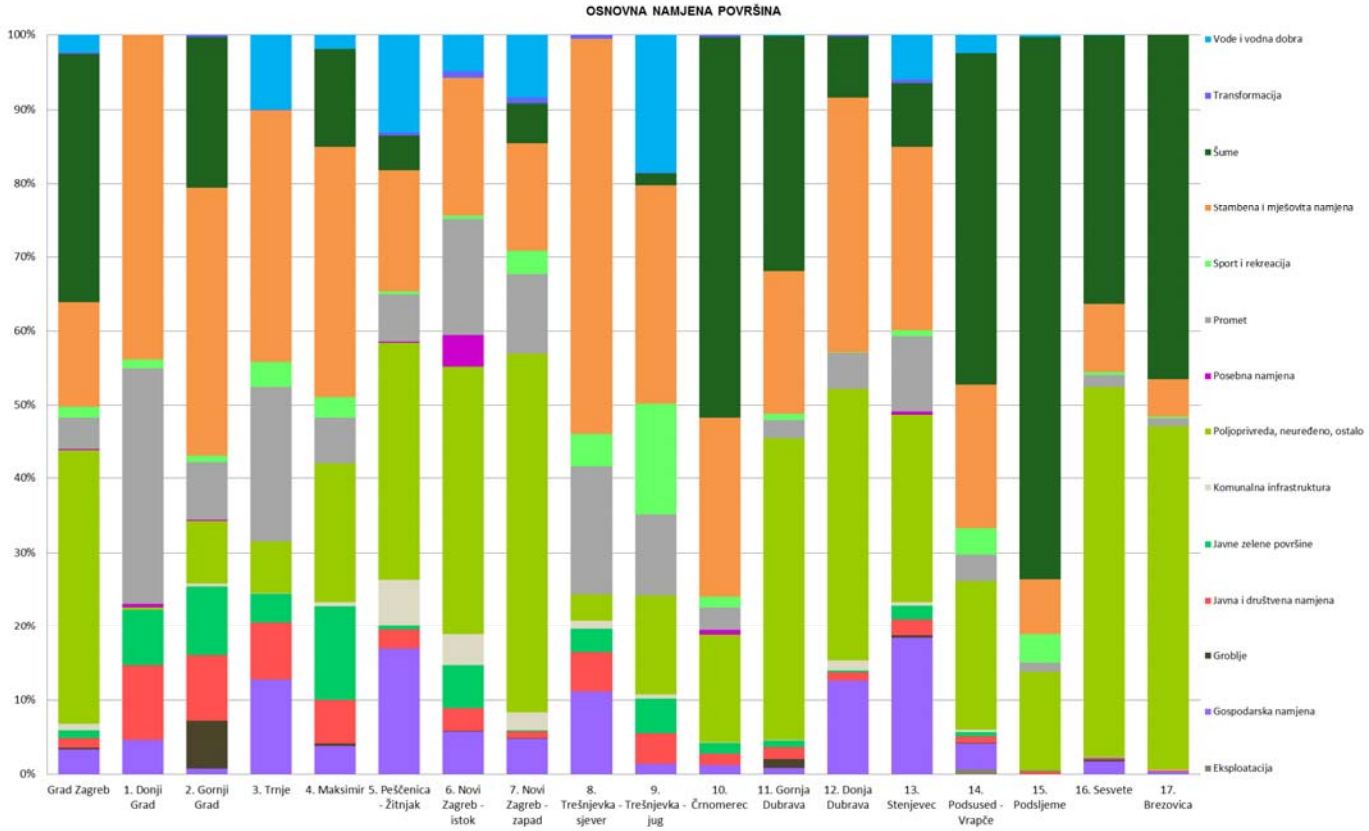

Izvor: Analiza stvarnog korištenja prostora Grada Zagreba, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, prosinac 2011.

Prostorno - planska dokumentacija. Prostorni razvoj Grada Zagreba reguliran je sljedećim prostornim planovima*:

- Državne razine: Prostorni plan Park prirode Medvednica, kojim se regulira prostorno uređenje područja posebnih obilježja, ukupne površine 17.938 ha;
- Područne (regionalne) razine: Prostorni plan Grada Zagreba, kojim se regulira prostorno uređenje cjelokupnog prostora Grada Zagreba sa 70 naselja, ukupne površine 64.132 ha;
- Lokalne razine: Generalni urbanistički plan grada Zagreba, kojim se regulira prostorno uređenje naselja grad Zagreb, ukupne površine 22.000 ha i Generalni urbanistički plan Sesveta, kojim se regulira prostorno uređenje naselja Sesvete, ukupne površine 1.816 ha, te urbanistički planovi uređenja lokalne razine.

Generalnim urbanističkim planovima određena je osnovna planirana namjena površina/prostora područja Grada Zagreba koju čine: poljoprivreda, zaštitno zelenilo, neuređeno, ostalo (29,4%), šume (28.7%), stambena i mješovita namjena (20,3%), javne zelene površine (5,7%), promet (4,3%), gospodarska namjena (3,8%) i dr. Približno je trećina površina Grada Zagreba planirana za gradnju, a dvije su trećine planirane za šumarstvo, poljoprivredu, javne i zaštitne zelene površine, prometne površine, vode i vodne dobro i sl.

Slika x. Prostorni planovi

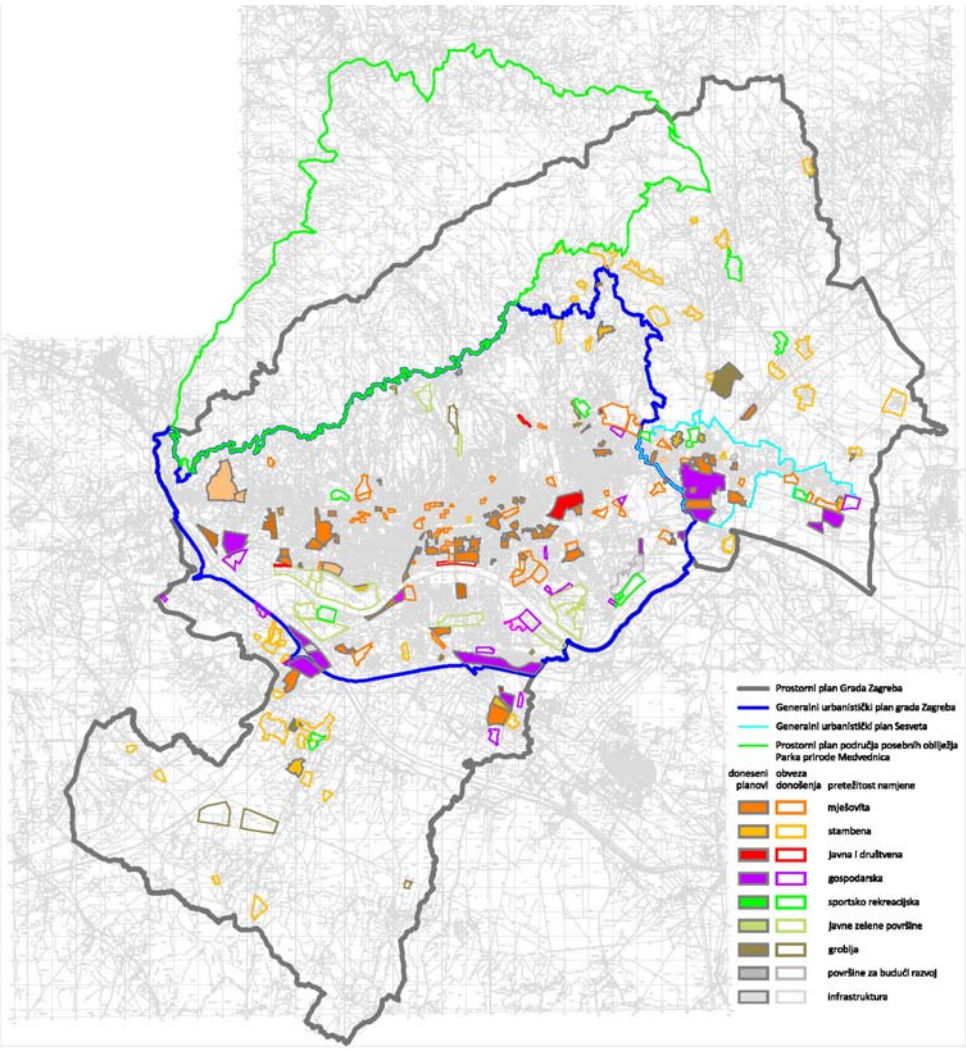

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

**Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, važeći od 1.siječnja 2014.)*

Za neuređene dijelove prostora na kojima se planira nova regulacija ili potpuna transformacija postojeće izgrađene strukture predviđena je izrada urbanističkih planova uređenja lokalne

razine – ukupno 229. U razdoblju od 1998. do kraja 2014. izrađeno i doneseno ukupno 88 urbanističkih planova uređenja, od kojih 67 planova koji uređuju površine pretežno stambene namjene, 13 planova kojima se reguliraju površine pretežito gospodarske namjene, četiri plana kojima se uređuju površine javne i društvene namjene, dva plana uređenja groblja i dva plana uređenja infrastrukture. Od navedenog broja, samo je 5 planova je realizirano u cijelosti, većim dijelom je realizirano 10 planova, a 73 plana su realizirana manjim dijelom ili nisu realizirana.

Urbane gustoće. Urbane gustoće su važan alat u planiranju prostora, temeljen na podacima o korištenju prostora i podacima o broju stanovnika iz Popisa stanovništva, kućanstava i stanova. Gustoća stanovništva je odnos broja stanovnika i ukupne površine prostorne jedinice. Takve gustoće se često koriste u okviru različitih statističkih i drugih istraživanja, no mogu stvoriti pogrešan dojam o stvarnom stanju u nekom području. To naročito dolazi do izražaja u prostorno heterogenim jedinicama, jer je stanovništvo u pravilu koncentrirano na određenom manjem području. Gustoća stanovanja predstavlja odnos broja stanovnika i površine stambenih i širih stambenih funkcija (stambena i mješovita namjena, javne zelene površine susjedstva, osnovne škole, vrtići, vjerska namjena, tržnice i trgovi) i daje relevantnije podatke za potrebe planiranja.
Analizom je ustanovljeno da je prosječna gustoća stanovništva Grada Zagreba 12,3 stanovnika po hektaru, a gustoća stanovanja 81,4 stanovnika po hektaru. Usporedbom po gradskim četvrtima uočava se prostor kompaktnog i gusto naseljenog urbanog tkiva središta grada u kojem se posebno ističu gradske četvrti Donji grad (gustoća stanovništva 122,7 st/ha, gustoća stanovanja 231,7 st/ha), Trešnjevka – sjever i Trešnjevka – jug, ali i prostor rubnih, slabije urbaniziranih dijelova teritorija Grada Zagreba s najmanjim urbanim gustoćama u gradskim četvrtima, Podsljeme, Sesvete i Brezovica (gustoća stanovništva 0,9 st/ha, gustoća stanovanja 17,8 st/ha).

Slika x. Gustoća stanovništva 2011. prema popisnim krugovima

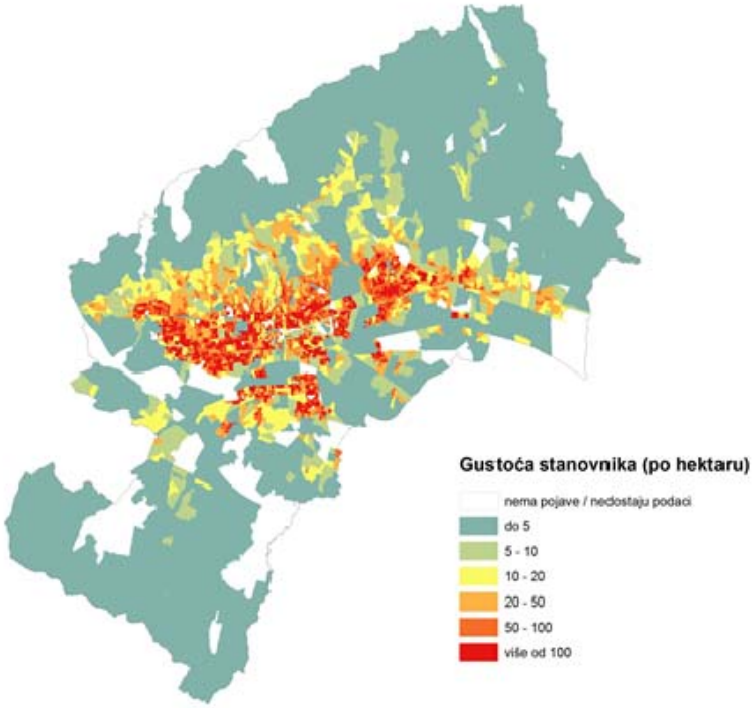

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Grafikon x. Usporedba urbanih gustoća po gradskim četvrtima

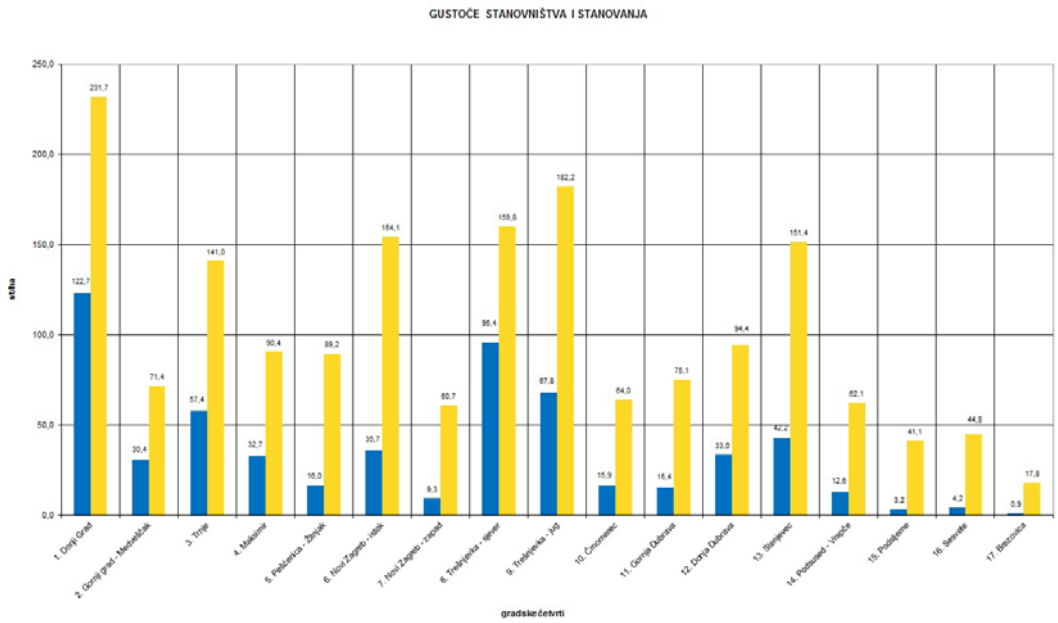

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Legalizacija. Problem nelegalne gradnje na širem gradskom prostoru pojavljuje se u svim oblicima: od točkastih iznimki do čitavih enklava – naselja, te u slučajevima koji gabaritima i ostalim parametrima odstupaju od utvrđenih urbanih pravila do gradnje na površinama koje su planskom dokumentacijom predviđene kao negradive.

Slika x. Područja grada s koncentracijom bespravne gradnje

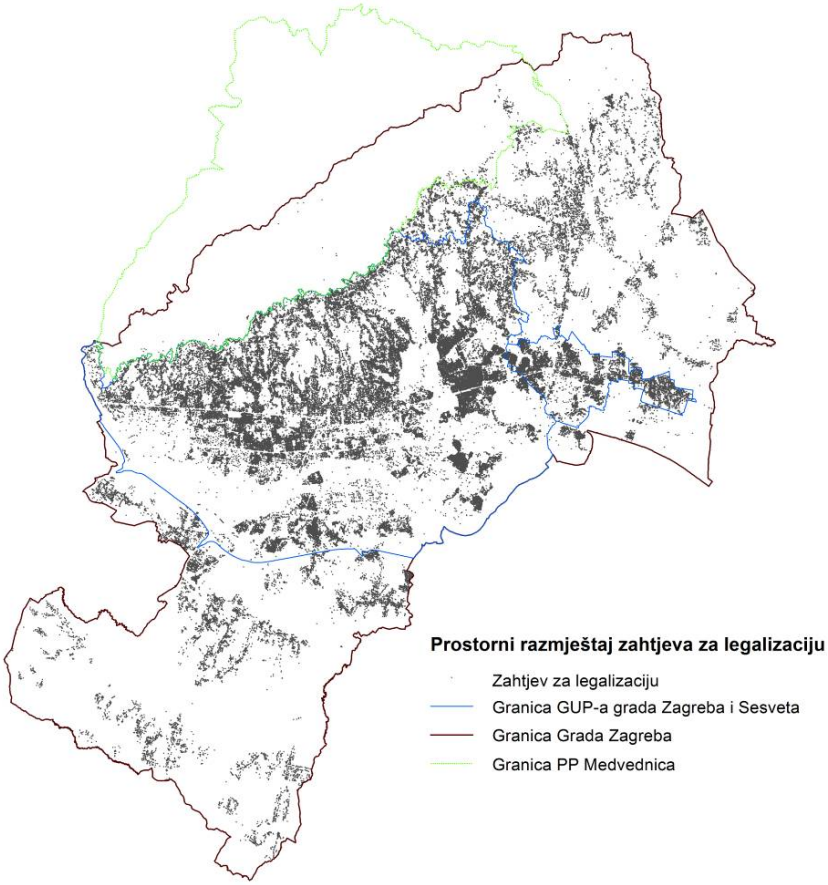

Izvor: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

U provedbi Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN br. 86/12 i 143/13) do 30. lipnja 2013., Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet je zaprimio 91 264 zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju. Na dan 21. studenoga 2014. riješeno je 42 732 zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju (46,82%). Znatan utjecaj na dinamiku rješavanja po zahtjevima za ozakonjenje ima i izvršenje uplate naknade po rješenjima o naknadi (koja je uvjet za izdavanje rješenja o izvedenom stanju). Grad Zagreb podmiruje troškove izrade potrebne dokumentacije za oko 6 500 zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju, kao pomoć građanima obzirom na dohodovni cenzus.

Ukoliko vlasnik legalizirane građevine podnese zahtjev utvrđuje se građevna čestica. Ako je u obuhvatu tako utvrđene građevne čestice gradsko zemljište, Grad je dužan bez provedbe javnog natječaja po tržišnoj cijeni prodati gradsko zemljište.

Kriteriji za utvrđivanje strategijskog interesa. U predmetima utvrđivanja građevnih čestica, kada je u obuhvatu gradsko zemljište, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada daje mišljenje na prijedlog utvrđivanja građevne čestice i očitovanje o strategijskom interesu Grada, pri čemu su kriteriji:
- zaštita kulturnih i prirodnih vrijednosti,
- korištenje i namjena prostora u važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji (površine prometnih i infrastrukturnih sustava, površine javne i društvene namjene, javnog parka, groblja, površine gospodarske namjene u izdvojenom građevinskom području izvan naselja, zona sanitarne zaštite vode za piće, eksploatacijsko polje mineralne sirovine),
- stvarno korištenje prostora (prometne i infrastrukturne površine, površine parka, javne i društvene namjene),
- prometne i infrastrukturne potrebe u široj zoni,
- potreba gradnje javnih i društvenih sadržaja u široj zoni,
- površine na kojima je propisana procedura gradskog projekta odnosno izrada UPU-a,
- način izgradnje legaliziranih građevina kojim se osigurava dugotrajnost i sigurnost korištenja
- veća gradska zemljišta u područjima zahvaćenim nezakonitom gradnjom za koja još nisu donesene propisane mjere za urbanu obnovu i sanaciju.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Ograničeni prostorni resursi ▪ Prevladavajući postojeći model prostornog razvoja širenjem u neizgrađena područja ▪ Spora realizacija urbanističkih planova prostornog uređenja lokalne razine ▪ Zanemareno donošenje urbanističkih planova javnih površina (sport, rekreacija, zelenilo, krajobraz) ▪ Neusklađenost urbanih gustoća i komunalne opremljenosti u nekim područjima ▪ Planiranje zona visoke gustoće u rubnim gradskim zonama nedovoljne komunalne opremljenosti ▪ Individualna stambena gradnja na gradskim rubovima neracionalna je za komunalno opremanje	▪ Održivo planiranje prostornog razvoja ▪ Potrebno je razvoj čim više zasnivati na prenamjeni ranije korištenih i napuštenih područja – brownfield ▪ Planiranje funkcionalne pristupačnosti za različite skupine (djecu, starije osobe i osobe smanjenih sposobnosti i pokretljivosti) ▪ Potrebno je dati naglasak na instrumente realizacije prostorno planske dokumentacije ▪ Donošenje urbanističkih planova uređenja lokalne razine u skladu s potrebama društva u cjelini, a naročito za javne površine ▪ Izrada kataloga urbanih gustoća ▪ Planirane urbane gustoće uskladiti s mogućnostima komunalnog opremanja, odrediti minimalne i maksimalne gustoće
▪ Bespravna gradnja	▪ Nadzor i urbana obnova i sanacija bespravne gradnje – izrada mjera ▪ Utvrđivanje građevnih čestica legaliziranih građevina

6.2. Upravljanje podacima o prostoru i stanovništvu Grada

Podaci o prostoru i stanovništvu Grada nužna su osnova za planiranje prostornog i gospodarskog razvoja te korištenje i zaštitu prirodnih resursa. Gradska upravna tijela, trgovačka društva i ustanove u svom svakodnevnom radu izrađuju, koriste i distribuiraju različite prostorne podatke iz područja strategijskog planiranja i razvoja grada, katastra i geodetskih poslova, prostornog uređenja, izgradnje, graditeljstva, komunalnih poslova i prometa, poljoprivrede i šumarstva, imovinsko-pravnih poslova i upravljanja imovinom, upravljanja u hitnim situacijama, zaštite spomenika kulture i prirode, energetike, zaštite okoliša, održivog razvoja i dr.

ZIPP. U skladu sa suvremenim načelima upravljanja podacima o prostoru pokrenut je projekt Zagrebačke infrastrukture prostornih podataka – ZIPP kao skup subjekata, skupova podataka, mrežnih usluga, tehničkih rješenja i propisa kojima je cilj prikupljanje, vođenje, korištenje, razmjena i distribucija prostornih podataka o administrativnom području Grada Zagreba. Razvojem projekta osigurat će se preduvjeti za korištenje podataka za potrebe gradske uprave, gospodarstva i građana u skladu s europskim i nacionalnim stručnim i zakonskim okvirom. Pristupna točka prostornim podacima Grada Zagreba s mogućnošću pregleda, pretraživanja, preuzimanja i razmjene podataka je ZG Geoportal, pokrenut 2012.

Slika x. ZG Geoportal – glavni preglednik

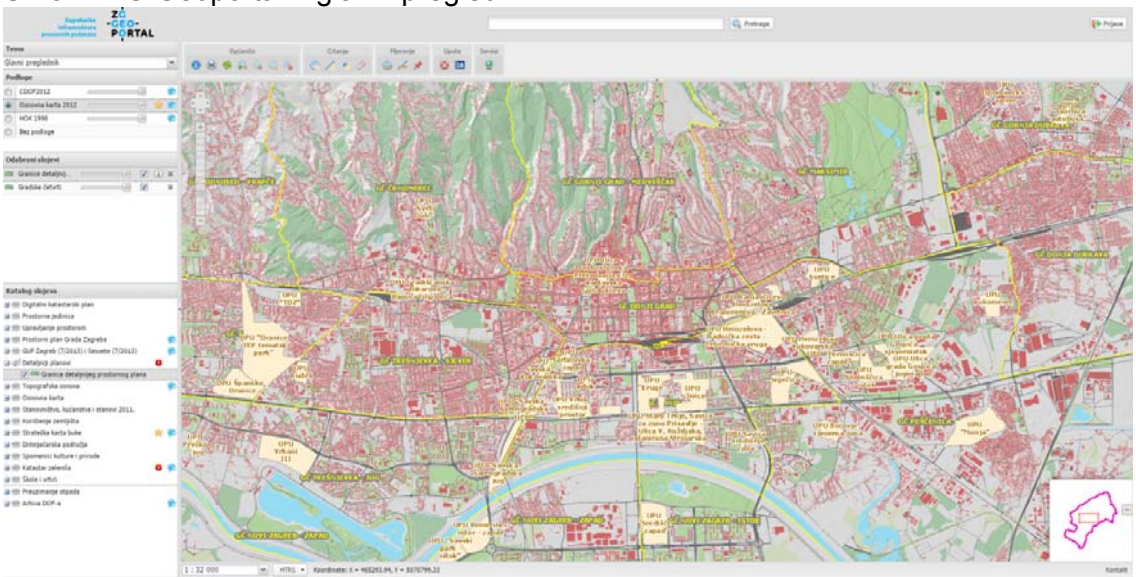

Izvor: ZG Geoportal

Za potrebe strategijskog planiranja i razvoja Grada izrađene su baze podataka korištenja i namjene prostora, geostatističkih podataka, topografskih podataka i 3D modela grada, a službena statistička istraživanja u skladu s državnim okvirom na razini grada proširena su istraživanjima u skladu s lokalnim potrebama i uvjetima.

Katastar zemljišta. Neusklađenost i dvojnost podataka katastra i zemljišne knjige, te njihova neusklađenost sa stanjem na terenu uvelike otežava održavanje evidencija i provedbu promjena, a samim tim usporava i poskupljuje postupak registracije nekretnina i stvarnih prava nad njima. Kontinuirano se radi na održavanju katastra zemljišta i usklađenja pojedinačnih katastarskih čestica u katastarskom operatu i zemljišnim knjigama s podacima na terenu, kao i na homogenizaciji (poboljšanju) katastarskih planova, te na digitalizaciji podataka arhivske građe. Grad Zagreb aktivno sudjeluje u provedbi Projekta sređivanja zemljišnih knjiga i katastra na području katastarskih općina Sesvete, Granešina i Čučerje, a do 2020. godine planira se nastaviti s kontinuiranim aktivnostima provođenja katastarskih izmjera i reambulacija. Gradski ured za katastar i geodetske poslove Grada Zagreba uključen

je u projekt ZIS-a (zajednički informacijski sustav zemljišne knjige i katastra) nakon čijeg uvođenja će se stvoriti uvjeti za pojedinačno prevođenje katastra zemljišta u katastar nekretnina.

Katastar vodova. Katastar vodova Grada Zagreba osniva se i vodi na temelju evidencija koje su za pojedinu vrstu vodova (elektroenergetske, telekomunikacijske, vodovodne, kanalizacijske, toplovodne, plinovodne i naftovodne mreže) osnivaju i vode njihovi upravitelji. Vođenje katastra vodova obuhvaća pregledavanje i potvrđivanje elaborata vodova, unošenje podataka iz tih elaborata u katastar vodova te čuvanje i korištenje podataka katastra vodova. Projekt VodGIS - sustav za upravljanje podacima katastra vodova Grada Zagreba, omogućuje jednostavnije i kvalitetnije ažuriranje podataka uz mogućnost lakšeg i bržeg izdavanje podataka u analognom i digitalnom obliku te preuzimanje digitalnih podataka od upravitelja vodova i drugih korisnika.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Poteškoće u razmjeni, korištenju i diseminaciji prostornih podataka ▪ Nedovoljno korištenje prostornih i statističkih podataka u donošenju odluka ▪ Neusklađenost podataka katastra, zemljišne knjige i stvarnog stanja na terenu ▪ Nedostupnost i neusklađenost evidencija o vodovima	▪ Razvoj lokalne infrastrukture prostornih podataka ▪ Poboljšanje podataka i metodologije u području prostornih analiza i službene statistike ▪ Obnova katastra i zemljišnih knjiga te uspostavljanje zajedničkog informacijskog sustava i baze zemljišnih podataka katastra i zemljišne knjige ▪ Razvoj katastra vodova i povezivanje s bazama podataka upravitelja vodova

6.3. Strateški gradski projekti

Generalnim urbanističkim planovima određen je postupak provođenja gradskog projekta. Osnovna polazišta za razradu gradskih projekata određuju se prema temama i područjima gradskih projekata. Osnovna polazišta za razradu gradskih projekata prema temama su: javni programi stanovanja, afirmacija gradskih linijskih sistema – poteza, gradnja uz gradske avenije i glavne gradske ulice što uključuju trase javnog prijevoza, prenamjena stare industrije, javni sadržaji, površine za rekreaciju, novi gradski parkovi i zelene površine, građevine javne i društvene namjene minimalno gradskog značenja, nosioci identiteta pojedinih urbanističkih cjelina te strateški (razvojni) projekti Grada.

Usporedba s europskim gradovima upućuje na prevelik broj zagrebačkih gradskih projekata odabranih prema nejasnim kriterijima izbora. Gradski projekt treba shvatiti kao jedan (ne i jedini) model provedbe GUP-a, jer preveliki broj gradskih projekata i njihov krivi odabir fragmentiraju osnovnu ideju i koncept samoga plana.

Potrebno je ponovno definirati što je gradski projekt, koji su kriteriji njegova odabira, koja je planirana korist za Grad i građane od provedbe pojedinačnog gradskog projekta, propisati postupak definiranja i utvrđivanja programa za gradski projekt, odrediti odnos javnog i privatnog u smislu ulaganja i dijeljenja dobiti, odrediti način vođenja provedbe projekta i njegove sudionike, te način kontrole provedbe (izvještavanje, vrednovanje).
Grad Zagreb gospodari znatnim fondom građevinskog zemljišta i građevina, što omogućuje aktivnu ulogu Grada u usmjeravanju i poticanju gospodarskog i prostornog razvoja. Neke od najvažnijih nekretnina u vlasništvu Grada na kojima se regeneracijom predviđa novi prostorni razvoj nalaze se u gradskom središtu ili njegovom kontaktnom području: Zagrebački velesajam, blok Badel, kompleksi Zagrepčanka, Gredelj, Paromlin, Vojna bolnica Vlaška i druge. Veliki potencijal predstavljaju i napuštene velike gradnje u vlasništvu Grada i Države (npr. Sveučilišna bolnica).

Uzimajući u obzir važeće propise, raspoloživu dokumentaciju, te strateške ciljeve razvoja i osobito velik broj gradskih projekata, međusobno vrlo različitih po značenju i utjecaju na razvoj Grada i pojedinih njegovih prostora i funkcija, nužno je uspostaviti razlikovanje unutar velike grupe gradskih projekata, na način da se u posebnu grupu izdvoje strateški gradski projekti od gradskih projekata.

Definicija. Strateški gradski projekti su projekti uređenja prostora koji su od strateškog značaja, a osobito doprinose razvoju Zagreba kao Grada: konkurentnog gospodarstva, znanja i sveučilišnog Grada, održivog gospodarenja prirodnim resursima i vrijednostima, kvalitetnih prostora, funkcija i javnih servisa, kvalitetnog života, učinkovitog upravljanja, koji se provode pod uvjetima, na način i u skladu s propisanom procedurom .

Teme strateških gradskih projekata su: komunalna infrastruktura, promet, društvena infrastruktura, zelena infrastruktura, obnova i uređenje, gospodarstvo, energetska učinkovitost, gradske nekretnine, znanost, višenamjenski projekti.

Kriteriji za utvrđivanje strateških gradskih projekata.
- Grad je nositelj ili ključni partner
- vlasništvo Grada
- izraziti javni karakter
- gradski, regionalni, državni ili međunarodni značaj
- veći zahvati (prostorno, financijski, po značaju) u prostoru
- stvaranje i gradnja novih vrsta sadržaja, novih vrijednosti i novih prostornih kvaliteta
- povećanje konkurentske pozicije Grada
- urbana obnova
- uporište u ZagrebPlan-u
- 'prepoznatljivost' projekta od strane građana ili javnosti
- definirana lokacija ili potpuno definiran nedostajući 'strateški' sadržaj za koji se onda ispituje lokacija
- ekonomska održivost
- procedura koja prethodi realizaciji propisana je planom, a Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada sudjeluje provedbom faze
- jasne procedure provedbe i jasan cilj

Strateške programske smjernice. U skladu s osnovnim polazištima za razradu strateških gradskih projekata, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada izrađuje programske smjernice i program sadržaja strateškog gradskog projekta. Proces pripreme i donošenja programskih smjernica sastoji se od:
_ Pripreme (izrada baze podataka i osnovna analiza),
_ Strateškog promišljanja/planiranja (definiranje razvojnih problema i potreba, izrada SWOT – analize, definiranje Vizije i strateških ciljeva te izrade nacrta prijedloga strateških smjernica: - kratkoročnih i dugoročnih),
_ Vrednovanje (zaključne interne rasprave, održavanje okruglih stolova i tematskih rasprava, organiziranje javnog uvida / izložbe / izdavanje publikacije, Sinteza faze vrednovanja te izrada konačnog prijedloga smjernica),
_ Utvrđivanje strateških smjernica.
Kroz sve faze počevši od strateškog promišljanja/planiranja potrebno je osigurati participativnost i partnerstvo odnosno sudjelovanje stručne i šire javnosti, te ekonomsko vrednovanje.

Grupe strateških gradskih projekata. Sustavi: održiva mobilnost, gospodarenje otpadom, metro / light rail / lrt, veza 'grad - zračna luka zagreb', automatsko upravljanje prometom, integrirani sustav javnog prijevoza putnika, unaprjeđenje komunalne infrastrukture, razvoj sustava vodopskrbe i odvodnje, zaštita (baština, izvorišta, park-šume), zelena infrastruktura.

Lokacije: kongresni centar, blok Badel, potez Vlaške između Vončinine i Jurkovićeve, Zapadni kolodvor / integrirani grad, Paromlin, Gredelj, Zagrepčanka, Glavni kolodvor, Sljeme Sesvete, lokacija Gradske uprave u Ulici grada Vukovara, autobusni kolodvor, sveučilišni kampus Borongaj, Zagrebački bio park Savska opatovina, terme Blato, Sveučilišna bolnica, Tromostovlje, Intermodalni putnički terminal Sava sjever,, Zrinjevac na Remetinečkoj cesti, Zagrebački velesajam – zapad, Zagrebački velesajam, Zagrebački velesajam – istok, Sava bio park / jezera Savica, Sanacija odlagališta Jakuševec, zona sajma automobila u Jakuševcu, park Novi Zagreb, donja stanica žičare.

Zone / potezi: donji grad / obnova / regeneracija donjogradskih blokova, Sesvete centar, željeznička pruga, program Sava, mostovi preko rijeke Save, Radnička - Heinzelova poslovna zona, žičara Sljeme.

Lokacije u istraživanju: državni arhiv, filharmonija i opera, gradska knjižnica, kongresni centar, autobusni kolodvor.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Prevelik broj gradskih projekata ▪ Sustav u kojem zasebno egzistiraju različite liste gradskih projekata i prioriteta vezane uz pojedine sektore ▪ Nejasni kriteriji po kojima se definira gradski projekt ▪ Nedovoljno razrađen sustav pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ Nedostatak vlastitih financijskih sredstava ▪ Nedovoljni kapaciteti gradske administracije za provedbu strateških gradskih projekata ▪ Niska razina uključenosti javnosti	▪ Ponovo definirati što je gradski projekt ▪ Utvrditi uvjete za definiranje projekta kao strateškog: u prostorno-plansku dokumentaciju i važeće propise uvesti predložene izmjene ▪ Utvrditi proceduru pripreme i provedbe strateških gradskih projekata ▪ Istražiti mogućnosti financiranja projekata (javno-privatno partnerstvo, EU fondovi itd.) ▪ Jačanje kapaciteta za provedbu ▪ Uspostaviti partnerski i participativni pristup s poslovnim i civilnim sektorom

Slika x. Strateški gradski projekti

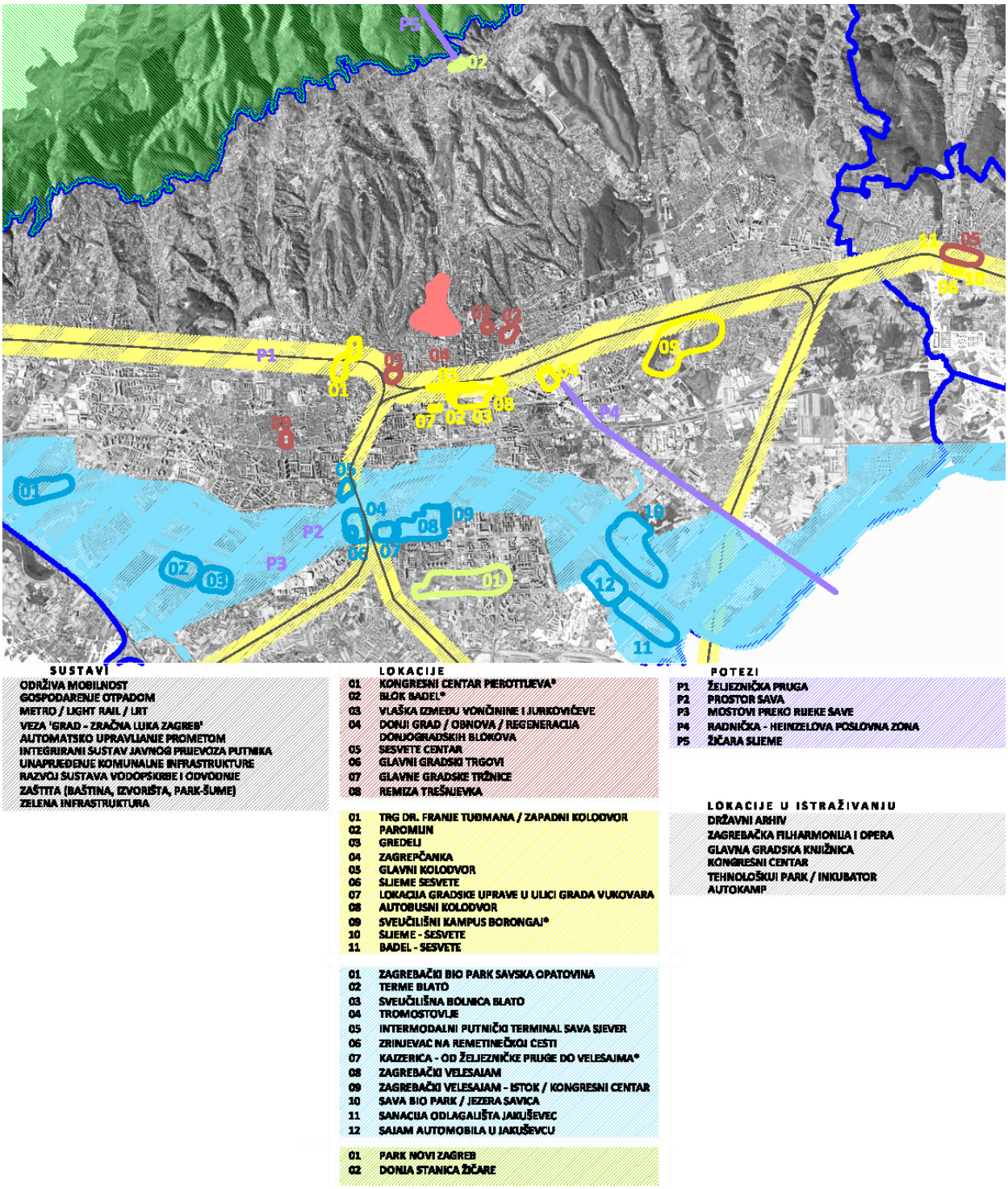

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

6.4. Gradska imovina

31. prosinca 2013. u imovini Grada bilo je 7724 stana, 2448 poslovna prostora, 179 zgrada te 499 garaža i garažnih mjesta. Grad Zagreb je upravitelj nad 246 stanova i 318 poslovnih prostora za koje je donijeto djelomično rješenje o povratu imovine i za koje će u konačnici biti donijeto rješenje o povratu i preostalog dijela trećim osobama ili Republici Hrvatskoj. Aktivno gospodarenje nekretninama uključuje uzimanje i davanje nekretnina u najam ili zakup, ustupanje zemljišta i sufinanciranju izgradnje, povrat imovine bivšim vlasnicima i dr.

Stanovi. U području stanovanja znatan broj stanova se bespravno koristi, a poseban problem je prema ovršenicima sa statusom hrvatskog branitelja, HRVI-a iz Domovinskog rata, samohranog roditelja, djelatnika MUP-a, MORH-a, te osoba u teškom socijalno zdravstvenom stanju. Imajući u vidu problematiku vezanu za bespravno korištenje stanova Gradska skupština Grada Zagreba, donijela je 29. studenog 2012. Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o najmu stanova kojom je propisana mogućnost davanja u najam stana izvan liste reda prvenstva, osobama koje na dan stupanja na snagu te Odluke koriste stan bez valjane pravne osnove a ispunjavaju i ostale propisane uvjete. Uslijed ekonomske krize smanjen je iznos najamnine, ali i povećana kontrola i pravovremeno opominjanje najmoprimaca koji ne podmiruju najamninu.

Poslovni prostori. Grad Zagreb je u studenom 2014. upravljao u pješačkoj zoni s 1147 poslovna prostora te je upravitelj 222 prostora kod kojih je djelomičnim rješenjem dio prostora vraćen prijašnjem vlasnicima. Od 1147 prostora Grad Zagreb ima 769 prostora za koje je sklopio ugovore, 214 prostora koriste se bez valjane pravne osnove i 164 prostora su prazna. Većina praznih prostora je na lokacijama na kojima je evidentiran zahtjev za povrat imovine, odnosno u tijeku je postupak povrata, koji je u najvećem dijelu u završnoj fazi te bi dodjela tih prostora izazvala nove sporove s budućim vlasnicima. Nadalje veliki broj praznih prostora se nalaze u podrumima i dvorištima zgrada i mahom su u derutnom stanju. Bez rješenja ekonomske krize ne vide se kvalitetna unaprjeđenja u oblasti upravljanja poslovnim prostorima. Do tada nadležne gradske službe mogu samo reagirati interventno putem smanjenja zakupnina, otpisa dugovanja i pravovremenog reagiranja nadležnih službi u slučajevima poteškoća u poslovanju i prestanka plaćanja obveza.

Zemljište. Upravljanje zemljištem provodi se davanjem u zakup ili na korištenje na određeni rok s mogućnošću produljenja roka do donošenja odluke o privođenja zemljišta konačnoj namjeni odnosno otuđenja u nekom od prije opisanih postupaka ili utvrđenja vlasništva trećih osoba u postupcima koji se vode pred nadležnim upravnim i sudskim tijelima.

Analize lokacija i zemljišta kontinuirano se provode za različite potrebe i korisnike – reciklažna dvorišta, gradske vrtove, dječja i sportska igrališta, zelene površine i sl. Kontinuirano se analiziraju i lokacije radi postavljanja na web stranicu Grada Zagreba, u katalog nekretnina, koje se nude za prodaju. Krajem 2014. u katalogu je bilo 17 lokacija, površine cca 14.000 m².

Procjena vrijednosti nekretnina. Pouzdane procjene vrijednosti nekretnina od iznimne su važnosti za domaćinstva, tvrtke i javnopravne osobe, kao i kod prekograničnih kupoprodaja nekretnina koje se događaju zahvaljujući ukidanju prepreka za slobodan protok kapitala i usluga. Europska unija je 2014. usvojila Direktivu o hipotekarnim kreditima, u čijem se uvodnom dijelu od zemalja članica očekuje da osiguraju nacionalne propise o procjeni vrijednosti nekretnina. Republika Hrvatska je sredinom 2014. donijela propise iz područja procjene vrijednosti nekretnina, a Grad Zagreb je Odlukom o građevinskom zemljištu vlastitu bazu podataka – zbirku kupoprodajnih cijena – otvorio ovlaštenicima opravdanog interesa, poimence procjeniteljima te pravosudnim i upravnim tijelima. Zbirka kupoprodajnih cijena sadrži sve podatke s tržišta nekretnina Grada Zagreba koji su pribavljeni i evidentirani te predstavlja izvornu sliku pojava na tržištu nekretnina.

Aktivna zemljišna politika. Aktivna politika u gospodarenju zemljištem i općenito gradskim prostorom te kvalitetno upravljanje gradskom imovinom predstavlja jedan od važnih poticaja razvoju Grada Zagreba. Provedba takve politike obuhvaća uređivanje građevinskog zemljišta i gospodarenje zemljištem u vlasništvu Grada. Teškoće u uređivanju zemljišta u cilju njegova osposobljavanja za građenje, rekonstrukciju i korištenje zgrada u skladu s dokumentom prostornog uređenja uzrokovane su kompleksnim imovinsko-pravnim pitanjima i visokom cijenom zemljišta. Grad Zagreb planira uvesti metodu prvokupa i urbane komasacije te osnivanje zemljišnog fonda.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Bespravno korištenje gradskih nekretnina ▪ Derutni poslovni prostori u središtu grada ▪ Nemogućnost provedbe planiranog razvoja zbog imovinsko pravnih pitanja na zemljištu ▪ Visoka cijena zemljišta za prometnu i komunalnu infrastrukturu te javnu i društvenu namjenu	▪ Veći nadzor korištenja gradskih nekretnina ▪ Prilagodba zakupnina stanju na tržištu ▪ Osnovati fond za financiranje uređivanja zemljišta za javne potrebe ▪ Razvoj sustava procjene nekretnina u tehničkom, organizacijskom i kadrovskom pogledu

6.5. Stanovanje

Standard stanovanja u Zagrebu u stalnom je porastu u drugoj polovini 20. stoljeća, s time da je u zadnjem međupopisnom razdoblju znatnije povećan, što je povezano s gospodarskim prosperitetom u prošlom desetljeću.

Stanovi. U razdoblju od 1991. do 2001. izgrađen je znatno manji broj stanova od potreba, što je u kombinaciji s povećanom dostupnosti kredita dovelo do velikog zamaha stanogradnje u prvoj polovici 2000.-ih. U razdoblju od 2001. do 2011. broj stanova za stalno stanovanje povećan je za 69.375 i iznosi 373.538, a ukupan broj stambenih jedinica iznosi 384.333.
Nakon izrazito naglog rasta broja novoizgrađenih stanova do 2007., slijedio je nagli pad te je 2012. izdano najmanje odobrenja za gradnju u razdoblju od 2001. godine.

Povećan je broj privremeno nenastanjenih stanova s 31.284 (2001.) na 69.870 (2011.), iz čega možemo zaključiti da su ulaganja u kupnju stanova u proteklom desetljeću često bila motivirana očuvanjem ili povećanjem bogatstva te se povećanje stambenog fonda ne može tumačiti kao rast životnog standarda i kvalitete života svih građana.

Kućanstva. Ukupan broj kućanstava u Gradu Zagrebu je 304.681 (2011.). Po načelu jedan stan za stalno stanovanje na jedno kućanstvo, moglo bi se zaključiti da u Gradu Zagrebu nema stambene krize, dapače, da postoji višak stanova (68.857). Na svako kućanstvo dolazi 1,2 stana, što je povećanje u odnosu na 2001. kad je omjer bio 1,1.

Obiteljskih kućanstava je 69%, a udio samačkih kućanstava je u porastu i iznosi 28,6% (23,2% 2001.). Od obiteljskih kućanstava najviše je dvočlanih (35,4%) i tročlanih (27,6%). Prosječan broj članova kućanstava je 2,57, što je smanjenje u odnosu na Popis 2001. kada je bio 2,8. Veći broj staračkih, samačkih kućanstava je u središnjim gradskim dijelovima.

Slika x. Promjena ukupnog broja stanova (2001-2011) po mjesnim odborima

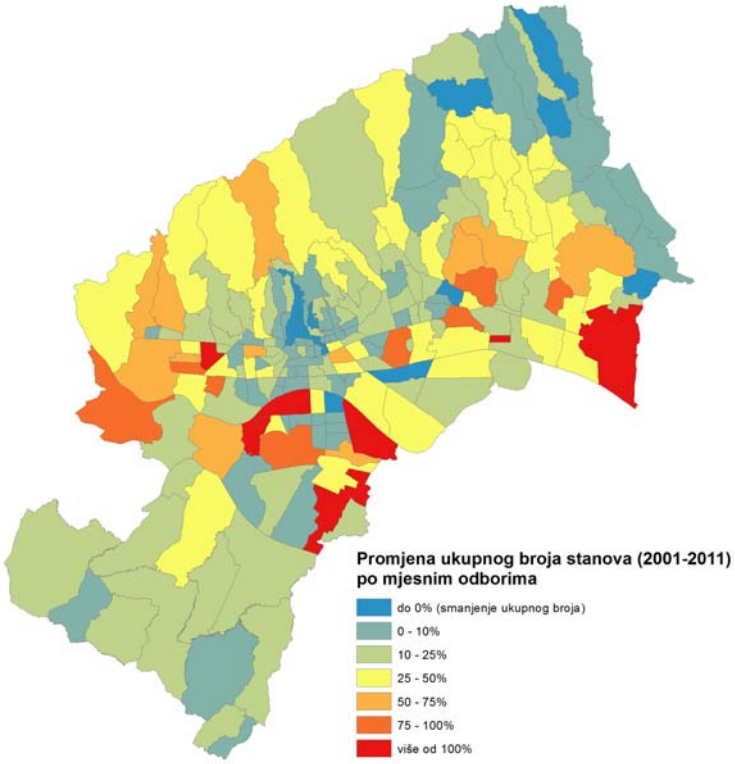

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Slika x. Prosječan broj članova u privatnim kućanstvima po popisnim krugovima, Popis 2011.

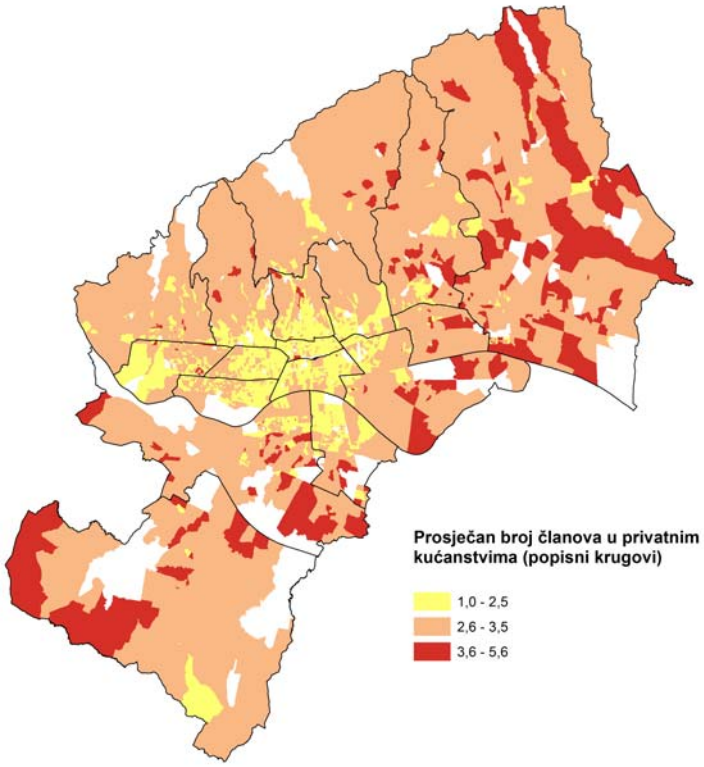

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Veličina stanova. Grad Zagreb ulazi u krug županija u kojima se u prosjeku grade najmanji stanovi. Korisna površina novoizgrađenih stanova u 2012. bila je 65,1 m^2 (75,1 m^2 2008.). Prosječna površina stana po članu kućanstva po gradskim četvrtima kreće se od 37,5 m^2 u Gornjem gradu-Medveščaku do svega 23,9 m^2 u Stenjevcu (Popis 2011.).

Prikaz x. Prosječna površina stana po stanovniku (m²) po popisnim krugovima, Popis 2011.

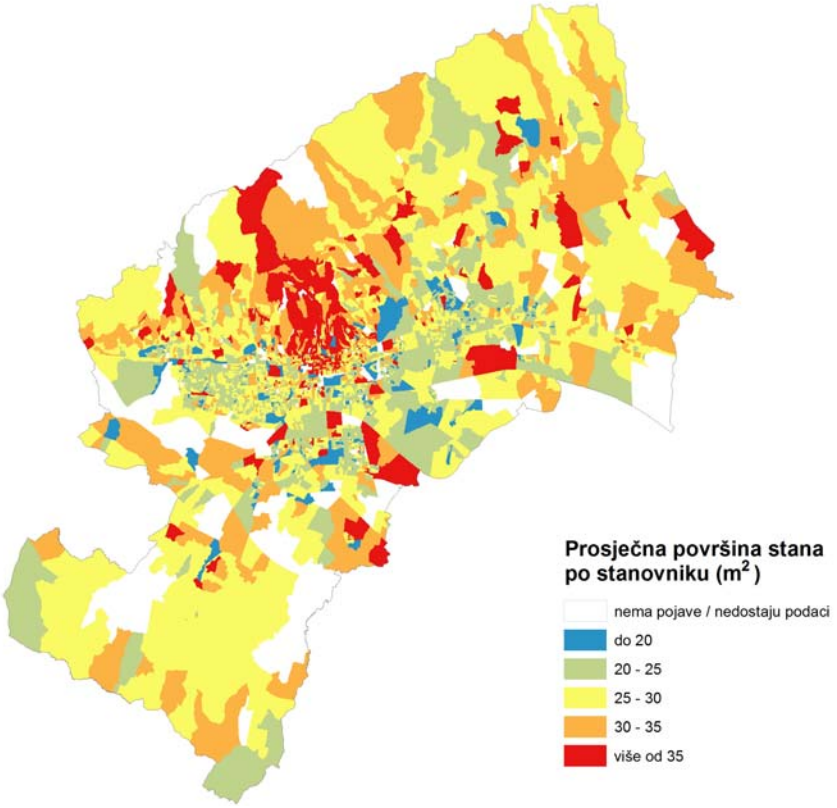

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Komunalna opremljenost stambenih jedinica. Relativno zadovoljavajuća u Gradu kao cjelini, iako nije podjednaka u svim dijelovima. Stanovi su u 70% slučajeva opremljeni centralnim grijanjem (toplovod, etažno grijanje) i svim drugim komunalijama u skoro 100% slučajeva. Usporedbom komunalne opremljenosti s prosjekom Hrvatske vidljivo je da je Grad Zagreb znatno bolje opremljen, posebice kada se radi o centralnom grijanju, ali i o opremljenosti vodovodom i sustavom odvodnje.

Prikladnost za stanovanje. Dio stambenog fonda neprikladan je za stanovanje zbog prokišnjavanja, vlage (26%), nekvalitetnih prozora i vrata (27%), odnosno, zbog neodgovarajućeg održavanja. Oko jedna četvrtina (21%) građana Grada Zagreba nezadovoljna je standardom stanovanja, a oni žive u uvjetima prenaseljenosti.

Planiranje prostora za stambenu gradnju. Na kvalitetnijim gradskim zemljištima omogućena je gradnja gospodarskih sadržaja i trgovačkih centara, a gradski projekti stanovanja smješteni su na nepovoljnijim lokacijama što dovodi do prostorne segregacije stanovanja. Izrada i donošenje urbanističkih planova uređenja za nova stambena naselja opterećeni su pritiscima investitora planova za maksimalne stambene kapacitete, a na štetu javnih i društvenih sadržaja naselja, posebice kvalitetnog javnog otvorenog prostora kao preduvjeta kvalitetnog stanovanja. Jedan od dugogodišnjih prostornih problema vezanih uz stambenu politiku i planiranje prostora jest i dugogodišnji izostanak pripremljenih i uređenih građevinskih čestica za individualnu stambenu gradnju (samostojeće, poluugrađene i ugrađene obiteljske kuće), što je u potpunom nerazmjeru s bujanjem individualne stambene gradnje na gradskim rubovima.

Prikaz x. Udio nastanjenih stanova s instalacijama plina po mjesnim odborima, Popis 2011.

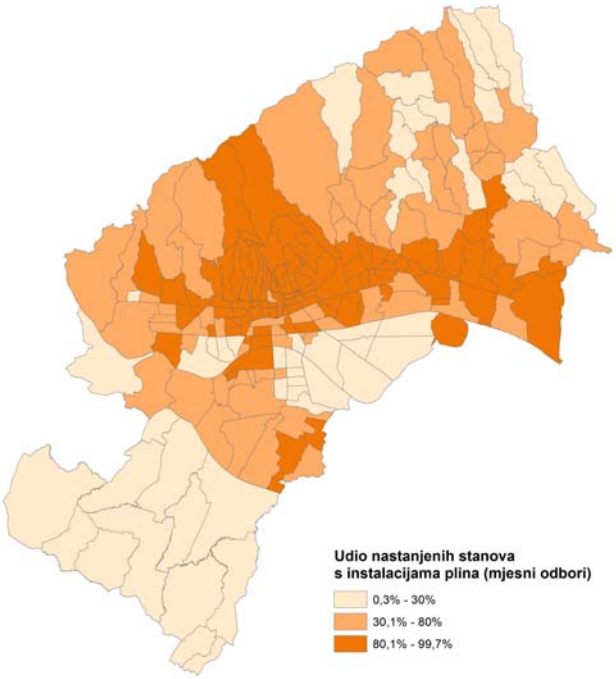

Izvor: Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nepostojanje dugoročne nacionalne i gradske stambene politike ▪ Nedostatak podataka i procjena o stambenim potrebama ▪ Neadekvatno održavanje stambenog fonda ▪ Smanjivanje broja stanovnika u središnjem gradskom prostoru i prevladavanje starijeg stanovništva ▪ Slaba opremljenost brojnih stambenih područja javnom infrastrukturom ▪ Prostorna segregacija stanovanja koja dovodi do razvoja socijalnih problema	▪ Izrada stambene strategije ▪ Izraditi analizu postojećih potreba, kapaciteta i opremljenosti zemljišta za stambenu gradnju ▪ Razvijati sustav socijalnog stanovanja ▪ Uvoditi mjere kojima se potiče obnova i modernizacija postojećega stambenog fonda, pogotovo u pogledu energetske učinkovitosti ▪ Uspostaviti pravni i institucionalni okvir za očuvanje stanovanja u povijesnoj jezgri ▪ Poboljšati javnu infrastrukturu u stambenim područjima ▪ Podržavati socijalnu integraciju i razvoj lokalnih zajednica

6.6. Zelena infrastruktura

Zelene površine – zelena infrastruktura izuzetno je vrijedna sastavnica prostora i kvalitete života i okoliša, te važan identitetski element Grada Zagreba.
Kako bismo unaprijedili pristup i očuvali zelene površine i zdrave ekosustave na području Grada Zagreba koji građanima nude brojne usluge i koristi te poštivali dužnosti koje su pred nas postavljene međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonodavstvom, što uključuje i prilagođavanje metodološkom pristupu, potrebno je izgraditi sustav strateški planirane mreže prirodnih i polu prirodnih staništa visoke kvalitete - zelenu infrastrukturu koja predstavlja multifunkcionalnu međusobno povezanu mrežu zaštićenih i ostalih prirodnih te čovjekovim djelovanjem stvorenih područja i krajobraza visoke ekološke vrijednosti.

Dio je to i promicanja održivog rasta odnosno promicanja zelenijeg gospodarstva temeljenog na učinkovitom korištenju resursa i korištenja zelenih rješenja što su naglašeni u temeljnom

strateškom dokumentu Europske unije Europa 2020 – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast. EU je u svibnju 2011. donijela Strategiju bioraznolikosti do 2020., koja u svom drugom cilju naglašava značaj usluga ekosustava i uspostave zelene infrastrukture: Do 2020, ekosustavi i njihove usluge su održavani i poboljšani uspostavom zelene infrastrukture i obnovom najmanje 15% degradiranih ekosustava. Nastavno je Europska komisija 6. svibnja 2013. donijela Strategiju zelene infrastrukture (Green Infrastructure (GI) — Enhancing Europe's Natural Capital) s ciljem njezina promicanja u EU urbanim i ruralnim područjima, a koja služi kao okvir za promociju i podršku projektima zelene infrastrukture, a posebno u financiranju putem europskih strukturnih i investicijskih fondova.

Zelena infrastruktura osigurava bolju kvalitetu života i dobrobit ljudi, podupire bioraznolikost i njezinu pokretljivost među staništima, štiti od klimatskih promjena i ekoloških katastrofa te, što je osobito važno, podupire integrirani, multifunkcionalni i multidisciplinarni pristup razvoju koji omogućava da se limitirani prostor koristi na najučinkovitiji i dosljedan način.

Potencijalne sastavnice zelene infrastrukture na području Grada Zagreba su: zaštićena područja i područja ekološke mreže Natura 2000, zdravi ekosustavi visoke prirodne vrijednosti izvan zaštićenih područja, parkovi i šume u urbanom prostoru, npr. Park šume grada Zagreba, prirodni krajobrazi kao što su mali vodotoci, male šume, šikare, živice, obnovljeni dijelovi staništa, umjetno izgrađeni oblici kao što zeleni prolazi/prijelazi dizajnirani da pomognu mobilnost vrsta, višenamjenske zone gdje se zemljište koristi kao pomoć u obnovi i održavanju zdravih i biološki raznolikih ekosustava, područja gdje su implementirane mjere koje podižu opću kvalitetu okoliša, prateći građevinski zahvati koji odgovaraju zelenoj gradnji, energetskoj učinkovitosti – ekološki građevni materijali, značajke za prilagodbu klimatskim promjenama kao što su močvarna i poplavna područja za zaštitu od poplava, čuvanje vode i unos CO2 i druge sastavnice koje će se utvrditi detaljnijim analizama.

Na prostorno planskoj razini sastavnice zelene infrastrukture Grada čine u Prostornom planu Grada Zagreba šume, poljoprivredne površine, javne zelene površine, zaštitne zelene površine, zone vodocrpilišta, te vode i vodna dobra. Na razini generalnih urbanističkih planova grada Zagreba i Sesveta sastavnice zelene infrastrukture funkcionalno su i oblikovno detaljnije tipologizirane kao javni parkovi, gradske park šume, tematski parkovi, javne gradske površine – tematske zone, zaštitne zelene površine. Na obje razine planova određeni su uvjeti uređenja i zaštite posebno vrijednih i zaštićenih područja i cjelina.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Neriješen imovinski status zelenih površina ▪ Bespravna gradnja i širenje drugih namjena u prostor zelenila ▪ Neusklađeni standardi za oblikovanje, uređivanje, zaštitu sastavnica zelene infrastrukture te upravljanje ▪ Nepovezanost i neumreženost nadležnih tijela u planiranju i provedbi planova zelene infrastrukture	▪ oblikovanje i uspostava odgovarajućeg modela multifunkcionalne mreže "Zelene infrastrukture, Green infrastructure" Grada Zagreba – kartiranje i valorizacija na području Grada Zagreba, uvrštavanje odrednice Zelene infrastrukture u ostale akte planiranja i dokumente prostornog planiranja ▪ uključivanje ključnih dionika na svim razinama i javnosti u procese planiranja i provođenja planova razvoja zelene infrastrukture ▪ provođenje edukativnih programa ▪ ugrađivanje na odgovarajući način svih sastavnica zelene infrastrukture u prostorne dokumente ▪ obnova namjanje 15% degradiranih ekosustava
	▪ Učinkovito povlačenje i korištenje sredstava kroz europske strukturne i investicijske fondove u

	nadolazećem razdoblju posebno u okviru investicijskog prioriteta - Očuvanje biološke raznolikosti, zaštita tla i promicanje usluga ekosustva, uključujući NATURA 2000 i zelenu infrastrukturu

6.7. Javni gradski prostori i sadržaji

Grad je u značajnoj mjeri određen kvalitetom, prostornim rasporedom i dostupnošću svojih javnih prostora i sadržaja. Javni prostori su ujedno i nositelji identiteta grada, kao i brojnih kulturnih, političkih i zabavnih aktivnosti. Javne zgrade i sadržaji često su smješteni uz javne prostore te se oni po potrebi doživljavaju kao cjelina.

Potrebno je održavati i uređivati postojeće javne prostore, upravljati trajnim i privremenim sadržajima koji se na njima planiraju, te uz sve aktivnosti očuvati vizure i kulturno povijesni identitet tih prostora. Očuvanjem identiteta grada postiže se da se stanovnici lakše poistovjećuju s prostorom koji ih okružuje te se pažljivije odnose prema njemu.
U novoplaniranim gradskim područjima potrebno je predvidjeti adekvatne javne prostore uz planiranje kulturnih i društvenih sadržaja. Potrebno je planirati zelene površine za boravak stanovništva na zraku i za rekreaciju, te javne trgove i pješačke zone kao prostor za javni život grada. Prilikom planiranja novih naselja i stambenih sklopova često se premalo pažnje poklanja javnom zajedničkom prostoru, koji biva poddimenzioniran nauštrb parkirališta.

Zagreb je okružen i premrežen prirodnim bogatstvima, među kojima se prvenstveno ističu prostor Medvednice i zeleni pojas vezan uz rijeku Savu, te njihovi prodori u urbano tkivo grada, te je i njih potrebno tretirati kao dio mreže javnih prostora, uz uređenje parkova i zaštitu od njihove devastacije i neprimjerenog korištenja. Zagreb je značajno određen i urbanim, uređenim zelenim površinama, koji su tradicionalno sastavni dio povijesne urbane matrice, kao što su Lenucijeva potkova, Svačićev trg, Rooseveltov trg, Park kralja Petra Krešimira IV, Trg francuske republike i drugi, te planiranim parkovima kasnijeg datuma, kao što je Park mladenaca, park u Selskoj i drugi.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Neumjerena komercijalizacija javnih prostora, posebno u gradskom središtu- terase kafića, šatori i slično ▪ Artificijelni i monofunkcionalni prostori trgovačkih centara zamjenjuju gradske polifunkcionalne javne prostore ▪ Zapuštenost i devastacija javnih prostora ▪ Neuređene i devastirane javne zelene površine	▪ Osigurati da se u planiranju novih gradskih područja predvidi dovoljno javnih površina, te da se njihovo uređenje vremenski isplanira simultano sa izgradnjom sadržaja osnovne namjene ▪ Čuvati identitet povijesnih i centralnih gradskih javnih protora adekvatnim upravljanjem ▪ Oživiti centralne gradske javne zone širenjem pješačkih zona i programima aktiviranja praznih lokala ▪ Podržati lokalne inicijative za oživljavanje javnih prostora programima malih komunalnih akcija i drugim aktivnostima ▪ Izraditi katalog javnih gradskih prostora

7. UPRAVLJANJE RAZVOJEM

7.1. INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Grad Zagreb je kulturno, znanstveno, gospodarsko, političko i administrativno središte Republike Hrvatske u kojem se nalazi sjedište Hrvatskog Sabora, Predsjednika i Vlade Republike Hrvatske. Grad Zagreb je glavni grad Republike Hrvatske i ima posebnim zakonom utvrđen položaj županije, uslijed čega u okviru svog samoupravnog djelokruga obavlja poslove iz djelokruga grada i djelokruga županije. Grad Zagreb nadležan je i za poslove državne uprave iz djelokruga ureda državne uprave i druge povjerene poslove državne uprave utvrđene posebnim zakonima.

7.1.1. Tijela Grada Zagreba

Tijela Grada Zagreba su: Gradska skupština kao predstavničko tijelo i Gradonačelnik kao izvršno tijelo. Gradske zastupnike u Gradskoj skupštini, njih 51, te Gradonačelnika i njegova dva zamjenika biraju građani na neposrednim izborima.
Oblici mjesne samouprave u Gradu Zagrebu su gradske četvrti i mjesni odbori. Prvu, gornju razinu mjesne samouprave u Gradu Zagrebu čini 17 gradskih četvrti, koje djeluju putem svojih tijela – vijeća gradske četvrti i predsjednika vijeća. Građani s područja gradske četvrti biraju vijeće, a članovi vijeća, iz svojih redova, predsjednika vijeća. Na drugoj razini, u gradskim četvrtima, osnovano je 218 mjesnih odbora. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora članove kojega biraju svi građani s pravom glasa koji imaju prebivalište na području mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora kojega biraju članovi vijeća iz svojih redova. Gradske četvrti i mjesni odbori su pravne osobe. Poslove vezane uz rad mjesne samouprave koordinira Služba za mjesnu samoupravu.

Slika x. Gradske četvrti Grada Zagreba (površina i broj stanovnika)

7.1.2. Gradska uprava

Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu gradskih upravnih tijela (SGGZ 16/09, 22/09, 9/12, 4/13, 6/13, 17/13, 24/13, 21/14 i 26/14) ustrojeno je 21 gradsko upravno tijelo, te utvrđen njihov djelokrug, nadležnost i druga pitanja važna za njihov rad. Gradska upravna tijela, koja čine gradsku upravu u užem smislu, ustrojena kao uredi, službe i zavod, obavljaju poslove iz samoupravnog djelokruga Grada Zagreba i poslove državne uprave što su utvrđeni posebnim zakonima. Odlukom o Stručnoj službi Gradske skupštine Grada Zagreba (SGGZ 19/00 i 25/09) posebno je ustrojena Stručna služba Gradske skupštine Grada Zagreba za obavljanje stručnih, administrativnih i drugih poslova u vezi s radom Gradske skupštine.

U okviru samoupravnog djelokruga, obavljanje komunalnih i gospodarskih djelatnosti povjereno je trgovačkim društvima, a obavljanje društvenih i/ili drugih djelatnosti javnim (gradskim) ustanovama, koji čine gradsku upravu u širem smislu.
Gradska uprava u svojem je radu prvenstveno orijentirana postići profesionalno, pouzdano, transparentno i učinkovito postupanje, utemeljeno na najboljoj nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj praksi i naprednim standardima kvalitete pružanja usluga korisnicima. U svojem radu i postupanju gradska uprava ostvarila je određenu razinu napretka u pojedinim aspektima poslovanja, a daljnje unaprjeđenje će se, među ostalim postići i provedbom ZagrebPlana 2020.

7.1.3. Struktura ljudskih potencijala upravnih tijela i službe

U upravnim tijelima Grada Zagreba zaposleno je 2.810 djelatnika, raspoređenih u 22 ureda, zavoda i službe.

Tabela x. Broj službenika/namještenika u upravnim tijelima Grada Zagreba
(zaposleni na neodređeno vrijeme, stanje: 31. listopada 2014.)

	Naziv ureda, zavoda, službe	Broj službenika/ namještenika
1	STRUCNA SLUZBA GRADSKE SKUPSTINE	44
2	URED GRADONACELNIKA	348
3	URED ZA PROGRAME I PROJEKTE EUROPSKE UNIJE	13
4	URED ZA JAVNU NABAVU	76
5	STRUČNA SLUZBA GRADONAČELNIKA	125
6	GRADSKI KONTROLNI URED	21
7	GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA	64
8	SLUZBA ZA MJESNU SAMOUPRAVU	130
9	GRADSKI URED ZA OPĆU UPRAVU	321
10	GRADSKI URED ZA FINANCIJE	140
11	GRADKI URED ZA GOSPODARSTVO, RAD I PODUZETNIŠTVO	101
12	GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE, KULTURU I ŠPORT	130
13	GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO	42
14	GRADSKI URED ZA BRANITELJE	48
15	GRADSKI URED ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO	49
16	GRADSKI URED ZA PROSTORNO UREĐENJE, IZGRADNJU GRADA, GRADITELJSTVO, KOMUNALNE POSLOVE I PROMET	590
17	GRADSKI URED ZA IMOVINSKO – PRAVNE POSLOVE I IMOVINU GRADA	227

18	GRADSKI URED ZA KATASTAR I GEODETSKE POSLOVE	179
19	URED ZA UPRAVLJANJE U HITNIM SITUACIJAMA	19
20	GRADSKI URED ZA SOCIJALNU ZAŠTITU I OSOBE S INVALIDITETOM	70
21	GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE	32
22	GRADSKI URED ZA ENERGETIKU, ZAŠTITU OKOLIŠA I ODRŽIVI RAZVOJ	41
	UKUPNO:	**2.810**

Izvor: Stručna služba Gradonačelnika

Tabela x. Dobna struktura službenika/namještenika u upravnim tijelima Grada Zagreba (stanje: 31. listopada 2014.)

DOB	Broj službenika/ namještenika	Udjel u ukupnom broju
20-30 g.	105	3,74%
30-40 g.	667	23,74%
40-50 g.	872	31,03%
50-60 g.	798	28,40%
> 60 g.	368	13,10%
Ukupno	**2.810**	**100%**

Izvor: Stručna služba Gradonačelnika

Tabela x. Obrazovna struktura službenika/namještenika u upravnim tijelima Grada Zagreba (stanje: 31. listopada 2014.)

STUPANJ OBRAZOVANJA	Broj službenika/ namještenika	Udjel u ukupnom broju
NSS	107	3,81%
SSS	1149	40,89%
prvostupnik/ VŠS	280	9,96%
VSS	1143	40,68%
mr.	11	0,39%
univ. spec.	52	1,85%
mr.sc.	55	1,96%
dr.sc.	13	0,46%
Ukupno	**2810**	**100%**

Izvor: Stručna služba Gradonačelnika

Tabela x. Informatička pismenost službenika/namještenika u upravnim tijelima Grada Zagreba (stanje: 31. listopada 2014.)*

Znanje/ Poznavanje rada na PC-u	Broj službenika/ namještenika	Udjel u ukupnom broju
Da	2621	93,27%
Ne	189	6,73%
Ukupno	**2810**	**100%**

Izvor: Stručna služba Gradonačelnika

*Napomena: U tabeli je iskazan brojčani podatak o službenicima/namještenicima s obzirom na njihov raspored na radna mjesta za koja je kao stručni uvjet, između ostalog, utvrđeno poznavanje ili znanje rada na PC-u, a koji uvjet službenici/namještenici raspoređeni na takva radna mjesta, u cijelosti ispunjavaju.

7.1.4. Upravljanje i koordinacija upravnih tijela

Upravljanje i koordinacija radom gradskih upravnih tijela u provedbi poslova što su u djelokrugu Grada općenito, te razmatranje najznačajnijih pitanja od značaja za Grad na najvišoj razini, između ostalog i pitanja što se odnose na strateško planiranje razvoja Grada,

strateške programe i projekte, obavlja Kolegij kojega čine gradonačelnik, zamjenici gradonačelnika i svi pročelnici.

Koordinacija gradonačelnika, predsjednika Gradske skupštine i predsjednika Vijeća gradskih četvrti. O zajedničkim pitanjima važnim za gradske četvrti i Grad Zagreb brine Koordinacija gradonačelnika, predsjednika Gradske skupštine i predsjednika Vijeća gradskih četvrti i ona se, u pravilu, sastaje nakon sjednica Gradske skupštine.

Priprema, predlaganje, izrada i provedba razvojnih inicijativa, odnosno projekata te strateških dokumenata i programa podrazumijeva uključenost i djelovanje svih mjerodavnih gradskih upravnih tijela, putem radnih tijela i/ili predstavnika. Radna tijela (povjerenstva, radne skupine i dr.) osniva gradonačelnik ili pročelnik, a radi rješavanja pojedinih pitanja, praćenja stanja u različitim područjima, pripreme određenog materijala te drugog oblika zajedničkog rada ili suradnje pročelnici određuju predstavnike. U odnosu na oba oblika zamjećuje se nedostatna razina i kvaliteta zajedničke interakcije i suradnje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nedovoljno provođenje plana upravljanja ljudskim resursima ▪ Nedovoljno razvijeni mehanizmi za komunikaciju i koordinaciju rada unutar i između upravnih tijela	▪ Razviti mehanizme za unapređivanje komunikacije i protoka informacija između i unutar upravnih tijela ▪ Razvijati sustav pokazatelja za mjerenje rezultata rada upravnih tijela i stupanj dostizanja postavljenih ciljeva na pojedinim tematskim područjima ▪ Uvesti u praksu sustav nagrađivanja djelatnika ovisno o postignutim rezultatima

7.1.5. Instrumenti u funkciji unapređenja gradske uprave

U okviru kontinuirane težnje za unapređenjem i osiguranjem profesionalne, djelotvorne, učinkovite i prema korisniku orijentirane gradske uprave, koja je u svojem postupanju usmjerena postizanju najviših standarda učinkovitosti, ekonomičnosti, profesionalnosti i transparentnog djelovanja, uspostavljeni su određeni instrumenti s ciljem ostvarenja istaknutih težnji.

Upravljanje poslovnim procesima. Jedan od instrumenata koji ima iznimno značajnu ulogu u težnji za unapređenjem rada gradske uprave je uspostava i razvoj sustava za upravljanje poslovnim procesima. Kroz projekt „Razvoj sustava za upravljanje poslovnim procesima“ koji se počeo provoditi početkom 2014. Grad Zagreb razvija sustav upravljanja poslovnim procesima, što ima za cilj jasno definiranje kako Grad funkcionira, tko je za što odgovoran, što su ciljevi, koji se resursi koriste u kolikoj mjeri i s kakvom svrhom, te kako su poslovni procesi Grada povezani s poslovnim procesima pravnih subjekata s kojima Grad surađuje. Sustav upravljanja poslovnim procesima usklađen je sa svim povezanim sustavima unutar Grada te sa svim primjenjivim normama i propisima. Tijekom projekta uspostavljen je ARIS repozitorij koji na jednom mjestu dokumentira kompletnu poslovnu arhitekturu Grada na jednoznačan i transparentan način koji će poslužiti kao temelj za kontinuirano unaprjeđenje poslovanja.

Rizici i upravljanje rizicima. Na temelju Smjernica za provedbu procesa upravljanja rizicima kod korisnika proračuna, koje je u rujnu 2009. godine donijelo Ministarstvo financija Republike Hrvatske Grad Zagreb je započeo postupak uspostavljanja sustavnog i učinkovitog upravljanja rizicima s ciljem djelotvornijeg ostvarivanja ciljeva gradske uprave, optimiziranja raspoloživih resursa te jačanja povjerenja građana u upravljački sustav Grada. Sustavno upravljanje rizicima omogućava donošenje kvalitetnijih odluka, bolje predviđanje

potrebnih i optimiziranje raspoloživih sredstava, usredotočenost na prioritete te izbjegavanje mogućih rizika koji se mogu pojaviti prilikom realizacije postavljenih ciljeva.

Prema Strategiji upravljanja rizicima Grada Zagreba, ciljevi sadržani u strateškim, operativnim ili financijskim planskim dokumentima polazna su osnova za utvrđivanje rizika na razini gradskih upravnih tijela i njihovih unutarnjih ustrojstvenih jedinica. Proces uspostave upravljanja rizicima u gradskim upravnim tijelima započeo je definiranjem ciljeva koji se žele ostvariti, na temelju kojih utvrđuju i procjenjuju rizike te ustrojavaju registre rizika. U njima se, na temelju procjene rizika, planira provedba dodatnih mjera za ublažavanje rizika te se sustavno prati provedba i učinkovitost planiranih mjera ublažavanja rizika utvrđenih u registru kako bi se pročelnicima osigurale potpune i pravovremene informacije potrebne za donošenje odluka o načinu upravljanja najznačajnijim rizicima koji ugrožavaju ostvarenje ključnih ciljeva gradskih upravnih tijela. Registri rizika se ažuriraju najmanje jednom godišnje, nakon podnošenja izvješća o provedenim mjerama za ublažavanja rizika u prethodnoj godini. O upravljanju rizicima izvješćuje se Ministarstvo financija u sklopu godišnjeg izvješća o sustavu unutarnjih financijskih kontrola.

E - riznica. Važan napredak na području financijskog planiranja i praćenja postignut je implementacijom sustava e-riznice. Riznica je omogućila poslovanje proračunskih korisnika preko jedinstvenog gradskog žiro-računa, čime su ostvarene financijske uštede, a istodobno je poboljšana preglednost i mogućnost kontrole planiranja i trošenja sredstava proračunskih korisnika.

7.1.6. Strateško planiranje razvoja Grada

Politika regionalnog razvoja te sustavni proces strateškog planiranja razvoja u Republici Hrvatskoj na razini županija svoju osnovu nalazi u propisima o regionalnom razvoju i nacionalnoj strategiji regionalnog razvoja. Strateško planiranje je sastavni dio proračunskih procesa, čime i dio sveukupnog sustava proračunskog planiranja, te, u kontekstu proračunske politike, jedna od sastavnica financijskog upravljanja i kontrola odnosno osiguranja financijske odgovornosti.

Ključno tijelo za strateško planiranje razvoja Grada jest Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada koji, u skladu s politikom regionalnog razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave, obavlja poslove što se odnose na koordinaciju i poticanje regionalnog razvoja. Ured je kao imenovani regionalni koordinator za Grad Zagreb vodio izradu razvojne strategije, te je Gradska skupština Grada Zagreba 26. travnja 2012. donijela ZAGREBPLAN, Razvojnu strategiju Grada Zagreba, Strateška razvojna usmjerenja do kraja 2013.
S obzirom na provedbu procesa izrade programskih dokumenata za korištenje strukturnih i investicijskih instrumenata EU u razdoblju 2014.-2020., kao najvažnijih nacionalnih razvojnih dokumenta i potrebu izrade novog zakonodavnog okvira i nacionalne strategije regionalnog razvoja, trajanje Razvojne strategije Grada Zagreba produženo je do kraja 2015. kako bi se premostilo vrijeme do donošenja nove Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske i s njom usklađenih županijskih razvojnih strategija za razdoblje do 2020. te osigurala opstojnost strateških podloga na regionalnoj/županijskoj razini za korištenje sredstava iz EU strukturnih i investicijskih fondova na početku nove financijske perspektive 2014-2020.

Proces izrade ZagrebPlana, Razvojne strategije Grada Zagreba do kraja 2013. unio je promjene i ukazao na nužnost i značaj međusektorskog planiranja. Odmah po donošenju ZagrebPlana započet je proces praćenja i izvještavanja o provedbi. Proces izrade Izvješća o provedbi uključuje prikupljanje podataka i informacija o provedenim aktivnostima od svih nositelja mjera iz ZagrebPlan-a, u dijelu što se odnosi na provedbu aktivnosti u okviru Strateških ciljeva/ Prioriteta/ Mjera i Akcijskog plana.

Praćenje provedbe ZagrebPlana popraćeno je brojnim izazovima, a pokazuje da se proračunsko planiranje i nadalje postupno prilagođava Razvojnoj strategiji, te da ključni dionici svoje godišnje planove rada još nisu u potpunosti uskladili sa ZagrebPlanom.

No, razumijevanje značaja ZagrebPlana kao temeljnog razvojnog dokumenta Grada, te obveza provedbe zadanih aktivnosti i mjera, kao i obveza izvještavanja o provedenom, dostiglo je veću razinu. Postignuto je to kroz provedbu edukacija, uspostavljanjem mreže koordinatora i sudionika u izvještavanju kao i intenzivnim komuniciranjem u postupku prikupljanja povratnih informacija od svih ključnih dionika o provedbi aktivnosti i mjera.

Kako bi se formalizirao već uspostavljeni partnerski i participativni pristup, Gradonačelnik Grada Zagreba donio je 14. svibnja 2014. Zaključak o osnivanju i imenovanju Radne skupine za izradu Razvojne strategije Grada Zagreba - ZagrebPlana 2020., a čiji su članovi čelnici svih upravnih tijela.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Poznavanje procesa strateškog planiranja, kao i samog ZagrebPlana još uvijek nije dostiglo zadovoljavajuću razinu ▪ Ključni dionici svoje godišnje planove rada još nisu u potpunosti uskladili sa ZagrebPlanom ▪ Nedovoljno razvijeni mehanizmi za prikupljanje povratnih informacija o provedbi aktivnosti i mjera ZagrebPlana od ključnih dionika	▪ Povećati razumijevanje procesa strateškog planiranja i značaja ZagrebPlana ▪ Uskladiti godišnje planove rada ključnih dionika sa ZagrebPlanom ▪ Razvijati sustav prikupljanja povratnih informacija o provedbi aktivnosti i mjera ZagrebPlana

7.2 STRATEGIJA URBANE SIGURNOSTI / SIGURNOSNI POKAZATELJI

Tijekom 2013. sigurnost je bila ugrožena sa 15 461 kaznenim djelom (42 kaznena djela dnevno), 7.362 prometne nesreće, 132.518 prometnih prekršaja, 12 869 prekršaja protiv javnog reda i mira i drugih prekršaja i 1.090 druga događaja po kojima je policija postupala.
Kaznena djela u padu su za 11,5 posto u odnosu na 2012., prekršaji protiv javnog reda i mira viši su za 4,4 posto, prometne nesreće su manje za 16,6 posto, isto kao i prekršaji u prometu za 10,2 posto, dok su sigurnosni događaji koji nisu kaznena djela veći za 2,8 posto.
Bilježi se pad broja smrtno stradalih osoba za 11,7 posto, te pad broja lakše ozlijeđenih za 5,9 posto, dok je broj teško ozlijeđenih osoba u porastu za 5,8 posto.

Kriminalitet je u padu za 11,5 posto u odnosu na 2012. i čini najmanji broj kaznenih djela u proteklih pet godina. Općem stanju pridonijela je i pojačana suradnja sa svim čimbenicima sigurnosnog sustava, posebice u suprotstavljanju novim oblicima kriminaliteta koji je najizravnije mogao utjecati na opću sigurnost ljudi i njihove imovine, na ljudska prava i slobode svakog pojedinca, te uopće na gospodarski i sigurnosni sustav zemlje.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nerazvijen sustav opće prevencije kažnjivih ponašanja (teške krađe provaljivanjem u domove, drske krađe na ulici, razbojništva, vandalizam) te nizak stupanj kulture samozaštitnog ponašanja ▪ narušavanje javnog reda i mira te predstavke i pritužbe građana uslijed prekomjerne razine buke na otvorenim i zatvorenim prostorima namijenjenim održavanju javnih okupljanja, zabavnih, sportskih i sličnih aktivnosti	▪ preuzeti socijalno – preventivnu ulogu koja se sve više temelji na suradnji policije i društvene zajednice, čime se jača ugled policije u javnosti i razina uspješnosti ▪ poboljšavati ukupno stanje kriminaliteta njegovim smanjivanjem, a istodobno poboljšavati djelotvornost otkrivanja ▪ poboljšavati odnos broja počinjenih kaznenih djela i broja stanovnika ▪ prevencija nepoželjnog i kažnjivog ponašanja

	mjestima javnog okupljanja sportskog karaktera ▪ uspostaviti sustav za pružanje pomoći i uklanjanje posljedica katastrofa u lokalnom/regionalnom okruženju

Zaštita i spašavanje. Grad Zagreb je osnovao upravno tijelo koje obavlja poslove što se odnose na pripremanje i sudjelovanje sudionika zaštite i spašavanja na nesreće, velike nesreće i katastrofe, te na ustrojavanje, pripremanje i sudjelovanje operativnih snaga zaštite i spašavanja u prevenciji, reagiranju na nesreće, velike nesreće i katastrofe i na uklanjanje mogućih uzroka i posljedica.
Tijekom 2014. godine snage zaštite i spašavanja Grada Zagreba obavile su ukupno 21.059 hitnih intervencija (2013. godine obavljeno ih je 23.610). Najveći broj hitnih intervencija obavile su ekipe Zavoda za hitnu medicinu: 16.782, dok su pripadnici Javne vatrogasne postrojbe (JVP) i dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD) obavili ukupno 4.243 hitnih intervencija u kojima je sudjelovalo 17.247 vatrogasaca. Hrvatska gorska služba spašavanja – stanica Zagreb, koja djeluje na području Medvednice obavila je ukupno 54 hitne intervencije potrage i spašavanja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ pojedini društveni čimbenici ponekad djeluju kao promatrači, odnosno samo utvrđuju stanje, a ne rješavaju probleme ▪ rizici i opasnosti Grada Zagreba su prirodne, tehničko tehnološke, nuklearne i druge nesreće. Iste se procjenjuju Procjenom ugroženosti, odnosno Procjenom rizika	▪ potrebno je izraditi te donijeti sljedeće dokumente: Izraditi Procjenu rizika za Grad Zagreb (ukoliko se usvoji Prijedlog Zakona o CZ), te ažurirati postojeće Planove zaštite i spašavanja, odnosno Civilne zaštite

7.3. FINANCIJSKI IZVORI ZA RAZVOJNE PROJEKTE I ZA FUNKCIONIRANJE GRADA

Analiza financijskih izvora obuhvaća samo podatke koji se odnose na gradski proračun.
Grad Zagreb ima najveći fiskalni kapacitet u usporedbi s drugim jedinicama područne (regionalne) i lokalne samouprave. Fiskalni kapacitet Grada Zagreba znatno nadmašuje prihode drugih vodećih gradova i u relativnom pogledu.
Ukupni prihodi gradskog proračuna u razdoblju 2010. – 2013. iznosili su prosječno 6,5 milijardi kuna, a u 2014. planirano je prikupiti 6,8 milijardi.

Tablica x. Proračun Grada Zagreba 2012.-2014., najvažnije stavke

	2012.	2013.	Indeks 2013./2012.	Plan 2014.
1. Prihodi poslovanja	**6.194.185.328**	**7.105.329.829**	**114,71**	**6.896.500.000**
Prihodi od poreza	4.594.849.305	5.542.587.995	120,63	5.166.000.000
Porez i prirez na dohodak	4.301.043.238	5.192.919.535	120,74	4.830.000.000
Prihodi od imovine	399.926.537	395.087.222	98,79	489.700.000
Prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima	994.472.966	939.474.734	94,47	998.300.000
2. Rashodi poslovanja	**5.713.105.712**	**5.928.995.976**	**103,78**	**6.221.455.696**
Rashodi za zaposlene	1.429.008.787	1.430.279.667	100,09	1.515.189.337
Materijalni rashodi	2.156.677.513	2.141.050.213	99,28	2.524.787.514
Subvencije	718.167.121	864.474.888	120,37	727.734.700

Tekuće i kapitalne donacije	502.349.518	536.106.496	106,72	563.947.950
Kapitalne pomoći trgovačkim društvima u javnom sektoru	381.299.096	377.414.786	98,98	173.324.335
3. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	**568.613.849**	**709.441.117**	**124,77**	**854.827.804**
Građevinski objekti	453.511.550	556.311.909	122,67	683.575.770
Dodatna ulaganja na građevinskim objektima	43.139.080	71.219.907	165,09	60.861.000
4. Transakcije na financijskoj imovini i obvezama				
Primici od zaduživanja (primljeni zajmovi)	150.000.000	150.000.000	100,00	200.000.000
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	149.947.802	157.260.949	104,88	223.716.500
Ukupni prihodi i primici	**6.403.421.074**	**7.464.921.198**	**116,58**	**7.300.000.000**
Ukupni rashodi i izdaci	**6.431.667.362**	**6.795.698.043**	**105,66**	**7.300.000.000**
Obračunati prihodi - nenaplaćeni	1.304.121.955	1.245.306.396	95,49	0
Izdana jamstva trgovačkim društvima u vlasništvu Grada				

Izvor: Gradski ured za financije

Porezni prihodi su najvažniji pojedinačni izvor prihoda s udjelom od čak 74% (plan 2014) ; slijede ih prihodi od pristojbi i naknada te prihodi od imovine. Od poreza i prireza poreza na dohodak, poreza na imovinu te poreza na robu i usluge prikupi se čak tri četvrtine ukupnih proračunskih prihoda, a porez i prirez poreza na dohodak čine preko 90% svih poreznih prihoda. Prihodi od pristojbi i naknada čine oko 15% posto ukupnih prihoda gradskog proračuna, a koriste se isključivo za zakonom propisane namjene.
Prihodi od imovine - oko 6% ukupnih proračunskih prihoda - gotovo u potpunosti potječu od korištenja nefinancijske imovine, te mali dio potječe od prihoda od prodaje nefinancijske imovine. Ostali prihodi poslovanja uključuju razne pomoći, prihode od kazni i upravnih mjera i dr. Ukupni rashodi su u razdoblju 2010.–13. iznosili prosječno 6,4 milijardi kuna, a u 2014. planira se oko 6,8 milijardi kuna.
Prihodi i rashodi proračuna 2015. iznosit će 6,63 milijardi kuna, što predstavlja smanjenje od 6,6% u odnosu na 2014. Zbog najavljenih izmjena u oporezivanju dohotka najviše će se smanjiti prihodi od poreza na dohodak (515 mil. kuna ili 10,7%), zbog čega su planirani i niži rashodi. Značajno povećanje prihoda očekuje se od raznih pomoći (60 milijuna kuna ili 43%) za programe i projekte koje sufinanciraju institucije i tijela EU-a, te za projekte koje sufinancira Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.

U 2015. planiraju se kapitalna ulaganja od 170,4 mil. kuna u objekte društvenih djelatnosti, a za gradnju objekata i uređaja komunalne infrastrukture u 2015. planira se 345 milijuna kuna.
Planirani dug na kraju 2015. procjenjuje se na 488 milijuna kuna; udio duga u proračunskim prihodima i primicima iznosi oko 7% što znači da je razina zaduženosti Grada niska te da može bez poteškoća servisirati svoj direktni dug iz redovitih prihoda i primitaka.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Deficit gradskog proračuna ▪ Slabi udio prihoda od imovine ▪ Visoki udio rashoda za subvencije trgovačkim društvima ▪ Visoki iznos izdanih jamstava Zagrebačkom holdingu te smanjena sposobnost Holdinga da samostalno vraća dugove	▪ Smanjiti deficit gradskog proračuna ▪ Povećati prihode od gradske imovine ▪ Smanjivati rashode za subvencije trgovačkim društvima ▪ Poboljšati naplatu potraživanja ▪ Smanjiti rashode za zakupnine optimalnijim

▪ Visoki iznos nenaplaćenih potraživanja	korištenjem gradske imovine ▪ Zadržati što veću razinu investicija za gradnju potrebnih građevinskih objekata i druge vrste rashoda povezane s razvojnim projektima ▪ Smanjiti razinu financijske izloženosti prema Zagrebačkom holdingu, odnosno smanjiti rizike za eventualno dodatno financijsko opterećenje Grada zbog smanjene mogućnosti Holdinga da vraća dospjela zaduženja ▪ Više koristiti proračun kao instrument razvoja Grada Zagreba

Unutarnja revizija i kontrola. (prema Zakonu o sustavu unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru)
Financijsko upravljanje i kontrole sveobuhvatan je sustav unutarnjih kontrola koji uspostavlja i za koji je odgovoran čelnik korisnika proračuna, a kojim se, upravljajući rizicima, osigurava razumna sigurnost da će se u ostvarivanju ciljeva proračunska i druga sredstva koristiti pravilno, etično, ekonomično, djelotvorno i učinkovito. Financijsko upravljanje i kontrole može se definirati kao sustav kojim su financijski učinci poslovanja korisnika proračuna usmjeravani i kontrolirani tako da podupiru realizaciju ciljeva.
Sektor za kontrolu Gradskog kontrolnog ureda provodi kontrolne aktivnosti temeljem naloga gradonačelnika, predstavki građana, upita gradskih zastupnika i Odbora Gradske skupštine, na zamolbu gradskih upravnih tijela, te na temelju zahtjeva državnih institucija pri provedbi aktivnosti iz njihova djelokruga. Tijekom 2011. godine provedene su 42 kontrole, u 2012. godini provedeno je 47 kontrola te je u 2013. godini provedeno 58 kontrola. Potrebno je posebno istaknuti da je sve veći broj zahtjeva za provođenjem kontrola iniciran predstavkama građana.

Unutarnja revizija je neovisna aktivnost koja procjenjuje sustave unutarnjih kontrola, daje neovisno i objektivno stručno mišljenje i savjete za unapređenje poslovanja. Pomaže korisniku proračuna u ostvarenju ciljeva primjenom sustavnog i disciplinarnog pristupa vrednovanju i poboljšanju djelotvornosti procesa upravljanja rizicima, kontrola i gospodarenja. Cilj unutarnje revizije je pružanje razumne razine sigurnosti čelnicima korisnika proračuna da je provedba upravljačkih i kontrolnih mehanizama odgovarajuća, ekonomična i dosljedna u odnosu na općepriznate standarde i nacionalno zakonodavstvo.
Sektor za unutarnju reviziju Gradskog kontrolnog ureda obavlja poslove unutarnje revizije u Gradu Zagrebu. Unutarnjom revizijom obuhvaćena je i revizija vođenja državnih matica koja je prva zajednička međunarodna revizija u Republici Hrvatskoj koju su unutarnji revizori Gradskog kontrolnog ureda obavili u suradnji s Revizorskim sudom Grada Beča (Kontrolni ured Grada Beča).

Sportska inspekcija. Odlukom Gradske skupštine Grada Zagreba iz 2013. poslovi sportske inspekcije stavljeni su u djelokrug Gradskog kontrolnog ureda. Zakonom o sportskoj inspekciji uređen je ustroj, poslovi, način rada, prava, dužnosti i ovlasti sportske inspekcije. U djelokrugu Sektora za sportsku inspekciju je provođenje nadzora nad primjenom Zakona o sportu i propisa donesenih na temelju njega te poduzimanje mjera i radnji za koje su inspektori ovlašteni Zakonom o sportskoj inspekciji.

7.4. MEĐUREGIONALNA I MEĐUNARODNA SURADNJA

7.4.1. Međužupanijska suradnja

Grad Zagreb graniči sa Zagrebačkom i Krapinsko-zagorskom županijom, s kojima je funkcionalno povezan. U Zagrebačku se županiju u novije vrijeme svake godine iz Zagreba slijeva desetak tisuća novih stanovnika. Za njih, kao i za druge stanovnike Zagrebačke

županije, Zagreb predstavlja realnu mogućnost zapošljavanja. Osim radnog mjesta, građani Zagrebačke županije u Zagrebu ostvaruju velik dio svojih socijalnih, zdravstvenih i obrazovnih potreba.
Blizina, funkcionalna povezanost i mnogobrojni zajednički izazovi naglašavaju, u prvom redu, nužnost suradnje na cjelokupnom „zagrebačkom prostoru“ u svim segmentima razvoja.
S obzirom na značaj ove teme za razvoj Grada Zagreba, ali i Zagrebačke županije, tema 5. Sjednice Partnerskog vijeća Grada Zagreba održane 21. ožujka 2012. bila je zajedničko plansko promišljanje šireg regionalnog prostora – „zagrebačke regije“, a sjednici su prisustvovali i posebni gosti: gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić i župan Zagrebačke županije mr.sc. Stjepan Kožić s najužim krugom suradnika, zaduženih za resore u kojima bi trebalo planirati i ostvariti učinkovitiju suradnju dviju županija.
Kao najznačajnije teme i projekti od interesa za obje županije posebno su istaknute:

- suradnja u planiranju prostora,
- suradnja u planiranju poduzetničke i gospodarske infrastrukture,
- suradnja u razvoju integriranog prometnog sustava,sustava vodoopskrbe i gospodarenja otpadom,
- projekt Zračne luke Zagreb i njenog spoja, odnosno spoja grada Velike Gorice, tračničkom vezom sa Zagrebom,
- suradnja u svim budućim projektima vezanim uz uređivanje rijeke Save.

Primjer ostvarivanja suradnje je i Sporazum o integriranom prijevozu putnika i tarifno prijevozničkoj uniji između Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije potpisan 30. svibnja 2012. Potpisnici Sporazuma su gradonačelnik Grada Zagreba, županica Krapinsko-zagorske županije i župan Zagrebačke županije.

Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo surađuje s susjednim županijama na zajedničkim projektima koje se odnose na različite promotivno-prodajne manifestacije poljoprivrednih proizvoda, stvaranja robnih marki odnosno zaštite poljoprivrednih proizvoda jamstvenim žigovima, stvaranju turističkih proizvoda (vinska cesta, sirna cesta i sl.). Suradnja je najintenzivnija sa Zagrebačkom županijom u kojoj Grad Zagreba putem svojim mjera potpore ulaže u poljoprivredna gospodarstva sa sjedištem u Zagrebu koja proizvodnju ili preradu obavljaju na administrativnom području Zagrebačke županije, te u tom smislu vrijedi reciprocitet.Suradnja s drugim županijama u sjeverozapadnoj regiji odnosi se i na razmjenu informacija i poduzimanje zajedničkih koraka prema tijelima državne uprave.

7.4.2. Regionalna koordinacija Sjeverozapadne/ Kontinentalne Hrvatske

Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, kao imenovani regionalni koordinator i poticatelj regionalnog razvoja za Grad Zagreb, razvija suradnju s regionalnim koordinatorima putem Koordinacije regionalnih koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske. Međužupanijsko tijelo sjeverozapadnog dijela NUTS II regije Kontinentalna Hrvatska sastavljeno je od predstavnika razvojnih agencija te županija. U sastavu Koordinacije su Međimurska, Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka, Zagrebačka, Varaždinska i Karlovačka županija te Grad Zagreb. Do sada je održano 37 sastanaka. Koordinacijom svakih šest mjeseci, prema dogovorenom rasporedu, predsjedava drugi regionalni koordinator.

Teme od zajedničkog interesa regionalnih koordinatora su: regulativa regionalnog razvoja te se zajednički pripremaju primjedbe i prijedlozi na prijedloge regulativnih dokumenata iz područja regionalnog razvoja; metodologije izrade proračuna jedinica lokalne i područne samouprave, izrada Županijskih razvojnih strategija 2014. – 2020. i Razvojne strategije Republike Hrvatske 2020, izrada operativnih programa kao temeljnih dokumentima za izradu županijskih razvojnih strategija, informacije i edukacije nužne za predstojeće procese izrade i

praćenja ostvarenja razvojnih strategija te potprogrami Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• Nisu definirane prioritetne teme za dugoročnu suradnju u zagrebačkom metropolitanskom prostoru • Ne postoji trajna koordinacija međužupanijske suradnje (izuzetak je koordinacija regionalnih koordinatora Sjeverozapadne Hrvatske) • Nedostatak protoka informacija među upravnim tijelima vezano uz suradnju s drugim županijama te nepostojanje baza podataka o programima i suradnji s drugim županijama	▪ Jačati razumijevanje nositelja razvoja o međuovisnosti Grada Zagreba i županija s kojima graniči ▪ Jačati međužupanijsku suradnju na zajedničkoj pripremi i provedbi projekata, na razini partnerskih vijeća, upravnoj i operativnoj razini ▪ Izraditi prioritete i defiirati modalitete suradnje ZŽ i GZ i model zajedničkog upravljanja cjelokupnim „zagrebačkim prostorom“ ▪ Uključiti Grad Zagreb u Hrvatsku zajednicu županija

7.4.3. Međunarodna suradnja

U sklopu međunarodnih i međugradskih odnosa Grad Zagreb surađuje s nizom inozemnih gradova i udruga, značajnim međunarodnim institucijama. Potiču se novi i obnavljaju već uspostavljeni kontakti s gradovima prijateljima, a suradnja se širi i na gradove s kojima dosad nije bilo kontakata. Prioriteti su suradnja Grada s glavnim gradovima država članica Europske Unije, s glavnim gradovima država kandidatkinja za članstvo u Europskoj Uniji, s gradovima s kojima je Grad Zagreb potpisao sporazum o prijateljstvu i suradnji, sa sjedištima međunarodnih organizacija i institucija, te sa svjetskim metropolama. Od 2013. Grad surađuje s Glavnom upravom za regionalnu i urbanu politiku EU i glavnim gradovima EU na kreiranju EU Urban Agenda.

U ostvarivanju suradnje posebna pozornost posvećuje se razmjeni iskustava u organizaciji i upravljanju gradom, razvoju gradskih tehnologija, održivoj mobilnosti, zaštiti okoliša, izgradnji informatičke infrastrukture, poticanju gospodarske i kulturne suradnje, korištenju razvojne i istraživačke pomoći iz fondova i programa Europske Unije, razvijanju suradnje i koordiniranju međunarodnih aktivnosti s državnim institucijama Republike Hrvatske radi bolje promocije Grada Zagreba i Republike Hrvatske.

Posebne veze Grad Zagreb razvija s gradovima – prijateljima (Ankara, Astana, Beč, Berlin, Birmingham, Bologna, Brno, Bruxelles, Budimpešta, Buenos Aires, Cluy-Napoca, Dayton, Krakow, Kyoto, Lisabon, Ljubljana, Mainz, Milano, Moskva, Nikozia, Pečuh, Peking, Pittsburgh, Priština, Rim, Sarajevo, Skopje, Sofija, Šangaj, St. Peterburg, Tirana, Tromsø, Varšava). Posebno značajnu stručnu suradnju ostvaruje s gradskim upravama Beča, Münchena, Ljubljane, Budimpešte te Rima, ali i nizom drugih. Od posebnog je značenja suradnja na području strateškog i urbanističkog planiranja, održivog/ „smart“ razvoja, energetske učinkovitosti i održive mobilnosti, ulaganja.
Grad Zagreb je član mnogih međunarodnih organizacija i mreža kao što su Skupština europskih regija (Assembly of European Regions- AER), Eurocities, Local Governments for Sustainability - ICLEI, Metropolis, Impacts, Unija glavnih gradova srednje i jugoistočne Europe, Convenant of Mayors, Energy Cities, ACR+, Međunarodne asocijacije gradova nosilaca poruke mira, FemCities, Unija povijesnih gradova, Forum za urbanu sigurnost, CIVINET Slovenija - Hrvatska i druge.

Značajnu međunarodnu suradnju ostvaruju i pojedina gradska upravna tijela u okviru svojih nadležnosti, te kroz provođenje projekata sufinanciranih sredstvima EU. Broj gradova s kojima je Grad Zagreb ostvario partnerski odnos stalno raste i dobra je osnova za daljnje širenje suradnje.

Međunarodna suradnja provodi se sukladno Zaključku o smjernicama za provedbu međugradske i međunarodne suradnju Grada Zagreba u razdoblju 2014.-2017. Na temelju Smjernica gradonačelnik izrađuje prijedlog godišnjeg programa međugradske i međunarodne suradnje koji obuhvaća suradnju gradonačelnika, gradskih upravnih tijela i Gradske skupštine. Godišnji program donosi Gradska skupština.

7.5. RAZVOJNI SEKTORSKI DOKUMENTI

7.5.1. Razvojni sektorski planovi, programi, strategije

Grad Zagreb ima u provedbi ili izradi niz višegodišnjih razvojnih sektorskih planova, programa i projekata za različita područja i sektore različite duljine trajanja, a samo dio ih se poklapa sa sedmogodišnjim proračunskim razdobljem EU, a koje je i razdoblje izrade županijskih razvojnih strategija. Neusklađenost u vremenskim odrednicama predstavlja prepreku pri integriranju i usklađivanju sektorskih dokumenata sa Razvojnom strategijom Grada Zagreba.

Sektorski dokumenti nisu izrađeni na istovrstan način i njihova razrada nije ujednačena. Posebno se to odnosi na razradu mjera kao okvira za izradu konkretnih razvojnih projekata. Većina strateških programa nije rađena po metodologiji koja bi odgovarala ili bila sukladna onoj koja se koristi u programiranju u institucijama EU. Faze provedbe i izvještavanja se kod većine postojećih strateških programa ne prate na zadovoljavajući način. Posebno je uočljiv nedostatak vrednovanja rezultata i razvojnih učinaka, kako onog ex ante za velike i složene programe, tako i onog ex post.

Tabela x. Razvojni sektorski planovi, programi i strategije Grada Zagreba (siječanj 2015.)

Sektor/ Područje	Naziv	Razdoblje	Nositelj provedbe	Praćenje, vrednovanje i izvještavanje	Napomene
Prostor	Prostorni plan područja posebnih obilježja Parka prirode Medvednica	**dugoročno**	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja	četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru RH	
Prostor	Prostorni plan Grada Zagreba	**dugoročno**	Gradski ured za za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru (izrađuje Zavod za prostorno uređenje GZ)	
Prostor	Generalni urbanistički plan grada Zagreba	**dugoročno**	Gradski ured za za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru (izrađuje Zavod za prostorno uređenje GZ)	
Prostor	Generalni urbanistički plan Sesveta	**dugoročno**	Gradski ured za za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru (izrađuje Zavod za prostorno uređenje GZ)	
Prostor	Urbanistički planovi uređenja	**dugoročno**	Gradski ured za za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo,	četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru (izrađuje Zavod za prostorno	

			komunalne poslove i promet	uređenje GZ)	
Okoliš	Akcijski plan energetski održivog razvitka Grada Zagreba (SEAP)	do 2020.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Okoliš	Program zaštite okoliša Grada Zagreba	2010.-2014.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Okoliš	Plan gospodarenja otpadom Grada Zagreba za razdoblje do 2015.	do 2015.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Okoliš	Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama	do 2015.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		Bit će sastavni dio Programa zaštite okoliša
Okoliš	Program zaštite i poboljšanja kakvoće zraka u Gradu Zagrebu	2009.-2012.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Okoliš	Akcijski plan za poboljšanje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Energetika	Strategija održivog korištenja energije za osnivače (Zagrebačka, Karlovačka i Krapinsko-zagorska županija te Grad Zagreb)		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Energetika	Strategija razvoja energetske infrastrukture za napajanje električnih vozila na području Grada Zagreb		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Okoliš	Plan prilagodbe klimatskim promjenama Grada Zagreba		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Gospodarstvo	Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu	2013. – 2017.	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo		
Poljoprivreda	Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba		Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		

Poljoprivreda i šumarstvo	Program poticanja razvitka poljoprivrede i šumarstva	do 2016.	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo	Godišnje izvještavanje	
Poljoprivreda i šumarstvo	Program gospodarenja privatnim šumama	2008.-2017.	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		sve šume privatnih šumoposjednika trebale bi biti uređene do konca 2015.
Poljoprivreda i šumarstvo	Program gospodarenja Park šumama Grada Zagreba	2015.-2025.	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		
Posebna područja/ Ruralno područje	Ocjena postojećeg stanja ruralnog prostora, istraživanje i utvrđivanje prioriteta ciljeva razvitka ruralnog prostora na području Grada Zagreba za razdoblje 2009-2016.“	2009.-2016	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		
Socijalna skrb	Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji	do 2016.	Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		
Socijalna skrb	Strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom	2011. do 2015.	Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom		
Ljudski resursi	Strategija razvoja ljudskih potencijala	2011.-2013.	Upravni odbor Lokalnog partnerstva za zapošljavanje		
Ljudska prava	Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova	2011.-2015.	Ured gradonačelnika		
Upravljanje	Strategija urbane sigurnosti Grada Zagreba	2014.-2017.			

Izvor: gradska upravna tijela

Tabela x. Sektorski planovi, programi i strategije Grada Zagreba u pripremi/ izradi / donošenju (siječanj 2015.)

Šport	Strategija športa Grada Zagreba za razdoblje 2011.-2020.	do 2020.	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport		
Kultura	Strategija kulturnog razvoja Grada Zagreba	2015.- 2022.	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport		

Promet	Masterplan prometnog sustava Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije		Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije		U pripremi, predviđen završetak izrade 30.rujna 2016.
Zaštićena područja	Plan upravljanja parkom Maksimir i ostalim zaštićenim područjima prirode Grada Zagreba		Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, Javna ustanova Maksimir		
Vodno gospodarstvo	Strategija upravljanja vodama		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Vodno gospodarstvo	Plan upravljanja vodnim područjima		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		
Zaštita okoliša	Energetska strategija Grada Zagreba		Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		-planira se

Izvor: gradska upravna tijela

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Sektorski dokumenti za pojedina područja često su sektorski fragmentarni bez nedovoljne međusobne povezanosti ▪ nema jedinstvene metodologije izrade sektorskih dokumenata pa oni često ne mogu dati rješenja za razvojne probleme velike kompleksnosti ▪ neujednačena su vremenska razdoblja sektorskih dokumenata, a onda i planiranih aktivnosti i njihove provedbe ▪ nedovoljno učinkovito praćenje provedbe sektorskih dokumenata ▪ nedostatno izvještavanje stručne i šire javnostima o provedbi sektorskih planova, programa i strategija ▪ nedovoljno uključivanje javnosti kroz partnerstvo u izradu i provedbu razvojnih sektorskih dokumenata	▪ izraditi i osigurati primjenu jedinstvene metodologije izrade svih strateških dokumenata razvoja ▪ uvesti učinkovito praćenje i izvještavanje o provedbe strateških programa ▪ provoditi vrednovanje rezultata i učinaka provedenih aktivnosti koje su utvrđene strateškim programima ▪ uspostaviti institucionalni okvir za provedbu strateških programa ▪ razvijati partnerstvo u izradi i provedbi razvojne strategije i strateških programa grada

7.5.2. Glavni razvojni projekti

Razvojni projekti, kao kapitalne investicije koje su dio ukupnih razvojnih mjera poduzetih u cilju ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u strategiji regionalnog razvoja, trebaju biti sadržane u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika Grada.
Izvještavanjem o provedbi ZagrebPlana ustanovljeno je da u planovima razvojnih programa razvojni projekti nisu jasno definirani, da se razlikuju od podataka o razvojnim projektima dobivenih od ključnih dionika, te da je prisutna i neujednačenost u značaju razvojnih projekata proračunskih korisnika Grada
Zakon o proračunu (NN 87/2008.) definira plan razvojnih programa kao prikaz planiranih rashoda vezanih uz provođenje investicija i davanje kapitalnih pomoći i donacija, te bi u tom

smislu trebalo definirati kriterije koji bi omogućili ujednačeno definiranje razvojnih projekata u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika Grada.

Tablica xx. Tablica projekata u provedbi - izvješće o provedbi Razvojne strategije Grada Zagreba za 2013.

Naziv projekta	Nositelj projekta	Ukupna vrijednost projekta u kunama	Sveukupno utrošeno u 2013.
Cilj C1: Konkurentno gospodarstvo			
Otkup zemljišta za razvoj gospodarskih zona	Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada		7.133.606,70
Dječja bolnica Srebrnjak-Centar za translacijsku medicinu	Dječja bolnica Srebrnjak	331.360.000,00	11.386.722,74
Uređenje i opremanje Klinike za zarazne bolesti s izolacijskom jedinicom Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo, Veterinarski fakultet		1.408.351,45
Kreativni klaster Gredelj	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada		21.500,00
Modernizacija Zoološkog vrta u Zagrebu	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo	38.000.000,00	2.162.367,00
Tunel osjeta Zagreb (revitalizacija postojećeg tunela Grič)	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada		43.028,00
Zagrebački friški kravlji sir ZG sirek	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		15.000,00
Cilj C2: Razvoj ljudskih potencijala			
Sveučilišni kampus Borongaj	Sveučilište u Zagreb	7.500.000.000,00	5.100.000,00
Orijentiranje obrazovnih programa prema učenju za posao; prilagođavanje tako da nude mogućnosti prekvalifikacije i dokvalifikacije i razvoj osobnih kompetencija	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport	3.545.614,00	2.126.053,84
Uključivanje u programe pretpristupne pomoći EU za Hrvatsku za unapređenje kvalitete i otvorenosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport i druga gradska upravna tijela, državna tijela i gradska upravna tijela, udruge		206.845,54
Kompleks URIHO i Dom invalida na Kajzerici	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	262.500.000,00	0,00
Cilj C3: Zaštita prirode i održivo gospodarenje prirodnim resursima i energijom			

Monitoring zdravstvenog stanja šuma Grada Zagreba za 2012.i punjenje baze podataka "Interaktivni pregled šuma Grada Zagreba"	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo		49.540,00
Strategija i Akcijski plan zaštite biološke raznolikosti	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada		49.200,00
Izrada Programa zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	173.625,00	104.175,00
Izrada Akcijskog plana za poboljšanje kvalitete zraka u Gradu Zagrebu	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		0,00
Mjerenje i praćenje kvalitete zraka na stalnim gradskim mjernim postajama u 2013.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	12.000.000,00	1.032.000,00
Mjerenje koncentracija PM2,5 čestica na gradskim mjernim postajama - Đorđićeva i Siget u 2013.	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		83.000,00
Strateška karta buke i akcijski planovi	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	2.562.500,00	1.978.125,00
Groblje za kućne ljubimce sa sabiralištem i spalionicom	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i okolišno održivi razvoj GU za poljoprivredu i šumarstvo	15.000.000,00	40.625,00
Unapređivanje sustava gospodarenja otpadom Grada Zagreba (bilanca otpada, promidžba, edukacije)	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		200.000,00
Centar za gospodarenje otpadom	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i okolišno održivi razvoj		20.000,00
Uvođenje sustava OIE (solarnih kolektora i FN) za obrazovne, zdravstvene i socijalne ustanove i objekte gradske uprave u vlasništvu Grada Zagreba	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		2.079.650,00
Modernizacija i obnova gradske rasvjete	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj		4.232.006,39
Energetski informacijski sustav Grada Zagreba i komunikacijska strategija o energiji i klimi	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	1.815.000,00	269.231,38
Cilj C4: Unapređivanje prostornih kvaliteta i funkcija Grada			

Tehnički muzej	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	-	2.720.256,32
Značajne gradske kuće (Vila Frangeš, Palača Gvozdanović, HNK, BDM Remete i Kamenita Vrata)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	4.550.000,00	1.983.125,00
Obnova objekata unutar spomeničke rente	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		13.370.613,47
Gradski vrtovi	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada		4.114.363,76
Veletržnica i hladnjača	Podružnica Tržnice Zagreb		917.650,00
Zračna luka Zagreb - Novi putnički terminal	Zračna luka Zagreb	1.500.000.000,00	70.000.000,00
Branimirova ulica, od Zavrtnice do Heinzelove ulice	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	31.500.000,00	20.282.525,00
Samoborska cesta, od Oranica do Zagrebačke ceste	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	90.000.000,00	0,00
Šarengradska ulica, od Zagrebačke avenije do Ulice grada Vukovara	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	75.000.000,00	19.000,00
Radnička cesta od Ulice grada Vukovara do Heinzelove ulice	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		7.943.060,00
Rekonstrukcija Radničke ceste – II. etapa od ulice Koledovčina do željezničke pruge s komunalnom infrastrukturom	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		46.398.481,00

Sarajevska avenija	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	375.000.000,00	779.012,50
Slavonska avenija (proširenje s deniveliranjem svih prometnih čvorova od HBZ do Ljudevita Posavskog)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	3.244.750,00	456.337,50
Jarunski most i pristupne prometnice	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		29.048,32
Bakačeva – Cesarčeva – Kurelčeva – Stara Vlaška	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		6.759.962,41
Oporovečka ulica - uređenje odvojka	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		818.431,94
Katančićeva ulica - uređenje od Gajeve ulice do Trga J.J. Storssmayera	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		1.399.154,64
Izgradnja odvojka Strojarske ceste	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		1.969.469,00
Izgradnja Ulice Jankomir i odvojka Ulice Jankomir	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		1.327.896,79
Risnjačka ulica	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		1.415.464,75
Uređenje Ulice V.Kovačića s izgradnjom parkirališta	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		1.132.692,00
Žičara Dolje – Sljeme	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet; Zagrebački holding		0,00

Izgradnja parkirališta (kod doma zdravlja Dugave, uz groblje Markovo polje, uz dječji vrtić Radost, kod župe L.Mandića, na Jakuševačkoj cesti)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet; Zagrebački holding		4.639.307,50
Uspostavljanje Sustava automatskog upravljanja prometom Grada Zagreba	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet	288.750.000,00	0,00
Razvoj mreže biciklističkog prometa (biciklistička staza Veliko polje - Buzin, biciklistička staza izgrađena u sklopu rekonstrukcije Metalčeve ulice, biciklističke staze u sklopu izgradnje Radničke ceste od Ulice Koledovčina do željezničke pruge)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet		1.002.812,50
Aneks upravne zgrade i nove gospodarske zgrade Gradskih groblja – Mirogoj	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet Zagrebački holding-Podružnica Gradska groblja	50.000.000,00	300.000,00
Gaj urni – uređenje novih grobnih polja	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet Zagrebački holding-Podružnica Gradska groblja	1.625.000,00	46.000,00
Smanjenje gubitaka vode, sanacija i izgradnja vodoopskrbne mreže	Zagrebački holding – Podružnica Vodoopskrba i odvodnja; Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	113.631.362,00	63.095.814,38
Unapređenje sustava odvodnje - izrada projektne dokumentacije	Zagrebački holding – Podružnica Vodoopskrba i odvodnja; Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	148.000.000,00	10.351.599,60
Izgradnja novih plinovoda i rekonstrukcija plinske mreže	Zagrebački holding		38.900.000,00
Izgradnja stajališta Buzin	HŽ Infrastruktura	7.500.000,00	4.689.731,00
Ojačanje željezničkog mosta preko Save u Zagrebu - "Zeleni most"	HŽ Infrastruktura	29.000.000,00	21.637.919,00
Obnova dionice Zagreb Borongaj-Dugo Selo (desni i lijevi kolosjek - 2 x 15,36 km)	HŽ Infrastruktura	150.000.000,00	129.481.186,00

Sustav integriranog prijevoza putnika i tarifno prijevozničke unije na području Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-Zagorske županije	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet Zagrebački holding		1.000.000,00
Cilj C5: Unapređivanje kvalitete života			
Upravljanje gradskim stanovima	Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada	3.800.000,00	2.013.911,46
Izgradnja gradskih stanova	Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada		4.728.372,24
Komunikacijski sustav za hitne situacije Grada Zagreba	Ured za upravljanje hitnim situacijama		514.992,43
Geografsko-informacijski sustav za hitne situacije Grada Zagreba	Ured za upravljanje hitnim situacijama		70.141,25
Sustav upravljanja informacijskom sigurnošću Grada Zagreba	Ured za upravljanje hitnim situacijama		100.000,00
Ustroj, opremanje, edukacija i trening postrojbi civilne zaštite	Ured za upravljanje hitnim situacijama	4.161.000,00	927.328,91
Uspostava „Zagrebačke seizmološke mreže“	Ured za upravljanje hitnim situacijama		255.000,00
Japansko-hrvatski bilateralni znanstveno-istraživački projekt: Instalacija mjerne opreme za monitoring klizišta Kostanjek	Gradski ured za upravljanje u hitnim situacijama	3.138.000,00	109.070.663
Dom za starije i nemoćne osobe 'Ksaver'			1.500.000
Dom za starije i nemoćne osobe 'Peščenica'			1.000.000
Organizirano stanovanje za starije i nemoćne osobe, Program Senior centar			1.598.000
Dodatna palijativna skrb u kući bolesnika starije životne dobi			600.000
Pripremanje djece i mladih s teškoćama u razvoju za samostalan život, partnerske odnose, obiteljski život i roditeljstvo	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport		3.852.625,53
Muzička akademija	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet		20.799.920,98
Poticanje integracije učenika/ca s teškoćama u redovan sustav obrazovanja te razvijanje i podupiranje programa za pripadnike nacionalnih manjina i njihovu integraciju u postojeće programe u vrtićima i školama	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport; Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet		112.206,58
Osnovna škola Kajzerica	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport; Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne		20.252.902,97

	poslove i promet		
Osnovna škola Sv. Klara	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport; Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, komunalne poslove i promet		10.079.413,98
Osnovna škola Pavleka Miškine - dogradnja škole i gradnja sportske dvorane)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		17.526.822,75
Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskiog (dogradnja i gradnja sportske dvorane)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	31.500.000,00	1.774.116,75
Osnovna škola Ivanja Reka (gradnja novog objekta)	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	37.500.000,00	259.562,50
DV Kajzerica			8.739.873,90
DV Radost			8.443.086,88
DV Sesvete - PO Brestje			892.831,46
Psihijatarijska bolnica ‘Sveti Ivan’ Zagreb	Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet		41.888.433,45
Klinička bolnica Sv. Duh			590.324,62
Uređenje i opremanje zdravstvene stanice DZ "Istok" - Novi Jelkovec			4.326.684,09
Programi javnih potreba u sportu Grada Zagreba	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport		142.635.000,00
Potpore vrhunskom sportu	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport		5.500.000,00
Velike sportske priredbe	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport		17.525.000,00
Razvoj tehničke kulture na svim razinama	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport	9.000.000,00	9.000.000,00
Cilj C6: Unapređenje sustava upravljanja razvojem			
Razvijanje modela savjetovanja s građanima, građanskim inicijativama i OCD kao i načina njihovog sudjelovanja u donošenju, provedbi i vrednovanju gradskih odluka - FUPOL	Ured gradonačelnika		35.683,98

Poticanje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na aktivnije sudjelovanje u radu Gradske skupštine i njenih radnih tijela, da predlažu mjere za unapređivanje položaja nacionalnih manjina	Ured gradonačelnika		9.076.738,33
Poticanje međusobne suradnje udruga radi ostvarivanja zajedničkih interesa i učinkovitijeg korištenja materijalnih i drugih resursa koje Grad dodjeljuje udrugama	Ured gradonačelnika, Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina, udruge nacionalnih manjina i resorno nadležni gradski uredi		607.000,50
Nova izmjera katastarske opcine Cucerje i ostale aktivnosti	Gradski ured za katastar i geodetske poslove		2.161.312,66
Imovinsko pravna analiza i otkup zemljišta	Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada		2.377.868,90
Ukupno		**8.135.405.614,00**	**949.557.762,52**

Projekti javno privatnog partnerstva. Obavljanje poslova u vezi pripreme i realizacije investicijskih projekata po modelu javno-privatnog partnerstva u nadležnosti je Gradskog ureda za gospodarstvo, rad i poduzetništvo. Investicijska politika Grada Zagreba predviđa izdvajanje znatnih sredstava za izgradnju objekata komunalne infrastrukture i opremu. Izvori financiranja investicijskih projekata su proračun, sredstva pravnih subjekata u vlasništvu Grada, međunarodno tržište kapitala, model javno-privatnog partnerstva i koncesije.

Europska komisija, u priopćenju (EC COM (2009) 615) navodi da javno-privatno partnerstvo (JPP) omogućava učinkovit način provedbe infrastrukturnih projekata i pružanja javnih usluga te promiče inovativan pristup u primjeni mjera gospodarskog oporavka.
Grad Zagreb planira koristiti usluge Centra za praćenje poslovanja energetskog sektora i investicija temeljem Okvirnog programa izgradnje, dogradnje i rekonstrukcije javnih građevina prema ugovornom obliku javno - privatnog partnerstva (JPP) koji je Vlada donijela u travnju 2012. za razvoj školstva na području Grada Zagreba. Prema navedenom programu država osigurava sufinanciranje najma od 55 % za vrijeme trajanja ugovora, a ostatak mora osigurati Grad. Trajanje ugovora je 27 godina (2 godine pripreme i građenja te 25 godina održavanja i pružanja usluga). Gradski uredi aktivno rade na sastavljanju popisa objekata za prvi paket koji bi se mogao realizirati prema navedenom programu Vlade. Preporučena kapitalna vrijednost objekata u paketu je od 150 do 200 milijuna kuna.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ nedefinirani kriteriji za određivanje razvojnih projekata ▪ nedefinirani razvojni projekti u planu razvojnih programa Grada Zagreba ▪ izdvajanje znatnih financijskih sredstava za izgradnju objekata komunalne infrastrukture i opremu, a uslijed gospodarske krize	▪ Utvrđivanje kriterije za određivanje razvojnih projekata ▪ u planu razvojnih programa definirati kapitalne investicije koje su dio ukupnih razvojnih mjera poduzetih u cilju ostvarivanja prioriteta i strateških ciljeva utvrđenih u ZagrebPlanu ▪ Uspostava učinkovitog sustava za korištenje javno-privatnog partnerstva (JPP) kao izvora financiranja investicijskih projekata

7.5.3. Projekti sufinancirani iz EU fondova i projekti u pripremi za apliciranje

Ulaskom Hrvatske u punopravno članstvo EU 1. srpnja 2013. otvorile su se nove mogućnosti sufinanciranja projekata putem korištenja sredstava iz strukturnih fondova i kohezijskog fonda te su se značajno povećala sredstva i raspon mogućih područja ulaganja.

U financijskom razdoblju 2007.-2013., Hrvatskoj je iz pretpristupnih programa pomoći IPA* i strukturnih fondova u zadnjih šest mjeseci 2013. godine, ukupno na raspolaganju 1.269.125.324,60€. Ugovoreno je 76,51% dodijeljenih sredstava. Hrvatska je 2013. ostvarila pozitivnu razliku od 49,6 milijuna eura.**
U prosincu 2014. usvojeni su Operativni programi „Konkurentnost i kohezija“ i „Učinkoviti ljudski potencijali“. Usvajanjem Operativnih programa Hrvatska je ispunila sve preduvjete za povlačenje sredstava iz EU. U Operativnom programu Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020., RH je na raspolaganju 4,321 milijarda eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj, te 2,559 milijardi eura iz Kohezijskog fonda. Gotovo 2 milijarde eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj bit će iskorišteno za podršku malim i srednjim poduzećima, istraživanje i inovacije, a značajan udio ulaganja, od više od 3,5 milijardi eura, uložit će se u zaštitu okoliša, prilagodbu klimatskim promjenama i mrežnu infrastrukturu (promet). Operativnim programom „Učinkoviti ljudski potencijali“ definiraju se područja u koja će Republika Hrvatska do 2020. moći investirati sredstva iz Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih.

Za očekivati je da Grad Zagreb, kao kulturno, znanstveno, gospodarsko, političko i administrativno središte Republike Hrvatske u sljedećem razdoblju privuče znatan dio sredstava iz fondova i programa EU. Značajno je spomenuti i mogućnost korištenja posebnih teritorijanih instrumenata, tzv. Integriranih teritorijanih investicija (ITI – Integrated territorial investments). Europska komisija propisla je da svaka država članica treba rezervirati najmanje 5 % EFRR sredstava za održivi urbani razvoj temeljen na integriranim strateškim dokumentima. U novom Zakonu o regionalnom razvoju (NN 147/14) propisana je obveza izrade Strategije razvoja urbanog područja čija će izrada činiti podlogu za korištenje spomenutih instumenata.

* Program IPA je integrirani pretpristupni fond Europske unije za Hrvatsku za razdoblje 2007-2013.
* * Prema financijskom izvješću Europske komisije za 2013.

EU projekti u Gradu Zagrebu. Za poslove praćenja stanja i propisa s područja europskih integracija i fondova Europske Unije, poslove u vezi s aktivnostima za sudjelovanje Grada Zagreba u projektima EU-a i za suradnju s gradskim upravnim tijelima u poticanju sudjelovanja u projektima EU-a nadležan je Ured za programe i projekte Europske unije osnovan 2013. godine. U pripremi i provedbi projekata sudjeluju i drugi gradski uredi.

Premda je u Gradu Zagrebu u provedbi ili je već završena provedba niza projekata financiranih sredstvima EU-a, dosadašnje povlačenje sredstava sufinanciranja iz programa i fondova Europske unije nije zadovoljavajuće. Da bi se postiglo bolje povlačenje sredstava potrebno je jačati kapacitete u okviru gradske uprave i potaknuti učinkovitiju suradnju među gradskim upravnim tijelima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Nepostojanje definiranih dugoročnih razvojnih prioriteta za međuregionalnu i međunarodnu suradnju ▪ Nezadovoljavajuće povlačenje sredstava Europske unije	▪ Jačati kapacitete angažirane na pripremi i provedbi projekata međuregionalne i međunarodne suradnje ▪ Jačati kapacitete za korištenje sredstva iz fondova EU, posebno za kompetentnu suradnju s konzultantskim tvrtkama (VSS obrazovanje, motivacija, aktivno znanje engleskog jezika)

Tablica x. Statistika projekata sufinanciranih sredstvima EU u provedbi 2014.

STATUS	BROJ PROJEKATA
U PROCESU PROVEDBE U 2014.	41
PRIJAVLJENO/ ODOBRENO TIJEKOM 2014	3
ZAVRŠILO PROVEDBU TIJEKOM 2014	2
UKUPNO	46

Izvor: Ured za programe i projekte Europske unije, pregled EU projekata Grada Zagreba u provedbi, stanje 30.lipnja 2014.

Tablica x. Projekti sufinancirani iz EU fondova i projekti u pripremi za apliciranje - plan proračuna za 2015.

	NAZIV PROJEKTA	NADLEŽNI URED	Iznos planiran u Proračunu GZ za 2015 (HRK)	Priprema/ Provedba	OPERATIVNI PROGRAM	PRIORITET NA OS
1	PROJEKT ZAGREB - razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje	Ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	5.654.000,00	Priprema - 2015	Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020	Prioritetna os 6. Zaštita okoliša i održivost resursa (investicijski prioritet 6ii)
2	Integrirani prijevoz putnika na području Grada Zagreba, Zagrebačke županije i Krapinsko-Zagorske županije - Priprema Master plana prometa	Ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	6.000.000,00	Priprema - 2015	Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020	Prioritetna os 7. Povezanost i mobilnost (Investicijski prioritet 7ii)
3	PROJEKT "Modernizacija Zoološkog vrta - prva faza"	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo	22.198.000,00	Provedba - 2015-2016	Operativni program "Regionalna konkurentnost" 2007-2013	Prioritetna os 1.Razvoj i unaprjeđenje regionalne infrastrukture i jačanje atraktivnosti regija
4	Centar za gospodarenje otpadom - priprema natječajne dokumentacije	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	16.000.000,00	Priprema - 2015	Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020	Prioritetna os 6. Zaštita okoliša i održivost resursa (investicijski prioritet 6i)
5	URIHO - priprema natječajne dokumentacije	Tematski nadležan ured Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, izgradnja u domeni Ureda za prostorno uređenje, izgradnju	2.600.000,00	Priprema - 2015	Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020 i Operativni program	Prioritetne osi 1. i 2. Visoka zaposlenost i pokretljivost radne

		grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet			**"Učinkoviti ljudski potencijali" 2014-2020**	**snage i socijalna uključivost**
6	**Core centre - coordination centre for geronthology service provision**	Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom	3.661.700,00	Priprema i provedba 2015	**EaSi - European programe for Employment and social innovation**	
7	**ReStart - Podrška beskućnicima za ulazak na tržište rada**	Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom	1.438.300,00	Priprema i provedba 2015	**Operativni program Razvoj ljudskih potencijala 2007.-2013.**	**Prioritetna os 2: Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba u nepovoljnom položaju**
8	**Centar neovisnog življenja Sopnica-Jelkovec**	Nova ustanova socijalne skrbi Grada Zagreba, Centar za rehabilitaciju osoba s tjelesnim invaliditetom	10.000.000,00	Provedba - 2015	**Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014-2020**	**Prioritetna os 2. Socijalna uključivost**
9	**Pogon Jedinstvo - završetak pripreme dokumentacije**	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport	500.000,00	Priprema - 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020**	**Prioritetna os 6. Zaštita okoliša i održivost resursa (investicijski prioritet 6e)**
10	**Greenway - Savska cikloturistička ruta**	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	1.600.000,00	Priprema - 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020**	**Prioritetna os 7. Povezanost i mobilnost (Investicijski prioritet 7ii)**
11	**Znanstveno tehnološki park**	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	300.000,00	Priprema - 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020**	**Prioritetna os 3.Poslovna konkurentnost (Investicijski prioritet 3d)**
12	**Nova žičara Zagreb**	Ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	Sredstva za pripremu Studije izvodljivosti ZET	Priprema - 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020**	**Prioritetna os 7. Povezanost i mobilnost (Investicijski prioritet 7ii)**
13	**Groblje za kućne ljubimce - priprema dokumentacije**	Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo	2.000.000,00	Priprema 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020 Program ruralnog razvoja 2014-2020**	

14	**Revitalizacija palače Gvozdanović**	Ured za prostorno uređenje, izgradnju grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet	78.000,00	Priprema/provedba 2015	**Operativni program "Konkurentnost i kohezija" 2014-2020 Program prekogranične suradnje RH-SLO 2014-2020**	
15	**Osiguravanje pomoćnika učenicima s teškoćama u osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama**	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport	2.240.000,00	Provedba 2015	**Operativni program "Razvoj ljudskih potencijala" 2007-2013.**	**Prioritetna os 2: Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba u nepovoljnom položaju**
16	**Leonardo da Vinci - Uči, radi, upoznaj**	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport	150.000,00	Provedba 2015	**Program za cjeloživotno učenje – Leonardo da Vinci-Mobilnost-Osobe na tržištu rada**.	
17	**FERTEO - od jednakih prava ka jednakim mogućnostima**	Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport	50.000,00	Provedba 2015	**Operativni program Razvoja ljudskih potencijala 2007. – 2013.**	**Mjera 2.2. Podrška pristupanju obrazovanju skupina u nepovoljnom položaju**
18	**Biciklom na autobus - BoB projekt**	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	100.000,00	Priprema i provedba 2015-2017	**CIVITAS, Program Unije**	
19	**ZG Cycle unit**	Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo	250.000,00	Priprema 2015	**Programi unije**	
20	**FUPOL**	Ured gradonačelnika	240.000,00	Provedba 2015	**FP7 - ICT**	
23	**TRAILBLAZER**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	16.200,00	Provedba 2015	**Programi unije**	
24	**CH4LLENGE**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	448.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**	
25	**DEMA**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	48.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**	
26	**SOCIALCAR**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	195.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**	
27	**SINERGI**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	102.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**	

28	**EUROPAN 13**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	320.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
29	**EUROPEAN urban trasnport road map**	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada	48.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
30	**NEEC IN SEE**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	5.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
31	**i-SCOPE - Interoperable Smart City services through an Open Platform for urban Ecosystems**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	173.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
32	**PassREg (IEE) - razvijanje modela za subvencioniranje izgradnje energetski pasivnih kuća**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	99.200,00	Provedba 2015	**Programi unije**
33	**Ele.C.Tra (IEE) - Electric Transport in Cities - Električni gradski prijevoz**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	353.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
34	**EURONET 50/50" (IEE) - Inicijativa za uštedu energije u školama i drugim javnim ustanovama**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	362.500,00	Provedba 2015	**Programi unije**
35	**E2STORMED" (MED) - Identifikacija tehnologija održivih sustava odvodnje povoljnih za primjenu na području Grada Zagreba**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	442.200,00	Provedba 2015	**Programi unije**
36	**Sci - Energy lab**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	15.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
37	**Urban - LEDS**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	25.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
38	**COMPLETE (IEE) - formiranje lokalne mreže Covenant of Mayors**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	56.100,00	Provedba 2015	**Programi unije (IEE)**
39	**Mayors In Action (IEE) - Akcijski planovi energetski održivog razvoja**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	317.000,00	Provedba 2015	**Programi unije (IEE)**

40	**Awareness Raising towards Climate Change and Climate Protection Measures within South Eastern European Capital Cities**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	7.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
41	**CITYKEYS (Horizon2020) Izrada i potvrda metodologije mjerenja i praćenja učinaka implementacije mjera energetske učinkovitosti**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	83.000,00	Provedba 2015	**Programi unije (HORIZON 2020)**
42	**CESAR (HORIZON 2020)**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	45.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
43	**" URBAN LEARNING" (Horizon2020) - energetski učinkovito upravljanje, planiranje razvoja novih ili obnova postojećih urbanih područja**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	219.000,00	Provedba 2015	**Programi unije (HORIZON 2020)**
44	**CEGC" (TEN-T) Servis brzog punjenja akumulatorskih baterija vlasnicima električnih vozila**	Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj	573.000,00	Provedba 2015	**Programi unije**
45	**Creating innovative opportunities for self employment**	Ured za programe i projekte EU	70.000,00	Završetak projekta	**Europski socijalni fond**
46	**European cities network for business friendly environment**	Ured za programe i projekte EU	20.000,00	Završetak projekta	**Europe for Citizens programme**

Izvor: Ured za programe i projekte Europske unije, pregled EU projekata Grada Zagreba

7.5.4. Razvojni programi za posebna područja

S obzirom na specifičnosti Grada Zagreba kao administrativno - teritorijalne jedinice statusa županije, strategijom se zasebno ne ističu posebna područjau smislu u kojem se ona javljaju u drugim hrvatskim županijama (npr. potpomognuta područja, otoci, ruralna i urbana područja, granična područja i drugo, ovisno o posebnostima županije). Područja s atributima posebnosti, za koje se mjerama utvrđuje poseban sklop planiranih prioritetnih aktivnosti,

jesu Donji grad, Medvednica i Sava, te ruralni prostor Grada Zagreba. Ona nisu izdvojena kao posebna područja upravo zbog njihove integriranosti u ukupan prostor Grada i sudjelovanja u formiranju njegova identiteta.

Donji grad. Demografska kretanja koja pokazuju da središnji dio grada doživljava pad broja stanovnika, dok se porast odvija u sesvetskom području i naseljima oko gradske zaobilaznice, upućuju na to da je posebnu pažnju potrebno posvetiti urbanoj i demografskoj obnovi središta grada. Obnova povijesne jezgre, posebice blokovske strukture Donjega grada, od posebnog je značenja za identitet Grada i za uravnoteženi proces urbanog rasta. Donji grad nužno treba redefiniciju vlastitog identiteta i namjene te potrebnu zaštitu i obnovu graditeljskog nasljeđa.

Najizraženiji problemi Donjega grada su: propadanje korištenja i pročelja gradskih poteza, izgrađenog tkiva i unutrašnjosti blokova, prostorno smanjenje zone trgovine i usluga s koncentracijom javnog i društvenog života, zasićenje prometom i parkiranjem, ali i neadekvatan odnos dijela populacije koji se ponajviše odražava u devastaciji pročelja grafitima. Uz navedene probleme, potencijalne zapreke za obnovu Donjega grada su: kompleksni vlasnički odnosi, nedostatak intersektorske sinergije, depopulacija, promjene potrošačkih navika, mogući otpor stanovništva prema promjenama.

Mogućnosti i smjernice za revitalizaciju trebaju inzistirati na prometnim rješenjima za bolji javni prijevoz, na rasterećivanju prometa smanjivanjem korištenja osobnih automobila, na rješavanju prometa u mirovanju za potrebe stanara, te na povećanju i konsolidaciji zona s centralnim obilježjima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Prostorno smanjenje zone trgovine i usluga ▪ Prometna saturacija ▪ Opterećenje javnih površina prometom u mirovanju ▪ Zapuštenost građevinskog fonda ▪ Nedostatak sportsko-rekreativnih sadržaja ▪ Vandalizam ▪ Niska razina uključenosti građana u prostorni razvoj	▪ Konsolidirati i kvalitetno reprogramirati, uz poštivanje uvjeta konzervatorske zaštite ▪ Poticati stanovanje u središtu grada ▪ Proširiti zone s obilježjima socijalnog prostora grada ▪ Inzistirati na prometnim rješenjima koja teže rasterećenju prometa osobnim automobilima i poboljšanju efikasnosti javnog prijevoza ▪ Rješavati promet u mirovanju za stanare (blokovske garaže) ▪ Uspostaviti partnerski odnos poslovnim i civilnim sektorom u promišljanju i provedbi obnove

Medvednica. Unutar Grada Zagreba, čineći njegov izuzetno vrijedni krajobrazni i resursni prostor, nalazi se 8.439 ha Parka prirode Medvednica (13,1% površine Grada). Preostalih 9.439 ha nalazi se u Zagrebačkoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Granicu na zagrebačkoj strani Parka u pravilu čini granica šume (ujedno i granica GUP -a grada Zagreba, osim na krajnjem sjeveroistočnom dijelu gdje je u Park prirode uključen šumski i ruralni krajobraz s naseljem Planina Gornja).

Sa stajališta očuvanja biološke raznolikosti, u Parku prirode Medvednica obitava veliki broj zaštićenih, ugroženih i endemičnih vrsta. Medvednica je ujedno od nacionalne važnosti kao sastavni dio Nacionalne ekološke mreže Natura 2000.
Sama činjenica postojanja Parka prirode unutar granica Grada, te značenje usluga ekosustava Medvednice, koje su brojne i uključuju usluge opskrbe (hranom, drvnom masom, vodom, ljekovitim biljkama), zatim usluge regulacije (lokalna klima, regulacija poplava, kvaliteta zraka, skladištenje ugljičnog dioksida i onečišćujućih tvari, sprečavanje erozije i

održavanje plodnosti tla, oprašivanje biljaka, biološka kontrola, pročišćavanje otpadnih voda), kulturne usluge (rekreacija te time povezano fizičko i psihičko zdravlje, estetsko uživanje, turizam) i prateće usluge poput osiguravanja staništa za vrste i očuvanja genetičke raznolikosti, ali i potreba pokretanja niza kompleksnih aktivnosti za revitalizacijom niza vrijednih lokaliteta i građevina (Brestovac, Željezničar, Dom sindikata, Vila Rebar, Adolfovac, Sljemeska žičara) temeljni su razlozi tretiranja Medvednice posebnim područjem koje kao takvo traži i posebne razvojne programe.

Zapadni dio Medvednice (između Podsuseda i Kašine) proglašen je parkom prirode 1981., a granice izmijenjene Odlukom o proglašenju Zakona o izmjenama Zakona o proglašenju zapadnog dijela Medvednice Parkom prirode (NN 25/09). Temeljni prostorni dokument kojim se uređuje prostor, odnosno dugoročno određuju smjernice zaštite i poseban režim uređivanja i održivog korištenja prostora na području Parka prirode Medvednica je Prostorni plan Parka prirode Medvednica koji je Hrvatski Sabor usvojio na 15. sjednici 2014. godine.

Parkom prirode Medvednica upravlja javna ustanova u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske. Osnivač Ustanove je Republika Hrvatska, a prava i dužnosti osnivača Ustanove obavlja Vlada RH. Djelatnost Ustanove uključuje zaštitu, održavanje i promicanje Parka prirode Medvednica u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadziranje provođenja uvjeta i mjera zaštite prirode te sudjelovanje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring). Dokument temeljem kojeg Ustanova upravlja Parkom je desetogodišnji Plan upravljanja, te godišnji programi zaštite, održavanja, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićenog područja. Parku prirode Medvednica dodijeljena je u prosincu 2014. u Europskom parlamentu Europarc-ova Povelja za održivi turizam (Charter for Sustainable Tourism). Kao dio aktivnosti vezanih uz povelju osnovan je Forum dionika Parka prirode Medvednica, te izrađena petogodišnja Strategija razvoja održivog turizma u PPM koju članovi Foruma trebaju zajedno sprovesti.

Temeljne teme Plana upravljanja su: Zaštita i očuvanje prirodne baštine, Zaštita i očuvanje kulturne baštine, Turizam i posjećivanje, Edukacija, interpretacija i promocija, Suradnja s lokalnom zajednicom i dionicima prostora, Održivo korištenje prirodnih dobara i infrastruktura, Opći poslovi (upravljanje, administracija, održivost) dalje razrađene kroz niz ciljeva.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
• nedovoljno istražene sastavnice prirodne i kulturne baštine • slaba spoznaja Parka prirode Medvednica kao Natura 2000 područja • niz vrijednih lokaliteta i građevina je izvan funkcije (Brestovac, Dom sindikata, Željezničar, Adolfovac, Vila rebar, Seljemenska žičara) • zapuštenost dijela objekata za posjećivanje; zapuštenost dijela komunalne i prometne infrastrukture • neriješeni imovinsko pravni odnosi • neadekvatno riješen promet (i nedostatak parkirnih mjesta) • mnoštvo dionika na različitim razinama koji upravljaju infrastrukturom i općenito • nedostatak prostoru i interesima posjetilaca odgovarajućeg Centra za posjetitelje PPM • neintegrirana i nebrendirana turistička ponuda u PPM	• provedba istraživanja svih prirodnih sastavnica i kulturne baštine u Parku • provedba redovitih monitoringa Natura 2000 vrsta i staništa • edukacija dionika i korisnika Parka o važnosti zaštite prirode i Natura 2000 mreži • obnova svih derutnih objekata, komunalne i prometne infrastrukture korištenjem razičitih programa i fondova EU • izgradnja sljemenske žičare • uspostava cjelogodišnjeg turizma nužna za ekonomsku stabilnost dionika u turizmu • brendiranje i integriranje PPM kao jedne turističke destinacije • naglasak na povećanje energetske učinkovitosti (transport, javna rasvjeta, zgradarstvo) • utvrditi tok posjetitelja s kapacitetom nosivosti vršne zone

• klimatske promjene – olujna nevremena i štete na vegetaciji, građevinama i infrastrukturi • nedostatak urbanističkih planov uređenja državen razine za Vršnu zonu i kompleks skijališta čija je obveza utvrđena prostornim planom Parka prirode Medvednica	• na razvoju održivog turizma visoke kvalitete potrebna suradnja svih – razvoj djelovanja Foruma dionika PPM • regionalno povezivanje turističke ponude u PPM • izrada i donošenje Urbanističkog plana uređenja državne razine »Vršna zona« i – Urbanističkog plan uređenja državne razine »Skijaški kompleks“

Sava. Središnji smještaj rijeke Save unutar prostora Grada Zagreba, njeno značenje i uloga u prostornom razvoju Zagreba, kompleksnost problema vezanih uz uređivanje rijeke i kontaktnih prostora, nužnost usklađivanja sektorskih rješenja, negativni procesi vezani uz produbljivanje korita i snižavanje razine podzemnih voda, te time i ugrožavanja vodoopskrbe, nedovršenost sustava zaštite od poplava, nekorištenje prisutnog energetskog potencijala rijeke, dugotrajnost faze planiranja i osobito realizacije, znatna materijalna sredstva, nameću potrebu tretiranja rijeke Save i njenog neposrednijeg okruženja posebnim područjem za koji su nužni i posebni programi razvoja. Dio tih programa definirat će se Programom zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska te nakon ocjene na odgovarajući način ugrađen u ZagrebPlan 2020.

Sava u Zagrebu je tema niza prijedloga i planova koji pokušavaju ostvariti višenamjenske koristi, no dosadašnji zahvati na regulaciji Save prvenstveno su jednonamjenski tj. određeni obranom od poplava. Prijedlozi uređenja Save u Gradu Zagrebu se kreću od oblikovanja obala kao građevinskog zemljišta do oblikovanja kontinuiranog 'Savskog parka', a razlikuju se i u odnosu prema iskorištavanju hidro-energetskog potencijala. Kao zajednički ciljevi svih prijedloga mogu se iščitati: (1) umirenje toka Save i postizanje stalnoga vodnog lica, (2) očuvanje vrijednosti savskoga krajolika i neizgrađenih prostora uz obale, te (3) ostvarivanje odgovarajućeg dodira grada i rijeke.
Gradsko poglavarstvo Grada Zagreba raspisalo je 2001., javni anketni natječaj za idejno rješenje uređenja prostora koje se prostire duž 30 km toka Save na potezu od Podsuseda do Ivanje Reke. Natječaj je provelo Društvo arhitekata Zagreba (DAZ). Natječajnim su radovima ponuđena koncepcijski vrlo različita rješenja uređivanja prostora Save, te je ocjenjivački sud donio odluku o dodjeli tri jednakovrijedne nagrade i pet jednakovrijednih otkupa, te predložio, među ostalim, izradu integralne studije koja bi uskladila: regulaciju toka Save i prostorno uređenje njenog zaobalja, iskorištavanje hidro-energetskih potencijala i opskrbu vodom zagrebačkog područja.
Održivo uređenje i korištenje rijeke Save je od presudnog značaja za razvoj šireg područja Zagreba i zaštitu interesa građana koji tu žive, ali i države u cjelini. Nužna pretpostavka održivog kompleksnog uređivanja Save i zaobalja je i odgovarajuća suradnja upravno-teritorijalnih jedinica državne i lokalne razine u smislu integriranog prostornog razvoja tj. Integriranih teritorijalnih investicija, a ista pruža mogućnosti za izvoz znanja kroz pripremu projekata za korištenje sredstava prekograničnih programa EU.

U kolovozu 2013. Vlada RH je donijela Zaključak kojim je utvrđen način pripreme Programa zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska. Zaključkom Vlade RH utvrđeni su kao dionici Programa: nadležna ministarstva (gospodarstva, vanjskih i EU poslova, MRRFEU, zaštite okoliša i prirode, poljoprivrede, graditeljstva i prostornog uređenja, pomorstva, prometa i infrastrukture), jedinice područne i regionalne samouprave (županije: Zagrebačka, Grad Zagreb, Sisačko-moslavačka) i nadležna državne tvrtke i poduzeća (HEP, Hrvatske vode). Zaključkom Vlade RH utvrđeno je i da će dionici svaki iz svoje nadležnosti osigurati pripremu izrade Programa i imenovati svoje predstavnike u Vijeće Programa. Dionici su u prosincu 2014. sklopili Sporazum o suradnji kojim se postavlja okvir za daljnje postupanje vezano uz realizaciju Programa. Kao dio studije izvodivosti koja je u izradi se uspoređuju koncepcija iz 2013., koncepcija 2003. s

predviđenim hidroelektranama kroz Zagreb te opcija minimalnih zahvata kako bi se riješili najkritičniji problemi na području.

Koordinaciju Programa zaštite, uređenja i korištenja rijeke Save i zaobalja od granice s Republikom Slovenijom do Siska provodi tvrtka Program Sava d.o.o.
Ciljevi Programa su: zaštita od poplava, zaštita okoliša, unapređenje postojećih i razvoj novih vodocrpilišta, unapređenje gospodarstva u prostornom obuhvatu Save, proizvodnja električne energije, uređenje zaobalja, poboljšanja životnih uvjeta, unapređivanje poljoprivrede, stvaranje uvjeta za razvoj turizma, sporta i rekreacije, unapređenje i razvoj unutarnje plovidbe, jačanje kapaciteta za prijenos iskustava i znanja u upravljanju složenim višenamjenskim projektima.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Opadanje nivoa podzemnih voda i produbljivanje korita Save ▪ Onečišćenje podzemnih voda ▪ Pogoršanje kakvoće vode rijeke Save ▪ Degradacija stanja Save na Zagrebačkom području ▪ Nedovršen i iscrpljen sustav obrane od poplava ▪ Mali udio obnovljivih izvora energije ▪ Nedostatno diversificirani izvori energije ▪ Mali broj mostovnih prijelaza preko Save ▪ Nedovoljno iskorišteni prirodni potencijali za razvoj turizma, sporta i rekreacije ▪ Neusklađenost sektorskih pristupa uređenju Save i zaobalja ▪ Nesanirane šljunčare i odlagališta otpada	▪ Vrednovanje, zaštita i održivo upravljanje Savom ▪ Ostvarivanje višenamjenskih koristi ▪ Očuvanje vrijednosti savskoga krajolika i neizgrađenih prostora uz obale ▪ Ostvarivanje odgovarajućeg dodira grada i rijeke ▪ Zaštita podzemnih voda i izvorišta ▪ Mjere za osiguravanje kvalitete voda ▪ Mjere za osiguravanje dovoljnih količina voda ▪ Umirenja toka rijeke i postizanje stalnoga vodnog lica ▪ Uklanjanje izvora zagađenja ▪ Diversificiranje izvora energije ▪ Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije ▪ Mostovi preko Save ▪ Razvoj plovnosti II kategorije na Savi kroz Zagreb ▪ Valorizacija i razvoj turističkih, sportskih i rekreacijskih potencijala rijeke i zaobalja

Ruralni i suburbani prostor. Od ukupno 640 km² površine Grada Zagreba, približno dvije trećine nalazi se izvan građevinskih područja naselja grad Zagreb i Sesvete kao urbanih jezgri čiji je prostorni razvoj definiran generalnim urbanističkim planovima (iako se i unutar njih nalaze prostori transformacije iz ruralnog, odnosno suburbanog u urbano a koji se ogledaju u tipologiji gradnje i korištenju prostora s prisutnim poljoprivrednim parcelama na kojima se još uvijek, ali sve manje odvija uzgoj poljoprivrednih kultura). Ruralni i suburbani prostor Grada Zagreba (izuzevši prostor Parka prirode Medvednica), u kojem je smješteno 68 naselja ima drugačiju ulogu i važnost od „klasičnog“ ruralnog prostora Hrvatske. To je prostor naselja u gradskim četvrtima Brezovica i Sesvete, zatim južno od granice naselja Zagreb u gradskim četvrtima Novi Zagreb istok i zapad, a tu se, po njihovom karakteru može uvrstiti i nekoliko zaselaka krajnjeg sjeverozapadnog dijela naselja Zagreb, koja su danas njegov sastavni dio (ali izvan granica Generalnog urbanističkog plana grada Zagreba).

Posebnost prostora temlji se na mreži relativno malih samostalnih naselja i njihovih zaselaka, relativno malog mjerila gradnje u još uvijek tipičnom krajobrazu, kvaliteti života osobito obzirom na prirodno okruženje, prisutnosti kulturne etnografske materijalne i nematerijalne baštine, prisutnosti identitetskih odrednica, te poljoprivrednoj proizvodnji kao tradicionalnom obliku gospodarstva. Neka od obilježja razvojnog potencijala te proizvodnje su blizina velikog i diversificiranog zagrebačkog tržišta, potražnja za kvalitetnim lokalnim poljoprivrednim proizvodima i obrazovana radna snaga. U težnji očuvanja prostora i poljoprivredne proizvodnje nadležni ured za podupire razvoj poljoprivrede stalnim inicijativama te provođenjem lokalne poljoprivredne politike teži utjecati na njezino unapređivanje i razvoj uzimajući u obzir značaj Zagreba kao tržišnog centra, za koji treba poljoprivredna proizvodnja orijentirana na kontinuiranu proizvodnju svježih, visoko kvalitetnih i ekološki

prihvatljivih lokalnih poljoprivrednih proizvoda. U Europi se za to koristi pojam „urban agriculture“. Poljoprivredni prostor nudi okvir za samozapošljavanje ili dodatne izvore prihoda u tradicionalnim gospodarskim djelatnostima te dodavanjem vrijednosti poljoprivrednim proizvodima, zatim u šumarstvu, turizmu, malim prerađivačkim pogonima, obrtništvu i uslužnim djelatnostima. Funkcije kontakta ruralnog i urbanog se ubrzano mijenjaju, a pritom nerijetko vrijednu i jedinstvenu baštinu stoljećima stvaranih kulturnih pejzaža zamjenjuju unificirajući urbanocentrični krajolici. Planiranim programima i mjerama treba nastojati spriječiti negativni utjecaj (sub)urbanizacije na okolicu i njen okoliš, zaštitom prirodne i kulturne baštine dodatno podići dodanu vrijednost i atraktivnost, a visokim standardima infrastrukture, dostupnosti, stanovanja i pratećih sadržaja visoke kakvoće primjerene sadašnjim potrebama, uz istodobno poštivanje graditeljske tradicije učiniti prostor atraktivnim za život.

Ruralni i suburbani prostor i u konceptualnom pristupu utvrđivanja specifične uloge i mjesta ovog prostora unutar Grada Zagreba zahtijevaju nijansirani pristup kroz analizu različitih specifičnih parametara stanovništva (npr. ukupan broj stanovnika koji se bave isključivo poljoprivredom ili poljoprivrednom kao dodatnom djelatnosti, udio zaposlenih u sekundarnim i tercijarnim djelatnostima u naselju i izvan njega, dobna i obrazovna struktura, %-ak stanovništva koje dnevno migrira, odnos sadašnje zaposlenosti stanovništva u sektoru poljoprivrede i šumarstva u odnosu na ukupan broj stanovnika naselja, tržišna orijentiranost poljoprivrednika, ekstenzivnost ili intenzivnost bavljenja poljoprivredom - specijalizacija gospodarstva, dobna i obrazovna struktura stanovnika), zatim infrastrukturne opremljenosti naselja, prirodne i kulturne baštine kao resursne razvojne osnove, prisutnosti i potencijala za razvoj malog i srednjeg poduzetništva, ali i pojava degradacije prostora gradnjom ili zapuštanjem poljoprivrednih parcela, te različite druge kvalitativne parametre, kojima bi se bolje definirale značajke prostora te putem posebnih programa i mjera usmjerio budući razvoj temeljen na prepoznatim specifičnostima, vrijednostima i potencijalima. Sve ovo traži i intenzivno komuniciranje sa mjesnom samoupravom i svim dionicima razvoja, postojećim i potencijalnim, te stanovništvom kako bi imali mogućnost iskazati svoje prijedloge.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
▪ Gubitak tradicionalnih obilježja naselja i prostora ▪ Napuštanje poljoprivredne djelatnosti ▪ Urbanizacija koja mijenja vizuru ruralnog prostora te stvara potencijalne konfliktne situacije među starosjediocima i novim stanovnicima ▪ Niska komunalna i prometna infrastruktura nekih dijelova prostora ▪ Neusklađenost stvarnih potreba i mogućnosti s odredbama u prostorno-planskoj dokumentaciji	▪ Uređivanje nasljea i stvaranje temelja za razvoj kvalitetne društveno/gospodarske podloge za život u naseljima ruralnog i suburbanog karaktera ▪ Očuvanje i ravitalizacija kvalitetne estetske, kulturne, ekološke i gospodarske funkcije ruralnih i suburbanih prostora ▪ Ciljana revitalizacija postojećih sela uz očuvanje tipoloških značajki i poboljšanje kakvoće životnog standarda ▪ Sprečavanje gubitka karakterističnog krajobraza, te zaštita prirodnih i kulturnih potencijala ▪ Razvijanje programa i mjera za učinkovitiju zaštitu ruralne kulturne baštine, materijalne i nematerijalne ▪ Osiguravanje preduvjeta za unapređivanje poljoprivredne djelatnosti daljnjim razvijanjem mjera potpora i specifičnih programa orijentiranih na zagrebačko tržište ▪ Poticenje razvoja komplementarnih aktivnosti temeljenih na i prilagođenih vrijednostima i specifičnostima prostora kao temelja za nova i atraktivna (zelena) radna mjesta osobito za mlade ▪ Poticanje i razvoj inovativne turističke ponude ▪ Finije strukturiranje odredbi u prostorno-planskoj dokumentaciji temeljenih na stvarnim potrebama i mogućnostima vodeći računa o specifičnom karakteru i vrijednostima prostora

Koordinacija regionalnog razvoja i priprema
Razvojne strategije Grada Zagreba za razdoblje do 2020. godine
ZAGREBPLAN 2020

GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
Pročelnica: Jadranka Veselić Bruvo, dipl. ing. arh.

Izrada radne verzije SWOT analize Razvojne strategije
Radna skupina Gradskog ureda za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Stručna suradnja gradskih upravnih tijela u pripremi radne verzije SWOT analize
Radna skupina za izradu Razvojne strategije Grada Zagreba - ZagrebPlana 2020.
(zaključak Gradonačelnika 14. svibnja 2014., SGGZ br. 8/2014)

ZAMJENICA GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA
dr.sc. Sandra Švaljek

ZAMJENICA GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA
Vesna Kusin

URED GRADONAČELNIKA
Mirjana Zubak, prof. defektologinja

GRADSKI URED ZA ENERGETIKU, ZAŠTITU OKOLIŠA I ODRŽIVI RAZVOJ
Marijan Maras, dipl.ing.
Melita Borić, dipl. ing. građ.

GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE, KULTURU I ŠPORT
Vanda Ritz, dipl. ing. građ.
Dinko Vukelić, dipl. oec.

GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA
Jadranka Veselić Bruvo, dipl.ing.arh.
dr.sc. Stjepan Kelčec-Suhovec, dipl.ing.prom.

GRADSKI URED ZA SOCIJALNU ZAŠTITU I OSOBE S INVALIDITETOM
mr. sc. Višnja Fortuna, dipl. soc. rad.
Romana Galić, univ. spec. act. soc.

GRADSKI URED ZA PROSTORNO UREĐENJE, IZGRADNJU GRADA, GRADITELJSTVO, KOMUNALNE POSLOVE I PROMET
mr.sc. Dinko Bilić, dipl. oec.
Alan Ordulj, dipl. ing. prom.
Vesna Lubin, univ. spec. admin. urb.

SLUŽBA ZA MJESNU SAMOUPRAVU
Zoran Nevistić, dipl. ing. strojarstva
Renata Šimon, dipl. iur.

GRADSKI URED ZA OPĆU UPRAVU
Krešimir Ladešić, dipl. iur.
mr. sc. Hrvoje Bušić, dipl. iur.

GRADSKI KONTROLNI URED
mr.sc. Mirko Herak, dipl.oec.
Biljana Kršić, univ. spec. oec.

GRADSKI URED ZA ZDRAVSTVO
prof.dr.sc. Mirna Šitum
Gzim Redžepi, dr. med.

STRUČNA SLUŽBA GRADONAČELNIKA
Dianora Kobia Lulić, dipl. iur.

GRADSKI URED ZA FINANCIJE
Slavko Kojić, dipl.oec.
Vjera Salopek, dipl. oec.

GRADSKI URED ZA GOSPODARSTVO, RAD I PODUZETNIŠTVO
Mirka Jozić, dipl. oec.
mr. Nela Jurić, dipl. oec.
Davorka Pejnović, dipl. iur.

GRADSKI URED ZA POLJOPRIVREDU I ŠUMARSTVO
Emil Tuk, dr.vet.med.
Biserka Petošić, dipl. ing. poljoprivrede

GRADSKI URED ZA IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE I IMOVINU GRADA
Jasminka Lukač, dipl. iur.
Ines Bravić, univ. spec. admin. urb.
Boro Kisjelica, univ. spec. admin. urb.

GRADSKI URED ZA KATASTAR I GEODETSKE POSLOVE
Nevenka Krznarić, dipl. ing. geodezije
Helena Štimac, dipl. ing. geodezije

URED ZA UPRAVLJANJE U HITNIM SITUACIJAMA
dr.sc. Pavle Kalinić
Slavko Buljat, dipl. iur.

GRADSKI URED ZA BRANITELJE
Vesna Helfrih, dip.iur.
Vlasta Ivčević, dipl. soc. radnica

URED ZA JAVNU NABAVU
Anica Tavra, dipl.oec.
mr. sc. Anica Drmić, dipl. iur.

GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE
Silvije Novak, prof.
Stipe Tutiš

URED ZA PROGRAME I PROJEKTE EUROPSKE UNIJE
Jelena Ricov
Miljenko Sedlar, dipl. ing. biol.

Stručni doprinos Partnerskog vijeća Grada Zagreba u pripremi radne verzije SWOT analize

Partnersko vijeće Grada Zagreba (Zaključak Gradonačelnika (SGGZ br. 11/2013 i 3/2014)

Predsjednik Partnerskog vijeća - **prof. dr. sc. Mladen Vedriš**, profesor na Katedri za ekonomske znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

- **prof. dr. sc. Bojan Baletić**, prorektor Sveučilišta u Zagrebu, za prostorni razvoj i međuinstitucijsku suradnju
- **prof. dr. sc. Gojko Bežovan**, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- **Vlado Crkvenac,** predsjednik Udruženja obrtnika Zagreba
- **mr. med. sc. Mirjana Dobranović,** članica predsjedništva Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida
- **Vladimir Ferdelji**, direktor Elektro-Kontakt d.d.
- **dr. sc. Zlatan Fröhlich**, predsjednik Gospodarskog vijeća Hrvatske gospodarske komore;
- **Vinko Ivić**, ravnatelj Muzeja grada Zagreba
- **Višnja Jelić-Mück**, predsjednica ODRAZ-a i Hrvatske mreže za ruralni razvoj
- **prof. dr. sc. Tihomir Jukić**, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- **prof. dr. sc. Antoinette Kaić-Rak**, voditeljica Ureda Svjetske zdravstvene organizacije u Hrvatskoj
- **prof. dr. sc. Melita Kovačević**, prorektorica Sveučilišta u Zagrebu, za istraživanje i tehnologiju
- **dr. sc. Vladimir Kušan,** predstojnik Zavoda za prirodne resurse u Institutu za primijenjenu ekologiju – OIKON
- **Anđelko Leko**, predsjednik uprave HUP - Zagreb d.o.o.
- **mr. sc. Mirjana Matešić,** ravnateljica Hrvatskoga poslovnog savjeta za održivi razvoj
- **Ivan Obad**, predsjednik Obrtničke komore Zagreb
- **Tomislav Paškvalin**, direktor Centra za istraživanje i razvoj športa
- **Ivan Šikić,** član Vijeća Gradske četvrti Peščenica – Žitnjak
- **dr. sc. Amelia Tomašević**, direktorica Turističke zajednice Grada Zagreba
- **Daniela Franić,** privremena upraviteljica, Zagrebački holding d.o.o.,
- **Vlado Korbar,** sindikalni povjerenik Podružnice Sindikata Gradske uprave Grada Zagreba
- **Krunoslav Knežević,** predstojnik Područnog ureda Zagreb, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje
- **Snježana Malić-Limari,** ravnateljica JU Park prirode Medvednica

Vanjska suradnja / savjetovanje u pripremi SWOT analize

Ekonomski institut Zagreb - EIZ
dr.sc. Irena Đokić
dr.sc. Jelena Budak

SWOT - Društvo
(društvene djelatnosti, prava i participacija građana, upravljanje razvojem)

Snage (S)	Slabosti (W)
- dostupnost zdravstvenih i bolničkih kapaciteta - obrazovano stanovništvo - povijesno i kulturno nasljeđe - raznovrsne kulturne, obrazovne i znanstveno-istraživačke institucije - raznovrsnost i brojnost udruga i organizacija civilnog društva	- neadekvatna uključenost marginaliziranih skupina - nedostatak domova za starije i nemoćne osobe - nedostatak financijskih sredstava za izgradnju utvrđenih prostornih potreba društvenih djelatnosti i realizaciju planiranih programa - nedostatan broj, dotrajalost i neravnomjerna raspodjela postojećih sportskih i rekreativnih objekata - nedovoljni kapaciteti i dotrajalost odgojno -obrazovnih ustanova - nepostojanje kriterija vrednovanja rada, rezultata i razvojnih učinaka udruga i organizacija civilnog društva - vandalizam / grafiti

Prilike (O)	Prijetnje (T)
- europski programi cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacije - izrada i provedba programa cjelovite politike za poticanje zapošljavanja - korištenje EU fondova i drugih inozemnih financijskih izvora za razvoj Grada - organizacija međunarodnih sportskih i kulturnih događanja koja pozicioniraju Zagreb na međunarodnoj sceni - pozicioniranje kao poveznica između EU i JI Europe - razvoj i dostupnost informacijskih i komunikacijskih usluga - razvijanje identiteta i brenda grada - umrežavanje i razmjena iskustava s gradovima EU i šire (partnerski programi) - Zagreb – sveučilišni grad	- gubitak dijela proračunskih prihoda zbog promjena poreznih politika i smanjivanje ovlasti jedinica lokalne / regionalne samouprave - jačanje trenda odljeva stučnjaka - konkurencija drugih europskih gradova u apliciranju i korištenju sredstava EU fondova - nedovoljna povezanost gospodarstva i znanosti/istraživanja globalna i nacionalna gospodarska kriza te opća kriza vrijednosti - neusklađenost ponude i potražnje za radnom snagom i prema opsegu i prema kvalitativnoj strukturi - ovisnost razvojnih strategija, projekata i programa o političkim promjenama i političkoj volji u Gradu i državi - starenje stanovništva

SWOT – Gospodarstvo
(gospodarske djelatnosti i infrastruktura, institucionalni okvir)

Snage (S)	Slabosti (W)
- koncentracija poslovnih subjekata/poduzetnika i zaposlenost - obrazovana radna snaga - poticajne politike u području tradicijskih obrta i ponuda domaćih proizvoda na gradskim tržnicama - rastuće turističko središte - razvoj suvremene poslovne infrastrukture - raznovrsna ponuda specijaliziranih poslovnih usluga - razvijenost pojedinih visokotehnoloških sektora gospodarstva (farmacija, ICT, elektroindustrija…) - tradicija inovacija - tržište s najvećom kupovnom snagom	- nedostatak strategije i provedbenih mjera za razvoj gospodarstva - nedostatna suradnja s drugim županijama u pripremi zajedničkih razvojnih gospodarskih projekata - neiskorišteni potencijal gradske imovine - nepostojanje prometno i komunalno opremljenih poslovnih zona spremnih za ulaganja - nepostojanje sustava praćenja učinka gospodarskih mjera - nerazvijena suvremena poslovna infrastruktura (poduzetnički inkubatori, tehnološki parkovi) - slaba percepcija o vrijednosti kulturne i prirodne baštine kao resursa za razvoj

Prilike (O)	Prijetnje (T)
- bolji pristup tržištu proizvoda i usluga ulaskom u EU - gradnja novog putničkog terminala ZLZ - korištenje EU fondova i drugih inozemnih financijskih izvora za razvoj malog i srednjeg poduzetništva - modernizacija Vb i X prometnog koridora - mogućnost smještaja sjedišta europskih institucija/multinacionalnih kompanija - pozicioniranje kao poveznica između EU i JI Europe; razvoj i komercijaliziranje brenda „Zagreb" - svjetski trendovi porasta potražnje za urbanim, kulturnim, kongresnim, zdravstvenim i agro-turizmom - usmjeravanje industrije na proizvode veće dodane vrijednosti	- administrativne barijere prilikom ulaganja u razvoj poduzetništva - konkurencija drugih europskih gradova u tržišnom natjecanju - konkurencija jeftinije inozemne proizvodnje - konkurencija susjednih županija zbog nižih troškova poslovanja - privlačnost vanjskog okruženja za odljev radne snage - siva ekonomija (rad na crno)

SWOT - Prostor
(prostorni resursi i upravljanje prostorom)

Snage (S)	Slabosti (W)
- pokrivenost komunalnom infrastrukturom urbanog gradskog područja - prostorna pokrivenost javnim prijevozom - geoinformacijska infrastruktura gradske uprave (GIS, ZIPP) - prirodna osnova - graditeljska baština - poljoprivredni potencijal ruralnog prostora Grada - zemljišta u vlasništvu grada kao razvojni potencijal - kvalitetne parkovne i prirodne površine	- djelomična nepokrivenost rubnih gradskim područjima komunalnom infrastrukturom - dokumenti prostornog uređenja nisu utemeljeni na stvarnim potrebama društva (dimenzioniranje stambenih zona i sl.) - kompliciran i dugotrajan postupak utvrđivanja dokumenata prostornog uređenja - loše stanje pročelja - loše stanje unutrašnjosti donjogradskih blokova - napušteni i nedovršeni objekti - nedovoljna suradnja sa Zagrebačkom županijom - nedovoljno korištenje željezničkog, P&R i B&R prometa - nedovoljno održavanje graditeljske baštine, posebice povijesne jezgre grada - nepostojanje integriranog sustava javnog putničkog prijevoza Zagreba i okolice - nerazvijena komunikacijska mreža optičkih kabela - poteškoće u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa kod pripreme zemljišta za realizaciju projekata od gradskog interesa -„preskočena", nezadovoljavajuće urbanistički uređena gradska područja - prometna zagušenost - zastarjela mreža kom.infrastrukture (veliki gubici vode, troškovi održavanja)

Prilike (O)	Prijetnje (T)
- geoprometni i geopolitički položaj kao resurs za razvoj - planovi za razvoj integriranoga javnog prijevoza Grada Zagreba i okolnih županija - razvijanje i povezivanje ruralnog prostora kao poljoprivrednog, ekološkog, krajobraznog i turističkog potencijala u područje Grada - razvoj sustava upravljanja strateškim gradskim projektima - revitalizacija vrijednih građevina industrijske arhitekture i njihovo uključivanje u kulturnu i turističku ponudu grada putem EU fondova - uvođenje analitičkih podloga u sustav donošenja odluka o prostoru grada	- gubitak identiteta povijesnih naselja - prenamjena šuma i poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu - pritisci za prenamjenu poljoprivrednog prostora - propadanje/nestanak/gubitak graditeljske baštine - širenje grada na neizgrađena područja, bez urbanističke i ekonomske opravdanosti - ugroženost prirodnih resursa prenamjenom i eksploatacijom

SWOT – Okoliš
(urbani i prirodni okoliš, klima, energetska učinkovitost)

Snage (S)	Slabosti (W)
- prirodni resursi: savski vodonosnik, šume, poljoprivredno tlo - raznovrsnost, očuvanost i znatna prostorna zastupljenost prirodnih i krajobraznih vrijednosti: Park prirode Medvednica, aluvijalna ravnica Save, Vukomeričke gorice, park-šume urbanog područja Grada - relativno dobri pokazatelji kvalitete okoliša, u cjelini i pojedinih sastavnica, tradicija brige za okoliš	- divlja odlagališta otpada - necjelovit sustav gospodarenja otpadom - nedovoljan udio korištenja obnovljivih izvora energije - nedovoljna svijest javnosti o potrebi brige za okoliš - nedovoljno energetski učinkovit građevinski fond - nedovoljno korištenje (održivo) vrijednosti kulturne i prirodne baštine kao resursa za razvoj i prirodnih resursa - neiskorišteni geotermalni izvori - nepostojanje zajedničke strategije za zaštitu i korištenje resursa Grada Zagreba i zagrebačke regije

Prilike (O)	Prijetnje (T)
- djelotvornija suradnja sa susjednim županijama u zaštiti okoliša i prirodnih vrijednosti - korištenje EU fondova i programa te drugih inozemnih financijskih izvora za projekte okoliša - rastuća globalna svijest o zaštiti okoliša i prirode - uključivanje u fondove potpore i proširivanje tržišta za ekološku proizvodnju, agroturizam, ruralni kulturni krajobraz i sl. - unapređivanje energetske učinkovitosti	- centralizacija na državnoj razini u određenim sektorima (šume, poljoprivredno zemljište, vode) - klimatske promjene - negativni utjecaj HE u Sloveniji - Nuklearna elektrana Krško - ugroženost podzemnih voda